Gonda Rudolf

Búvárkönyv

2020

A könyv szabadon terjeszthető, olvasható. További információk, támogatási lehetőség: 213bar.hu

Köszönet az oktatóknak, barátoknak, akiktől tanultam, akikkel együtt merültem, akikkel sok éjszakát átdumáltam. Ez a könyv nem csak nekik szól, hanem róluk is.

Régóta érlelődött bennem a gondolat, hogy írjak a búvárkodásról. Ezúttal kicsit személyesebben, a saját élményeimet feldolgozva.

Le kell szögezzem, nem azért született meg ez a könyv, mert bárkinél felkészültebbnek gondolom magam. Sőt, számos képzettebb, tapasztaltabb, ügyesebb búvárt ismerek magamnál. Sokat tanultam, tanulok tőlük, és biztosan van olyan a könyvben szereplő dolgok közül, amit mástól lestem el.

Ha tudom, hogy van, aki nálam ezt jobban vagy régebben csinálja, akkor felmerülhet a kérdés, miért nem ők írnak? Meglehet, hogy a búvárkodás területén bőven van mit tanulnom még, a billentyűket viszont én verem többet. Nem tudnám megszámolni, hány cikkem és bejegyzésem született a témában az elmúlt években. Írtam regényt, fordítottam szakszöveget. Rengeteget olvastam, sok filmet láttam, alapvetően minden érdekel, aminek van valami köze a búvárkodáshoz.

Elméletben elég jól megy a merülés, és mivel viszonylag sok helyen megfordultam már, sokfélét megéltem, úgy érzem, van mit mesélnem. Bizonyára akad, aki pár megállapításommal nem fog egyetérteni. Ám meg kell jegyezzem, azoknak a fent említett, nálam rutinosabb és felkészültebb búvároknak jelentős része egymással sem ért egyet mindenben.

Ezen nincs mit meglepődni. Amikor általánosságban búvárkodásról beszélünk, ennek a tevékenységnek csak egy-egy szeletére gondolunk. De a víz alatt lehet dolgozni merülésvezetőként vagy ipari búvárként, lehet szenvedélyesen kutatni, és lehet egyszerűen csak kikapcsolódni, hobbiként űzni a merülést. A búvárkodást tehát mindenki a saját szemszögéből nézi, így aztán lehet, hogy az ellentétes vélemények mindegyike igaz – adott területen.

Ezért vettem a bátorságot, hogy az én élményeimet és tapasztalataimat foglaljam írásba. Nekem is van egy sajátos felfogásom, ami nyilván tükröződni fog majd. A könyv célja nem az, hogy mást meggyőzzek arról, hogy mindenben nekem van igazam. Sokkal inkább azt szeretném, ha mindenki rájönne, a saját útját kell követnie, és akkor fogja megkapni a búvárkodástól azt, amit igazán elvár. Azt hiszem, én az elmúlt két évtized alatt már rájöttem, miért megyek a víz alá. Ha te még nem vagy ebben biztos, légy nyitott és érdeklődő, és így olvasd a könyvet. Ha már bőven előttem jársz, akkor pedig remélhetően találsz benne pár érdekes vagy szórakoztató dolgot. Nem célom kikerülni az összes megosztó témát és elhallgatni a rázós helyzeteket. Az elmúlt évek alatt volt időm pár dolgon elgondolkozni, és folytathatjuk a gondolkodást együtt.

Egyszer valaki azt mondta, addig aligha nevezheted magad igazi búvárnak, amíg nem betonoztál a víz alatt a Dunában január közepén. Ez a könyv azoknak szól, akik ilyen szempontból nem igazi búvárok, de az én szememben nagyon is. Vagy akár azoknak, akik

még csak ki se próbálták a merülést, és tele vannak kérdésekkel. Megnyugtathatom őket: a könyv végére még több kérdésük lesz.

Végeredményben természetesen az a fontos, hogy tényleg merülhessünk, ne az, hogy beszéljünk meg olvassunk róla. Talán kapsz ötleteket, talán kedvet csinálok ahhoz hogy újra bevizezd a búvárcuccaidat. Esetleg a saját élményeidet idézed majd fel baráti társaságban, netán elmeséld, mi miért butaság ebben a könyvben, egyébként is az nem ott, nem akkor és nem úgy volt. Ha így lesz, már megérte belevágni az írásba.

Ráadásul 2020 van. Miért is kellene bármit megindokolni, megmagyarázni pont ebben az évben? Volt sok unalmas estém, volt kedvem, megírtam. Fogadjátok szeretettel.

Néhány szó a cápákról

Rögvest az elején megválaszolnám az egyik legfontosabb kérdést, és ha csak erre vagy kíváncsi a búvárkodás kapcsán, talán a könyv további részének elolvasását meg is spóroltam neked.

Milyen érzés az életedért küzdve egy hatalmas cápával birkózni, miközben egyetlen fegyvered egy arasznyi pengéjű, életlen kés?

A válasz egyszerű: fogalmam sincs. Az életben nem történt velem ilyen vagy hasonló se, még csak esélye sem volt neki, és nem láttam senki mást sem, akinek így kellett volna harcolnia a víz alatt egy rárontó cápával.

Ez nem azt jelenti, hogy ne találkoztam volna olyan élőlénnyel a tengerben, amivel én is óvatosabb voltam. Ám mivel sokkal gyakrabban látunk olyan filmcímeket, hogy Cápa, Cápavihar, Szörnycápa, Szellemcápa, Vérengző cápák serege olyanok helyett hogy A lapító kőhal szúrása, Véreskezű Jack, a rémpolip vagy Az a fránya, csípős medúzacsáp, ha a mélység veszélyeire gondolunk, a cápák sokkal előbb ugranak be.

Nyilvánvaló tény, hogy a cápák tényleg lehetnek veszélyesek. Minden évben több ember sérül meg a harapásuk következtében, néha tragédiák is előfordulnak. Pusztán a számok alapján viszont ezernyi veszélyesebb dolog van a világon, például az autózás, a szúnyogcsípés, az ételmérgezés, az esti híradó és még sorolhatnám.

Mindannyian tudjuk, mikor és hogy indult a modernkori cápamánia. 1975-ben került a mozikba a Cápa (Jaws) című film, a többi pedig már legenda: özönlöttek a nézők, hogy rettegjenek egy jót az öldöklő tengeri ragadozótól. A film Peter Benchley 1974-ben megjelent regényén alapult, ám az is tanulságos, ahogy a mozivászonig eljutott a projekt. A producerek már a könyv megjelenése előtt lecsaptak a sztorira, jó érzékkel jöttek rá, hogy ebből lehet egy nagy nyári blockbuster. A regény sikere aztán vissza is igazolta, hogy az emberek vevők a témára.

Szintén a producerek érzékét dicséri, hogy némi válogatás, hezitálás után végül a szemtelenül fiatal, 26 éves Steven Spielberget választották rendezőként. Szidhatja bárki a cápáról kialakított képet, a film igazi mestermunka. Technikailag sem rossz, hiszen előtte nem volt divatos ilyen filmeket forgatni a nyílt tengeren, a korszak színvonalához képest remek a robotcápa, jó a vágás, kiváló a szereposztás, a John Williams szerezte zene pedig ikonikussá vált.

Mondhatnánk, ez mind szép, ám a cápáknak nem tett jót a film miatti hisztéria. Hollywood viszont már csak így működik: lecsap egy témára, és ha nagy a siker, az egy egész generációra hatással van. Előrángathatom a Star Wars-sagát, a Psychót, a Mátrixot hogy igazoljam, néha egy film túlmutat önmagán. Igen, a cápákat sokan ebből a filmből "ismerték meg", pláne az olyan, tengerparttal nem rendelkező országokban lakók, mint a magyarok.

Az viszont mese, hogy Spielberg és Benchley hibája lenne, amiért manapság is milliószámra ölik a cápákat. Sokkal több köze van ahhoz, hogy Ázsiában mennyire lelkesednek az ízetlen cápauszony-levesért. Ők jóval a film előtt is ettek ilyet, és most sem azért eszik, mert még jobban megutálták a cápákat a filmben látottak miatt.

Maga az, hogy rettegnek az emberek a mitikus tengeri lényektől, egyáltalán nem újdonság. Bőven lehetne citálni olyan tengerészlegendákat, több száz éves leírásokat, amelyek emberevő szörnyekről szólnak. A hatalmas vitorlásokat mélybe rántó krakeneket senki sem látta, ám például a mára már közismerten veszélytelen cetcápáktól, mantarájáktól is sokan rettegtek. Amikor az első búvár kutatók, például Hans Hass a vízbe ugrottak hogy lefilmezzék őket, mindenki azt hitte, őrült öngyilkosjelöltek. Mára pedig az ilyen állatokkal való úszásért sok-sok pénzt adnak a turisták. Évezredekig félték az emberek a tenger mélyét, ám rövid idő alatt óriásit fordult a világ: ma tiszteljük, szeretjük és persze óvni próbáljuk az élővilágát.

Talán ha nem cápáról készül a horror hanem krokodilról vagy kardszárnyú delfinről, akkor utóbbiaktól rettegett volna a fél világ. ("Szerencsére" a filmipar bepótolta a hiányosságot, és később tényleg mindenféle tengeri lényről forgott rémfilm.) Erre bizonyíték, hogy van ellentétes példa: a Flipper sorozatnak köszönhetően a delfinek váltak mindenki kedvenceivé. Ma viszont már ezernyi jó ismeretterjesztő film és könyv létezik, tehát szörnyfilmek ide vagy oda, aki akar, reális képet kaphat a tengerről úgy is, hogy a víznek közelébe sem megy. Hiszem azt, hogy a szemlélet sokat formálódott.

Az, hogy a lelkünk mélyén azért még ott motoszkálnak a cápával kapcsolatos félelmek, természetes. Aki búvár, az előbb-utóbb úgyis kap kérdést róluk – erre utalt a fejezet eleje. Ám aki merül, az esetleg magának is bevallhatja, hogy cápával búvárkodni mindig kicsit más. Ha kicsi, ha nagy az a cápa, egészen különleges érzés szemtől szemben látni. Van, aki imádja őket, gyönyörködik bennük, mások pedig óvatosabbá válnak. Utóbbi is teljesen indokolt, hiszen a vízben a cápák vannak otthon, felesleges velük kötekedni. Aki például cápák járta helyen vadászik, az kihívja maga ellen a sorsot. A köröző, agresszív cápákról készült amatőr videók igen jelentős részében tűnik fel a szigonypuska, vagy a vérző, vergődő, kilőtt hal.

A magam részéről annyit tudok mondani, még nem kerültem olyan helyzetbe, hogy cápák agresszívak lettek volna – ettől még történt ijesztő dolog velem cápás merülésen, de erről majd később. Szirtcápát több helyen láttam már, például kicsiket a Vörös-tengeren, fekete és fehér uszonyvégűt Balin. No ők azok, akiktől azért ritkán kap a szívéhez az ember. Csinosak, csak éppen elég gyorsan eliszkolnak a búvárok elől. Fotózni azokat lehet, amelyek helyben maradnak, például a fehéruszonyúak egy koralltömb alatt.

Ott van persze a másik véglet, a tenger óriásai. Cetcápához is volt szerencsém már, méghozzá a Fülöp-szigeteken. Az ottani élmények viszont megérnek egy bővebb misét, mert különleges programról volt szó. Cebu szigetén, egy Tan-Awan nevű falu közelében komplett cetcápás iparág épült ki. A legenda úgy szól, hogy a helyiek azelőtt is láttak cetcápákat, ám ők nem

ejtették el azokat, hanem apró rákok vízbe szórásával csalogatták el őket a hálóiktól. A nagy testű cetcápa ugyanis belegabalyodva könnyen megrongálhatta azokat, és az nem volt jó se az állatnak, se a halászoknak. Aztán egy arra vetődő turista vette észre, ahogy a kis csónakjaikkal kísérik a cápákat a helyiek, és kedvet kapott bekérezkedni egy hajóba. Természetesen volt az a pénz, amiért a halászok szívesen kivitték. Rájöttek, hogy ebben üzlet van, így kiépült egy modell, minden nap több tucat ember mehetett cetcápával sznorkelezni, búvárkodni a falu előtt. Oslob tartomány nevét pedig felkapta az egész búvárvilág.

Mi is eljutottunk ide, úsztunk is, merültünk is a cetcápákkal. Meghökkentő élmény bekerülni a turistagyár futószalagjába, de még inkább az látni testközelből ezeket a tengeri óriásokat. És nem csak egy-két pillanatra, hanem gyakorlatilag végig. Közben hozták-vitték a fizető vendégeket, akik mind lelkendeztek. A természet igazságtalansága az, hogy egy kisbusz méretű állatnak apró lények tömegével kell táplálkoznia, ám amikor ott tempózott tőlünk karnyújtásnyira ez a pár óriás, eszembe jutott, ha csúcsragadozó lenne, máshogy élnénk meg ezt a kalandot.

Ez a cetcápás biznisz az egyik legvitatottabb téma a búvárkodásban. Nagy élmény találkozni velük? Naná, még több száz merülés után is az egyik legizgalmasabb dolog amit átéltem. Taszító ez a fajta ipari jelleg? Nem kétséges, bár amikor készülékkel merültünk, már messze nem olyan volt a benyomás, mint a kis csónakokra zsúfolódva.

Teljesen érthető az a természetvédelmi szempont, hogy egyrészt a nap nap után ide szoktatott, etetett cetcápák viselkedése megváltozik. Mint ahogy a cetcápákhoz túl közel kerülő turisták és csónakok sérülést is okozhatnak az állatoknak. Ám ne feledjük, itt a halászok nem fogják ki, nem ölik meg a cetcápákat, hanem védik őket, mert belőlük élnek. Az pedig gyakorlatilag felmérhetetlen, hogy a sok fizető, a cetcápákba beleszerető turista a jövőben mennyire fontosnak tartja a cápák védelmét. Nagyon könnyű arról beszélni, hogy a szegényebb országokban mit és hogy kellene tenniük a mi etikai elvárásaink kielégítéséért, de ott is emberek élnek. A turizmus könnyebb és jobb pénzkereset, mint más, és megfelelően menedzselve biztosan jobb a természetnek, mint a korlátozások nélküli halászat. Mi pedig kapunk egy esélyt arra, még ha ilyen formában is, hogy közelről nézhessünk meg hús-vér, élő állatokat.

Tudom, hogy mindannyiunknak kötelessége lenne amatőr David Attenborough módjára megfigyeléseket végezni és tudományos alapokra helyezett álláspontot kialakítani, de az a maroknyi ember, aki ennél lustább, ilyen élményekből építkezik. Ők is meg fognak majd hökkenni a reptéri bazárban árult szárított cetcápa-uszony láttán, és talán ők is úgy gondolják, inkább nem kérnek egy tányért cápauszony-levest Ázsiában járva. Ráadásul a világ tele van helyekkel, ahol másféle cápákat etetnek. Annak, ami Oslobban történik, két oldala van, és ezt érdemes észben tartani.

Apropó, etetés. Az, hogy ilyenre sor kerül, a mi hibánk. Egyszerűen a fizető búvár, akinek egy évben csak pár napja van a merülésre, biztosra akar menni. Nehezen fogadjuk el, ha egy túrán nem látjuk azt, amit látnunk kellene, így aztán szemérmesen elfordulunk, amikor a cégek tesznek arról, hogy ne csalódjunk. A méregdrága fehér cápás vagy tigriscápás túrák végén lázadás törne ki, ha nem kerülnének elő a nagyvadak. Mondhatni, "megvettük" őket, ide velük. Nem tudok nyilatkozni arról, milyen élmény egy ketreces fehér cápás merülés, de gyanítom, ha lenne lehetőségem rá, nem hagynám ki és biztosan nem felejteném el sose. Annyira azért nem vonz az ilyesmi, hogy kifejezetten az etetéses merülések kedvéért szervezzek bármit, és én magam soha nem is csaliztam semmit, de tudom, hogy van ilyen, elég sokfelé. A búvárok egy része harcosan utasítja el még az ötletet is, míg jelentős részünk inkább nem szeret belegondolni, mi lesz a következménye az ilyen csalizgatásnak – úgy vagyunk vele, egy-két cápa nem számít.

Talán igaz, talán nem. Ám meg kell jegyezzem, óvatos vagyok bárminek az elítélésével, ami arról szól, hogy pénzért így szórakoztatják a búvárokat. Etetés vagy sem, az oslobi cetcápák vagy a nagy fehérek Dél-Afrikában jellemzően túlélik az ilyen programokat, egyébként is védelmet élveznek. Ráadásul mi vagyunk ezeken a programokon korlátok közé szorítva, ketrecbe zárva, nem ők. Sok helyen viszont, ahol senki nem figyeli, tucatjával, százával fogdossák ki a cápákat, s esetleg csak az uszonyokat vágják le, majd a haldokló állatokat visszadobálják a vízbe. Azokat szegényeket semmilyen csalival nem fogod már magadhoz édesgetni. Tehát össze sem lehet hasonlítani, melyik tevékenység mekkora kárt okoz. Egy-két lokális etetés miatt egészen biztosan nem fog megváltozni a teljes cápapopuláció viselkedése, egy hatékony kínai cápahalász-flotta viszont rendesen bele tud avatkozni a természetbe.

Úgy gondolom, hosszú távon nincs az etetéseknek nagy jövője, ezért sem szívesen akarnék én lenni az igazságosztó. Ezt arra alapozom, ahogy változik a szemlélet, az üzletág. Húsz éve még egy búvárnak nem volt ciki delfináriumba elmenni hogy delfinnel ússzon, ma igen. Akkor még megesett, hogy egy tengeri sünt darabolt fel az orrod előtt a merülésvezető hogy csalogassa a halakat, de ilyet már rég nem látni. Pár éve csalizott cápás képekkel remek díjakat lehetett nyerni, ma már ilyen fotók megosztása után kapsz pár negatív megjegyzést is. Biztos vagyok benne, hogy a cápaetetés is változni fog.

Ha el akarsz ítélni, amiért itt és most nem török pálcát mindenféle-fajta etetés felett, minden jogod megvan rá. Ám a helyzet elég sokszor összetettebb annál, mint hogy egyszerű megoldásokkal könnyedén orvosolni lehetne. Úgy érzem, a védelemhez, a tisztelethez a megismerésen át vezet az út, és van állat, amiről úgy gondolták vagy gondolják, csak így lehet megismerni, megnézni. Nem kétséges, hogy aki etetéses merülésre fizet be, kíváncsi a cápákra, érdeklődik irántuk, kedveli őket, és nem azért akar a közelükbe kerülni, hogy kilőhessen párat.

Néha akkor döbbennünk rá, mekkora érték valamit élve látni, ha az ellenkezője fordul elő. Mint ahogy sok más magyar búvár, én is több helyen megfordultam az Adrián. A szerencse úgy hozta, hogy Szlovéniától az Isztrián és Dalmácián át Montenegróig merülhettem. A nagy számok törvénye szerint sok merülés alatt sok érdekeset lehet látni, és ez így is volt. Csikóhalak, polipok, murénák, Szent Péter hala – a sor folytatható.

Valami viszont eddig kimaradt. Nagyon-nagyon régóta szeretnék macskacápát látni szemtől szemben. Pontosítok: élő macskacápát. Elég jó memóriám van, fel tudom idézni, hol és hogy láttam eddig ilyen állatot a víz alatt. Összesen négy, élettelen példánnyal hozott össze a sors. Egy hálóba volt gabalyodva, egy másik szájából horgászzsinór állt ki, kettő pedig úgy hevert egymás mellett a tenger fenekén, mint amiket felesleges fogásként visszahajítottak a vízbe a halászok. Az első, hálóban pusztult macskacápa esetén csak annyit tehettem, hogy szóltam a velem utazó búvárfotós barátomnak, hogy örökítse meg. Díjat nyert a képpel, de ez a tipikus keserédes siker. Természetesen fontos beszélni róla, hogy van ilyen: egy tengerben maradt, beszakadt háló úgy öl, hogy semmi és senki nem használja a fogást semmire. Ám én személy szerint jobban örülnék egy élő macskacápás portrénak.

Hogy miért pont a macskacápa mozgatja meg a fantáziámat, jobban is, mint sok más faj, arra nincs ésszerű magyarázat. Azt hiszem érdemes lesz majd kitérőt tenni arra, mi is motivál minket a búvárkodásra – igenis létezik olyan, hogy valamit nagyon akarunk látni. Néha összejön, néha nem. A macskacápával eddig még soha nem volt szerencsém, de nem adom fel. Sajnos egyelőre a halászok eredményesebbek, mint én.

Egyébként az elég idegesítő tud lenni, amikor valamiről lecsúszol. Egyszerűen az ember csak nem figyel, és elsiklik a figyelme valami szenzációs apróság felett. Mint például egy cetcápa. Én például így jártam Thaiföldön: bosszankodtam a fényképezőgépem miatt, ami nem működött tökéletesen, és egy teljesen szokványos anemonában élő bohóchalon próbálgattam, mi miért nem jó. Eközben a zátony mellett, a fejem felett elúszott egy cetcápa, a többiek örömére. Akármilyen baja is volt a gépemnek, annyira azért működött, hogy tudtam volna róla egy-két képet csinálni. Ha meg nem, legalább megnézem. Sebaj, a többiek azért sokat meséltek róla, meg láttam videót is. Az is majdnem ugyanaz...

Macskacápáról viszont még soha nem maradtam le, mert egyetlen alkalommal sem volt olyan, hogy a csoport egyik része látta, a többiek meg csalódottan morogtak. Ha nem láttam volna négy élettelen példányt, azt is hihetném, ez az állat is csak legendákban létezik. Esetleg csak a tojásban, az onnan kikelő példányok aztán egyenesen mennek valami különleges lakóparkba, ahol emberi szem nem láthatja őket. Mellesleg a cápatojás pont olyan dolog, aminek látványa elgondolkodtatja az embert: ennyire fura dolgok is vannak a víz alatt? Amikor először mutatnak valakinek ilyesmit az Adrián, nyilván meglepődik. Aztán jó esetben utána olvas, majd a többi cápáról is igyekszik minél többet megtudni. És akkor kerekedik ki, mennyiféle-fajta, különlegesnél különlegesebb cápa létezik.

Ott van például az angyalcápa. A homok alatt meglapulva heverészik napközben, s csak akkor úszik el, ha valami megzavarja. Akár meg is lehet érinteni. A pár centivel az aljzat felett kígyózva haladó angyalcápa egyike az olyan furcsaságoknak, amikkel sok búvár, aki csak a tipikus merülőhelyekben gondolkodik, nem találkozhat. Pedig nem kell nagyon messzire menni érte: én a Kanári-szigeteken több helyen is láttam őket. Egy éjszakai merülésen még egy bébi méretű is előfordult, de az őszi hónapokban teljesen szokványos volt Gran Canarián, Lanzarotén. Én legalábbis velük, ellentétben a macskacápákkal, szerencsés voltam.

Az angyalcápa is azok közé a ragadozók közé tartozik, amiktől igazán nem félünk. De az óriási, ám ártalmatlan, illetve a kisebb és ártalmatlan cápák irányába tett kitérők után jöjjön az a cápás élmény, ami ennél egy kicsit nagyobb adrenalinfröccsöt okozott. Előre kell bocsátanom: amikor búvártúrán vagy, tényleg esélyt kell adni annak, hogy a váratlan fordulat hoz valami jót. Épp Egyiptomban voltunk, a túra egészen délre tartott, Abu Fendera körzetébe. Alig merültünk kettőt, amikor a viharossá forduló idő miatt már el is indultunk visszafelé. A hosszú órákon át tartó hánykolódásnak több utas esetén lettek következményei, de azért mind átvészeltük a kalandot. Kicsit talán még bosszankodtunk is, amiért nem kalandozhattunk az ismeretlenebb zátonyoknál.

Azért nem volt rossz az út második fele sem, láttunk szép korallokat, dús élővilágot. Aztán elértünk a Little Gotta nevű helyre. A merülés nem volt igazán extrának mondható: mélyebben láttunk egy kis szirtcápát, aztán a távolban, a felszín közelében feltűnt pár delfin. Végül a sekély vízben egy manta is tett egy kört felettünk. Így hát nem volt igazán hiányérzetünk, amikor a hajó irányába fordultunk. Ott viszont búvárok csoportosultak 3-4 méter mélyen, majd hamarosan azt is megláttuk, miért: érdeklődő cápák köröztek a hajók mögött. Óceáni fehérúszójúak voltak, de hogy mennyien, azt én nem tudtam megítélni, mert egyszerre maximum kettőt láttam.

Fotós és videós csapat lévén hamarosan visszamentünk a vízbe, méghozzá azzal a céllal, hogy nem is megyünk el a zátonyig, csak cápázunk, amíg nekik kedvük van velünk tölteni az időt. Úgy alakult, hogy tőlük egész nap maradhattunk volt, mert csak jöttek és jöttek, így aztán a mi kedvünk volt a limit. Mivel kinn voltunk a nyílt víz felett, és volt egy kis áramlás is, azért észnél kellett lenni: tartani kellett a mélységet, és nem akartunk eltávolodni a hajótól és egymástól. Valahol elsodródva, magára maradva pár óceáni fehérúszójú cápával az ember vagánysága erősen lecsökken. Akár még a negatív tartományba is átcsap.

Tulajdonképpen egy pillanat alatt fordulhatott volna rosszabbra is a helyzet, és ahogy a cápák egyre közelebb jöttek, azért szerintem mi, kevésbé rutinos cápalesők is idegesebbek lettünk. Ekkor történt az a bizonyos ijesztő esemény, amire még a fejezet elején utaltam: próbáltam videózni a felénk közeledő cápákat, miközben igyekeztem magam köré is figyelni, amikor váratlanul valami megragadta a lábam. Az ember mosolya nem teljesen őszinte, amikor ilyenkor hátrafordul és maga mögött egy röhögő búvártársat lát, aki rámarkolt a

vádlijára. Meg kell jegyezzem, tapasztalatból mondom, hogy teljesen máshogy jön a buborék a reduktorból, ha a búvár röhög, és ez legélénkebben ott vésődött belém.

A képek és a videók ettől még megszülettek. Hogy mennyire jöttek közel a cápák és mennyire volt egyedi ez a lehetőség, arról sokat elmond, hogy emlékeim szerint a kis csapatunkból hárman is díjazottak lettünk az ott készült képekkel illetve én egy kis videómmal. Nekem úgy 50 perc után lett elég a cápázásból, egyszerűen eljutottam oda, hogy nagyon szép volt, jó volt, örök emlék marad, de most inkább kimennék a vízből.

Soha nem baj az, ha bevallod magadnak, valami adott esetben túl sok. Én most abban a szerencsétlen helyzetben vagyok, hogy kénytelen vagyok nyilvánosan is szót ejteni erről, hiszen ha nem tenném, semmi értelme nem lenne annak, hogy írásba fogtam. Nem szégyellem azt, hogy volt egy pont, amikor az intenzíven közeledő, ránk forduló (és egyébként viszonylag veszélyesnek számító) óceáni fehérúszójúak társasága már nem volt kellemes. Még akkor döntöttem úgy hogy kimegyek a hajóra, amikor ezt kényelmesen, nyugodtan meg tudtam tenni, s hamarosan jöttek a többiek is. Teljesen megértem azokat is, akik ilyen helyzetben be se ugranak a vízbe, mert tartanak a cápáktól. Nem a rettegés kedvéért merülünk – ha valaki úgy érzi, marad a békésebb merüléseknél, tegye azt. Én sem vállalok be mindent csak azért, mert búvárkodni lehet közben.

Maga a szélsőségesség egy ilyen merülés a nyílt vízben a cápákkal. Egy óceáni fehérúszójú lehet 2-3 méter hosszú és akár száz kilós is. Gyorsan mozognak, ügyes vadászok, és persze a víz az ő közegük, nem a mienk. Ha szárazföldi hasonlatot keresnénk, akkor mondhatnánk, olyan, mintha egy csapatnyi párduc, medve vagy krokodil között, tőlük egy-két méterre akarnánk élményanyagot gyűjteni. Ezt is kevesen vállalják be, ám vannak akik lelkesen merülnek ketrec nélkül tigriscápákkal, akikhez mondjuk egy grizzly medve vagy egy tigris mérhető. Ha velük akarnánk így találkozni, mindenki bolondnak nézne.

Ehhez képest a búvárok jelentős része kifejezetten keresi a lehetőséget a cápákkal való merülésre, még fizetünk is érte. Minél közelebb jönnek, annál jobb. Ebből azért könnyen kikövetkeztethető, hogy a búvárok jellemzően nem normálisak. Ezzel együtt kell élnünk, de sose legyen nagyobb bajunk.

Nem születünk búvárnak

Talán elrontottam az egészet, és az elején kellett volna kezdeni a történetet. De ha már így jött ki a lépés, és szóba került, hogy aki búvárkodik az nem normális, egy kicsit gondoljunk is bele ebbe az egészbe.

Emlékeim szerint Hans Hass egyik könyvében olvastam, mennyire idegen közeg számunkra a víz mélye. Sőt, a víz sekélye is. Ha hegyet mászunk, le kell futnunk egy hosszú távot, végig kell hallgatnunk egy iskolai évzáró programot, összeszorítjuk a fogunkat, próbáljuk kibírni, és az az igazság, viszonylag sokáig képesek el is tudjuk viselni a megpróbáltatásokat. Hiába ritka a levegő vagy vagyunk kifulladva, mindig bízhatunk abban, hogy kicsit kijjebb tudjuk tolni a határokat.

A vízben ez az, ami nem megy. Az a bizonyos határ ugyanolyan messze van, ha öt centire meg ötezer méterre vagy a felszín alatt. Még egy szabadtüdős búvár bajnoknak is maximum tíz percben mérhető a túlélési képessége, függetlenül a mélységtől. Ez azért nem sok. Ehhez képest arra vállalkozni, hogy kifejezetten a mélységet célozva merüljünk le és "érezzük jól magunkat", sokak számára értelmezhetetlen. Vannak, akik a búvártanfolyam alatt jönnek rá erre, és inkább hagyják a fenébe az egészet.

Aki elég bolond, az viszont folytatja. Természetesen a kezdőség kisebb-nagyobb döccenőit le kell küzdeni. Az roppantul egyéni, kinél mekkorák ezek a kihívások, és mennyire könnyen gyűri le őket. Senkire nincs ráírva, hogy képes lesz-e erre, és tapasztalatom szerint ez sokkal gyakrabban dől el fejben, mint ügyesség szintjén.

Valamikor régen írtam egy cikket pont a saját búvárrá válásom történetéről, Nem születünk búvárnak címmel. Aztán néhány barátom megírta a saját sztoriját, és kiderült, mindenki máshogy élte meg ezt az egészet, más maradt meg bennünk az első lépésekről. Ez egyrészt függ a fentebb már említett egyéni adottságoktól, a személyiségtől, a körülményektől. Nem mindegy, ki az oktató, nem mindegy, hol zajlik a tanfolyam. A véletlen szerepe ebben az egészben pedig kifejezetten meghatározó. Mivel ezt a történetet valamikor régebben már a fent említett cikkben megírtam, inkább átadom egy kis időre a szót saját magamnak.

"Mi a gond?" A víz felszínén lebegve és lihegve hallottam Pisti, az oktató megnyugtató hangját, de hirtelen nem tudtam semmi értelmeset mondani. A levegőelfogyásos feladat gyakorlása nem volt erősségem. Igazság szerint a búvártanfolyam medencés merülései során semmi nem volt az erősségem. A cuccot magamra rángatni még csak-csak sikerült, de a víz alatt már csak azt éreztem, hogy folyamatosan dőlök valamerre.

Ott és akkor, bénázásaim közepette felmerült bennem a kérdés, hogy ugyan minek is vagyok itt. Egy rendes alföldi gyerek maximum kétévente a Balatonon látott nagyobb összefüggő vízfelületet, és én még akkor sem váltam a szerelmesévé. Cousteau neve maradt meg azokból a régi időkből, a korai búvárkalandokról még az olvasókönyvben is volt egy részlet.

Ettől még amikor gyerekként a Tócó-csatorna partján csatangoltunk a többiekkel, eszembe sem jutott a merülés. Alig pár emlék maradt meg bennem a víz alatti világra való rácsodálkozásról: az egyik a Közeli tengerek élővilága című könyv. Borzasztóan sokat bújtam egy időben, de arra még csak nem is gondoltam, hogy egyszer a saját szememmel láthatom az ott bemutatott állatokat.

Azt gondolom, hogy nagyjából jellemző volt a korosztályom többségét nézve az, hogy Cousteau kapitány nevét még ismertük is, de ezen túl olyan képünk lehetett a búvárkodásról, mint amit a nyolcvanas években meglehetősen népszerű Linda sorozat sugallt. Volt ugyanis egy Víziszony című epizód, ahol hazai körülmények között merülgettek – nos, a kaland az kaland, már amennyit a felvételekből látni lehetett, mert édesvizeink már akkor sem a kristálytisztaságról voltak híresek. Egy szó mint száz, búvárt maximum képeken vagy a tévében láttam.

Egészen egyetemista koromig váratott magára a találkozás. Amikor a kilencvenes évek közepén Tenerifére utaztam anyukámmal, az óceán vize számomra csak víz volt, erősen hullámzó, szép kékség és fogalmam sem volt róla, van-e valami a mélyén. Az egyik délután épp a medence partján ücsörögtünk, amikor feltűnt néhány ember tetőtől talpig neoprénben, hátukon palackkal, hónuk alatt uszonyokkal. Néztem őket és arra gondoltam, nagy poén lehet így végigsétálni a figyelő és irigykedő szemek kereszttüzében, akik tulajdonosai számára a búvárkodás valami különös, elérhetetlen kalandnak tűnik.

Diploma után Budapestre költöztem, ám amikor a III. kerületből rendszeresen beutaztam a városba, nem sejtettem hogy Kaszásdűlőn békaemberekkel fogok találkozni. Pár napon át csak néztem a HÉV-megállóval szemben levő épületre kifüggesztett reklámot: egy búvériskoláé volt. Aztán leszálltam és bementem. Egy magas fickóval találtam magam szemben az oklevelekkel kidekorált folyosón, akivel beszédbe elegyedtem. Szimpatikus volt és a rábeszélésben is járatossága lehetett, mert kedvet csinált ahhoz, hogy beiratkozzak egy tanfolyamra. Persze akkori anyagi lehetőségeimre visszagondolva elég nagy merészség volt az ötlet, és az is tény, hogy vízben akkor már évek óta nem voltam. Nem víz alatt, hanem egyáltalán, a fürdőkádat kivéve. Párszor ezért aztán úszni mentem, ami éppen ahhoz volt csak elég, hogy a tanfolyam előtti felmérőt csigalassúsággal bár, de teljesítsem.

Aztán pedig jött a bénázás. Szomorúan gondoltam vissza arra, hogy az elmélet mennyivel könnyebben ment. Búvároknak nem kell magyarázni, hogy az alaptanfolyam anyaga meglehetősen egyszerű. Érdekes volt, könnyen tanulható – nekem. Akadt ember a csoportunkban, aki csak az oktatói jóindulatnak köszönhetően vizsgázott le sikeresen. Azon persze eltöprengtem, minek akar búvárkodni, akit ez a minimális elmélet sem érdekel, másrészt meg az jutott eszembe, szuper lehet olyan merülőtárssal összeakadni, aki efféle felkészültséggel indul a vizek mélyére.

Az uszodai kínlódások persze szerénységre tanítanak, mert az egy dolog, ha tudom, mit kéne csinálni, de nem vagyok képes végrehajtani a feladatokat – nekem nem illett még gondolatban sem kioktatni arról senkit, hogy kell a búvárkodáshoz hozzáállni. Már az elején nagyon hülyén éreztem magam, amikor folyamatosan az egyik irányba dőltem, mintha valami óriási erő tolt volna jobbra vagy balra. Ma már jó eséllyel reprodukálni sem tudnám azt, ami akkor történt, de emlékezni még emlékszem rá. A feladatok többsége végül nem okozott nagy gondot. Figyeltek rám, kis csoportban merültünk, ezzel minden rendben is volt. A levegőelfogyásos gyakorlat szimulálása közben viszont kétszer is a felszínre úsztam inkább a társnak jelzés helyett. Ekkor hangzott el a fentebbi kérdés arra vonatkozóan, mi a gond.

Akkor nem tudtam a választ, most talán már inkább. Egyszerűen túl komolyan vettem a dolgot. Nem volt levegő, a felszín volt közelebb, oda mentem – ahelyett, hogy inkább a reduktort kerestem volna meg, mert hiszen csak szimuláltuk a helyzetet. Nekem akkor és ott ez volt a leküzdendő kihívás. Másnak mással gyűlt meg a baja: a csoportunkhoz a medencés gyakorláskor csatlakozott ugyanis egy lány aki az előző kurzust hagyta félbe, míg a nyílt vízre a mi egyik csapattársunk adta fel a tanfolyamot. Mert tényleg abból van kevesebb, aki búvárnak születik.

Talán ha tudom, mi vár ránk Budakalászon, akkor én is megfontolom a folytatást. Az kétségtelenül előny volt, hogy a lakóhelyemtől csak ugrásnyira voltak a Lupa-tavak, de a parton az ember hamar elveszítette az illúzióit. Megálltunk a semmi közepén – balra a második bokor volt a női, jobbra a harmadik a férfi "illemhely". Szemben a pedig a nem túl sokat ígérő tó. A homokos parton a sok cuccal a hátunkon nem volt egy élmény belegázolni a vízbe, kifele menet pedig térdig süllyedtünk a marasztaló homokba. Az első szoktató merülésen egészen szorosan oktatónk oldalán úsztunk, és nagyjából egészében nem láttam semmit. Ez a helyzet a tanfolyami merülések során természetesen nem javult. A tó fenekén látásról nem lehetett beszélni. Oktatóm a maszklevételt úgy ellenőrizte, hogy kezét az arcomra tette – ha nem volt ott a maszk, akkor végrehajtottam a feladatot. Ezek a merülések se a brillírozásomról szóltak, de a minimumszintet azért sikerült teljesíteni.

Sokan vitáznak arról, érdemes-e magyar tavakban vizsgázni vagy sem. Azt tapasztaltam, és aztán később más, tengerben tanult búvárokon is megfigyeltem, nyomasztó tud lenni elsőre egy ilyen élmény. Persze tó és tó között van különbség. Az elhanyagolt budakalászi tópartot látva, odalenn pedig az iszapban guggolva a "fun dive" kifejezés inkább ironikusnak tűnt, kalandról beszélni viszont nem volt túlzás. Az ilyesfajta élményben az a jó, hogy remekül lehet róla sztorizni, de ezzel nagyjából végére is értem az előnyök felsorolásának. A bableveshez hasonló állagú és színű víz közelebbi megismerésétől szívesen eltekintettem volna, de a maszklevételeles és reduktorkereséses feladatok közben szemem és szám nem maradt szárazon. A zavarosban úszkálásról később kiderült, hogy meg lehet szokni, de akkor kicsit sem vágytam annyi Lupa-merülésre hogy belerázódjak a helyi viszonyokba.

Olyan ez, mint a sötétben tájékozódás: ha otthon elmegy az áram, azért még boldogulok, tudom merre van az ágy, asztal, tévé. Idegen helyen viszont könnyen elbizonytalanodik az ember. Kezdőként minden csak növeli a bizonytalanságot, és amikor egy-egy pillanatra szem elől tévesztettem a többieket a víz alatt, az amúgy is bennem bujkáló stresszt újabb faktor erősítette. Eszembe jutottak a korábban látott oktatóvideók, ahol a merülés után széles mosolyt villantó amerikaiak élvezték a karib-tengeri napsütést, a korallkertek látványát, és próbáltam a saját élményeimmel összevetni. Mit tagadjam, gyorsan elbuktam. Aztán persze arra gondoltam, bármilyen szép a Karib-tenger, Budakalászon nyilván olcsóbban lehetett búvárkodni tanulni, a megkapott kártyámmal pedig már enyém lesz a világ.

Az efelett érzett öröm persze maximum másodpercekig tartott. Nekem még a Lupa is elég volt ahhoz, hogy nagyjából elfogyjon kevéske megtakarított pénzem, a tó partján tehát úgy búcsúztam a búváriskolától és tanfolyamos társaimtól, hogy a közeljövőben túrán aligha fogunk találkozni. Ez nem tűnt annyira fájdalmas veszteségnek, amikor az itt átélt víz alatti kalandokra gondoltam. Akkor még nem tudtam, hogy simán megkaphattuk volna a merülés korlátozott látási viszonyok között kártyát is. A tanfolyamon megismert emberek aligha hiányoltak egyébként a lehetőségként felvetett későbbi adriai túrákon vagy hétvégi tavi merüléseken, mert éppenséggel nem én voltam a csapat hangulatfelelőse, ráadásul autó híján nem sok hasznomat lehetett volna venni a logisztikában se.

Az utolsó merülés után csak ücsörögtem a lepukkant tó homokos partján, és figyeltem a búvárbóját, a mellette feltörő buborékokat, illetve a jetskivel száguldozókat, akiknek több volt a pénze mint a hajózási ismerete: a bójánkat a lehető legközelebb próbálták nagy sebességgel megkerülni. Az integetés és a kiabálás nem sokat használt, tehát inkább csendben fohászkodtunk magunkban a búvárok épségéért. Megúszták. Én meg arra gondoltam, hogy valami nincs rendjén, mert a merülés után valami egészen másra kellene gondolni, nem a sikeres túlélésre. Ez is egyfajta élmény, szó se róla, csak nem pont az, amiért a magamfajta ember sok időt és pénzt áldozna. Visszakanyarodhatunk ahhoz, hogy aki ezt élvezi, kicsit hibbant lehet.

A kilencvenes évek vége volt, még sok régi, rendszerváltás előtti reflex élt. Sokan kavartak a zavarosban, és általában elfogadtuk, hogy megrendelőként is milliónyi kompromisszumot kell megkötnünk. Ilyen-olyan felszerelések, sorban alakuló, megszűnő, újjászülető búváriskolák, minden kiépítettség nélküli merülőhelyek. A közeg is másféle volt. A Dáridó például még nagy szám volt. A víz partján üldögélve örülhettünk, ha nem Betli Duót hallgatott valaki a közelünkben, hanem mondjuk minőségi eurodance slágereket, Haddawayt, 2 Unlimitedet...

Azért valami jónak mégiscsak kellett történnie a Lupán, mert némi kihagyás után merültem tovább, persze többnyire más, látványosabb helyeken. Most már azt sem bánom, hogy pont ott, pont így tanultam – a bénázás pedig megmaradt tanulságos állomásnak a több mint egy évtizede tartó személyes búvártörténelmemben.

Az elmúlt két évtizedben jó sok búvárral összehozott már a sors, és azt kell mondjam, kívülről nem feltétlenül van jele ennek a hibbantságnak. Tulajdonképpen ugyanolyan emberek, mint bárki más. Egészen addig, amíg szóba nem kerülnek a tengerek, meg a merülés. Akkor azért hirtelen kívül rekesztve érezheti magát mindenki, aki nem búvárkodik. Van, akinek ez hozza meg a kedvét. Van, akinek meg pont nem.

Teljesen személyes álláspontom az, hogy nem születünk búvárnak, és nem is kell mindenkinek azzá válnia. Mi, akik merülünk, nem merengünk azon hosszasan a hajó fedélzetén, mit kockáztatunk, amikor egy méretes konzervdobozba préselt levegővel ugrunk be a cápák közé. Ám meg kell érteni azt, aki számára ez egy túl nagy kihívás, egy akadály, amit soha nem is tud legyőzni. Búvárt csak abból lehet, sőt, abból szabad faragni, aki az is akar lenni. Attól még lehet szeretni a tengert, hogy valaki csak a partról csodálja, esetleg csak úszkál benne és úgy nézelődik. Lehet, hogy ők egyszerűen csak jobban átlátják, nem az ember közege a mélység, míg mi nem vagyunk hajlandóak elfogadni a nyilvánvalót.

Láttam már olyanokat, akiket unszoltak a búvárkodásra, és nem jártak sikerrel. Volt nem egy ember, akiről első látásra nem gondoltam, hogy nem csak lelkes, de az első pillanattól ügyes búvár is lesz, és aztán kiderült, mekkorát tévedtem velük kapcsolatban. A két szélsőség között viszont ott van sok-sok olyan érdeklődő, akinek megvannak a maga nehézségei az elején, ám tényleg akarják ezt csinálni. Na ott van szükség először a jó oktatóra, aztán a jó barátokra, jó csapatra, jó merülőtársakra, akik segítenek abban, hogy élvezd a búvárkodást, majd rájöjj arra, mit élvezel benne igazán.

Tudom, hogy többnyire olyan emberek olvassák majd el ezt a könyvet, akik már rég merülnek. Nekik nem mondok túl sok újat, ám soha nem lehetek biztos benne, nem kerül-e olyasvalaki kezébe, aki még maga sem tudja, valaha búvár lesz-e. Ezért kell beszélnem oktatóról és tanfolyamról. Mások is ezerszer megmondták, mégsem lehet eleget ismételni: a búvártanfolyamnak nem az ára a fontos, az sem nagyon számít, hogy a búvárigazolványon melyik oktatási rendszer neve van. Az számít, hogy búvár lett-e belőled, és nem csak a képzettséged okán, hanem azért is, mert kezded megérteni, miért jó a víz alatt lenni, és persze miért kihívás. Az kevés, hogy megtanítanak levegőt szívni a palackból, azt akárki meg tudja csinálni. A búvárkodás mint szenvedély és életérzés ennél jóval több. Hogy ebből mi csapódik le, nagyban függ az oktató személyiségétől, hitelességétől.

Még csak azt sem mondhatom, mindenkinek ugyanaz az oktató a megfelelő. Általában azt tartom jó oktatónak, akinek a tanítványai szívesen merülnek a tanfolyam után is, mert képes belebolondítani őket a víz alatti világba. Mert az nem elég, ha van bennünk hajlam a bolondságra, tényleg meg is kell élni azt, hogy az ember búvárrá, s ezzel együtt mások szemében nem normálissá váljon – és még büszke is legyen rá.

Mert kell egy csapat

Miután a megható és magasztos szavakat megkönnyezted, és eltetted a zsebkendőt, legyünk egy kicsit földhözragadtak. Néha ugyanis nagyon átérzed, bizony a búvárkodás nem csak játék és mese, ahol nevetve, szent őrülettel gyűrünk le minden elénk vetődő problémát.

Ott álltam, nagyon kezdőként, némi kihagyás után a medence partján és próbáltam nem kilógni a többi búvár közül. Nem ismertem senkit és ők sem ismertek engem. Sőt, én saját magam sem voltam vele tisztában, mit tudok mint búvár. A medencében meglepő módon nem éreztem magam elveszettnek, s úgy döntöttem, adok még egy esélyt a folytatásnak.

Ahogy már említettem, elég jól emlékszem a merüléseimre, és van is mit felidézni a kezdet kezdetéről. Például amikor a fantasztikus lupai élményeket egy még nagyobb kalanddal fejeltem meg: Csepelre mentem egy csapattal. Úszkáltunk egy nálam jóval tapasztaltabb sráccal, de én abban a helyzetben nem nagyon tudtam figyelni semmire, ami körülvesz. Egy rozsdás rugót láttam 40 perc alatt és beírhattam egy merülést.

A következő merülés Dorogon volt, bérelt cuccal. A műszerezettség kissé hiányos volt, a palackban levő levegő nyomásán kívül semmiről nem volt információm. Akkoriban a Palatinus-tó délkeleti csücskében voltak a merülések. Ott attól nem kellett féljek, hogy elfog a mélységi mámor. De az irányt ismerni talán jó lett volna. Esetleg az időt. És az sem segített, hogy a hat merülésemmel én voltam a párosunk "tapasztalt" tagja. Összevissza mentünk, és ahogy fogyott a levegő, feljöttünk szétnézni. Hosszú és kínos felszíni úszás várt ránk, én pedig tanultam valamit: az ilyet nem merülésnek nevezik, hanem megúszásnak. A végén persze az úszáson volt a hangsúly. Bőven volt időm közben töprengeni.

Utána jöttek az adriai túrák. Voltak jó és rossz pillanatok. Az elsőn, tapasztalatlan és nem túl ügyes, a búvártúrázásban teljesen járatlan emberként kínos élményeket gyűjtöttem. Ahogy egy-két percenként, egyesével küldte fel a vezető nyílt vízben a fogyó levegőjű búvárokat, feledhetetlen. Amikor a megbeszélt, nagyon olcsó, sátras, önellátós túra helyett kérdés nélkül foglaltak nekem apartmant és étkezést, amire elköltöttem a merülésre szánt pénz jó részét, nem voltam túlságosan vidám.

A második horvát utamról emlék, hogy az autórádióból a helyi adó szólt, és a nyelvet beszélő utastársunk lefordítgatta a halászokról szóló dalt. Ha jól emlékszem, a Ribari volt Vinko Coce előadásában. Hosszú volt az út, és meglepődtem, a tengertől egészen távol, egy félreeső kis faluban, a domb tetején volt az apartmanház. Nekem sikerült olyan apartmanban ágyat kapnom, ami jórészt a föld alatt levő félszuterén volt, az a bizonyos ágy a konyhába került, és a gáztűzhellyel lehetett valamiféle fűtésre szert tenni – ez sem pont az a luxus búvártúra volt, amiről az ember álmodik. Hozzá kell tegyem, ezek sok évvel ezelőtti állapotok, amikor mások volt a horvát viszonyok is, de ettől még fizetnem kellett érte.

Tehát volt egy pillanat, egy törés, amikor azt mondtam magamnak, akár én is szétnézhetek, tájékozódhatok, hol milyen merülési lehetőségek vannak. A tengerparti nyaralásokon pedig be lehetett iktatni egy vagy két merülést. És lehetett szerezni egy-két életmentő tapasztalatot. Például Tenerifén, amikor a merülés után a barátnőmet elvitték egy intro körre, és szóltak, addig én a helyi vezető sráccal a maradék levegővel még bugyoghatok egy kicsit. Eleinte így is volt, aztán nem volt mit bugyogni, a levegő kifogyott. Egymás mellett voltunk, alig sekély vízben, feljöttünk. A műszer szerint még volt valamennyi nyomás a palackban, amire a válasz csak egy legyintés: ez ilyen, nem tud kevesebbet mutatni, akkor se, ha egy korty levegő sincs benne. Persze, vissza se kellett volna menni a vízbe kevés levegővel, ezt is megtanultam. Mint ahogy azt is, hogy a rossz műszer, vagy úgy általában a rossz felszerelés aligha szerencsés választás a búvárkodáshoz.

Így aztán korán eljutottam oda, hogy vettem légzőautomatát, természetesen használható nyomásmérővel. Meg komputert, búvárruhát, és persze a gyatra uszonyozási technikám miatt normális uszonyt. Mellényért vidékre utaztam el, egy vasútállomáson vettem át egy öreg, egyszerű, de nagyon robosztus cuccot, ami azóta is megvan, működőképes és néha kölcsön is adom. Az uszonyom, reduktorom még mindig ugyanaz, a komputer is használható lenne, csak épp nitroxosra cseréltem már rég. A neoprén pedig köztudottan egy-két mérettel összemegy az idő múlásával, abból is kellett újabb, többször is.

Szent őrület ide vagy oda, gyorsan utoléri az embert a realitás. Mindezeket nem azért írom le, mert azt akarom sugallni, hogy az elején utáltam a búvárkodás minden percét, sem azt, hogy én annyira szenvedélyes búvár lennék, aki minden ilyesfajta nehézségen kacagva túllép. Ez pusztán csak azt illusztrálja, vannak állomásai annak, hogy az ember a búvárkodásnak a nagyon is földhözragadt részeivel foglalkozzon, mint például a felszerelések beszerzése, vagy a nyugodt alvás képességének kifejlesztése égő gáztűzhellyel egy helyiségben, no meg a lélekben rozmárrá válás az előszezoni Adria 14 fokos vizében lubickolva.

Ami viszont megmaradt ezekből az évekből, az egy pár barát és cimbora, akikkel élőben vagy az interneten összeakadtunk, s akikkel ma is tartjuk a kapcsolatot. Az egyik első ilyen ismeretségből az lett, hogy közösen dolgoztunk egy búváros honlapon éveken át, sőt, a legutóbbi túrán is együtt utaztunk Thaiföldre. Ott pedig a hajón egy olyan merülésvezetőnk volt, akivel még annak idején a vacogós adriai túrán búvárkodtunk. Vele voltunk ősszel Neufelden, később szemetet szedni a Lupán, majd Dorogon, ahol éppen akkor senki nem volt – és mint kiderült, nekünk sem lett volna szabad ott lenni, mert a tó azon részén már tilos volt búvárkodni. Merülés után elzavartak minket, szerencsére büntetést nem kellett fizetni tanulópénzként. Azok voltak még a daliás idők!

A búvárkodás, ahogy mi űzzük, társas sport. A túrákra szívesen emlékszem vissza, a merülésekre, az élményekre. És persze a csapatra, a közösségre. Nem mindenkivel ugyanolyan jó búvárkodni, legyen szó akár magáról a merülésről, akár pedig a felszínen

töltött időről beszélünk. A kezdő korszakomban, amikor egyedül vágtam bele ebbe az egészbe, hiányzott a jó társaság. A régi, klasszikus, a rendszerváltás előtti időkre jellemző klubrendszer már nem nagyon működött. Az újdonsült búváriskolák pedig már inkább üzleti alapúak voltak, másrészt igen gyakran mentek át különféle átalakulásokon, nem alakultak ki tartós csapatok körülöttük.

Az internetet sokan szidják, mert hogy "elidegeníti" az embereket, és mindannyian csak az okostelefonunkat nyomkodjuk. Pedig volt ennek egy remek korszaka. A mostani búvárismerőseim elég komoly része köthető a húsz éve egyedüliként aktív búvár fórumhoz. Fentebb már említettem egy cimborát, aki Thaiföldön tartott velünk, aztán nyáron az Adrián négy olyan emberrel is ültünk egy búvárhajóban, akiket még arról a régi-régi fórumról ismerek. Ilyen fórumos barát volt az, akinek a szervezésében először voltunk egyiptomi búvárszafarin, rengeteget tanultam tőle búvárkodásról, utazásszervezésről. (Csendben hozzá tehetném, hogy picit szomorú is az, mennyire együtt maradt ez a kicsit belterjes csapat, hiszen jelzi, nem nagyon bővül a szenvedélyes búvárok köre. Szinte mi sem változott a régi arcokat illetően, esetleg párakon látszik az inverz fiatalodás, de rajtam még az sem. Ahogy romlik a szemem, úgy szépülök.)

Ha találtál egy jó oktatót, még a tanfolyamot is elvégezted, akkor keresned kell egy csapatot – feltéve, hogy nem barátok rángattak bele eleve ebbe a dologba. Jó dolog ám, hogy ha vannak, akik szólnak amikor egy menő túrát terveznek. Megvan annak a varázsa, amikor barátokkal ücsörögsz a tengerparton, isztok egy pohárral vagy többel és osztjátok az észt, miközben lélekben a másnapi merülésekre készültök. Ezek azok a beszélgetések, amiből szintén kicsit kirekesztve érzik magukat, akik nem búvárkodnak, mert a témák igen gyakran víz alatti kalandok. Roppant üdvözítő, hogy az ilyen alkalmakat nem nagyon zavarja meg politizálás. Úgy látszik, a búvárkodás fontosabb annál, mint hogy a szoros barátságokat az tegye tönkre, ki mit gondol a közéleti témákról. Merülés közben meg úgysem dumálunk, de ha valakinek mégis sikerül a víz alatti politizálás közben összevesznie egy barátjával, akkor azt mondom, ám legyen, az már tényleg a sors akarata.

Megeshet, a mindennapokban is a búvárok közül kerülnek ki a barátaid, akikkel rendszeresen beszélsz. Nem egyszer ücsörögtünk Pesten cimborákkal kocsmákban, miközben búvárfotózásról filozofáltunk. Ha valakivel találkozol egy idő után, nem azt kérdezed, hogy van, hanem azt, merre volt legutóbb merülni és mi a következő terv? Szerintem ezt olvasva sokan bólogatnak...

A jó csapatban mindig vannak hangadók, akikre tapasztalatuk miatt érdemes odafigyelni. Mítosz, hogy egy ilyen zárt csapatba nem lehet bekerülni, ez nem igaz. Pont az a jó, hogy a legtöbb társaság nyitott, és mindig befér egy-egy új ember. Az ilyen közösségben mindig odafigyelnek a kezdőkre, a csoportbeosztásnál figyelmes vezetőhöz kerülnek, kapnak tippet a felszerelésekről és minden másról. És időnként előfordul, hogy a legnagyobb szájú öreg

búvár, az esti bulik hangulatfelelőse lesz az, aki aludni küldi azt, aki nem tudja, mit engedhet meg magának a másnap reggeli merülés előtt.

Úgy tapasztaltam, általában van egy sajátos szellemiség minden összeszokott csapatban. Pont ezért érezhetsz rá, hová tudsz a legjobban beilleszkedni. Teljesen mindegy, hogy hivatásos szervező által összerakott útról vagy baráti túráról van szó, kell hogy legyen valami összetartó erő. A felszíni dolgokon túl például azért is, mert van, ahol figyelnek rá, hogy mindenki jól érezze magát a víz alatt. Ha van rutintalan búvár, vagy olyan, aki elsősorban a sekélyben szereti nézegetni a halacskákat, ne csak mély roncsok legyenek az úti tervben – ha mégis, ilyenkor a korrekt szervező szól, hogy kinek ajánlja a részvételt. Az sem mindegy, hogy a túrába mi fér bele a búvárkodás mellett, mert van akit jobban érdekel a felszíni barangolás, más viszont állandóan a víz alatt lenne. Szeretheted a búvártúrázást azért is, mert megismered a világot, felszín alatt és felett egyaránt. Még a könyv elején tartok, de olyan sokat emlegettem már, hogy meg kell találnod azt a búvárkodásban, amiért igazán lelkesedni tudsz. És egy jó csapatban erre lehetőséget is kapsz.

Hogy hol nem? Hát például ha elutazol valami tengerparti országba, befizetsz egy bázison egy merülésre, és próbálsz egy vadidegenekből, vegyes tudású búvárokból álló csapatba beszállni. Azt se tudod időnként, van-e merülőtársad? Ha pedig van, ki az? És ha tudod ki az, miért van a lehető legtávolabb tőled? A merülést a legképzetlenebb emberhez igazítják, rövid időt lehetsz a víz alatt, és vagy van türelme mindenkinek megmutatni a vezetőnek az érdekességeket, vagy nincs. Természetesen így is lehet búvárkodni, nekem is volt benne részem. Emlegetni viszont nagyszerű élményként nem ezeket szoktam. Azt nyilván bázisa válogatja, mennyire törekednek arra, hogy mindenki jól érezze magát. Ahol a vendégek csak úgy beesnek egy napra, és a már vizsgázott búvároknál többet törődnek a viszonylag jól fizető, ám csak rövidet és sekélyet merülő intrósokkal, ott ritkán lehet csodát várni.

Megfordultam olyan helyeken is, ahol más módon ment a búvárkodás. A csapat vegyes volt, de mindenki több napra jött, volt idő egy kicsit belerázódni, összecsiszolódni. Találkoztam lelkes, profi és jó fej oktatókkal, akik igazán élvezték azt, hogy valódi merüléseken mutathatják meg a legizgalmasabb dolgokat, nem pedig pánikoló kezdőket kell nagyüzemben a víz alá rángatniuk.

Aki azt hinné, hogy túlzok a búvárgyárral, annak tudnék mesélni. Sőt, fogok is. Görögországban fordult elő olyan, hogy a búvárbázis hajójára felpakoltak több tucat vendéget, jórészt intrósokat, aztán egy sekélyke helyen lehorgonyoztunk. A vizsgázott búvárokat elvitték egy körre. A kezdőkre meg ráadták a felszerelést pár perc magyarázat után, aztán belökdösték őket a vízbe. A fenéken is volt egy-két merülésvezető, a többiek meg fentről nyomták lefelé a rosszul súlyozott, vagy simán csak ügyetlen kezdőket, akik egyébként normális körülmények között még élvezhették is volna a búvárkodást. Akinek ez a szuper

kaland meghozta a kedvét, az még egyszer próbálkozhatott. Mondanom sem kell, a második merülés már feleannyiba sem került, mert a többség inkább lemondott róla.

Aki olyan mázlista, hogy van mellette valaki az első lépésektől, az megússza az ilyen "élményeket". Láttunk már olyat is, hogy a csak kísérőként jövő ember a jó hangulatú társaságot megkedveli, látja a búvárokat merülni, majd véletlenül úgy alakul, hogy akad neki egy cucc, meg egy merülésvezető, akinek a segítségével belekóstol a víz alatti létbe.

Sokféle módon juthatunk el ahhoz, hogy kimondjuk: búvárok szeretnénk lenni. Ez elengedhetetlen, hogy tényleg sikerrel túljuss egy tanfolyamon. Az, hogy igazán búvárrá válj, és az is maradj, más kérdés. Ahogy hangsúlyoztam, itt a lényeg azon van, hogy megtaláld azt, ami téged magával ragad. Ez pedig néha nehezebb mint hinnénk, de jó társakkal mindig egyszerűbb.

Az a szép, zöld gyep

Nem lenne jó, ha pusztán okoskodásról szólna ez az egész könyv. Egyszerűen azért nem, mert noha szeretek beszélni ilyesmiről is, az egész búvármúltam sokkal inkább szól jó értelemben vett kalandokról. Ezek kapcsán ugyanúgy tudok mesélni mindenféléről. Belekeverek mást is a nosztalgiázásba, de ha már "merülünk", beszélgessünk a búvárélményekről is. Legalább érintőlegesen.

Ha az előző fejezet után megkérdeznének, én mikor éreztem azt, hogy megtaláltam amit keresek, a válasz egyszerű. A kezdeti idők korlátozott lehetőségei miatt előtérbe kerültek az édesvizes merülőhelyek. Itthon húsz éve viszonylag szerények voltak a körülmények, ha bázisokról beszélünk, a víz alatti látnivalók pedig enyhén szólva is hullámzó színvonalat képviseltek.

Nekem a szó szoros értelmében véve felüdülés volt eljutni Ausztriába. A Neufeldersee azért nem a Galapagos-szigetek, de az ott levő bázis profizmusa, a kiváló bérlős felszerelések, a jól kiépített víz alatti pálya magukkal ragadtak. Akkortól tudatosabban tekintgettem nyugati szomszédunk irányába, és kellemes rövid kiruccanásokat tettünk. Klopeiner See, Erlaufsee, Attersee – jó emlékek.

A Grüner See pedig fogalom. Főleg most, hogy már évek óta nem merülhető. Majdnem húsz éve annak, hogy először eljutottam oda. Akkor még kevés magyar búvár járt arra, a bulvárvilág se kapta fel. Alig voltak a tó mellett, ott parkolhattunk szinte a víz szélén. Osztrák búvárokhoz csatlakoztam, és emlékeim szerint fel sem tűnt, hogy a víz olyan 5-6 fokos volt. Nem számított, csak az, hogy milyen kristálytiszta. És fel lehetett nézni a tó közepéről, pár méteres mélységből, és a víz alól is pompásan látszott a közelben magasló hegy sziluettje.

Mivel a helyzet miatt csak az öreg búvárok tudják, milyen is volt a Grüner See, érdemes pár szót szólni róla. A meder az év nagy részében majdnem teljesen kiszáradt, sétaút, pad is volt benne. Tavasszal szépen kizöldült minden, aztán jött a hóolvadás, és arról a nagy hegyről hideg, ám tiszta víz töltötte fel. A fantasztikusan zöld rét pedig szinte megfagyott, konzerválta a hideg víz, mi pedig afölött úszkálhattunk és vacoghattunk. Igazság szerint valahogy utóbbira nem is figyeltünk, mert az elejétől ennyire hideg volt, nem volt hőhatár. Tudtuk, számítottunk rá, rendesen beöltöztünk és persze nem terveztünk hosszú merülést. Akkortájt csakis nedvesruhában gondolkodhattunk, mégis kibírtuk és élveztük.

A többi tó egészen mást kínált. Neufelden megtanultam, hol kell rákokat és csukákat keresni. Nyáron ott igazi piknikhangulat volt, kiváló szolgáltatásokkal, de voltunk olyan őrültek, hogy még ősszel is elmentünk oda. Akkor, mivel már nem voltak nyitva odabenn a szolgáltatók, egyszerűen csak nyitva hagyták a főbejáratot, és az merült a tóban, aki akart. Az eddig szép is volt, csak hogy "kényelmesebb" legyen, a parkolóban vettük fel a neoprénruhát, majd palackostól sétáltunk be. Hülye ötlet volt, mert kimelegedve mentünk aztán be az üdítően

hűs vízbe. Akkortájt vettem kiskocsit az ilyen jellegű kirándulásokhoz – és legközelebb nem sajnáltam kifizetni a belépőt egy nyári merülésért...

Az Erlaufsee mélyen rettentő hideg volt, ám sekélyben ott is csukák sütkéreztek a napfényben. Egyszer csúsztunk csak lentebb abban a tóban, pár méterrel mélyebben valami kerti törpék voltak egy trepnire rögzítve. Fagyoskodva néztük őket, én meg arra gondoltam, ha ez a tó ennyit tud, talán máshol kéne próbálkozni. Aztán 3-4 méteren, lényegesen kellemesebb körülmények között feltűnt az élővilág a már említett csukákkal, s tudtam, ha ide vissza is jövök, azokkal a kerti törpékkel többé már nem fogok törődni. A Klopeiner See-ben a harcsák lettek volna az igazán érdekesek, ám mi a társammal kellően bambák voltunk nem észrevenni őket. Pedig a másik merülőpár a víz alatt talált ágakból még nyilat is fabrikált a nagyobb példányokra mutatva. Ők az idejüket pazarolták, mi a levegőnket.

Az Attersee kihalt volt és nagyon zöld, borzongató volt az egészen mélyre leszakadó, meredek sziklafalak mellett lebegni. Főleg úgy, hogy tudtam, alattam még bőven több, mint száz méter van a fenékig, azaz itt rossz taktika lett volna úszni lefelé amíg lehet. Húsz méteren így is csontig hatoló volt a hideg. Az a tó zöldes színű vízzel együtt inkább érdekes, mint kellemes emlékem. Szívesen csak arra emlékszem vissza, hogy voltak a tó partján több helyen ingyenesen használható öltözők, parkolók a búvárok kedvéért. Az egyik télen a Traunfall volt a célpont. Havas úton sétáltunk be a vízbe, hogy megnézhessünk pár, víz alá került épületet. Merülés után befűtötték nekünk a szaunát, kicsit átmelegedtünk, aztán a törülközőt magunk köré tekerve kiszaladtunk hógolyózni, majd folytattuk a szaunázást. Este egy jó kis vendéglő, közös vacsora, pár sör, sztorizás vég nélkül – ahogy annak lennie kell.

Mindezt nem azért ecsetelem, mert azt akarom kihozni, Ausztria mennyivel több, szebb, jobb vagy mélyebb lehetőségeket kínál. Azért gondolok rá vissza szívesen, mert nálam ez volt a fordulópont. Az a lehetőség, hogy új helyeket keressek, hogy beleássam magam mindenféle weboldalakba, még akkor is izgatott, ha csak a szomszéd országba kellett menni. Kicsit felfedezőnek éreztem magam, mert többször jutottam el olyan helyekre, ahova még egy ismerősöm sem. Időnként másokhoz csatlakoztam, akiknek volt helyismerete. Nagyon szerettem szervezni is az utakat, amikor egyik-másik barátom azt mondta, szívesen jönne velem. Vélhetően itt alakult ki az a szemlélet, ahogy az utazáshoz, a szervezéshez hozzáállok, amit mindmáig nagyon szívesen csinálok. Szeretek csapattal menni, úgy intézni a dolgokat, hogy mindenki jól érezze magát. Ha mindig ugyanazt, ugyanúgy kellett volna merülnöm, aligha jutottam volna el idáig.

Változatosság, újdonság, jó társaság – az, hogy én ebbe szerettem bele nagyon, valahol ezekkel az osztrák hétvégékkel indult. Ez a hajtóerő jelentős részben meg is maradt, ezért láthattunk olyan dolgokat még a Vörös-tengeren is a barátaimmal, amiről a magyar búvárok túlnyomó része még csak nem is hallott.

Mivel sokfelé kalandoztam, időnként jó volt visszatérni a régi helyekre. Hazudnék ha azt mondanám, az ilyesmi unalmas lenne. Néha nagyon jó ismerős helyen búvárkodni, legyen az egy szép tó vagy egy jól ismert adriai partszakasz. Pont azért szeretem ezt is, mert egyébként meg eljutottam már több kontinensre merülni, nincs bennem hiányérzet, amikor megint csikóhalat keresek valahol Horvátországban. Azt a szép zöld gyepet is megnéztem párszor a Grüner See fenekén, nedvesruhában is, szárazban is. Mindig ugyanúgy le tudott nyűgözni, és komoly szívfájdalmam, hogy a túlpörgött turizmus miatt szigorítani kezdtek. A nyakamat teszem rá, hogy pár ember ezt olvasva helyesel magában, milyen jó lenne még egyszer merülni ott egyet!

A búvárturizmus önmagában nem ördögtől való, ám hogy ilyen következménnyel járhat, bosszantó. És állítólag az egész azzal indult, hogy a színész Ashton Kutcher megosztott egy látványos képet, amin rét felett lebegő búvár látható. Ez már nem a szűk szakmai fórumok korszaka volt, hanem a közösségi oldalaké, és mindenki látni akarta a smaragzöld tavat. Én magam akkor hökkentem meg, amikor környékbeli búvárbázisok a jól fizető turistáknak kínáltak Grüner See intrómerülést. A mélység nem kihívás, de a hideg?... Jól-rosszul álló bérlős búvárruhában próbálták a víz alá vinni szegény mit sem sejtőket, és vélhetően akiknek nem volt rozmár valamelyik nagypapájuk, azoknak gyorsan az arcára fagyott a mosoly. Ha el is töltöttek pár percet, lebegni, uszonyozni nyilván nem tudtak, s így a szép, tiszta vizű tó pár ponton vélhetően inkább bányatavat idézett. Szerencsém, hogy ezt már nem láthattam saját szememmel, mert a híreket hallva nem erőltettük az osztrák utakat.

Utolsó alkalommal egy tavaszi adriai hétvégét toldottunk meg Grüner See kitérővel. Hétköznap értünk oda, a főszezon előtt. Akkor épp félszáraz ruhában indultam merülni, és vagy a víz lett hidegebb, vagy én lettem kevésbé ütésálló, mindenesetre nem volt túlságosan hosszúra nyúló a merülésem. Mégis megérte egy kicsit nosztalgiázni, visszatérni oda, ahol annak idején komoly lökést kaptam.

Megkerülhetetlen téma, mit gondolok az olyan "megoldásokról", mint a búvárkodás teljes tiltása. Búvárként nyilván hülyeségnek tartom, és egyébként valóban az. Azért elég sokáig merültek ott, és a Grüner See ettől még megmaradt smaragzöld csodának. A mai technikai lehetőségek mellett egy online foglalásos, előre fizetéses rendszert kialakítani nevetségesen egyszerű lenne. Mondjuk meghatároznak 25 eurós merülési díjat, korlátozott létszámot – aki nem gondolkodik előre, az nem merülhet. Aki meg nagyon vágyik oda, az megtervezi az utat, kifizeti a belépőt és biztosan meg tud állni a tó mellett. Nem kavarják fel előtte tucatnyi intróssal az aljzatot, búvárkodhat kedvére.

Egy ilyen merülésnek például magyar, cseh, lengyel búvárok számára így is van költsége, hiszen el kell oda autózni, megszállunk, eszünk. Ha már odáig megyünk, többet merülünk, például beiktatunk egy napot a közeli Erlaufsee-nél. Egy elfogadható merülési díjtól nem esünk hanyatt, sőt, ha cserébe jobbak a körülmények, bőven belefér. A mostani helyzetben

ilyen nincs, egy séta a tó körül pedig már nem vonz annyira, hogy visszamenjek. Így aztán egyelőre marad a nosztalgia. Hogy a helyieknek jelentett-e bármi változást a búvárkodás tiltása, azt nem tudom, hiszen lehet, így is van elég nézelődő turista, akiknek nem hiányzik a merülés.

Na nem mintha az elmúlt két évtized alatt idehaza ne történtek volna mozgások. Írtam, hogy régen a dorogi tó délkeleti csücskén búvárkodhattunk, aztán a kis öbölben (innen zavartak el), majd a tó másik oldalán, és amikor e sorokat írom, két búvárbázis is van ott. Ahol a Lupán annak idején búvárkodni tanultam, ott mára lezárt magánterület van, fizetős stranddal. Búvárkodni is lehet még, csak már máshol, máshogy, más feltételekkel. Előrángathatnék még pár példát, hogy itt-ott milyen módon módosultak a merülési lehetőségek, de felesleges. Főleg azért, mert ez nem kézikönyv, másrészt azért, mert az ilyen információk 2-3 év múlva már elavultak lennének.

Az állandóság egyébként sem ennek a hobbinak a kísérője, hiszen fedeznek fel új, izgalmas területeket vagy roncsokat, régi, jól ismert helyeken korlátozásokat vezetnek be, néhány határ megnyílik, néhány határ lezárul. (Most nem a koronavírus miatti globális bezárkózásra utalok, mert ez extrém példa, hanem az egyes országokban történő változásokra.)

Az alapszabály az, hogy merülni akkor kell, amikor lehet. Bármennyire értelmetlennek vagy közhelyesnek tűnik ez, így működik a búvárturizmus, és ennek ügyfeleiként ehhez kell alkalmazkodnunk nekünk is. Halogathattuk volna annak idején a Grüner See-t, hogy "majd lesz még jobb" az ottani búvárkodás, most meg csak panaszkodhatnánk. Szomorkodhat az ember, amikor nem él az olcsó repjegyekkel és kihagy kellemes kis túrákat. Inkább menj, utazz, légy nyitott minden lehetőségre. Felsorolni is nehéz lenne, hányszor okoztak nagyon kellemes meglepetést új helyek. Az pedig szintén alapszabály, hogy még a közepes merülés is jobb, mint a nem merülés – azaz olyan alig fordul elő, hogy megbánja az ember a búvárkodást, inkább csak olyan van, hogy elraktározza magában, hova érdemes visszatérni és mi az, amit elég volt egyszer megnézni.

Egyfajta ugrás volt az ismeretlenbe a Grüner See is, ami remekül sült el. Időnként magad mögött hagyhatod a jól ismert, jól bejáratott helyeket, és hagyd magad meglepni. A víz alatti világ sokkal többet tartogat annál, mint hinnéd. Figyelj folyamatosan, hátha szembe jön valami jó esély. Aztán pedig, ahogy már utaltam rá, jó visszatérni a régi kedves zátonyokhoz, roncsokhoz, tavakhoz, amiket megszerettünk. Nekem most is van a tarsolyomban pár ötlet – új helyekre is, meg arra is, hova mennék még vissza.

Búvár vagy turista

A kalandozások a Földközi-tenger különféle partszakaszain sok tapasztalattal ajándékoztak meg. Elég gyakran előfordult, hogy teljesen átlagos turistaként elmentünk valami átlagos úti célra, és megnéztük, lehet-e merülni ott. Ha az embernek van egy búvárkártyája, megnyílnak előtte a lehetőségek, tartja a bölcsesség. Ez így is van. Bizonyára olyan hely is akad, ahol bemondásra is elhiszik, búvár valaki, de a legtöbb helyen megnézték a kártyát.

Sokra mennek vele! Elég magamra visszagondolni, a kezdőkénti bizonytalanságokra. Lássuk be, ilyen plasztik kártyát nem nehéz szerezni, és senki meg nem mondja, mi van mögötte. Ha jó volt az oktatód, kicsit tanultál, és megértetted a búvárkodás lényegét, még mindig sok-sok alázatra lesz szükséged. Ha felületes volt a képzés, akkor esetleg azt hiszed, hogy te már mindent tudsz, aztán kiderül, hogy tévedsz. De akár így volt, akár úgy, messze vagy még attól, hogy mindent tudj a búvárkodásról.

Volt idő amikor a hajón, merülésre várva rácsodálkoztam, mennyire profi búvár lehet ez vagy az, mert elmondásuk szerint már több, mint ötven merülés volt a hátuk mögött. Akkor persze még fogalmam sem volt róla, hogy pár ember kicsivel több merüléssel már hivatásos minősítést szerez. Ahogy a te kártyád keveset árul el rólad, egy merülésvezető kártyája sem garancia az igazi profizmusra. A jó merülésvezető olyan mint a kőszikla. Keményen, rendíthetetlenül állja a csapásokat, és nagyjából annyira hagyja magát felidegesíteni is. Talán lebegni tud kicsit jobban.

A jó búvárbázis sokat tehet azért, hogy minden rendezetten működjön. Ő alkalmazza a merülésvezetőket, és nem mindegy, hogy rutinos, ügyes, lelkiismeretes hivatásost választ, tisztességes fizetésért, vagy bárki jöhet, aki egy marék mogyoróért melózik. A búvárvezető életének vannak csak utólag szórakoztató pillanatai, amik a valóságban kissé stresszes állapotot idéznek elő a nem gránitból gyúrt emberekben. A szétszóródó, fegyelmezetlen és ráadásul képzetlen búvárokból álló csapattal merülve biztos nem lehet unatkozni. A hajón hagyott ólomöv, a leesett uszony, a műszeren bizonyos mélységet meglátó búvár menetrendszerű pánikja mind olyan dolog, ami akármikor előfordulhat. Stabilan, egy helyben lebegve megállni a biztonsági megállónál? Komoly kihívás lehet az ilyen! Sebaj, van kötél, azt kell megfogni és úgy nem lesz gond! Ha azt hiszed, ez például minden problémát megold majd, csak figyelj, amikor jön egy ügyesebb búvár, rácsimpaszkodik a kötélre fejjel lefelé, a mellényét nem kezeli, s az egész csapatot kötelestől húzza magával a felszínre.

Nagyon szeretném azt hinni, hogy velem nem volt ilyen gond. Közben természetesen volt. Nem mindegyiket éreztem úgy, hogy az én hibám, de attól még előfordult például hideg vízben szabadon folyó reduktor, ami után kissé idegesen emelkedve egy sziklába ütköztem, úgy kellett kihúzni alóla. Az ember igyekszik kezelni az efféle helyzeteket, és jó esetben van, akivel át lehet beszélni. Minden esetnek megvan a tanulsága – nem csak a tiednek, hanem a másénak is. Mindenen el lehet gondolkodni, és aztán ha veled vagy mással történik valami

hasonló, már tudod, hogy kell reagálnod. Egy búvártanfolyam a maga pár merülésével egyszerűen nem készíthet fel a valóságra.

Tunéziában jártunk sok-sok éve, befizettem két merülésre. Az is olyan bázis volt, ahol magára a merülőhely ismertetésére vajmi kevés gondot fordítottak. Annyit mondtak, hogy lemegyünk, nagyjából ennyi vagy annyi lesz a maximális mélység, aztán együtt megyünk fel a csónakhoz ami vár ránk. Volt két roncs, az egyik kicsi, széthullott hajócska volt egészen sekélyen, a másik kicsit nagyobb, érzésem szerint talán világháborús. Nem tudom sem a nevüket, sem a történetüket. Igazán tisztán csak egy dologra emlékszem: a bérlésre adott légzőautomatákon nem volt tartalék második lépcső, azaz oktopusz. Kezdő voltam ugyan, de érdekelt minden, így rákérdeztem, miért. Az oktató azt magyarázta, hogy a vészhelyzeti emelkedésnél sokkal tudatosabban viselkedik a két búvár, ha folyamatosan cserélgetni kell a reduktort. Olyan apróság nem került szóba, hogy az a tartalék neked magadnak is jól jöhet, ha éppen az elsődleges reduktornak valami baja lesz, esetleg meg van rongálva a szájrész és kiesik, ami bérlős cuccnál nem elképzelhetetlen. Bizony van, aki idegességében szétrágja a csutorát.

Ettől függetlenül a gondolatmenet érdekes. Valóban, az, hogy valami váratlan helyzetben kontrolláltan cselekszel, életet menthet. Csak azzal nem értek egyet, hogy ezt valós merülési helyzetben kell adott esetben alkalmazni. A medencés gyakorlás az, ahol egy kicsit mindig többet kell egy idő után megoldani, sokkal inkább a valóságos helyzetet kell szimulálni. Az alaptanfolyamon remegő kézzel, a víz alatt prüszkölve, behunyt szemmel, nagy nehézkesen végrehajtott maszkürítés úgy, hogy közben másfél méter mélyen térdelsz, arra készít fel, hogy másfél méter mélyen jól-rosszul megoldj egy ilyen feladatot.

Volt egyszer egy merülőtársam, kezdőként dobták a mélyvízbe. Egyrészt a lehető legközelebb akart lenni más búvárokhoz. Bármelyikhez. Ennek érdekében nem törődött vele, kin gázol át. Másrészt úszni nem tudott rendesen, sokat kapálózott kézzel. Búvár tőled karnyújtásnyira, aki összevissza tempózik kézzel és lábbal, ha valakihez közel akar férkőzni, jöhet fentről és lentről, a lebegés pedig még amúgy sem az erőssége? A létező legjobb forgatókönyv. Természetesen én is voltam kezdő, én is voltam béna, nem erre akarok kilyukadni. Hanem arra, hogy amennyiben egy búvár tényleg akaratlanul, tényleg véletlenül lerúgja vagy lekapja a maszkodat, sokat ársz a másfél méteres vízben, térdelve, behunyt szemmel végrehajtott feladat rutinjával. A tanfolyam után, amikor már van pár merülésed, ugyanúgy el lehet menni medencézni, és nyugodtan lehet olyanokkal gyakorolni, akik meg is kínoznak. Mondjuk véletlenül lerántják a maszkodat. Ha nem tudod kezelni, kidugod a fejed a vízből, és eltöprengsz rajta, mi lett volna ha ugyanez harminc méter mélyen történik.

Esetleg a medencében veled gyakorlók "vészhelyzetbe" kerülnek. Egy ismeretlen csapathoz csatlakoztam gyakorolni az egyik uszodában, elvoltunk, megszámoltunk minden csempét. Régi mániám, hogy ha már van oktopusz, azt úgy kell elhelyezni, hogy használni is lehessen. A

víz alatt jött velem szemben egy búvár, a hosszabb tömlő gondosan be volt gyűrve a mellény vállrészéhez. Túl volt súlyozva, a mellény fel volt kicsit fújva. Megálltam vele szemben váratlanul, a reduktort kivettem a számból, mutattam, levegőm nincs. Vártam. Először meglepődött. Aztán észbe kapott, mégiscsak szimulált vészhelyzetről volt szó, elkezdte keresni a szép sárga oktopuszt. Megrántotta. A gondosan begyűrt tömlő, amit szorított a mellény is, nem engedett. Húzta, húzta. Én pedig kicsivel később mutattam, hogy inkább maradok a saját reduktoromnál. Jelképesen "meghaltam". Ezeket a dolgokat azért gondold át és gyakorold, mert neked és bárki másnak is szüksége lehet a tudásra.

Szerencséd van, ha veled soha nem történik semmi, de ártalmatlan, könnyen megoldható helyzetek bárkivel megeshetnek. Már én is említettem egy-két ilyet, de láttam leeső szájrészt, elszakadó maszkpántot, kiesett ólomzsebet saját szememmel. Az ilyesminek nem kell tragédiával végződnie, ám lehet belőle baleset, ha valamiért rosszul reagál a búvár. Nem ördögi ügyességre van szükséged, hanem arra, hogy fejben ott legyél. Koncentrálsz, nem pánikolsz, megoldod, túléled, meséled, szükség esetén a melletted lesüllyedő maszkot elkapó búvártársnak fizetsz egy sört. Esetleg többet, ha vissza is adja.

A kezdeti idők kalandozásai Rodoszon, Korfun és Krétán, Tunéziában, Bodrumban és Alanyában jó iskolát jelentettek, mert igen gyakran ébredtem rá, a teljesen szedett-vedett csapatban úgy kell viselkedni, mintha egyedül merülnék. Máshol meg el lehetett lesni egy ügyes, tapasztalt búvártól, mit érdemes csinálni, mire kell figyelni. Kellemes módja volt ez a rutinszerzésnek. Ritkán maradt le az ember valami hihetetlen látványról, mert éppen nem figyelt, és általában a turistákra szakosodott búvárbázisok ügyeltek rá, hogy nyugodt, védett helyen merültessenek. A merülések többségéről konkrét, érdekes látványosságot alig tudok felidézni, inkább csak benyomások maradtak meg.

Törökország például abszolút belopta magát a szívembe, különösen Bodrum. A félsziget igazán gyönyörű hely, remek a közlekedés, kiválóak az ételek, kedvesek az emberek. Így aztán lelkesen barangoltunk fent is. A merülés sem maradt ki, egy jó helyi búvárbázissal töltöttünk pár napot. Szép nagy hajójuk volt, jó ellátással, a búvárokra pedig kifejezetten figyeltek. Meglehet, hogy nem a búvárok által viszonylag sűrűn felkeresett helyeken láttam meg a nagy csodát, viszont úgy általában jó volt merülni. Akkor már én voltam kicsit rutinosabb és a barátnőm volt kezdő, és itt bele tudott rázódni ebbe az egészbe. Mindenkinek más okoz gondot, neki például az, ha meglátta maga alatt a kékbe vesző mélységet egy függőleges fal előtt. Ilyenkor kellett segítség, közel maradtunk egymáshoz, és gyorsan túllendült ezen a dolgon. Meg kell érezni azt, hogy a lebegés nem csak jó, de fontos, mondhatni elengedhetetlen dolog. Azóta Bodrum közelében is elsüllyesztettek pár roncsot, még repülőt is, mert érezték, a búvárokért folyó versenyben nem elég az, ami van. Egyszer jó lenne visszamenni!

Alanya szintén nem a káprázatos merülőhelyei miatt lett emlékezetes. Ott akkor már a víz alá küldtek valami kis járőrhajót, de a szállodai szoba klímája miatt a fülem vacakolni kezdett. Ez volt az egyetlen dolog, amit szívesen megnéztem volna a víz alatt, de nem ment az ereszkedés. A vezetőnk, a bázis tulajdonosa, veterán katonai búvár volt. Mutattam pár méteres mélysésben, mi van, a fickó valami furcsa fülmasszírozásba kezdett, és végül le tudtam menni a roncshoz. Azóta sem tudom, pontosan mit és miért csinált, de működött. Angolul nem beszélt, nem tudta elmondani, de szerencsére a víz alatt mutogatás közös nyelvén megértettük egymást és tudott segíteni.

Hétköznapi turistaként vetődtünk el Krétára is, ahol egyik alkalommal amforatöredékek felett merülhettünk. Az ilyesmi a szívem csücske. Egyszerűen lázba hoz a gondolat, hogy olyan dolgokat láthatok, amiket akár két évezrede formált egy másik ember keze. Ez nem egy hétköznapi múzeum, ahova a gondosan konzervált leletek kerülnek, alapos leírással, ez maga valakiknek a személyes története. Egykori hajósoké, kereskedőké, akik viharba kerültek és talán oda is vesztek a rakománnyal együtt. Mára a fa hajótest s talán csontjaik is elporladtak, de ott vannak még ezek az amforák, hogy meséljenek a sorsukról. Bárhol van lehetőség ókori maradványt megnézni, én sose hagyom ki, pont ezért! Az pedig alapvető, hogy soha, semmit nem viszek el ilyen helyről.

Azt hinnénk, a tengerek fenekét már annyira megismertük, hogy csodaszámba megy egy-egy új felfedezés. De ez messze nem igaz. Évről évre hallani új leletekről akár még a szomszédos Adrián is. Volt, amit már meg tudtam nézni, és van, amit még csak tervezek. Persze eleinte, ilyen helyeken merülve azt gondoltam, milyen jó is lenne, ha valamire én bukkannék rá. Ma már tudom, ez azért elég esélytelen úgy, hogy csak turistaként merülsz, jól bejáratott helyeken. Arra viszont minden lehetőség megvan, hogy amit merülsz, azt minél jobban megpróbálod megismerni, és ha valami új helyről hallasz, azt megnézed a saját szemeddel. Hiszen lehet, hogy nem te fedezted fel, de neked így is újdonság lesz.

Búvárok a kompon

Lehet, nehéz elhinni, de a búvárok sztorijainak igen jelentős része igaz. (Ez már abból is látszik, hogy cápabirkózásról kevesebben mesélnek – ugyanis ilyen elég ritkán fordul elő.) Amikor elmesélek egy-egy régi történetet, én is próbálok őszinte lenni. Sok év távlatából talán pár részlet kiesik, de túlnyomó részben helytálló amit írok. Ezt azért fontos leszögezni, mert tényleg vannak hihetetlen helyzetek. Olyan dolgok, amikre abszolút nem gondolsz amikor beiratkozol a búvártanfolyamra. Például arra, mekkora élmény lehet egy zsák hulladékkal a kezedben úszkálni a tenger mélyén.

Bizonyára te is ugyanúgy szeretsz víz alatt szemetet szedni, mint én. Arra is gondolok, hogy az ember zsebre vág egy sodródó zacskót például, ám vannak a szervezett, kifejezetten ilyen céllal történő merülések. Teljesen komolyan mondom: ha eddig még sose jutott eszedbe, hogy részt vegyél hasonlóban, legközelebb ne hagyd ki a lehetőséget.

Valamikor nagyon régen Krk szigetnél, egy kikötő közelében került sor ilyenre, s nekem az volt az első. Az ilyen merülésekért nem kell fizetni, a levegővel töltött palackot is ingyen kapod, és esetleg még meg is vendégelnek. Egy kis csapattal voltunk kinn, a társaságot vezető búvár odakinn hallott erről a programról. Hezitált, egyáltalán megkérdezze-e az élménymerülésekért érkező embereit? Ugyan ki a fenét hoz lázba az, hogy a vízbe dobált hulladék után kotorásszon az aljzaton?

Nagy tanulság volt, hogy mindenki örömmel jött. Csatárláncban dolgoztunk, és viszonylag sok szemetet szedtünk össze. Mivel csodák nincsenek, sajnos messze nem mindent. Ha teljesen tudatosan a szemét kedvéért merülsz, akkor jössz rá, főleg parthoz közeli helyeken rengeteg a hulladék. A szél a vízbe sodorja a sok zacskót, csomagolóanyagot, nyilván a sörös doboznak sincs jobb helye a tengernél. Komolyan elgondolkodtató minden ilyen kaland, és amit fentebb írtam, tartom: ha olyan helyen vagy épp, ahol ilyet hirdetnek,menj el, lásd a saját szemeddel, mi van a víz alatt. Tudom, te mindent újrahasznosítasz, de amíg a delfinek és a cápák nem építenek műanyaggyárat, elmondható, hogy az ilyen szemét túlnyomó részét mi, emberek dobáljuk a vízbe. Úgy általánosságban. Közösen. Lehet, hogy te épp nem, de sokan mások igen, tehát részben a mi felelősségünk is. És mivel mi vagyunk búvárok, mi tudjuk ilyen módon begyűjteni.

A magyarok a tapasztalatom szerint az ilyesmiben szívesen vesznek részt. Rogoznicán például szintén népes csapat tagja voltam nem kevés honfitársammal. A kikötőben gyűjtögettük a szemetet, de hiába voltunk sekélyen, három palack levegő is kevés lett volna hogy egy adott részt teljesen megtisztítsunk. Volt aki fegyvert talált, mi csak üvegeket, konzervdobozokat, műanyag kacatokat. Akadt odalenn injekciós tű is. No meg rengeteg papucs és cipő, sokan veszthették el arrafelé a lábbelijüket. Én is megtanultam az alaptanfolyamon, hogy a víz alatt minden nagyobbnak látszik, mégis fura érzés volt összeszedegetni az odalenn 48-52-es

méretűnek tűnő bakancsokat. Kaptunk egy szép pólót, amit azóta is büszkén őrzök. Megdolgoztam érte!

Azt, hogy van ebben munka és kihívás, még jobban meg lehetett tapasztalni hazai vizekben. A vizsga óta nem jártam búvárkodni a Lupa-tóban, de amikor környezetvédelmi napot hirdettek, csatlakoztam, s hívtam magammal merülőtársat is. Akkortájt még a nomád körülmények uralkodtak. Kinn voltunk az eleve elszomorító képet nyújtó parton, ahol a csapat egy része a felszínről gyűjtötte a szemetet, és a víz látványa nem sok jót ígért.

Ehhez képest még az előzetes várakozásokat is alulmúlta ami a felszín alatt volt. Egészen nyugodtan lehetett volna becsukott szemmel vagy maszk nélkül is merülni, mert alig lehetett valamit látni. A mázlink az volt, hogy viszonylag nagy volt a szemétgyűjtő zsákunk: az egyik csücskét a merülőtársam, Hajni fogta, a másikat meg én. Nem kézjelzéssel kommunikáltunk, hanem rántottunk egyet a zsákon ha megálltunk valamiért.

Nyilvánvalónak tűnhet, hogy ha nem látsz semmit, akkor nem is találsz meg semmit, így szemetet sem, azaz üres zsákkal kellett volna feljönnünk. A valóság ennél picit összetettebb. Ha nem csináltak volna az évek alatt víz alatti szemétdombot a gondozatlan, őrizetlen Lupából, akkor még talán igaz is lehetne a fentebbi gondolatmenet. A fájdalmasan elhanyagolt tó mélyén elég volt csak belenyúlni az iszapba, és valami a legtöbb alkalommal a kezünkbe akadt. Azt nem láttuk hogy mi, csak abban lehettünk biztosak, hogy nem kellene ott lennie. Egyet merültünk, kavarogtunk fel alá, a gyatra látást valamivel rosszabbá tettük, miközben összeszedtünk egy jó adag szemetet. Gyanítom, nem változtuk meg a világot. És ha most arra gondolok, hogy valahol korábban említettem, mennyire megváltozott a Lupa mostanra a kerítéssel, meg az új szabályokkal, hümmögve tehetem hozzá, legalább valami meggátolja hogy minden kacatot meg szemetet beleöntsenek.

Kijelenthető, a bolond magyar búvárok szívesen szednek szemetet. Kicsit túlságosan is könnyen kaphatók ilyen ötletekre, és ezzel egyszer igencsak meg tudtuk lepni horvát barátainkat. Rab szigetére hirdettek környezetvédelmi programot jópár éve, és egy kinn dolgozó magyar búvárnak is említették, jöhetnek külföldiek, szólhat a magyar ismerősöknek is. Ő már elég rutinos öreg róka volt ahhoz, hogy visszakérdezzen: mennyien jöhetnek? A horvátok legyintettek, ahányan akarnak, minden segítő kéz jól jön, a szezon előtti időpontban pedig lesz szállás meg minden. Mert a felajánlás gáláns volt: aki jön szemetet szedni, az természetesen ingyen merül, kap szobát két éjszakára és ehet-ihat. Gondolhatták, ugyan miért jönne több tucat ember pár száz kilométerről májusban a jó hideg Adriában hulladékot keresni?

Talán azért, mert szerettünk búvárkodni, no meg az egész túl jól hangzott ahhoz, hogy igaz legyen. Egy szó mint száz, rengetegen mentünk, sorban érkeztek az autók a kompkikötőbe, és a szervezők is rájöttek, ez most egy kicsit nagyobb szabású esemény lesz, mint azt ők gondolták. Becsületükre legyen mondva: megoldották! Korrekt hotelben kaptunk szobát, ott

volt az ellátás is. Életemben először láttam a falba épített borcsapot a hotel éttermében: az egyikből jött a fehér, a másikból meg a vörös. Ilyen előzményekkel tudtuk, hogy ebből rossz már nem sülhet ki.

Másnap szétosztották a csapatot. Mi a barátnőmmel a parti őrség kis hajójára kerültünk, elsősorban egy zártabb öbölben dolgozgattunk néhány másik búvárral. Ezt-azt kiszedtünk a vízből, aztán igyekeztünk némileg felmelegedni míg kivittek a partra. Akkor a helyiek elmondták, a sziget melyik részén van a buli, ahova nekünk, szemétszedő búvároknak ingyenes a belépés. Lesz frissen grillezett ennivaló, ihatunk, érezzük jól magunkat. Így is tettünk, és közben vártuk barátainkat, akiket máshol, máshogy merültettek. Mire minden elfogyott, ők is megjöttek és meséltek.

Meglehetősen extrém kalanddá vált a merülésük, ugyanis feltették őket egy nagy komphajóra. A búvárok előtt lehajtották hátul a rámpát, ők pedig onnan ugráltak be csapatostól a vízbe. A terv az volt, hogy majd aztán ahogy a munka végeztével felemelkednek a felszínre, egy hajó fedélzetére veszik a merülőpárokat. Aztán a kellemesen hűsítő vízben egy idő után mindenki úgy gondolta, már eleget dolgozott, és odafenn várakoztak. Bármennyire szép az Adria ilyen szemszögből nézve is, egy idő után kissé unalmassá vált a dolog, tehát a partra úsztak. Vártak és vártak, végül tényleg értük jöttek, de mire végeztek mindennel, a buliban minden elfogyott. Így aztán mi pár finom falattal gazdagodtunk, ők meg egy jó sztorival. Mondhatni, lecsúsztam arról, hogy életemben először (és esélyesen utoljára) kompról induljak búvárkodni, ám ez megint olyan dolog volt, amire az ember nem tud felkészülni.

És a programnak nem volt még vége. A következő reggel, egyfajta gesztusként a szép sikerrel zárult önkéntes munkáért, be lehetett csatlakozni egy ingyenes élménymerülésre Rab egyik szép helyén. Ez megint az a helyzet volt, ahol a magyar búvárok számát alábecsülték. Megjelent az a több tucat ember a kikötőben, merülésre készen, de hamar látszott, a túrára szánt hajó kevés lesz nekünk. Meglehet, aznapra már nem jutott komp... Próbált egyre több és több búvár felférni, a hajó közepén, majd elején zsúfolódtak össze, és a bárka mind mélyebbre merült. Őszintén szólva nem volt bizalomgerjesztő, amit láttunk. Vállat vontunk, és megkérdeztük, van-e partszakasz, ahol magunk kedvére búvárkodhatnánk? Elirányítottak minket egy helyre, elautóztunk oda és szétnéztünk. Úgy voltunk vele, ha a hajóra nem tudtuk felverekedni magunkat, bármi lesz, itt beugrunk merülni.

Persze amikor a cuccban kutyagolva a tengerhez értünk, már elég vizesek voltunk, ugyanis leszakadt az ég. Voltunk annyira bolondok, hogy a viharosnak tűnő időjárás ellenére bevállaltuk a merülést. Odalenn jó is volt, csak épp a felszín közelében érződött, fenn eléggé elfajult a helyzet. Szerencsére tényleg védett volt az öböl, így a túlzott vagánységból nem lett baj. Kimásztunk, levettük a cuccot és ez idő alatt megvolt az édesvizes mosás lágy esővízben. A slusszpoén pedig az volt, hogy a többiek félútig jutottak, amikor a reménytelen

körülmények között a messze túlterhelt hajó inkább visszafordult. Így aztán ők is vizesek lettek, rettegtek egy kicsit a viharban és még nem is merültek. Egyébként ti se merüljetek viharban, ilyet csak bolond búvár tesz. Őszintén mondom, nem minden őrült dologra vagyok büszke, amit bevállaltam...

A vihar kapcsán érdemes megemlíteni azt, hogy bizonyára elég sok esetben szó sincs tudatos szemetelésről. Egyszerűen csak használjuk a sok zacskót, műanyag kacatot, akár még ki is dobjuk, de egy komolyabb szél simán felkap ezt-azt onnan és viszi tovább. A víz jellemzően a végállomás, és még olyan, zártabb részeken is mindig lehet mit takarítani, mint a budapesti Malom-tó. Nem nagy a vízfelület, rendszeresen tisztítják is, ám amikor egyszer beugrottunk merülni, a végén pedig megpróbáltuk a hulladék nagyját összeszedni, volt belőle bőven. Oda csak a szél vihette be ezeket, például egy túlságosan tele levő kukából. Ha a tóból tovább sodródik, a Dunába kerül, aztán a tengerekbe, és lehet hogy a mi magyar zacskónk egyszer majd egy Máltán merülő magyar búvárnak fog integetni, mint egy, a szó szoros értelmében messzire szakadt honfitárs.

És ezek a zacskók mindenhol ott vannak. Ne szégyelld zsebre vágni, ha merülés közben találsz egyet, mert annak nem a vízben van a helye. Egyszer Egyiptomban két delfin gondolta úgy, hogy velünk tölti el az idejét, úszkáltak, mutatták magukat, majd egy lebegő zacskódarabbal játszottak, s igyekeztek minket is bevonni a mókába. Ilyenkor készülhetnek a jó, esetenként díjnyertes fotók a környezetvédelem témájában, ám az igazi győzelem az, ha végül aztán a zacskó méltó helyére kerül – a szemétbe. A delfinek miatt nem kell aggódni, azok találnak maguknak más játékot, például koralldarabot, vízi növényt.

Tehát akár saját kedvedre, akár szervezetten nyugodtan szedhetsz szemetet a víz alatt. Merülni egyébként is mindig jó, és legalább van valami jó cél is mellé. Azt felesleges mondanom, hogy mi ne dobáljunk semmit a vízbe, mert rendes búvár ilyet egyébként sem tesz, ráadásul a szemét jelentős részét olyan módon termeljük, aminek a merüléshez semmi köze nincs.

Személy szerint egyébként meg vagyok győződve arról, hogy a hulladékok kérdése innovációval , szemléletváltással sokkal hatékonyabban is kezelhető. Biztos, hogy ha a gyártók rákényszerülnek, kifejlesztik a lebomló, kevésbé káros csomagolóanyagokat, és mi magunk is sokat tehetünk a jobb viszonyokért. Akad búvárbázis, ahol erre kifejezetten ügyelnek, például szafarihajón figyelmeztetnek hogy ne mindig egy új kis üveges ásványvizet bontsunk meg, hanem jelöljünk meg egyet és töltsük újra. Esetleg árulnak fém kulacsot, poharat. Még logózhatják is, akkor mindenki tudhatja, honnan származik, tehát a befektetés minimális, viszont egy zsúfolt szafarihajó 4-5 nap alatt megtakarít 400-500 pillepalackot. Ezek bődületesen nagy számok, és tudom, hogy elsőre túlzottnak tűnnek, de számolj utána nyugodtan. Ha csak 20 vendégről beszélünk, akik napi két liter vizet isznak – nyáron, sok merüléses úton ez egyáltalán nem sok, sőt –, az négy fél literes üveggel számolva 80 palack,

öt nap alatt így jön ki a 400. Begyűjthetik ezeket a hajón, de hová kerülnek aztán? A parton a hulladéklerakóba? Aztán vagy elássák, vagy a szél viszi vissza a vízbe. Jó eséllyel nem fogsz unatkozni a következő szemétszedő merülésen se...

A környezetvédelem kissé unalmassá kezd válni, mert annyit beszélünk róla. Mégis meg kell tennünk, mert ez a probléma itt van velünk, és a helyzet mindig lehet egyre rosszabb. Akad olyan téma, amiről lehet vitázni (például az oslobi cetcápás programok), de a szemetelés megítélése egyértelmű. Nincs olyan felfogás, szemszög, ami szerint tulajdonképpen még jó is, hogy tele vannak műanyaggal a tengerek. Tehát legalább ezen a területen konszenzus van. Hallhattad ezer helyen, mi a teendő, tudod, mi a dolgod. Tedd. Hogy aztán olyan kalandok is társulnak a szemétszedés mellé, mint a kompról merülés, már csak ráadás.

A merülés szimfóniája

Talán Málta volt az egyik első olyan úti cél, ahol már úgy igazán búvárnak éreztem magam. Természetesen hiányosságaim tudatában voltam, és lehet, pont ezért volt egy kicsit más a merülés. Akkoriban általánossá kezdett válni az internetes tájékozódás, ismertem az olyan roncsok nevét mint a Rozi és az Um El Faroud. Tudtam azt is, hogy az ország kicsi, merülőhelyből viszont akad bőven, nem csak Málta szigete mellett, hanem Cominónál, Gozónál is.

Az első túra mindenesetre így is elég ötletszerűre sikeredett. Előre semmilyen merülést nem foglaltam, de volt két hetünk találni egy búvárbázist. Az egyik merülésre úgy fizettem be, hogy egy programközvetítő irodában jelentkeztem: nem tudtam a bázis nevét, a tervezett helyet, semmit. Benne volt ebben bármilyen váratlan meglepetésnek az esélye, kétségtelenül. A megbeszélt nap reggelén egy ócska furgonnal jöttek értünk. Akkor furcsábban néztem még az ilyen dolgokra, ma már tudom, a búvárbázisok jelentős részének az autói erősen leharcoltak. Sós víz, sok nehéz cucc, nehéz manőverezés a tengerpartra vezető szűk utakon – nem luxusautó kell ide, hanem valami megbízható járgány, amit lehet ütni-vágni. Aztán merültünk is, partról, de mély nyomokat nem hagyott bennem a kaland.

Utána a hotel közelében végre találtam egy bázisszerű bázist, ahol normálisan tudtam beszélgetni az elképzeléseimről. Aki már járt Máltán, vagy készül oda, az nagyjából tudja, arrafelé leggyakrabban partról merülnek roncsokat. Itt érdemes is egy rövidke kitérőt tartani, mert van miért. A parti merülést a világ egy részén igazán nem tartják sokra, pedig nem rossz dolog ám az, hogy csak begázolunk a vízbe merülni. A gáz az, ha bemegyünk, de csak puszta homok felett úszkálunk, mert adott helyen nem nagyon van semmi. Vagy ha van is, mi nem látjuk, mert azt is meg kell tanulni, mit hol kell keresni. Természetesen vannak kivételek lenyűgöző parti merülőhelyekkel, de a magyar búvárok által leggyakrabban felkeresett helyeken általában hajóra pattanunk – az Adrián kisebbre, a Vörös-tengeren nagyobbra.

Málta érdekes kivétel a Földközi-tengeren azzal, hogy a partról nem egyszerűen csak pár hely érhető el, hanem a legismertebb, legjobb helyek is. Természetesen kicsit úszni kell, természetesen kicsit máshogy tervezed a merülést, ám akkor is nagy különbség ez. Az önállóságot jobban értékelő búvárok még azt is megtehetik, hogy csak palackot bérelnek, és bázis nélkül merülnek. Így is fel tudják keresni például a fent említett Rozi roncsát.

Ez átvezet a másik témához, a roncsokéhoz. Málta valószínűleg európai szinten is komoly játékos a mesterséges zátonyok terepén. A Rozi, ami egy kis vontatóhajó, jó bizonyítéka annak, hogy elegendő valamit lepottyantani a tenger fenekére, és a korábban jellegtelen homokos aljzaton a roncs körül megjelenik az élet az évek alatt. A Rozinál pedig bőven volt idő a benépesítésre, hiszen 1992-ben küldték a víz fenekére. Keringenek körülötte a halak, és még a roncs is könnyen körbeúszható, megnézhető. Szintén a búvárok kedvéért

süllyesztették el a megrongálódott Um El Faroud tankert, aztán a P29 járőrhajót, és van ott még egy-két ilyen roncs.

Mindeközben a sziget gazdag történelme okán van ott "igazi" roncs is a vizekben. Merülik a Blenheim Bomber repülőt, a HMS Stubborn tengeralattjárót, vannak a technikai búvárok számára elérhető különleges roncsok is. Illetve ott van a HMS Maori, ami merülőhelyként az egyik legkevésbé látványos, történelmileg viszont érdekes. Az már embertípus függvénye, ki mitől jön lázba. Van, aki szerint direkt hajót süllyeszteni felesleges, csak ócskavasteleppé tesszük a tenger fenekét így. Más szerint ezek érdekesek, látványosak, megtelepszik rajtuk az élet, csökken a természetes élőhelyeken a nyomás, és egyébként is, itt legalább nem halt meg senki.

A roncsok esetén ugyanis nem gondolunk bele, hogy a süllyedés elég ritkán móka és kacagás. Vannak roncsok, amiket mindenki tragikus helyként emleget, ám a többségük esetén egyáltalán nem jut eszünkbe, kiket rántottak magukkal a hullámsírba. A tiszteletet úgy is meg lehet adni, ha tanulmányozzuk a roncs történetét, és hozzá kell tegyem, ez bizony keretet adhat magának a merülésnek is. A HMS Maori csak egy rakás ócskavasnak tűnhet a rossz látótávolságú vízben a főváros előtt, ám bizony izgalmas roncs. 1936-ban bocsátották vízre a britek a 115 méter hosszú rombolót, aminek legjelentősebb haditette az volt, hogy részt vett a Bismarck csatahajó eredményes üldözésében a második világháború elején. Aztán a hadisors a Maorit is utolérte, 1942-ben süllyedt el, majd kiemelték és kicsit odébb került végleges nyughelyére. Ma már alig látni belőle valamit, és ha gyengébb a látótávolság, inkább csak tippelsz, mi micsoda. Mégis, ez a roncs maga a történelem. Ha így fogod fel, különlegesnek látod. Ha úgy, a máltai merülések közül talán a leggyengébbnek érzed majd. Ez nem csak a roncson múlik, hanem rajtad is.

Visszatérve a másik búvárbázisra ilyen előzmények után, náluk lehetett jelentkezni hajós merülésre, ami nem roncshoz ment, hanem Comino szigete mellett úszkáltunk üregekben. Kellemes nap volt, máig élénken emlékszem hogy egy egyszerű, de nagyon kellemes szendvics volt a napi ellátmány: currys csirkehúsos zsemle. Fogalmam nincs, néha miért pont ilyen dolgok maradnak meg, de megesik az emberrel. Esetleg az lehetett az oka, hogy a hotelben a törzsközönség ízléséhez igazodva angolos volt az ételválaszték. Volt ízetlen hús ízetlen fehér vagy ízetlen barna szósszal, például, minden este, nehogy valakinek hiányérzete legyen. A kilátás egyébként pazar lehetett arról az emeletről, ahol mi szálltunk meg, még mielőtt befejezték az építkezést. Ám sikerült olyan tömör és magas betonfalat emelni az erkély tenger felőli oldalára, amin lábujjhegyre állva sem tudtam kilátni. Kárpótlásul a szomszédos erkélyek felé a fal olyan alacsony volt, hogy egy nagyobb lépéssel át is lehetett volna ugrani egy közös sörözésre. Inkább emlékeztetett a Big Brother házra, mint egy színvonalas szállodára. Ráadásul helyismeret híján nem tudtuk, a hotel a sziget buliközpontjában áll, így aztán egész éjszaka szólt a nagyszerű diszkózene.

Nem csoda, hogy keveset ücsörögtünk az álomhotelben, inkább mentünk az orrunk után. Ha már két szigetnél merültem, a harmadik se maradt ki. Gozóra komppal mentünk át, tömegközlekedéssel mozogtunk, és eljutottunk Xlendibe. A biztonság kedvéért egy maszkot is vittem magammal, hátha találok búvárbázist és hátha még merülni is elvisznek. Mivel Xlendi nem éppen egy metropolisz, azt az egy nyitva tartó bázist gyorsan megtaláltam. Beszélgettünk egy kicsit, és aztán elvittek egyet merülni. Egy tényleg ránézésre is nagyon hozzáértő, határozott és fegyelmezett, jól megtermett német búvároktató hölgy vett a szárnyai alá. Mosolygós volt, udvarias és a víz alatt is igen profi, még ennyi év múlva is jól emlékszem rá. Kathrin volt a neve, egyébként. Talán akad egy-két ember, akinek erről eszébe jut valami, de mindent a maga idején.

A gozói nap viszont amiatt lett igazán emlékezetes, hogy a merülés után a buszmegállóban képtelenek voltunk rájönni, lesz-e még aznap valami járat, pedig nem volt késő. Végül leintettünk egy autóst, aki nagyon kedves helyi volt, és nagyon kedvesen beleegyezett hogy elvisz, és nagyon kedvesen mondott egy elfogadható árat is. Aztán kevésbé kedvesen húzódott félre, amikor a szerpentinen defektet kaptunk majd kereket kellett cserélnie. De legalább rajtunk megkereste a gumijavítás költségét, és lássuk be, ez még mindig egy jobb forgatókönyv volt. Nekünk is, hiszen talán még ma is ott ácsorognánk a buszmegállóban.

Máltára még kétszer jutottam el, és azt gondolom, sok szempontból a számomra egyik leginkább ideális úti cél. Ebben része van annak, hogy a felszínen is megvan a maga érdekessége, kár kihagyni a lovagvárat, érdemes megnézni az őskori romokat akár Máltán, akár Gozón. Sokan szerették a régi buszokat; mi is utaztunk olyannal, ócskák voltak és kényelmetlenek, és a hangulat egy dolog, de ülni egy ilyen klímátlan matuzsálemen meg egy másik. Az egyiken a sofőr egy nagy hideg vizes ronggyal hűtött egy alkatrészt emlékeim szerint, és ilyenkor nem arra gondol az ember, hogy milyen kellemesen romantikus kaland az utazás. Ezeket legutóbb már nem találtuk sehol. És mit nem lehet még látni? Az Azúr ablakot Gozo szigetén, aminek sziklahídja 2017-ben szépen beleomlott a vízbe. Még a természetben sem örök minden. Amit lehet, meg kell nézni, amíg még áll.

A búváros útjaimat akár úgy is feloszthatnám, hogy kompakt fényképezőgépet, videokamerát vagy DSLR fényképezőgépet vittem el rájuk. Ebben semmi nagyképűség nincs, egyszerűen csak egészen más a felfogás minden egyes esetben. A kompakttal tudod, hogy nem lehetsz képes mindent megörökíteni. A gép nem olyan nagy, nem olyan értékes, így aztán hurcolod magaddal, és kattintasz párat néha, emlékfotózol. Amikor a DSLR-t használod, az egész túra legizgalmasabb része a pakolás, hogy fér be a sok értékes kacat a kézipoggyászba. És nem csak a gép kerül oda, hanem legalább annyi alkatrész, amivel egy alapszettel tudsz fotózni, van egy géped, tokod, vakud, vakukarod, kábeled. Ezt a tanácsot egy nálam rutinosabb fotós adta, és bizony volt, hogy ez mentette meg a fotózást egy úton. A DSLR géppel jobb képeket lehet csinálni, de nagyobb elmélyültséget is igényel. Sokkal gyakoribb, hogy egy-egy merülés

kifejezetten a fotózásról szól, és ha eléggé belefeledkezel a – nem egyszer középszerű – témába, esetleg ellubickol mögötted észrevétlenül egy cetcápa.

Amikor viszont videózol, akkor teljesen máshogy kell dolgozni. Nem egy képet készítesz, hanem sok-sok percnyi felvételt, komponálsz, irányítgatod a többi búvárt vagy idegeskedsz miattuk mert mindig beleúsznak a képbe, keresed a jó témát, amit normálisan körbe lehet úszni és így tovább. Mindezt azért, hogy soha ne készíts belőle filmet, csak döbbenetes mennyiségű, óriási tárhelyet foglaló anyagot őrizgess odahaza, amit vélhetően veled együtt fognak eltemetni, hiszen úgysem nézi meg senki.

Szóval amatőrként a víz alatt videózni szuper dolog. Utólag nem is értem, mi a fenének tologattam annyi időn át magam előtt a kamerát. Fotózni sem tudok jobban, ám legalább ott gyorsan kiválogatok egy-két képet, kidolgozom őket, meg lehet mutatni. A videóval ez nem megy. Valamikor a boldog békeidőkben ezért voltak jók a videós versenyek, mert adtak egyfajta inspirációt, keretet – a magyar víz alatti videós életet rendesen felpörgették a divecenter.hu-n általunk meghirdetett kiírások.

Alapvetően az a gond a videózással, hogy amikor ott vagy, különösebb koncepció nélkül, csak veszed fel a snitteket, ám hogy mit fogsz belőlük összehegeszteni, azt nem tudod. Így aztán otthon, vágás közben vered a fejed a falba, ha netán mégis eljutsz a vágásig, miért nincs egy vezérmotívum, amihez még jó lenne ez vagy az. Ami soha nem is lesz, hiszen nem veszel magadnak egy repjegyet a következő hétvégére, hogy még megcsináld azokat a fontos snitteket.

Ritkán van olyan mázlid, hogy a téma ott van az orrod előtt, és csak rajta kell tartanod a kamerát. Nekem ilyen volt az a könyv elején emlegetett cápás merülés. A kamera jó védelmet is jelentett, magam elé tartottam, és lett vagy fél órányi felvételem a mindenhonnan érkező cápákról. És lássuk be, a cápa van annyira erős téma, hogy azért csak nekiültem egy kicsit vágni odahaza, hátha ki lehet hozni valamit belőle.

A másik emlékezetes helyzet viszont Máltán volt. Itt egy olyan főszereplőt sodort elém az élet, akire egyáltalán nem számítottam. Kis csapatunkkal együtt merült egy magyar lány, akivel előtte soha nem találkoztam. Krisztának hívták, és egy rózsaszín neoprén ruhát kapott a bázistól. Aztán a víz alatt egyszerűen nem lehetett nem észrevenni, milyen hihetetlenül elegánsan, könnyedén, jól mozog. Ha azt hiszed, hogy nem lehet szépen merülni, akkor nagyon tévedsz. Neki sikerült. Ezt nyilván mindenki más is látta, de egyedül nálam volt kamera. Krisztával nem beszéltem meg semmit, egyszerűen csak annyit csináltam, hogy a felvételekbe így vagy úgy, belekomponáltam. És kész. Merültünk zátonyt, üreget. Ott volt, amikor az egykori keletnémet építésű járőrhajó, a P29 roncsánál búvárkodtunk. Velünk tartott a Maorihoz is.

Gyakorlatilag született belőle egy rövidke film, és utólag azt mondom, talán ez az egyetlen alkalom, amikor valami emlékezeteset sikerült összehoznom. A szomorú az, hogy nem az én érdemem, hanem az akaratlanul modellemmé váló búváré. Én maximum csak azért vagyok dicsérhető, mert észrevettem. Ami nem nagy haditett, felfigyelt rá más is. És esetleg még az említhető, hogy a filmet is volt türelmem tető alá hozni, egy klasszikus zenét választottam hozzá aláfestésnek. Működött. Mivel nincsenek minden túrán a semmiből elugró rózsaszín ruhás búvárlányok, azóta inkább már csak fotózgatok.

Azért nehéz dolog a múltidézés, mert vannak sztorik, amiket érdemes megírni, nem is sértek vele senkit. Van egy-kettő, amit egészen biztosan le nem írok. (Nem sok és nem is biztos, hogy ezeket bárkivel érdemes lenne megosztani.) És persze ott vannak azok, amik megestek, csak épp igyekezni kell úgy felvázolnom a történteket, hogy azért ne essen le mindenkinek elsőre, kik a főszereplők.

Egyszer a sors úgy hozta, hogy egy utastárs szülinapja akkorra esett, amikor még Máltán voltunk. Ifjú volt és bohó, és a jó merülések ellenére kicsit bánkódott, itthon a haverokkal milyen jót lehetett volna bulizni. A túra vége felé jártunk már, közösen ültünk le valahova iszogatni egy picit. Volt, aki számára ott és akkor derült ki, hogy a csapatban ünnepelt van. Még egy picivel többet ittunk. Aztán mi felmentünk a hotelbe, páran még maradtak. Ücsörögni, iszogatni.

Hajnal négykor dörömböltek az ajtónkon a hotelben. A születésnapos állt ott, kissé elázva, és nem a Máltán egyébként is ritka eső miatt jellemzem így a pillanatnyi állapotát. Mint kiderült, valamilyen félresikerült ötlet miatt nálunk hagyta a szobájuk kulcsát. A kulcsot megkapták és elmentek. Láttuk, azon a hajnali órán kár lenne kérdezősködni a történekről. Másnap aztán kiderült, hogy az a konszenzus alakult ki, meg kell adni a módját a szülinapozásnak. Ki tudja miért pont úgy, hogy keresztülautóztak a szigeten, majd Paceville-ben beüljenek egy sztriptízbárba? Talán jobb nem is firtatni. Tény ami tény, a túra végén a merülésekre se volt panasz, és arra se, hogy lapos kis buli lett a szülinapozásból. Ilyenek az igazi búvárbarátok: számítani lehet rájuk jóban és rosszban.

Télből télbe

Azok a boldog, bohó idők jutnak az eszembe, amikor még rettentően szerettük a februári, márciusi egyiptomi utakat! Az ember akkortájt azt mondogatta, télből nyárba utazunk, a hideg Európát egy hét erejéig a jó kis Vörös-tengerre cseréljük. Legalábbis ez volt az alapkoncepció, s azt kell mondjam, eleinte így is éreztük. Vagy majdnem.

Amikor először utaztunk ki, rutinos búvároktól érdeklődtem, akik megnyugtattak, teljesen felesleges a kétrészes búvárruhám felső részét is cipelni magammal, abban a kiváló vízben remekül ellubickolok nélküle. Aztán amikor 22 fokos tengerben kellett volna a kertésznadrághoz hasonló neoprénben eltöltenem 40-50 percet, rájöttem, hogy nem a megfelelő embertől kértem eligazítást.

Persze, ma már nagyon jól tudom, hogy az ember inkább vigyen több cuccot a biztonság kedvéért, mert könnyebb a következő merülés előtt valamit a felszínen hagyni, mint a semmiből varázsolni egy kellően meleg búvárruhát. Nekem mázlim volt, mert a hajón akadt, és így tudtam bérelni már a második merülésre is. Egyébként meg a saját döntésemet én hoztam meg, elfért volna a felsőrész is a poggyászban. Nincs mese, a hibát én követtem el. Ráadásul nagyon eltérő, kinek mi a hideg, és ki hogy fázik. Akkor még azt sem tudtam, mi az, amitől nekem komfortos egy merülés, így aztán elhittem, minden szempontból kánikulába fogok csöppeni. Ehhez képest reggelente azért pulóverben ücsörögtünk a fedélzeten, mert a levegő még hűvösebb volt, és rendesen vágott a szél.

Napi kihajózások voltak ezek Sharmból, és persze mint mindenki az első túráján a Vörösön, néztem a csodát. Ott voltak a tűzhalak, a bohóchalak. A hajó mellett felbukkant egyszer pár delfin is. Egy nem túl izgalmasnak tűnő merülőhelyen, a homokos aljzat felett egy cápa sziluettje tűnt fel, s tett is egy kört körülöttünk. Ez volt az első találkozás, ami egyébként olyan volt, mint sok más cápás merülés: a ragadozó megmutatta magát, aztán jóval hosszabb ideig meséltük az élményt a felszínen, mint ameddig valójában tartott.

A programban volt Ras Mohammed merülés is. Komoly tanulságokkal, természetesen. Régi bölcsesség, hogy minden hely másra készít fel. Amikor a Lupán vacakoltam a rossz látótávolságú vízben, vagy "merülést vezettem" Dorogon, tudtam, hogy a tó feneke megállít, nem is túl mélyen, és ha nem tudom hol vagyok, majd felúszok aztán kievickélek a partra. Kicsit később egész jól belejöttem a tájolásba is, el tudtam boldogulni az édesvizekben. Ehhez nyilván kellett az, hogy az embernek bizonyos szintű biztonságérzete mindig megvolt: a víz nem nyel el, nem visz el.

A Vörös-tengerben nem kellett tájoló, olyan nyílt tengeri zátonynál, mint a Shark Reef, főleg nem. Ám abban hiba lett volna bízni, hogy a tenger fenekén könnyed pihenőt tarthatok, amíg összeszedem a gondolataimat – esetleg csak egyetlen alkalommal tehettem volna ezt meg az életben, nagyjából 700 méterrel a tengerszint alatt. S az sem lett volna bölcs ötlet, hogy

egyszerűen csak eltempózok a felszínen, ha úgy adódik. Igencsak kezdő voltam, amikor a zátony mellett rendesen képen törölt minket az áramlás. Az eredeti terv szerint valamit körbe kellett volna úszni, ám két perc kemény teperés után sem előre haladtunk, hanem hátra csúsztunk. Ennyit a tervről – irány a roncs a vécécsészékkel, s ott is töltöttük el a merülés java részét. Megjegyzem, ilyen erős vízmozgást azóta sem éreztem annál a zátonynál, de a tenger egyáltalán nincs tekintettel arra, hogy te mire vagy felkészülve vagy felkészítve. Ő nem fog alkalmazkodni, tehát neked kell. Nem én vagyok az első, és nem is az utolsó, akinek zöldfülűként kell olyan kihívással szembenéznie búvárként, ami rutinosként sem vehető félvállról. Jó bázissal, jó vezetővel merültem, és ha nem is én voltam a legügyesebb, próbáltam fegyelmezett lenni. Ez pedig sokat segített. De meg kellett tanulni, a tenger az tenger, s ennek megfelelően soha nem szabad csak úgy, fölényesen vállon veregetni.

Ebben a közegben az ember mindig csak tanuló, maximum egy idő után előrébb jársz a tananyaggal. Az első órán viszont biztosan csak pislogsz, mi is van körülötted. Kicsivel az első túra után egy csapattal is kimentem Egyiptomba, s ugyan jó volt magyarokkal merülni, akadt mire rácsodálkozni. Én aztán nem szívesen szólok bele, ki hol akar búvárkodni tanulni, de teljesen megértem, ha valaki a tengert választja. Ott a víz alatt egész más az élmény, még gyakorolni is jó, ha halacskák vesznek körül, és úgy általában messzebbre is ellátsz az orrodnál. A helyzet akkor válik izgalmasabbá, amikor a vegyes összetételű csapat miatt a nagyon kezdő hamarosan ugyanazt merüli, mint a jóval rutinosabb csapattagok.

A bemelegítő napok alatt a tanfolyamosok gyakorolták a maszkürítést, meg egyáltalán, próbálták túlélni a tenger mélyén töltött időt. Vagy pont ellenkezőleg, minden pillanatát fantasztikusan élvezték az új kalandnak. Alapvetően azért nem számít, mert rájuk is igaz amit magamra mondtam, hogy igazán még azzal sem lehettek tisztában, mit nem tudnak. Pedig az ilyesmi életet menthet. Amikor a túra elején az oktató elővezette, hogy a hét második felében jöhet a roncskaland, a helyi oktató kissé egykedvűen mondta rá, hogy "engem nem érdekel, nekem nagy a szakítószilárdságom". Tudta amit tudott.

Kezdésnek jött pár laza merülés. Aztán következett a Thistlegorm, ami már más kávéház. Észreveheted majd, időről időre, ha roncs kerül szóba, könnyen elkalandozok. Bevallhatom, szeretem a roncsmerüléseket, a roncsfotózást. Szeretem azt is, amikor utána tudok olvasni a roncsok történetének. Szeretek rácsodálkozni furcsaságokra, sztorikra. Az oly hatalmasnak tűnő, sok merülést megérő például SS Thistlegorm csak bő tíz méterrel volt hosszabb az említett máltai HMS Maorinál , mégis micsoda különbség a merülési élmény! A tenger s a búvárturizmus minden ronccsal máshogy bánik. Az előbbi szerepét talán nem kell magyarázni, az utóbbiét viszont igen. A Thistlegorm felfedezése fontos szerepet kap Cousteau kapitány legendás filmjében, A csend világában. A búvárok érintetlen, s akkor még közel sem annyira benőtt roncsban tehettek felfedező merüléseket. Aztán a roncsot

gyakorlatilag újra fel kellett fedezni – ugyan ki gondolt arra az ötvenes években, hogy hobbibúvárok csapatostul merülnek le majd egyszer oda!

A Thistlegorm legendás nagyvas, a búvárok többsége látni szeretné, nem is egyszer, hanem minél többször. Úgy kezeljük ezt a roncsot, mint egy víz alatti játszóteret, a roncsban rejtőző motorokkal és teherautókkal, a hajó mellett heverő két mozdonnyal. Pedig, ahogy már említettem, a süllyedés ritkán vidám: amikor 1941 októberében német bombázók a tenger fenekére küldték a hajót, kilenc ember is életét vesztette. Illik tehát róluk is megemlékezni, legalább egy rövid említés formájában.

A lényeg az, hogy ezt a roncsot mindenki meg akarja nézni. Az változó, mikor mennyien búvárkodnak rajta, de emlékszem olyan napra, amikor tucatnyinál is több hajó kötött ki felette a mienkkel együtt. Már a kikötés is külön mesterség: láttam olyat, amikor egy nagy fémlemezhez rögzítették a kötelet, amit alig tartott valami a hajótesten, s ahogy hullámzott a víz, úgy rángatta a kötél a lemezt. Megjósolható módon előbb-utóbb le is szakadt. A búvárok tömött sorban járultak a látnivalók elé mindeközben, s ezt-azt megrúgtak időnként, hiszen alig fértek el egymástól.

És ott vannak a gyűjtögetők is. Saját szememmel figyelhettem, ahogy a víz alatt kalapál egy búvár egy köteg lőszert, hogy szuvenírként egyet elvihessen az összeállt kupacból. Azért kellett neki ennyit dolgoznia, mert ami könnyen mozdítható volt, már rég elvitték. Ne hidd azt, hogy az 1940-es években kormány nélkül gyártották a teherautókat és a motorokat. Azok bizony jó eséllyel sufnikban porosodnak, esetleg konzerválás híján porladnak, mert valaki remek ötletnek gondolta, hogy magával vigye őket. Ez a fajta guberálás teljesen értelmezhetetlen számomra. A felszínen ezekből villámgyorsan ócska, értéktelen kacat válik, a víz alatt viszont maga a történelem. Bizonyára akadt nem egy ember, aki eltöprengett a mozdony kiemelésén is, de szerencsére az azért még túl nagy falat. Bár amilyen gyorsan fejlődik a technika, lehet, hogy sietned kell, ha még meg akarod nézni.

Egy szó mint száz, ha valaki akár csak belekóstolt a búvárkodásba, a Thistlegorm nevével biztos igen gyorsan találkozott. Azon kivételes esetekről beszélhetünk, amikor a legenda teljesen indokolt. Nem csak a fentiek miatt, hiszen a sok, a roncsban rejtőző érdekesség mellett például említhető a gazdag élővilág. No meg az is sokak számára okozott maradandó élményeket, hogy a Thistlegorm nem mindig könnyen adja meg magát a búvároknak. Azon a bizonyos pattintott kőkorszak idején zajlott túrán Sharmból indultunk el, rettentően korai órákban. Akkor még nem tudtam, hogy télen bele lehet futni szeles időjárásba, hullámos tengerbe, s a kis hajónk vidáman táncolt a felszínen. Én bírom a hullámzást, de mások talán nem a vidám jelzőt használták volna.

A roncs felett már bőven voltak hajók. A hullámzás maradt, és ez volt az a pont, amikor még a gyengébb gyomrú búvároknak is rá kellett ébredni, a víz alatt talán nyugodtabb a víz, mint odafenn. No nem mintha a merülésnek nem lettek volna kihívásai. Időnként a Thistlegorm

felett rettentően erős a víz áramlása, csak kötélbe kapaszkodva tudsz leereszkedni. Ez a nap sem volt kivétel.

Éppenséggel engem sem aznap ütöttek lovaggá az ötezredik merülésem alkalmából, de legalább már tudtam, itt észnél kell lenni, s akkor talán nem csak az életemért küzdök, hanem valamit látok is. Akinek viszont a háta mögött pusztán a túra előző két napja volt, kissé másként élhette meg ezeket a merüléseket. Néha volt egy olyan benyomásom, hogy az egyik lelkes ifjú búvár a roncsot pillanatokra sem látta, mert vagy a nyomásmérőjét nézte, a tömlőt folyamatosan szorongatva, vagy aggódó tekintetét állhatatosan a merülésvezetőn tartotta. Persze a naplóba így is be lehet írni a merülést, és ennél aligha van fontosabb. A felszínre tartva csak lebegtünk a kötélen, kapaszkodtunk ahogy bírtunk. Ilyenkor azért megesett, hogy egy-két elsodródott búvárt csónakkal kellett kihalászni. Én is nyúltam merülőtárs után, aki valamiért a brutál áramlásban gondolta úgy, hogy egy pillanatra elengedi a kötelet és megigazít valamit magán.

Tanulság, tanulság mindenhol. Amikor a következő egyiptomi telelést terveztük, s Hurghadát választottuk, friss vizsgásként elkísért barátnőm is. Pár napot hajóztunk és merültünk, kellemes kis zátonyokon, a Thistlegorm pedig szóba sem került. Megjegyzem, kétségtelen előnye volt azoknak az éveknek, hogy nem tengeren voltunk egy hetet, meg lehetett osztani az időt. Sokan szeretjük azt, amit Egyiptom vörös-tengeri szakasza a víz alatt kínál, de az utazásaim során megélt nagy élmények között ugyanúgy feltétlenül helye van a piramisoknak, az Egyiptomi Múzeumnak, Luxornak. Azóta is jó visszagondolni, hogy én ezekre a helyekre eljutottam. Az egyiptomi túraszervezés sajátosságai, a papiruszbolttal meg hasonló megállókkal nem tudták elrontani az élményt.

Megvallom, kacérkodom a visszatérés gondolatával, mert ugyebár ha tucatnyi alkalommal meg lehetett nézni a Thistlegormot, akkor a piramisok vagy a Királyok völgye is megérnének még egy kört. Nem kell ezt túlmagyarázni: ha a turisztikailag értékes látnivalókat nézzük, Egyiptom a világ egyik legszerencsésebb országa. A többi, az idegesítő stílusú emberekkel a hurghadai bazársoron például, kicsit rontja az összképet, de a tényeken nem változtat. A búvárkodásban pedig minden napra juthat valami újdonság, ha még rutintalan vagy. Ekkortájt tanultam a kedvenc kézjelem egy orosz merülésvezető csajtól: a nyak előtt elhúzott kéz, amivel OK jelet formálsz. Azaz "nincs levegőm, de minden rendben!"

Kellemes évek voltak. Foglaltunk páran egy utat, valami elfogadható szállodába, és kerestünk egy bázist, akivel merülhettünk. Könnyű volt találni olyan hajót, amit odaadtak a mi csapatunknak. Hurghada közelében kalandoztunk napközben, míg este lazáztunk a hotelben, esetleg válogattunk a már akkor is lenyűgöző bazársor káprázatos választékában. Míg odafenn jól kiszámítható módon kerültek elő a Red Sea Divers pulóverek, műanyag piramisok és plüsstevék (szigorúan Made in China), a felszín alatt akadtak váratlan meglepetések.

Egyszer az Abu Nuhas volt az úti cél, s elfogadtuk rutinosabb búvár barátunk felvetését, hogy egy merülésen nézzük meg a Giannis D-t és a Carnaticot. Hiszen olyan közel vannak egymáshoz! Nos, annyira azért nincsenek közel, mint kiderült... Igazán egyik roncsot sem sikerült megnézni, mert az idő egy részét az úszás vette el. Ám amikor már a Carnatictól emelkedtünk a felszínre, feltűnt alattuk valami nagy és érdekes. Egy méretes mantarája tett egy kört a hajónk és a roncs között, majd egy kicsit még velünk maradt.

Egy kedves barátomtól hallottam először, hogy a tenger nem múzeum. Az, hogy valamire nagy esély van, csak egy dolog. Vagy látod azt, ami ott van, vagy nem. És olyan is akad, hogy valaminek abszolút nem kellene ott lennie, mégis pont jó helyen vagy jó időben. Nekem talán ez a mantás kaland volt az első ilyen az évek során, amikor igazán váratlan dolog történt. Az ember alig hisz a szemének. Elkezdesz búvárkodni, persze, gondolsz arra, hogy látsz majd delfint, cápát, netán mantát, de ugyebár a tenger nem múzeum. Vagy szerencséd van, vagy nem. Ha nem a víz alatt kissé szerencsétlennek tűnő merülési tervet választjuk, talán sose látjuk azt a mantát.

Azon a túrán szerencsénk volt, s persze ha búvárkodhatsz, bárhol, bárhogy, az már önmagában nagy mázli. Nyilván ezért mentünk a téli hónapokban a Vörös-tengerre, mert rettentően vonzó volt a lehetőség, hogy merülhetünk. Aztán szó ami szó, kifáztunk belőle. Egyszer még a Sínai-félsziget északi részére eljutottunk, amikor közvetlen tabai repülőjáratok indultak Pestről. Azért ott akadnak félreeső hotelek, az all inclusive volt az egyetlen okos választás. Meg persze az a hotel, aminek volt saját zátonya és búvárbázisa. Kedvünkre merülgettünk, nézelődtünk. A különleges dolgok elkerültek, de őszintén, panaszkodjak? Nem teszem. Jó volt ott lenni, s tulajdonképpen a teljes ellátás sem volt ellenünkre. A helyi söröket egyébként is szeretem, és ott olyan pohárban adták, amiből könnyen egymásba lehetett illeszteni hármat. Így mindig volt utánpótlás. Az ilyen szállodákban előfordulnak jellegzetes csoportok. Nyilván van, aki a pénzéért nem éri be gyenge sörökkel, valami ütősebbet óhajt. Egyszer épp sörre vártam, amikor előttem két kedves orosz hölgy koktélt kért, egy erőset, meg egy könnyedet. A helyi röviditalok vélhetően egyszerűen úgy készülnek, hogy tiszta alkoholba kerül valami aroma, és kész. A szakértő csapos egy nagy pohárba öntött ilyen löttyből fehéret, pirosat és barnást (gondolom "vodkát", "likőrt" és "whiskyt"), ez volt az erős koktél. A light változatba került fél deci kóla is. Nekik nem a nitrogén okozott mélységi mámort...

Tabától karnyújtásnyira van az izraeli határ. Ha már a búvárszerencse került szóba, meg kell említsem, a delfinekből annak idején csak a "disznódelfineket" ismertem: a delfinek hangját hallottam a merülés közben, de sose mutatták meg magukat, és ezt nagy disznóságnak éreztem. Így aztán egy napra átugrottunk Izraelbe, a Dolphin Reefhez. Mondhatni, ez is afféle turistagyár, amiről mindenféle sztori él, hogy kerültek ide a delfinek, volt-e nekik kijárat hagyva a lezárt öbölből és így tovább.

Az kétségtelen tény, hogy a merülés közben senki nem kényszerítette őket arra, hogy odajöjjenek, megnézzenek minket. Épp videokamerát vittem magammal, s az egyik delfin egészen a közelembe úszott, majd belebámult az optikába. Aztán kíváncsi lett, függőleges pozícióba állt, és orrával egész finoman megbökte a kamerát. Mindezt ott, tőlem karnyújtásnyira. Nem igazán felejthető élmény. A delfinek jöttek és mentek, mi meg csak bámultunk. Mivel egy jó nagy öböl ez, az egész élmény más volt, mint egy delfinárium. Az állatokhoz érni is tilos, nincs showműsor amikor vontatják a fizető turistákat. Ettől még egyáltalán nem egyszerű arról okoskodni, mit gondoljunk ezekről a dolgokról. Elég sokszor előfordul, hogy a mi szórakozásunk, vagy kényelmünk miatt a következményekkel nem törődve hoznak létre valamit. S mi pedig ebbe nem gondolunk bele, mert nem jó belegondolni.

Amire még tisztán emlékszem, az az, hogy Izraelben is átvert a taxis, a határ túloldalán pedig a helyi egyiptomi taxisok akartak szétszedni, amiért más céggel beszéltünk le fuvart. A két országban meg külön világ volt a határőrség, a fegyelmezettség, a szervezettség. Furcsa hely ez a mi a bolygónk, furcsa kettősségekkel. Sok élményt, sok rutint gyűjtöttünk ezeken az utakon, és nagyon jól tettük, hogy mentünk lelkesen, amíg bírtuk.

Végül eljutottunk oda, hogy kikoptunk a téli egyiptomi utazásokból. Időnként újra eljátszottunk a gondolattal, aztán eszünkbe jutott a hűvös víz, a szél. A télből nyárba kifejezés elég becsapós, mert valójában télből télbe utaztunk ilyenkor is. Néha különös helyzetekbe keveredtünk. Akkortájt még nem digitális fényképezőgépet használtam, s nem egyszer ott hívattuk elő a tekercseket. Volt egy olyan, amin még otthoni képek is akadtak. Az arab srác, amikor mentünk a képekért, vigyorogva fogadott, és mutogatta a képeket: mi az a sok fehér izé? Mondom, az hó, mert otthon ilyen a tél. Összeszaladt a fél bazársor, mindenki látni akarta ezt a csodát. Nekik ott is télies volt az idő. Míg mi pólóban, rövidnadrágban mászkáltunk többnyire, ők pulóverben, bőrkabátban vacogtak. Nem hittük volna, hogy egyszer megértjük őket.

Bálnák és/vagy delfinek

Aki figyelmesen olvasott idáig, tudja, hogy a Kanári-szigeteknek többször is volt szerepe a búvármúltamban. Mivel a legelső, levegőelfogyásos eset nem térített el a merüléstől, párszor visszatértem a szigetvilágba merülni és barangolni. Nagyon szívemhez nőttek ezek a fantasztikusan szép szigetek, ahol tényleg szabadon lehetett élvezni a kalandozást. A nagy szigetek szinte mindegyikén jártam, elég sok közelében merültem is. Könnyű szembeállítani őket például Máltával: az épített kulturális örökségtől nem lehet hanyatt esni, de amit a természet kínál, az páratlan. Homokdűnék, sűrű zöld erdők, vad sziklák, égbe nyúló hegyek, napon belül megélt napozóidő délen és vihar északon – nehéz unatkozni errefelé. Ez is olyan úti cél, ahol feltétlenül időt kell hagyni a felszíni programokra.

A víz alatt pedig? Szigete válogatja, melyik mit kínál. Tenerifén többször is voltam. Kétszer egy szimpatikus német búvárbázissal merültünk, jórészt ugyanazt a nagyobb öblöt kerestük fel a bázis előtt. Partról merültünk, ám a viszonylag korlátozott lehetőség ellenére remek volt itt búvárkodni. Óriási fekete ráják, halrajok, többféle muréna, csikóhal, tintahal és polip... Az Atlanti-óceánban is elég dús az élővilág, sőt, aki nem járt még arra, az valószínűleg meg is lepődik mennyire.

A merülésvezető, noha elvileg nem kellett volna még ezzel is foglalkoznia, lévén egyszerű turisták voltunk, nem csak a merülés előtt, hanem után is tartott eligazítást. Akinél hibát vett észre, annak elmagyarázta, mit nem csinál jól, hogy kell korrigálnia, és a következő alkalommal a víz alatt is felhívta rá a figyelmet. Nagy türelemmel, odafigyeléssel irányított minket, ügyelt rá, hogy mindenki lásson mindent, és nagy-nagy fájdalmat okozott neki, ha valakinek a fogyó levegője miatt nem nyúlik annyira hosszúra a merülés. Igazán csak az okozott némi súrlódást, hogy a fotósokat annyira azért nem szerette. Meglehet, akkor, kevésbé tapasztalt búvárként talán nem is kellett volna annyira törődnöm a fotózással. Elfogadtam, hogy nem hogy előjogaim nincsenek, de inkább nekem kellett a háttérbe húzódni, és kattintgattam tovább.

Ám milyen az élet, fordult a kocka! Ismét ugyanabban az öbölben merültünk, megnéztük a szokásos dolgokat, belefeledkeztünk a halrajokba, és a hosszúra nyúlt merülés végén elindultunk a part felé. Arra figyeltem fel, hogy rettentően precíz és fegyelmezett német vezető őrült módjára kezd el úszni, mit se törődve velünk. Mi persze robogtunk utána ahogy tudtunk, és aztán kiderült, miért sietett annyira. Egy méretes ördögrája tempózott éppen alattunk! (Az ördögrája és a mantarája nagyon hasonló, de nem ugyanarról a fajról van szó, előbbi a Mobula mobula, a másik a Manta birostris.) Pár másodpercig nézhettük, aztán szépen tovaúszott.

A bázis vezetője húsz, a minket vezető német búvár tíz éve merült rendszeresen ebben az öbölben, azaz több ezer merülésnyi tapasztalat volt a hátuk mögött. Ezen időn alatt egyikük sem látott soha ördögráját, tehát mondhatni gyorsan beindult a pezsgés. Még az is bement a

vízbe, hátha szerencséje lesz, akinek előtte eszében sem volt búvárkodni aznap. A főnökasszony régies, lila színű neoprénruháját magára kapva készülődött egy merülésre, mert bízott a csodában. Hirtelen aztán én kerültem az érdeklődés középpontjába, amikor kiderült, hogy az utálatos fotós akkor is vitte magával a kameráját, sőt, még használta is. Villámgyorsan elkérte az elkészült, közepes minőségű, de feltétlenül bizonyító erejű felvételeket tőlem aki csak tudta. Gyorsan mindenki a legnagyobb barátom lett! Többé senkit nem zavart, ha fotózni vagy videózni akartam.

Tenerifén még egy különleges élményben volt részünk. A búvárbázis szervezett időnként olyan túrákat, amikor csónakkal vittek ki a nyílt tengerre, hogy bálnákkal úszhassanak a vendégek. Vagy delfinekkel. Ez némi magyarázatra szorul! A szóban forgó tengeri emlőst angolul pilot whale, magyarul gömbölyűfejű delfin néven ismerik. Akkor most bálna vagy delfin? Talán a legegyszerűbb annál maradni, hogy fogascetről van szó, közeli rokona a kardszárnyú delfinnek, amit gyilkos bálnának is hívnak. Könnyű belezavarodni, ezért inkább írom a latin nevet: Globicephala macrorhynchus. Máris sokkal egyszerűbb mindannyiunknak!

A Kanári-szigeteket körbeveszi a nyílt óceán, és errefelé nem ritka, hogy tengeri emlősök bukkannak fel. A leggyakrabban kisebb delfinek illetve a fent említett. De más faj egyedeivel is találkoznak a vízre szállók. Vannak tipikus útvonalaik, például a Tenerife és Gomera között levő, sok száz méter mély tengerrészen s így kialakult egy bálna- és delfinlesre specializálódott iparág is a szigeteken, elsősorban Tenerifén. Mint minden ilyen programot, ezt is lehet sokféle módon szervezni. Fel lehet pakolni pár tucat turistát egy nagyobb hajóra, ott aztán a hangos zene, az ingyen ital miatt gyorsan jó lesz a hangulat, és ha még pár delfin vagy bálna is felbukkan, senki nem fog panaszkodni. És lehet ezt kis hajóval, odafigyelve, sok információt megosztva is bonyolítani.

Azt gondolom, hogy a búvárbázis a maga részéről tényleg igyekezett korrekt lenni. A vezető sokat mesélt, és mindig ügyelt arra, hogy ne zaklassuk túl sokat az állatokat, egy-egy csoportra maximum kétszer fordultunk rá. Ilyenkor ugyanis annyi történt, hogy megálltunk nagyjából az útvonaluk közelében, és szigorúan leállított motorral várakoztunk. A búvárok a vízben, maszkkal, de ruhában és ólom nélkül lebegtek a kristálytiszta ám nagyon mély víz felett, a bálnacsaládok pedig elúsztak mellettünk. Azért maradnék inkább a bálnák emlegetésénél, mert ezekből a jószágokból a hímek 6-7 méteresre is megnőnek és bőven többet nyomhatnak két tonnánál. Egyébként meg sok szép nagy foguk van, ügyes és gyors ragadozók. Naná, hogy szívesen ugrunk fejest közéjük.

A koreográfia nagyon egyszerű volt: becsobbantunk óvatosan, őket meg nem zavarva a vízbe. A bálnák jöttek, a nőstények kicsit lejjebb úsztak a borjakkal, a legnagyobb hím pedig egészen a felszín közelében maradva jól megnézett minket. Tényleg bele lehetett nézni a szemébe, ahogy kicsit oldalra dőlve figyelte minden mozdulatunkat. Romantikus hangulatban mondhatnám azt, szinte testvérként tekintettünk egymásra a vízben, talán csak a

fényképezőgép miatt lehetett embert és bálnát megkülönböztetni egymástól. Valójában az egyik testvér mérete ellenére könnyedén suhant tova, a másik meg ólom nélkül, gumikacsaként csapkodott és lebegett. Aztán odébb úsztak, mi nehézkesen kimásztunk, és jött a következő vízbe merítkezés egy másik csapatnál. Majd harmadjára is. A negyedik alkalommal már kicsit vesztettünk a lelkesedésünkből, de ez természetes.

Ha még nem próbáltad, nem tudhatod, mekkora élmény ez a fajta bálnales. Elhiheted nekem, munkás egy módja az állatmegfigyelésnek. Végül már kifulladva ültünk a csónakban, szerencsére viszonylag nyugodt volt a tenger. Ekkor jött el a fejtágítás ideje: hallhattunk a bálnákról, és mivel mi sem csapkodtunk a vízben, a motor sem csapott zajt, időnként a közelben maradva a felszínen lebegett egy-egy család. Az utolsó búvárok közé tartoztunk, akik még ezt a programot csinálhatták, mert állatvédelmi okokból leállították – legalábbis nekünk így mesélték. Messze nem voltam abban a helyzetben, hogy megkérdőjelezzem, amit az ott dolgozó helyi állít, de tény, azóta se nagyon látok bálnával úszós programot hirdetni. A bálnás hajókázások között viszont egyre több a magát ökoturizmussal hirdető lehetőség, ami üdvözítő. Lehet így is közelbe kerülni, lehet szép élményeket szerezni, a cetekről tanulni. Csak az, hogy egy vízben lebegj ezekkel az óriásokkal, az hiányzik. De, ahogy már többször utaltam rá, a búvárkodásban gyakran változnak a dolgok, s ez az egyike azoknak, amiket ma már nem lehet megcsinálni ilyen egyszerűen.

Mivel a Kanári-szigetek felfedezésre csábít, jött sorban a többi. Gran Canarián nagyszerűeket merültünk, jelentős részben azért, mert egy kiváló bázison kötöttünk ki. Az óceán itt a parti merülésnek a kihívással teli módját kínálja, nagy hullámzásban botladozik az ember a köveken, s bízik benne, nem borítja fel a víz. Odalenn viszont pár helyen a nagy halrajok, a sokféle élőlény kárpótolják a felszíni küzdelemért a kitartó búvárokat. Dave, a bázisvezető, ha végre sikerült beevickélni a merülés helyére, mindig nagyot rikkantott: "Everbody's happy?" és már mentünk is lefele. Volt, akit idegesített ez a szokása, de aztán ráéreztünk, ő tényleg nagyon szeretett merülni, és annak is örült, ha mi ugyanúgy élveztük a búvárkodást. Velük voltunk a sziget északi csücskén, ahol a hírek szerint ősszel ördögráják bukkantak fel. Szerencsénk volt, mert ha csak pillanatokra is, de felbukkant előttünk egy-két mobula.

Aztán ott voltak a homokba rejtőző angyalcápák, s a szerintem a legszebb tengeri élőlények közé tartozó pillangóráják. Ebben semmi elfogultság nincs, a márványszerű mintázatú, széles, óriási molylepkére emlékeztető ráják olyan eleganciával repültek, keringőztek az aljzattól centikre, ami leírhatatlan. S aztán jött az arrafelé szokásos, néhol kínos partra mászás. Szerencsére Dave felesége, Ellen erőművészeket megszégyenítő formában volt. Annyit kért, hogy menjünk a megfelelő pontig, fordítsunk hátat, a többit majd megoldja. Cuccal együtt rántott ki minket egyesével. Az ember mondhatná azt, hogy nem elegáns hagyni az ilyesmit egy "gyönge nőre", de azért vannak helyzetek, amikor jobb hallgatni a profira, mert ő nap mint nap ezt csinálja. Könnyen lehet, hogy a te ügyeskedésed nagyobb gondot okoz neki,

mint hogy egyszerűen csak kihúzzon. Dave büszkén mutatta Ellen bicepszét a merülés után, aki szerényen mosolygott, majd legközelebb ugyanolyan könnyedséggel húzott minket a partra.

A gyengém az, ha merülés közben amolyan igazán nagy halrajba ütközünk. Az egyik merülőhelyen nagy beton kockák, mindenféle alakzatok voltak a fenéken, afféle mesterséges zátonyként. Egy szép terv emlékeiként, ami füstbe ment. A koncepció állítólag az volt, hogy ott hagyják ezeket, és majd évről évre visszatérnek megnézni, milyen tempóban népesíti be ezt az új élőhelyet a tenger. Izgalmas lett volna megfigyelni, ahogy fokozatosan egymás után jelennek meg a gerinctelenek, a halak, a nagyobb rajok. A tudósok balszerencséje, hogy egyetlen év alatt sürgő-forgó tengeri metropolisz lett a helyből. Lent mindenféle kis rák talált otthon, a betonkockák felett meg halrajok suhantak el. Kicsivel odébb természetes sziklazátonynál csobbantunk a vízbe, ahol ugyanilyen halakból álló, még nagyobb raj hullámzott a sziklák felett, gyakorlatilag eltakarva a kilátást. Bele tudok feledkezni az ilyesmibe!

Miután a legismertebb szigeteken már jártunk, jött a többi. A sivatagos Fuertventurán nagy sügérekkel lehetett merülni, Lanzarotén ismét jöttek az angyalcápák. No meg a felszíni vulkántúrák, olyan holdbéli, élettelen tájakon tett túrákkal, amelyek meghökkentően másfélék voltak, mint a nyugati szigetek dzsungelei. Lanzarotével szomszédos a kis Graciosa, ahol ugyan csak páran laknak, ám a szigetet körülvevő vizek mind védelmet élveznek, s így egész Európa legnagyobb tengeri nemzeti parkja – lenne, tenném hozzá, ha a Kanári-szigetek nem csak jogilag, a spanyol anyaország révén lennének európaiak, földrajzilag Afrika ez. A hullámzás az óceánon állandó velejárója volt a merüléseknek, így aztán akár partról, akár hajóval merültünk, soha nem láttunk tükörtengert. Nem volt szokatlan az se, ha egy merülési nap maradtunk inkább a parton. Fuerteventurán tanultam ennek kapcsán egy érdekes kézjelzést, amikor a bázisvezető egy kollegájával kiment a kis csónakkal megnézni, induljunk-e neki a merülésnek. Visszafelé tartva aztán a fejénél kört formált az egyik karjával, mintha a nagy OK-t mutatná. Aztán a másik kezét átdugta körön. A jelentést nem fordítom, csak annyit mondok, hogy aznap felszíni programja volt mindenkinek.

Miközben tényleg sok-sok nagyszerű búvárélményem volt azon a környéken, ott sikerült belefutni az egyik legnagyobb csalódásba is. La Palma szigetére magyarok már ritkán jutnak el, de jópár éve Bécsből voltak közvetlen járatok, mi is így utaztunk ki. Aki ismeri a sok turistát vonzó Tenerifét és Gran Canariát, az nem tudja elképzelni, mennyire más a félreeső La Palma. Ami, nem mellesleg, az egyik legszebb sziget ahol valaha jártam. A felszíni programoknál itt is észnél kell lenni, mert autózás közben pillanatok alatt ezer méteres magasságba visznek az utak, ami közvetlenül merülés után nem szerencsés. Ám feltétlenül érdemes nekiindulni a hegyeknek, mert az élmény páratlan. A Roque de los Muchachos csúcsáig autóút vezet. Az egykori vulkán calderájának peremén tehetünk egy sétát több, mint 2400 méter

magasságban. Az egyik napon konkrétan a felhők felett voltunk, a hegyről lenézve csak a hófehér habréteg kavargott előttünk, nem is érzékeltük a magasságot. Máskor viszont beláttuk az egészen a tenger partjáig nyíló calderát.

Megtehettük volna, hogy La Palmán a búvárkodásra kivételesen kevesebb időt fordítunk. Talán jobb lett volna. Esetleg máshol kellett volna próbálkoznunk. A bázis ugyanis, ahol kikötöttünk, nem lopta be magát a szívembe. Azt mondták az első merülésnél, csak besétálunk a tengerbe cuccal a bázisról, nem nagy kunszt. Én a kamerát is vittem, mert az élet úgy jó, ha vannak előttünk leküzdendő kihívások. A lapos, széles, homokos tengerparton kutyagoltunk vagy negyedórát, mert nem volt semmiféle kocsi vagy más alkalmatosság, s a merülésvezető is úgy gondolta, aki búvár, oldja meg a cipekedést maga. Ez egy helyes felfogás, amennyiben jól tájékoztatnak, mit kell megoldanod. Itt azért ebben volt némi hiba. A kitűzött cél egy víz alatti üreg volt. A velünk tartó másik vendég szerencsére előre közölte, ő fél a barlangoktól. A vízben az a bizonyos hullámzó óceán úgy mozgatott minket, hogy mire elértünk egyáltalán a barlang bejáratához, majdnem fél palacknyi levegőt elszívtunk. A vezető még akkor is be akart úszni, ám a másik búvár jelezte, neki az első öt centi is sok volt ebből az riasztóan tátongó üregből, így visszaúsztunk. És jöhetett az újabb, hosszú séta vissza a bázisra.

A következő napon a sziget túloldalára terveztek merülést. A körülmények nem voltak sokkal kedvezőbbek, s a vezetőnk ezúttal olyannyira nem bánta a fotózást, hogy maga is hozott gépet. Talált valami érdekeset, lefotózta, majd annyira közel ment hogy el is ijesztette a témát. Én leginkább a hátáról tudtam volna jó kis felvételeket készíteni. Aztán a hullámzásban estünk-keltünk, mindenünk tele lett apró vulkáni kaviccsal, otthon mehetett szervizbe a cucc. A bázis nem tudott transzfert intézni, a saját bérautónkkal mentünk a sziget túloldalára. Kétszer kérdeztem rá, menjünk-e vissza velük, ugyanis náluk voltak a táskáink, pakolni, elmosni? Megnyugtattak, hogy felesleges, mindennek gondját viselik. Két nap múlva mentem volna összepakolni. A táskák gondosan becipzározva, iszonyú bűzt árasztva voltak belökve a tároló sarkába. Gondoltam mindenféle cifrát, de akkor már egyszerűen csak szabadulni akartam. Gyorsan rendeztem a számlát, hogy a hotelben mielőbb ki tudjak akasztani mindent száradni. Aztán ott néztem meg jobban, mennyit fizettünk, és hogy, hogy nem, az összeg nem stimmelt. Tévedtek. És nem a javunkra.

Ezek persze csak apróságok, amikből tanul az ember. Nem életveszélyes az ilyesmi, csak rájössz, hogy ezer és egy módja van annak, ahogy egy bázis, no meg egy merülésvezető dolgozhat. Egyszerűen meg kell tanulni azt, hogy ne bízd rá magad száz százalékban valaki másra. Ha a vezető nem igazán foglalkozik azzal, hogy megmutassa neked az érdekes dolgokat, tanuld meg te, hogy fedezed fel magad körül a látványos élővilágot. Ha nem mondják el pontosan, mi vár rád, ne hagyd annyiban, kérdezősködj. És amennyiben bizonytalan a helyzet, az a kamera maradhat a felszínen is.

Néha olyan a helyzet, hogy ez az egyetlen racionális döntés. Miután a Kanári-szigeteket már bejártuk, megnéztük magunknak Madeirát is. Sok szempontból hasonló, meredek sziget, aminek a partjait a hideg Atlanti-óceán mossa. Ám Portugáliához tartozik, és konyhája igazán kiváló. A merülést ugyanaz nehezíti itt is: a komoly hullámzás. Ezen a szigeten végre átélhettem, hogy én sétáltam teljes búvárcuccban a hotel medencéje mellett a tenger irányába. Ott aztán kiderült, a helyzet speciális eljárást kívánt. Beugrani még lehetett is, és a víz alatt akadtak jó dolgok. Óriási sügérek úsztak a közelünkbe, némelyikük úgy viselkedett, mint egy barátságos kutya. Egy búvár kalapált éppen valamit a víz alatt, kikötési ponthoz rögzített volna láncot, amikor megjelent az egyik nagy sügér és közvetlenül mellé hasalt, miközben a fickó ütemesen verte a vasat. Aztán ott a hotel partján, a merülés végén jött a neheze. Azon a részen, ahol ki kellett mászni egy létrán, a víz oda és vissza nagyjából négy-öt métert mozgott. Jött a hánykolódás, amíg az ember ráérzett a mozgásra, majd úgy kellett evickélni, hogy a sodró víz a létra előtt vigyen el. Akkor erősen meg kellett kapaszkodni, várni egy pillanatnyi nyugalomra, egyik uszony le, kapaszkodás erősen, másik uszony le, és aztán a lehető leggyorsabban ki kellett mászni. Furcsa arra gondolni, hogy vannak, akik ezt nap mint nap megcsinálják. De a Kanári-szigeteken is voltak komédiába illő esések-kelések, amikor próbáltunk négykézláb kimászni a hullámok mosta sziklákra.

Az óceán ugyanis nem viccel, itt az én tapasztalatom szerint vagy hullámzás van, vagy nagy hullámzás. Érdekes, hogy az óceán borzongató szépsége, változatossága valahogy visszaköszön, ha a felszínen barangol az ember. Sokszor jártam arra, és soha nem tudtam megunni az ott töltött időt. Valamiért úgy szoktuk gondolni, csak meleg, trópusi tengerekben lehet igazán sokszínű élmény a búvárkodás, ám itt a példa rá, hogy ez nincs így. Talán ha annak idején nem látom a búvárokat a parton sétálni Tenerifén, nem akartam volna megnézni, miért merülnek a hideg óceánban. Talán búvár sem akartam volna lenni. Ma már tudom, mit veszítettem volna.

Kinyomtatjuk az internetet

Amikor elkezdtem merülgetni, még nem igazán gondoltam arra, hogy nekem is lehet szerepem a búvár közéletben. A részvétel maximum annyiban merült ki, hogy azon a bizonyos ős búváros fórumon az indexen aktívan hozzászóltam. Ez azért ritkán számít meghatározónak. Ahogy ismeretségek, barátságok alakultak ki, a hozzám hasonlóan régóta interneten nyomuló kollégával elkezdtünk azon töprengeni, miért nincs egy igazán jó búváros weboldal. Összedugtuk a fejünket, és némi ötletelés után megszületett a nagy terv: csináljuk mi magunk.

Bunny volt a programozás területén aktívabb, én pedig már akkor is elég sokat írtam. Azért be tudtam segíteni a tesztelésbe is, és persze a koncepció kialakításába. Most már akár elnézést is lehetne kérni akkori munkahelyeinktől, ahol mindig volt szabadidő a mellékes feladatokkal foglalkozni. Ettől még ott sem vették észre, hogy ne csinálnánk meg azt, amivel megbíztak, ám mind a kettőnknek voltak üres órái. A weboldal, a divecenter.hu (vagyis ahogy mi hívtuk, a DC) megszületett és szépen gyarapodásnak indult. Először csak rendszeres hírszolgáltatás volt, aztán bővültünk. Lettek céges és magán hirdetések, búvériskola adatbázis, merülőhely adatbázis. A saját fórum életre hívását eleinte nem mindenki nézte jó szemmel, mert úgy vélték, ez a régi indexes törzsközösséget robbantja szét. Végül ez a történet is jól alakult.

Utólag nem is értem, a két fős "csapattal" hogy tudtunk ennyi mindent kitalálni, megvalósítani, kézben tartani. A Facebook előtti időszakban voltunk, és amiről érdemes volt tudni a magyar búváréletben, az nálunk mindig megjelent. Emlékszem, hogy amikor elindultunk, a már akkor sem túl nagy piacon volt két nyomtatott újság, a színes Submarine magazin, és a régi, jól ismert "sárga újság", a Búvárinfó. A két lap főszerkesztőjével, Istvánnal és Attilával gyorsan kialakult egy korrekt együttműködés, bőven megfértünk egymás mellett. Az egyik legelső interjúnkban külföldön is dolgozott búvároktató barátunk, Misa vetette fel, milyen fontos lenne a búvárkodásban együtt, nem pedig egymás ellen dolgozni. Hiszen a piac nem túl nagy, és nem akkor járunk jól, ha marakodunk a kicsin, hanem mindannyian jó dolgokkal vagyunk jelen, és úgy összességében a búvárkodásra nagyobb figyelem jut a más, szabadidős tevékenységekkel szemben. Azaz végül mindenki jól jár.

A búvárkodás ugyanis amellett hogy számunkra kedvtelés, örömforrás, egyben üzlet is. Teljesen felesleges a szemet forgatva álszenteskedni, mert ez igenis része a történetnek. Mint ahogy a síelésre, a kutyatartásra és ezer más dologra is épülnek iparágak. Emlékszem, volt idő, amikor ezt rossz dologként emlegették páran. Milyen szép volt, amikor régen csak klubrendszer volt, önkéntesség, bajtársiasság! Ám sokan elfelejtették vagy soha nem is tudták, bizony a régi klubtagok is vállaltak búvármelót, hogy finanszírozzanak beszerzéseket. Ha a búvárkodásban nem lett volna erős az üzleti szál, akkor tényleg ingyen, a haveroktól

lehetne megtanulni merülni. Ám cserében magadnak esztergálhatnád otthon a légzőautomatádat, és ragaszthatnál műbőrből "búvárruhát".

Annak idején a búvárok az Adriára nem csak palackot, még kompresszort is vittek. Igen, egy hónapig voltak lenn, saját kedvükre, ingyen merültek. De aki egyszerűen csak turista szeretett volna lenni, az nem végezhetett egy rövid, de alapos tanfolyamot, és nem ugorhatott be egy bázisra merülni a világ bármely sarkában, ahol profi vezetőt, bérelhető felszerelést is találhatott. Az, hogy egy, a világon mindenütt elfogadott műanyag igazolvány elég ahhoz, hogy mindenfelé búvárkodj, azért működhet, mert a búvárkodás üzlet is.

Hogy mennyire üzlet, az más kérdés. Szívesen elkísérek bárkit a Rózsadombra, felmehetünk egy utcába ahol a legszebb villák vannak, bekopogtathatunk bármelyikbe, és a nyakamat teszem rá, egyikben sem a búvároktatásból, felszerelés forgalmazásból, búvárút szervezésből meggazdagodott emberek fognak ajtót nyitni. A divecenter.hu piacvezető volt a búvársajtó területén, sokan olvasták, és természetesen mi sem gazdagodtunk meg. Inkább csak jó érzés volt foglalkozni vele, része lenni az egész búváros közéletnek. Sokakat megismertünk, és mindenkivel igyekeztünk jó viszonyban lenni. Ha tehettük, segítettünk mindenkinek, pont azért, mert olyan kicsi volt a lelkes kör.

Nagyon kívülállóként lehettünk részesei olyan beszélgetéseknek, ahol a magyar búvárkodás jelene, jövője került szóba. Igazán büszke vagyok például a fotós- és videós versenyekre, ahol sok ember mutathatta meg magát, a legjobb alkotásait. Még egy nemzetközi versenyt is tető alá hoztunk annak idején. Az általunk szervezett fotós utakon olyan képek is születtek, amelyeket aztán rangos versenyeken láttunk viszont a díjazottak között. Nem a mi érdemünk volt, mégis azt éreztük, egy kicsit nekünk is közünk van ehhez. Egy időben jobban érezték a szereplők, érdemes összefogni, és amikor látták, alapvetően a búvárélet szolgálatába állítottuk az oldalt, tényleg mindent ennek rendeltünk alá, sokan álltak mellénk. Hosszú lenne a felsorolás, ha mindenkit meg akarnék említeni, ám ezúton is ki kell fejeznem a hálám a segítségükért.

Tagadhatatlan, a sok beszélgetés, ezer sztori hatással van az emberre. Részben ez a könyv is azért születik, mert annyi minden érdekeset hallottam, s ha én magam nem is vagyok a búvárélet legendája, mégis szívesen mesélek, ezúttal a saját történeteimet. Tudom, nem ugyanaz olvasni a merülésről és csinálni, de ha épp utóbbira nincs lehetőség, az előző sem rossz program. Remek beszélgetéseink voltak, búvárbázisok vendégei lehettünk, ahol úgy láthattunk bele a működésbe, ahogy átlag vendégként nem. Jobban tisztelni kezdtük a hivatásosok munkáját, amiből ők sem vettek maguknak villát és luxusjachtot. Mégis szerették, szeretik, egyszerűen azért, mert merülni jó, és minden olyan embert jó merülni vinni, aki ugyanúgy szereti a tengert.

Voltak felemelő pillanatok. Gyűjtöm a régi búvárkönyveket, vannak kedvenceim is. Nagyon szeretem Hans Hass réges-régen íródott műveit. Ő osztrák születésű tudós és felfedező volt,

és gyakran gondoltam arra, hogy hasonló adottságú, tengerparttal nem rendelkező országból indulva vált a búvárkodás egyik úttörőjévé. Egyszer a következő interjúra készülve jutott eszembe, Hass professzor még él, talán el lehet érni, talán leülhetünk vele beszélgetni. Telefonon sikerült felhívni, faxon váltottunk üzenetet. A professzor már idős volt, így sajnos hiába mentünk ki a megbeszélt napon Bécsbe, nem volt az irodájában, később pedig hírt kaptunk arról, hogy nagyon beteg. Ez az interjú meghiúsult, mégis fontos emlék az, hogy legalább röviden beszélhettem az első emberrel, aki kifejezetten cápás merüléseket hajtott végre, aki először fotózott cetcápát, az elsők között tett vörös-tengeri felfedezőutakat.

Igazság szerint talán nem az én emlékeimet kellene könyvbe foglalni, hanem azt a sok órányi sztorit, amit polgári módon berendezett nappalikban, búvárcuccokkal telezsúfolt sufnikban, merülés utáni sörözés közben hallottam. A búvárélet még Magyarországon is nagyon sokszínű, tele remek emberrel, akiknek a munkája vagy a hobbija volt a merülés. Hallottunk legendákat a hőskorból, maguknak fabrikált maszkokról, spártai körülmények közt zajló túrákról. A későbbi generációk arról meséltek, milyen módon csöppentek bele a búvárkodásba, esetenként véletlenszerűen, s vett ezzel fordulatot az életük. Búvárfotós kalandok, merülések hóban és fagyban, felfedezetlen barlangokban, és még mennyi minden történet! Szép lenne összegyűjteni, megírni mindezt. Egyszer talán erre is sor kerül. Ha így lesz, az is csak azért sikerülhet, mert a DC révén eljutottam ezekhez az emberekhez, akiket ma is meg tudnék keresni, hogy újból sztorizzanak.

Addig viszont mesélek arról, ami velem, velünk történt. A divecenter.hu jól működött, de Bunny és én elég régi motorosok voltunk ahhoz, hogy tudjuk, az internet nem az állandóság emlékműve. Emlékszem, egyszer búvároktatóknak szerveztek találkozót, és megjelent felkért előadóként egy "szakember", aki arról mesélt, eljött a Kánaán, többé soha, senkinek nem kell pénzért hirdetnie, mert a Facebookon mindenkit el lehet érni, teljesen ingyen. Megütődtünk ezen. Egy marketinges ne tudná, hogy hosszú távon nem létezik ingyenesség? Ám volt aki elhitte, s aztán káromkodott, amikor mégiscsak pénzért összehozott nagy rajongótáborát már csak újabb fizetett hirdetésekkel érhette volna el.

Nem gondolom, hogy bármi olyat tehettünk volna, ami egy Facebook méretű monstrummal szemben esélyessé tette volna a mi oldalunkat. Így aztán semmit sem bánok. Amíg tudtuk, tiszta erőből működtettük mind a ketten, s afféle hobbiprojektként ma is megvan. Egy ideig bántuk, hogy az emberek nem búváros forrásból osztottak meg híreket, hanem mindenféle bulvárlapok híreit dobálták fel ide-oda. Azt is el kellett fogadni, hogy gyakorlatilag minden kicsi, tematikus oldal közösségi élete a Facebook-csoportokba költözött, sőt, ha megnézzük, ma már a nagy portálok cikket is ott lehet kommentálni. A DC esete nem kivétel, hanem ez a tipikus.

Természetesen értelmetlen vitatni, hogy a nagy testvéren is vannak jó dolgok, rengeteg kép és videó pörög, könnyű megosztani mindent, tehát éppenséggel érthető az, miért lógunk

rajta annyit. Ami inkább elveszett, az a búvárközösség saját kis játszótere, találkozási helye, és nem kizárólag a mi oldalunk fórumáról szólok, hanem megszűnt rendezvényekről, nem működő kiadványokról is. Sok dolog volt, ami nálunk jobban használható formában létezett, például adatbázisok, vagy tematikusabb fórumok. Nem kerültek fel hetente ugyanazok a mémek, nem tették fel pár naponta ugyanazokat a kérdéseket, mint az manapság megszokott. Sok embert értek el a fotósversenyeink is. A Facebook messze nem hibátlan, tudja ezt mindenki, de direkt módon az szembesül a változásaival, aki az elejétől fogva használja, ismeri. Mára már egy kiváló pénzszerző gépezetté változott, aminek mi is aktív részesei vagyunk. Ám természetesen ez az állapot sem fog örökké tartani, majd jön valami új, valami más, valami forradalmi. Akkor majd mást fogunk utálni, úgy, hogy függünk tőle.

A divecenteres múlt jó dolgait viszont senki nem veheti el tőlünk. Tettünk azért, hogy legyen pörgés a hazai búváréletben, amikor ezt rajtunk kívül napi szinten senki nem tette. Amikor az egykori, mára már szintén nem létező előadássorozat, a Tengeri Só felkérésére vetítést csináltunk az év legjobb képeiből, bizony jó volt végignézni a galériát. Amikor a minket segítőknek köszönhetően nagyon tisztességes kis fotós versenyeket tarthattunk az Adrián vagy a Vörös-tengeren, kevesen rendeztek ilyet máshol a világon. Aztán hívtak a díjátadó levezénylésére a búvárfotósok országos bajnokságán, ahol barátaim sora kapott elismerést, olyan képekkel, aminek a készítésekor én is ott voltam, mert mi szerveztük a fotós túrát. Beülhettünk a búvár szakszövetség, oktatási rendszerek gyűléseire. Volt, amikor még a véleményünket is megkérdezték.

Jó kis búváros bulikat is rendeztünk! Amikor még lehetett merülni Szalkszentmártonban, a tó melletti kis házat kibéreltük a dunaújvárosi búvároktól, és aki kellően lelkes volt, délelőtt merült, majd a többiekkel együtt jött az evés és ivás. Tudom, hogy sokaknak ugyanaz ugrik be a veszett kutya említésekor, és az nem az állategészségügy... A pécsi búvárbálra is hivatalosak voltunk, ott adhattunk át díjat, valóban felemelő körülmények között.

Meglehet, kicsit sok a lelkendezésből és akár még önfényezésnek tűnhet ez az egész. Ám a helyzet az, hogy büszke vagyok arra, amit elértünk, és életem nagyon meghatározó része volt, amikor ezerrel toltuk a DC-t. Sok dolog soha nem valósult volna meg az életemben, ha annak idején nem vágunk bele a semmiből ebbe a projektbe. Háttér, támogatók nélkül kezdtük el, nem adtuk fel amikor láttuk mennyi a munka, és magunknak harcoltunk ki mindent, amit elértünk. Megért minden percet, amit foglalkoztunk az oldallal, és nyilvánvaló, ha visszamehetnék az időben, akkor is belevágnék, ha tudnám, egy évtized múlva ugyanúgy mindent elnyel majd a Facebook káosza. A DC nem tűnt el, létezik, él, csak sok szempontból máshol vannak a hangsúlyok az életünkben, a munkánkban. Alkalmazkodnunk kellett ahhoz, ahogy a minket körülvevő dolgok változtak.

Ha felidézem annak a korai, interneten szerveződő, és viszonylag aktív búvárközösségnek a történeteit, talán a "Sü..." a kedvencem. Még nagyon régen valaki feltöltött egy édesvízi

képet, és állította róla, hogy süllő van rajta. Többen jelezték, hogy tévedés, az bizony egy sügér. Meglehetősen parázs vita lett belőle, ráadásul elég parttalan, mert azért nem volt nehéz beazonosítani azt a halat. Ám végül az lett a megoldás, hogy ezek a halak lesznek azok, "amiknek a nevét senki nem mondja ki", azaz hogy ne legyen veszekedés, akár ilyen, akár olyan halról volt szó, csak az első két betűjét írtuk le. Még mostanában is látok képeket "Sü..." felirattal, azaz egy-két öreg búvár még emlékszik erre az ősrégi sztorira.

Nyilván akadt bőven más belsős kis sztori azokban az időkben. Valóban aktív, rendszeresen merülő búvárból ma sincs olyan rettentő sok Magyarországon, bárki bármit állít. Könnyű volt mindig is egy-egy kemény magot összetoborozni, például búvárfotósokból. Ha elmentünk az akkori időben még rendszeresen megrendezett búvártalálkozóra, a havi Tengeri Sóra, a közönség nagy része ismerős volt. Csodát a Facebook sem tudott tenni, nem lettünk tízszer, hússzor annyian. Amíg megtaláljuk egymást, addig minden eszköz jó ehhez. A végső cél úgyse az, hogy interneten "búvárkodjunk", hanem a valóságban. Jó dolog visszagondolni rá, hogy hosszú évekig a mi oldalunk volt a találkozóhely a magyar búváréletben, ahol a víz alatt is kitartó barátságok szövődtek.

Egy hét a tengeren

Kétségkívül a búvárszafari volt az ugrás, ami legalábbis lélekben megváltoztatta a magamfajta hozzáállását a búvárkodáshoz. Pedig ha szigorúan vesszük, kicsi a különbség. Korábban is szálltunk tengerre, egy-egy napra, két vagy három merülés erejéig. Nem volt ebben semmi szokatlan, és mégis más volt az egész. Mert akkor, azon az egy héten csak a merülés volt, semmi más.

Szerencsénk volt, mert jó csapattal hívtak merülni. Stefi barátomat is fórumokról ismertem, és könnyen meggyőzött, itt az ideje szafarizni. Hogy mennyire a csapaton múlik, milyen lesz egy túra, azt jelzi az, hogy akkori hajónkat, a Nabilát máig könnyes szemmel, a Vörös-tenger ékköveként emlegetjük, pedig valójában rengeteg ma már a szebb, jobban felszerelt hajó arrafelé. Nem a hajó volt nagyszerű, hanem a társaság.

A Nabila valójában nem túl nagy, nem is rettentően kényelmes luxusjacht volt, hanem fából készült szafarihajó, ahol több mint 20 ember zsúfolódott össze. A fából épült hajókon egy hetet tölteni abból a szempontból élmény, hogy mindig hallani valamiféle recsegést-ropogást. Nagyobb hullámzásban főleg. A tengeren egy-két szeles nap mindig lehet, és akkor különös érzés a parttól jó messzire élvezni a ringatózást, a hullámok folyamatos ostromát, miközben dolgoznak a motorok.

Ahogy nem születünk búvárnak, úgy hajósnak sem. Vannak akik kifejezetten élvezik, bármilyen körülmények között is szeljük a habokat, mások ilyenkor csendben, a jószerencsében bízva hevernek az ágyon, és akadnak akik falfehér arccal vagy begyógyszerezve próbálkoznak a túléléssel. Amikor kemény a menet, akkor az ember, ha bírja a tengert, ha nem, mozdulni sem nagyon tud a kiválasztott fix pontról, mert gyakorlatilag minden lépés veszélyes lehet. Megcsúszhatsz, eleshetsz, beverheted fejed, lábad, kezed. A dudor a fejeden nem gond hiszen eddig is ütődött voltál, de a lábtörés igen, mert úgy nehéz merülni. Óvatosnak kell lenni.

Ennél rosszabb is történhet, hiszen a tenger az tenger. Aki jár Egyiptomba, az nem csak történelmi roncsoknál merülhet, hanem búvárhajók maradványainál is, mert akad itt-ott elszórva belőlük elérhető mélységben. Nekem most hirtelen három jut az eszembe amit saját szememmel láttam is. Valamikor nagyon régen volt egy magyar búvárcsoport, akik alatt a Brother-szigeteknél süllyedt el a hajó. Merülni küldték őket, mondván, a helyzet nem vészes, megoldják. Mire feljöttek, a helyi legények mutatták, hogy a hajóra ne is próbáljanak kimenni, mert nem oldottak meg semmit. Így aztán a szigetre kievickélve várták a mentést, míg csendben nézhették, ahogy a fából épült hajó kínos lassúsággal a víz alá kerül. Minden egyes cuccukkal, értékeikkel. Nagyon meg kell becsülni a jó kapitányt és a jó legénységet, aki biztonsággal kormányozza a hajót viharos vízen is!

Komolyan felmerülhet a kérdés, egyáltalán minek egy hetet egyfolytában a tengeren tölteni? Ez a kérdés elég sokakban fel is vetődik, mielőtt a fedélzetre lépnek. Hiszen ha naponta hajóznak ki, akkor is sokat merülhetnek, a helyek jelentős része így is elérhető. Mi az a vonzerő, amit más lesz egy ilyen túra, amikor gyakorlatilag csak merülünk? Napi négyet merülni fárasztó, kimerítő, sokan nem is csinálják végig az összeset a hét alatt. Vannak ugye a nagyon korai merülések, meg vannak az éjszakaiak. Kinek melyik az, amiről könnyen lemond. Aztán ha áramlásos helyre megyünk, vagy roncshoz, esetleg cápázni, akkor akadhat, aki a hajón nagyobb biztonságban érzi magát. Egyéni döntés, és akinek nincs kedve, ereje, az teljesen jól dönt, ha nem ugrik be a vízbe.

A szafariban ugyanis az is jó, hogy van lehetőség sokat merülni, vagy merülni és pihenni, vagy esetleg csak a menő helyeken búvárkodni, a többi időben pedig lazázni. Az egész egyfajta életérzés, és az, hogy jól szervezett túrába csöppentünk bele, segített ezt megérteni. A szafari furcsa keveréke a fegyelmezettségnek és a teljes belelazulásnak. Napközben követjük a kiírt ütemtervet, időben megjelenünk az eligazításon, rendezetten indulunk merülni, betartjuk az elmondottakat. Aztán az első sörtől kezdve jöhet az, amikor belesüppedsz a fenti kanapéba, esetleg az esti órákban odafenn hanyatt fekszel és nézed a csillagokat. A szél mindig mozog egy kicsit, a hajó viszont már esélyesen ki van kötve, csak a generátorok morognak. Aki csak szállodában száll meg estére, ezt nem igazán értheti meg. Közben ott az összezártság, a kis területen mindig ugyanazokat az arcokat látod, és nem tudod azt mondani, most este mégy egy jó nagy sétára a belvárosban. A világ akkor az a 30-40 méter, amit a hajó elejétől a végéig megtehetsz. És eközben körbevesz egy másik, jóval nagyobb világ, az egész tenger. Kicsinek érzed magad a közepén.

Ha jó a csapat, pár emberrel jó barátságokat lehet kötni. Aztán jó velük később újra együtt utazni. A helyi merülésvezetőkkel is egészen más módon ismerkedhetsz meg. Amikor ott vagy egy szafarihajón, sok fal leomlik. Egyiptom másik világ, másik kultúra. Ez ott, akkor mit sem számít, hiszen beszélgethettek, és kiderül, némelyik helyi igazán remek fickó. Ott és akkor egyértelműen érződik, több minden köt össze, mint ami elválaszt. Nekem a búvárkodáson túl az utazás annyi minden mást jelent, közte ezt is.

Az első szafarim délre ment, láttunk teknőst, az Elphinstone-nál sebtében elúszó szirtcápát. Mint ahogy a jó szafarit illik, nyárra szervezték, így sokkal komfortosabb volt sokat merülni a meleg vízben. Eljutottunk olyan helyre, amit azóta is nagyon szeretek: a Claudia zegzugos üregrendszerét nem egyszer ejtettük útba a későbbiekben is, amikor arrafelé szerveztünk túrát.

Merültük nappal, egyszer még éjszaka is. Egyik túrán utóbbi volt a kalandosabb, mert rendesen folyt a víz. Kötélnél húztuk magunkat a bejáratig, s ahogy a merülőtársamnak igyekeztem segíteni, óvatlan voltam. Mire szétnéztem, eltűnt a csuklómról a nálam levő kis fényképezőgép. Néztem jobbra és balra, sehol nem láttam, a merülés pedig folytatódott,

mentünk a csapat után. Nem is a gép elvesztése volt a gond, hanem hogy nem az enyémet vittem, hanem a barátnőmét, aki ezt a merülést kihagyta. Kiúsztunk a túlsó oldalon, a lámpáinkkal pásztáztuk a koralltömböket, látunk-e valamit. Váratlanul valami nagy fekete repült el alattunk: egy méretes tüskés rája tett egy kört. Követtük a lámpa fényével, s a rája egyenesen egy óriási teknőshöz vezetett. Akkor egy pár percig arra figyeltünk, de magamban többször eszembe jutott a ki tudja hova keveredett kis kompakt fényképező.

Visszaértünk szerencsésen, elpanaszoltam a helyi srácoknak, hogy bizony vélhetően a barlangban ellebegett tőlem a hűtlen kis kamera. Odafenn a barátnőm várta, s úgy indítottam, hogy megkérdeztem, örül-e hogy épségben visszajöttem? Meglepődött, mondta hogy persze. Ekkor árultam el, hogy sajnos a gépe viszont nem... Fél óra múlva jöttek a helyi vezetők, vigyorogva, vizesen, kezükben a géppel. Visszamentek, szétnéztek, s látták a műanyag tok csillanását a barlang tetején, visszaszerezték nekünk a cuccot. Természetesen kaptak borravalót, de magamban nevetve gondoltam rá, annyi pénzért tudtam volna használtan venni egy hasonló, használt, egyszerű kis gépet. Mégsem sajnáltam egy fillért sem, mert a történet nem csak arról szólt, hogy mekkora érték egy gép, hanem arról is, hogy kialakul egy jó kis közösség, aminek nem csak a vendégek a részei, hanem a vezetők, a legénység is. Hiszen a hajón azért együtt sírunk és együtt nevetünk.

Emlékszem, az első szafarin már próbáltam fotózgatni, és ilyenkor helyezkedtem, kerestem a témát. Egyszer éreztem, valamihez hozzáért az uszonyom. Hátrafordultam, s azt láttam, egy kicsi korallágat letörtem. Komoly bűntudat fogott el, pedig volt ott korall bőven. Azt is tudom, nem az első, nem is az utolsó voltam aki arrafelé bármiben kárt tett. Láttam én nem egy helyen, milyen volt amikor a rögzített kikötési pontok helyett horgonyt dobtak, és túl közel kerülve a korallfalhoz, egy egész sávban letaroltak vele mindent. Az mégis más érzés, amikor rájössz, hogy abban a pillanatban te vagy a probléma. Hazudhatnám, hogy húsz év alatt én aztán soha, semmihez nem értem még véletlenül se, hogy biztosan megóvjam őket, átlagosan 30-40 méterről nézem a korallzátonyokat, onnan is csak behunyt szemmel. A papír elbírná ezt a füllentést, én kevésbé. Hasznos, ha egy-egy ilyen eset megragad benned, bánt, s utána próbálsz legalább egy kicsit óvatosabb lenni. Hiszen vissza akarsz térni a következő szezonban is, amit tönkreteszel, magadnak teszed tönkre.

A búvárkodás, mint kedvtelés, bármennyire szép, óhatatlanul jár valamiféle környezeti hatással. A szafarizók jelentős része már nem kezdő, és amikor véletlenül olyan helyre vetődünk, ahol a napi hajók tucatjával hozzák ki a rutintalan, lebegni, jól mozogni még nem nagyon tudó búvárokat, könnyű elborzadni elsőre. Másodikra viszont az jusson eszünkbe, mi is onnan indultunk. Amikor szafarizol, és olyan csapat tagja vagy, ami jobban ismeri egymást és jobban össze is tart, tehetsz azért, hogy egy közösségben milyen szemlélet legyen az uralkodó. El lehet beszélgetni azzal, aki mindent próbál megfogni, és meg lehet mutatni az újoncoknak, hogy lehet a dolgokat károkozás nélkül alaposan megnézni. Önmagában a túra

felér egy továbbképzéssel, hiszen végig hajóról merülünk, néha kis csónakból, gyorsan kell ereszkedni, nyílt vízben kell biztonsági megállót tartani, lehet áramlás, lehet alattad nagy mélység, beúszhatsz roncsba, merülhetsz nagyvadakkal. Ott szoktak lenni az asztalon a határozókönyvek, ami ismeretlen a számodra az élőlények közül, beazonosíthatod. Gyorsan kiderül, hogy amit tengeri kígyónak, netán életre kelt pöttyös nyakkendőnek hittél, az angolna, például.

Régen még egyszerűbb volt belefeledkezni a búvárkodásba, amikor a tengeren nem volt semmilyen térerő, internetezni pedig gyakorlatilag akkor tudtál, amikor hazaérkeztél Pestre. Boldog idők! Könnyű elfeledni, hogy ki van kormányon, ha a legnagyobb gondod az, a hajnali merülésen már legyen elég meleg a víz, az éjszakai után pedig elég hideg a sör. Manapság már ez is megváltozott kicsit, még ott sem úgy szakadunk ki a nagyvilágból. Azért rajtunk múlik, hogy hagyunk-e ki merülést a napi hírek vagy a részvényárfolyamok átfutása kedvéért. És valljuk be, amióta van net a tengeren, sokkal könnyebb bosszantani az otthon maradt barátokat. Emlékeztetheted őket, hogy te azért gondolsz rájuk két merülés között, a tengeren ringatózva, és biztos lehetsz benne, ők is sokat gondolnak rád...

Végigmerültem azt az első szafarit, és nagyjából akkor eldőlt, én már nem nagyon szeretnék úgy menni Egyiptomba, hogy szállodában lakunk és nap mint nap kihajózunk. Valamiért egy időben páran olyanokat híreszteltek, hogy szafarizni sokkal kimerítőbb, veszélyesebb, a nyílt tengeren éjszaka gyakrabban jön a mumus, egyébként is dupla áron kínlódsz végig egy borzalmas hetet. Ott aztán kiderült, semmivel nem jobb a hotelben korán kelni, sorban állni a reggeliért a rengeteg többi turista között, elbuszozni a búvárhajóhoz, megnézni minden egyes nap hogy megvan-e a cuccod, várni a többi, teljesen ismeretlen arcból álló búvárcsoportot, bosszankodni miatta ha a csoport többi búvára problémás... Akadtak emberek akik sportot csináltak abból, mennyire ne legyenek tekintettel másokra. A szafarihajón mindig van egy visszatartó erő: amit te elkövetsz más ellen, elég gyorsan visszakaphatod. Akár már a következő napon. Vagy ha nem vesznek elégtételt, akkor is lehet, hogy a következő túra előtt a te nevedet már piros filccel húzzák át, és nem is hívnak. Kellemetlen kikopni egy jó csapatból, kimaradni a legjobb utazásokból! A búvárcsapatok, merülőtársak sokkal jobban összerázódnak, összecsiszolódnak egy szafarin, megértik egymást, figyelnek egymásra. Természetesen sokkal inkább barátokká is válnak.

Ha nincs is a fejemben minden merülés a korai túrákról, egy jelenet megragadt bennem. Épp egy kellemes kis zátonynál voltunk, nézelődtünk, és enyhe áramlás vitt magával. A helyi merülésvezető háttal a haladási iránynak nézett minket, aztán az egyik vendég lányt kézen fogta, megforgatta, mintha táncolnának. Egyszerűen csak egy kellemes, laza, felszabadult pillanat volt. Megtehettük, mert sokat merültünk már addigra, belefért a lazázás, mókázás. Megtehettük, mert a túra végére már mindenki belerázódott annyira a búvárkodásba, hogy nem kellett pásztorkutya módjára terelgetnie a fegyelmezetlen és/vagy ügyetlen búvárokat

a vezetőnek. Megtehettük – mert megtehettük. A szafarizással nyílt ki az a fajta világ, ahol a búvárkodásban sokkal kevésbé voltak korlátok, mert amikor eltöltöttünk egy hetet a hajó fedélzetén, tényleg úgy érezhettük, miénk az egész tenger. Vagy ha úgy tetszik, mintha arra a hétre mi is a tengerhez tartoznánk. Kinek hogy tetszik.

Ahogy a csapatok magja összeszokottabbá válik, kialakulnak hagyományok. Ki hol szeret elhelyezkedni a búvárfedélzeten, ki melyik csoportban szeret merülni, ki kivel ül egy asztalnál. Az egyik csapatnál esténként mindig a fotózás volt a téma. Máshol rendszeres a buli. Nálunk az egyik évben szinte minden nap ugyanabba a filmbe kezdtünk bele a szalonban, ez volt a Kill Bill-túra. Készültek szépen tervezett túrapólók, csináltunk csoportképeket. Jó együtt lenni a tengeren.

A szafarik utolsó merülésén mindig bujkál ezért egy pici rosszkedv bennem, akkor is, ha előtte fantasztikus hetünk volt. Ám ez a rosszkedv az, ami hajt tovább, és már akkor tervezgetem a következő túrát valahova, amikor a felszerelést mosom szárítás és pakolás előtt. Ezerszer inkább érzem magam búvárnak, mint ha csak beesek valahova merülni egyet vagy kettőt nyaralás közben. Ha bejön a szafarizás, ekkor jössz rá, hogy tulajdonképpen ezért kezdtél búvárkodni, amikor még fogalmad sem volt, mi a fenéért küszködsz a túlélésért egy klóros vizű medencében, csomó kényelmetlen felszereléssel teleaggatva?...

Tanulni, tanulni, tanulni

A Mariana-árok több, mint 11 ezer méter mély. Amikor mi elképesztő bátorságról tanúbizonyságot téve akár 40 méterre is lemerülünk, a szó szoros értelmében még csak a felszínt kapirgáljuk. Egész jó ehhez képest, hogy mennyi minden él ebben a viszonylag kis szeletében a tengereknek és óceánoknak.

Amikor már kezdesz vagány, rettentően ügyes és rettenthetetlenül kemény búvár lenni a magad nagyjából negyvenhárom merülésével, hamarosan rájössz,hogy nincs számodra lehetetlen. Rég volt, de talán én is megéltem ezt az érzést, ami valószínűleg a negyvennegyedik merülés ötödik percéig tartott. Akármelyik merülésen tanulhatok valami újat, vagy szembesülhetek egy korláttal. Ez kicsit sem meglepő, hiszen a víz alatti világban attól még ugyanúgy vendégek maradunk, hogy sokadjára megyünk a mélybe. Mindig van valami új, valami váratlan, és el sem tudjuk képzelni, mennyi élőlény vesz körül még egy átlagos helyen is.

Abból a rengeteg növényből és állatból jó lenne minél többet látni. Csak éppen bármennyire szeretnéd, küzdesz érte, valahogy csak pár dolgot veszel észre. Amíg a merüléssel magával is probléma van, leginkább magunkra figyelünk, a körülöttünk levő világból alig érzékelünk valamit. Aztán eljön az időszak, amikor már szeretnénk sok dolgot látni, csak épp még nem vagyunk elég ügyesek, nem mozgunk kellő óvatossággal. Elriasztjuk az állatokat, vagy felverjük az üledéket. Így nehéz megfigyelni bármit is. Az pedig még mindig kevés, hogy a merülés már viszonylag jól megy, mert míg az egyik ügyes búvár akkor is pezsgő élővilágot lát maga körül, ha el sem mozdul a helyéről, a másik tiszta erőből keresve-kutatva sem fedez fel annyi mindent.

Tanulási folyamat ez, bárki bármit állít. Az egyik megoldás az, hogy a víz alatt olyan ember mellé szegődsz, aki ki tudja milyen titkos érzék birtokában van, és ennek köszönhetően mindenféle érdekességet megtalál. A fotósok között akad pár ilyen varázsló, és nem szégyellem bevallani, hogy előfordult éjszakai merülésen velem is, amikor például Tamás barátom válla felett ellesve próbáltam elcsípni, éppen miről készít képet a kompakt gépével. Nagyon új helyen pedig nyilván a rutinos merülésvezetők azok, akik tudják, melyik kapualjban bandáznak a legszebb pizsamás csigák. Hozzá kell tegyem, hogy ahhoz is kell némi rutin, hogy lásd, a másik mit szúrt ki. Velem is megesett, hogy egész pantomimelőadásra volt szükség, amíg valaki megérttette velem, mit kell nézni.

Érdemes minél többet megtanulni az élővilágról, mert annál többet fogsz látni és érteni belőle. Az nem véletlen, hogy vannak akik tudják, merre kell keresni a polipot. A búvóhelyeik környékén ugyanis igen gyakran van szétszórva üres kagylóhéj, mindenféle apróság. A rutinos búvár tudja, nem árt egy jó kis búvárlámpa nappal sem az Adrián, mert az üregbe húzódó rákok, murénák, akár macskacápák sokkal könnyebben megtalálhatók így. Más a pókhal, a csikóhal, a tűhal jellegzetes élőhelye.

Ha tudod, mit nézz, akkor a homokba rejtőző ráják, a környezetbe olvadó lepényhalak megtalálása sem lehetetlen. Ahelyett hogy megpróbálnád felrúgni az aljzatot és lesed mi riad fel, megfigyelheted őket anélkül hogy bármit megzavarnál. Megesik, hogy kis tengermélyi drámák zajlanak a szemed előtt: polip cserkészik áldozatra lesve, muréna vadászik. Máskor pedig zajlik a hétköznapi sürgés-forgás: amott a homokban üreget ásó rákra vigyázó kis gébek állnak őrt, a korallzátonyon a teknős válogat a különböző ennivalók között, a sügérek pedig beállnak a tisztítóállomásra.

Természetesen egy igényesebb, tudományos alaposságú megfigyelés más történet. Megkapó, személyes elemekkel is vegyített feldolgozása egy élőlény nyomon követésének A tanítóm, a polip című film, amit mostanában mindenki lelkesen néz. Pont arról mesél, hogy lehet találkozni egy különös lénnyel, milyen módon lehet megismerni egy állatot, aminek ugyanúgy sajátos élete van, mint bárkinek ezen a bolygón. Más szabályok, más örömök, más veszélyek. Bele lehet mélyedni ebbe annak, aki igazán sok időt tud rászánni, ám mi, amatőrök is sok dologra rácsodálkozhatunk. Ilyen dolog például a különféle állatok párzása. Láttam halrajnál, de meglesheted polipok, tintahalak, csigák szerelmi életét is ha szerencsés vagy.

Érdekes tény, hogy rengeteget változott a víz alatti világ kutatása az elmúlt pár évtizedben. A legrégebbi időkben maximum csak korlátozott módon tudtak a felszín alá pillantani, és azzal egészíthették ki a tudást, amit a halászok fogását elemezve nyertek. A legelső Cousteau-filmekben még látható olyan is, hogy robbanószert dobtak egy zátonyra, s figyelték, milyen halak emelkednek holtan a felszínre. Megszámolták őket, és így kaptak egy viszonylagos képet egyes fajok gyakoriságáról adott élőhelyen.

Mielőtt elítélnéd őket, gondolj arra, te hogy próbáltad volna ezt kideríteni, amikor még igen kezdetleges volt a tenger alatti kutatás eszköztára? Az, hogy ma már nem így vizsgálódunk, szintén nekik köszönhető, mert az első kutatók folyamatosan finomították a megfigyelési módszereket. Bombával legalábbis ma már komoly szakember biztos nem számol halat... A ragadozók táplálkozását sem úgy vizsgálják, hogy kifognak mondjuk egy cápát és felvágják a gyomrát. Az állat manapság gyakorlatilag átesik egy gyomormosáson, aztán mehet vissza a vízbe. Valószínűleg megrázó lehet az élmény, ám túléli. Ez a fontos.

Mielőtt mondanád: szükség van rá. Eleget beszélünk környezetvédelemről, a tengerben levő sok szemétről. Ezek a vizsgálatok mutatták meg, mennyi műanyag hulladékdarab kerül az állatok szervezetébe. A cápákra, teknősökre rögzített jeladó mesél arról, merre vezet az útjuk, hogy kell a halászok elől elzárt területeket kijelölni a hatékony védelmük érdekében. A korallok felmérésével kapunk arról képet, hol, hogy pusztulnak a melegedő tengerekben, s kiderülhet, bizonyos fajok miért ellenállóbbak. A tengernek így is rengeteg a titka, legalább egy részét jó kideríteni.

Van olyan tudás, aminek közvetlen haszna is van. Amikor arról beszélnek, hogy kell viselkedni a cápás merüléseken, megfigyelésekre alapozzák a tanácsokat. Nézned kell, milyen a

testtartásuk, hogy mozognak. Tudatosan kell neked is helyezkedni, együtt kell maradni a többiekkel. Természetesen ha utána jársz a különböző véleményeknek, akkor arról is tisztább képet kapsz, milyen is egy etetett cápás merülés, és van-e kedved részt venni benne. Jó tudni arról, melyik állat lehet szúrós, mérgező, hogy kell kezelni a sérüléseket, csípéseket.

Ezekről mind lehet olvasni, informálódni, és minél többet tudsz, annál összetettebb a kép. Az olyan dolgoknak nem lehet előnyös oldalát felfedezni, mint a dinamitos halászat, de nem kevés dolog van a búvárkodásban, amit igenis több szempontból is lehet vizsgálni. Nyilvánvaló, a mai tanfolyam jellegű, viszonylag gyorsan lezavart búvárképzés nem igazán alkalmas erre. Ha egy klubban tanult valaki fél évszázada, az uszodás gyakorlatokra fordított idő többszöröse lehetett annak, mint ma egy teljes alaptanfolyam. Tudtak is merülni szabadtüdővel, aztán megtanulták a különféle készülékek használatát. A klubok munkát vállaltak, a kezdők gyorsan belecsöppentek egy olyan közegbe, ahol a víz alatti lét nem csak kikapcsolódás, szórakozás volt, hanem feladat is. Másként nézed a dolgokat, ha párszor a melósabb oldalát is látod valaminek. Nem kell természetesen mindenkinek ipari búvárrá válni, de ha már csak egy víz alatti szemétszedésben veszel részt, akkor is kapsz egy ízelítőt belőle, milyen, amikor a dolgod nem a halacskák nézegetése.

Apropó, halacskák. Sajnos arra sem feltétlenül jut idő, hogy elmélyedjünk a víz alatti élőlények azonosításában, megismerésében. Nekem van itthon pár olyan könyvem, ami különböző régiók élővilágával foglalkozik, az édesvizektől a trópusi óceánokig. Ha néha a kezedbe kerül egy, akkor talán nem nevetteted ki magad azzal, hogy egy halat csak addig tudsz azonosítani, hogy "sü..." Időnként én magam is rácsodálkoztam furcsa lényekre, amikkel odalenn találkoztam.

Igazán nem vagyok jó magam sem a témában, ezt szomorúan kell megállapítanom. Bár igyekeztem tanulmányozni a különbségeket a tengeri teknősök között, ránézésre nem tudom azonosítani a fajokat. Azt legalább tudom, hogy melyikkel van esélyem találkozni itt vagy ott. Vagy ott vannak a bohóchalak. Tulambenben van egy hely, ahol egymás mellett tucatjával élnek különféle színű anemonák, és azokban laknak mindenféle bohóchalak. Van köztük sárgásbarna két fehér csíkkal az oldalán, ami olyan mint a vörös-tengeriek. Ott vannak a Némó-filmből ismert piros-fehérek, no meg azok a vörösesek, amiknek a hátán felül van egy vékony fehér csík. Most, amikor belekezdtem ebbe a fejezetbe, szöget ütött a fejembe, tulajdonképpen hányféle bohóchal van, és ezek mind külön fajba tartoznak-e? Számomra is csak most derült ki, hogy az Amphiprioninae családnak harminc tagja van, és még a nagyon hasonló kinézetűek is tartozhatnak külön fajba.

Nem magamtól fedeztem fel ezt sem, és talán ha nem kezdek bele az írásba, sose nézem meg. Ám ha már eszembe jutott, könnyen utána lehetett keresni. Jobb lesz-e ettől a merülés? Néha igen. Ha tudod, milyen fajok élnek együtt, akkor tudatosan kereshetsz ezt vagy azt. Ha tanulsz a jellemző életmódról vagy élőhelyről, észrevehetsz olyat, amit

egyébként magadtól meg sem látnál. Amikor valaki mást követsz, akinek valahogy mindig jobban megy az élőlények megtalálása, nyugodtan feljegyezheted magadban, ez nem véletlen, és nincs benne csiga- vagy halmágnes sem. Egyszerűen csak időt szánt az élőlények megismerésére, akár a felszíni kutakodás során, akár a merülések alatt. Természetesen az is jó döntés, ha tudatosan merülsz olyanokkal, akik tudják, mit érdemes megnézni a víz alatt. Ám ahogy már mondtam, ha nem tudod, mit is kellene látnod, mehetsz te bárki után, nem fogod érteni, mit vacakol az aljzat valamelyik érdektelen pontja felett?

Nem kell messzire utaznunk hogy olyan helyeket találjunk, amiket illetően még az alapok terén is vannak fehér foltok. A hazai tavakról is elég keveset tudunk általában. Vélhetően sokak számára idegenül hangzik például az eutrofizáció kifejezés. (Tudom, nem illene káromkodnom egy könyvben.) Mitől bányató a bányató? Hogy alakul ki, hogy változik az élővilága, a látótávolság? Van egy tónak életciklusa? Milyen jelenségek figyelhetők meg a különböző évszakokban, mire számítsunk tavasszal, nyáron vagy télen? Milyen rákok vannak, melyek a tipikus ragadozó és növényevő halfajok? Érdemes-e merülni halak tenyésztésére használt tóban? Nem mindenkiben merülnek fel ezek a kérdések, hiszen nem mindenki búvárkodik édesvizekben, de ha már rászánod magad, nem árt tudni, mi miért történik. Két okból nem megyek bele ebbe részletesebben: egyrészt tudásom érintőleges, másrészt azt is jelentős részben Zoli barátunk cikkeiből szedtem össze. Minek másolnám be azt, amit ő kiválóan megírt a divecenterre, és még ma is olvasható ott?

A roncsoknál lehet olvasni a hajó vagy repülő történetéről. Jobban átlátod a helyet, ha tudod, az a nagy lyuk azért van a hajótesten, mert ott találta el a torpedó. Tudatosan keresed a látnivalókat is, nem úszol el szét se nézve a Thistlegormnál a kis tankok felett, például. Ha tudod, hogy mozdony is van a roncs mellett, sőt, kettő is, akkor megkérheted a merülésvezetőt, mutassa meg neked. Vannak ugyanis tipikus útvonalak, és nem érintheted egy merülésen az összes érdekességet. Így viszont mondhatod, hogy a motorokat már láttad, most kíváncsi vagy a fürdőkádra. Véletlenül is ráakadhatsz? Természetesen igen, de én azért nem javasolnám bárkinek, hogy összevissza úszkáljon a saját kedvére egy akkora roncsban, mint a Thistlegorm.

Meg kell mondjam, igazi, őszinte tisztelettel tekintek azokra, akik el tudják adni a halfelismerő szakkönyv-lapozgató, vagy a hajóroncsos wikipedia bejegyzés-olvasó tanfolyamokat. A Kikötői Kocsma Egyetem, a merülés utáni egyesített koktélkeverő és fotós főiskolai kurzus elég gyakran több tudással vértez fel. Amikor annak a jó oldalát vázolom, hogy a búvárkodás üzlet is, hozzá kell tennem, néha eléggé szélsőséges módon is próbálnak pénzt csinálni belőle. Megfordultam én is pár tanfolyamon a legelső után, és jellemzően élvezetes, hasznos is volt. Nyugodtan hallgass a józan eszedre is, amikor a tanfolyamok között nézelődsz. A nitrox képzést én akár még az alaptanfolyammal együtt is jó ötletnek tartanám megtartani, vagy legalábbis minél előbb. Ha komolyan érdekel a roncs- vagy a

mélymerülés, egy rendes tanfolyam mindenképpen jó lehet. A barlangi búvár tanfolyam pedig nem szabadon választott, hanem kötelező tánc. Ha már réges-rég túlképzett búvárnak tartod magad, eszedbe se jusson búvár továbbképző tanfolyamokkal törődni. Én a legutóbbit idén nyáron végeztem el.

Van, aki jó kis jegyzeteket csinál a merülésen látott dolgokról. Ebben például szintén nem vagyok jó, a saját készítésű búvárnaplóm is egyre kisebb és kisebb lett, egyre rövidebb bejegyzési lehetőségekkel. Otthon viszont nem sajnálom rá az időt, akár túra előtt, akár túra után, hogy búvárkodjak egy kicsit a forrásokban is. Számomra ezzel picit meghosszabbodik a merülés, mert ilyenkor újra úszok gondolatban a tenerifei bálna-delfinekkel, vagy feltárulnak előttem roncsok izgalmas titkai. Valószínűleg sokkal nehezebb lenne felidézni mindazt, ami ebben a könyvben szerepel, ha ezekre nem fordítok időt, hiszen így rögzült számtalan emlék.

Egyszerűen telhetetlen akarok, mindig többet akarok. Többet látni, többet érteni, többet tudni, többet fotózni. Ehhez én csak egy utat találtam: azt, ha többet is teszek bele energiában, felkészülésben. Aki búvárnak születik, ezt megspórolhatja, de nekem nem volt ilyen szerencsém. Mégsem sajnálok egy percet sem, amit merülésre, és a hozzá kapcsolódó dolgokra szántam. Ez pont így volt jó!

Ahol a cápa nem jár

Aligha meglepő az a vallomás az eddigiek fényében, hogy szívesen olvasok a búvárkodásról. Mivel olyan sok magyar búvár témájú könyv nincs, a többségüket ismerem. Érdemes egyébként akár a régi szakkönyveket is forgatni, mert gyorsan kiderül, hogy rettentően sokat nem változott az alapismeretek köre. Vízbiztonság, felszerelésismeret, alapgyakorlatok, merülés, utóbbit fegyelmezetten, okosan, biztonságosan végrehajtva. Ma is ez a lényeg.

Élménybeszámolóból viszonylag kevés született. Említhetőek Rádai Ödön korai könyvei, amik még abszolút az úttörő időkről szólnak, írt a búvárútjairól Pásztor Ferenc, van ilyen könyv Násfay Bélától is, például. Szerintem a legtöbben Z. Vincze György könyvét ismerjük, ami az Ahol a cápa jár címet kapta, de hasonlóan hozzám, ő sem tud tanácsot adni benne a cápabirkózáshoz. Talán cápa fel sem tűnik sehol az egész könyvben, így sejthetően a ragadozó neve csak azért került elő, mert ezzel nagyobb érdeklődést lehetett kelteni.

A címtől teljesen függetlenül ez egy érdekes könyv. A szerző rutinos újságíró volt, és attól a korszaktól kezdve kapcsolódott be a búváréletbe, amikor már működtek a klubok, és lassacskán elkezdtek külföldön is merülgetni. Érdekes olvasni az átmenetről, hogyan váltak az egykor szabadtüdős vadászatról szóló nomád adriai túrák légzőkészülékes expedíciókká. Az ember kicsit maga is elkezdi keresni azt a régi Adriát, amikor Horvátországban merül. Nyilvánvaló, hogy pontosan ugyanazt nem élhetjük meg, valamit azért mégis. Ugyanis egy kicsit magunkénak érezzük azt a vidéket, tényleg otthonos szomszédolás egy utazás oda, nem pedig rácsodálkozás valami egzotikus, tőlünk távol eső kultúrára.

Természetesen vannak olyan dolgok, amiért aligha hullatunk könnyeket. Elképzelem, milyen lenne vonattal nekiindulni a kalandnak úgy, hogy a palackok mellett a kompresszort is be kellene zsúfolni a fülkébe, a csapat sok más cucca mellé. És ha azon múlna az ellátásunk, hogy én mennyi halat lövök ki a szigonypuskámmal, akkor mindenki gyorsan kénytelen lenne rászokni a vegetáriánus kosztra. Szó sincs arról, hogy a szigonyozással van elvi bajom, hiszen az ipari halászat sokkal, sokkal több gondot okoz. Ha változatos képet akarsz kapni az adriai tengeri élővilágról, elég kimenni a halpiacra, felesleges vacakolnod a búvárcuccal. Ahogy már említettem, én is több macskacápát láttam élettelenül a hálóban, mint élve. És ahogy belegondolok, egyetlen alkalommal láttam csillagvizsgáló halat is az Adriában, szintén egy hálóban pusztulva. A szigonyozással pusztán az a helyzet, hogy nem űzöm. Ha szabadtüdővel kellene csinálni – és úgy sportszerű – akkor egészen biztos, hogy soha nem fognék semmit. Egyébként sem az én világom. Kár lenne a mimóza lelkemre fogni, miért nem lövöldözök: egyszerűen nem értek hozzá. Igaz, nem is hiányzik.

A kalandozó magyarok tehát merültek, vadásztak, aztán fotóztak és kutattak. Felesleges illúzióba ringatni magunkat, az egykori Jugoszlávia horvátországi partszakasza már fél évszázada is igazi turisztikai gócpont volt, tehát a nomádság legalábbis idézőjeles. Lehetett találni távol eső szigeteket, elhagyott részeket, ahol sátrazva kicsit ki lehetett szakadni a

tömegturizmusból. Ám már akkor is voltak szabályok, előírások és törvények, amikhez alkalmazkodni kellett. Az, hogy a tenger pontosan mennyiben más, azok tudnák megmondani, akik akkor is merültek ott és most is járnak arra. A halászat továbbra is jó üzlet, mert a nyaralókat etetni kell, de talán valamivel több a védett terület. Hogy ez mire elég, ki tudja?

Mindenesetre a könyv lelkes olvasójaként a korai adriai utak előtt, után, szívesen lapoztam bele, hogy mesél Z. Vincze a kalandjaikról. Az, ahogy ma gondolkodok az Adriáról, valószínűleg részben az ő leírásain alapszik, nem pusztán a saját élményeimen. Ez pedig teljesen rendben is van így, hiszen amit látunk, hallunk, olvasunk, az hatással van ránk. Ha ismered a Cousteau-film jelenetét a Thistlegorm megtalálásáról. az is formálja a képet, ami benned a roncsról kialakult, hiába nem voltál ott annak idején. Amikor egy szép partszakaszon leültem a sziklákon, és néztem a naplementét, akkor tényleg elfeledkezhettem a hátam mögött maradt világról. Az Adria még ma is az egyik legjobb hely arra, hogy élvezd ezeket a pillanatokat, mert oly könnyű békés helyeket találni az ilyesmihez, ahol hallgathatod a hullámok csobbanását, miközben a nap bebukik a tengerbe. Z. Vincze György ezt a szenvedélyt adriatitisz néven emlegette, és szerintem így, évtizedekkel később is emiatt lehet ismerős élmény olvasni a leírásait.

A könyvbe korlátozottan kerülhettek bele különleges úti célokról szóló leírások, hiszen még újságíróként sem juthatott el kedvére bárhova a szerző. A magyar tavakban persze nem volt lett volna nehéz a nyomdokában járni, bár azért pár hely, ahol akkoriban merültek, manapság már nem számít ismert búvárhelynek, máshol pedig akkor még nem merültek. Tata például közös pont, és valószínűleg a víz alatt felbugyogó, meleg vizű források be dugni a kezet régen is olyan érdekes élmény volt, mint manapság.

Elvétve akad egy-két sztori más helyekről. Bevallom, Svédországban jelentős részben azért akartam merülni, mert kíváncsi voltam, tulajdonképpen milyen is az a hely, ahol egykoron ő is járt. Ugyan nem pont oda jutottam el, de Göteborg sem volt messze Lysekiltől, ugyanúgy az ország nyugati partszakaszán van. Valamikor nagyon régen jártunk arra, pár napot egy magánház vendégszobájában töltve. A házigazda egy kedves svéd hölgy volt, akinek saját készítésű almás pitéjénél azóta se nagyon ettem finomabbat.

A hideg víz nem zavarja a svédeket, vannak búvárklubok és búvárbázisok mindenfelé. Egy olyat találni, ami a hozzám hasonló, beeső vendégeket is mindennel ki tudja szolgálni, viszonylag egyszerű feladat volt. Igaz, autó nélkül kijutni a külvárosba igényelt egy kis szervezést, végül aztán egy őszi reggelen ott álltam egy raktárszerű helyiségben és egyeztettem a lehetőségeket. A bérlésre szánt szárazruhák sorából kiválasztottunk egy nekem megfelelőt, megkaptam a hideg vízhez alkalmas cuccokat és lélekben felkészültem a kihívásokra.

A svédek udvariasak, ám nem túl beszédesek. Ott találkoztam azzal a fajta merültetéssel, hogy a kapitány egyben a merülés vezetője is, de csak olyan módon, hogy szervezi a búvárcsapatokat, megtartja az eligazítást, aztán integet a felszínről amikor azok lemerülnek. Két svéd búvárhoz csatlakoztam. Az egyikük egy kissé zilált tekintetű, borzos hajú viking veteránnak tűnt, a másik alacsony, izgága fickó volt. Gondoltam, velük biztonságban leszek, megyek amerre ők is, aztán meglátjuk, mi van a vízben.

A Balti-tenger zöldes színére számítottam, mégis újdonság volt látni pontosan milyen. A két társam a kövek alatt keresgélt, és rájöttem, hogy igazuk van, ott laktak az óriási tarisznyarákok, homárok. Néhol ezekből a rákokból kis csapat verődött össze. Színes tengeri csillagokat láttam még egymás hegyén-hátán, pár halat, és a jó szárazruhának köszönhetően viszonylag komfortos volt a merülés. A svédek ördögi érzékkel szúrhatták ki, hogy nem vagyok helyi, és aztán egyikük megszánt, kérdezett is ezt-azt, honnan jöttem, ki vagyok. Végül arról érdeklődött, merre is lakunk Göteborgban. Próbáltam koncentrálni, és kiböktem a városrész nevét: Överåsvallen. Látva az arcukat, hozzátettem, hogy "or something like that". A borzas viking lemondóan bólogatva mondta, "yes, something like that".

A városban volt egy afféle tudományos élménypark, benne egy kiválóan felszerelt akváriummal, ahol megnézhettem mindazokat az állatokat, amikkel a víz alatt nem sikerült találkozni. Ez így persze csak sarkítás, mert az akvárium igyekezett teljes keresztmetszetet adni, tehát az édesvizű tavak és folyók élővilága után a brakkvizek majd a tenger bemutatása következett. Ezek mindegyikéhez értelemszerűen nem juthattam volna el egyetlen merülési nap alatt. Az élmény annyiban volt érdekes, hogy a tengeri akváriumok esetén hozzászoktam ahhoz, hogy a nagy attrakció mindig egy nagy medence pár cápával. Ez megvolt itt is, emellett viszont jó volt megismerkedni a mifelénk kevéssé ismert élőhelyekkel is, legalább ebben a formában. (Egyébként pont emiatt érdekes például a poroszlói Tisza-tavi Ökocentrum is, a sok édesvizes akváriummal.)

A könyvben van szó még más merülésekről. No meg rázós helyzetekről. Mit ne mondjak, arra nem számítottam, hogy nekem is lesz gondom ott ahol a szerzőnek. Volt egy eset ami erősen belém ivódott. Nem szoktam sűrűn mesélni, de tanulsága talán lehet, így aztán vázolom a történeteket. Z. Vincze György említi, hogy elvitték merülni a Molnár János-barlangba, ahol aztán elkeveredett, beakadt és nehezen szabadult ki egy szűk helyről. Annak idején, elég sok éve, amikor a Molnárt még máshogy merülték, és az új, hosszú szakaszt fel sem fedezték, én is eljutottam a barlangba. Arról a korszakról beszélünk, amikor kétségkívül az volt az egyik legegyedibb része az egésznek, ahogy eljutottunk a vízig. Egy kazánházban öltöztünk be, megkaptuk a felszerelést, aztán a fürdő alagsorától a Frankel Leó utcán átvágva, villamosokat és autókat kerülgetve jutottunk el a Malom-tóig. Amögött volt a vasajtó, s a létra, ahol lesétáltunk. Ezen a szűk helyen máris megilletődhetett, aki nem számított rá, ennek a barlangnak vannak ilyen részei, és bizonyára akadt aki vissza is fordult.

Elindultunk befelé, átpréseltük magunkat a cső felett, és jöhetett a merülés. Uszonyt nem használva, gyakorlatilag olyan volt mint egy víz alatti barlangi séta. Egész jól is ment, amíg nem jött egy kis kavarodás. Egy szabadon folyó reduktor miatt a főtéről sok dolog lejött, a látás elromlott. S én magamra maradtam egy ponton. Ezek nem feltétlenül voltak búvármúltam legnyugodtabb percei. Ólomlábakon vánszorognak a másodpercek, miközben egyedül vagy egy ismeretlen barlang közepén egy nagy sziklán, s a helyzet romlik, mert körülötted egyre több, a barlang tetejéről lehullott apró dolog kavarog. Csak egyre tudsz gondolni: lekapcsoltad otthon a fürdőszobában a villanyt indulás előtt?

Aztán észbe kaptam. Megnéztem, levegőm volt bőven. Azaz időm is. Eszembe jutott a nem sokkal korábbi barlangi baleset, ahol a búvárt csodálatos módon élve mentették ki több nap után. Akkor az elemzések mindig leszögezték, ilyen helyzetben maradj ott, ahol voltál, mert az a legutolsó ismert pozíciód, ott fognak keresni. Tudtam azt is, hogy a lámpával lehet jelezni a rossz látótávolságú vízben, így azt időnként eltakarva villogtam. Aztán megragadott egy kéz, és szépen elindultunk kifelé. Gyanítom, nem csak én voltam akkor kicsit beijedve.

Azóta persze ezeket a dolgokat átbeszéltem már nálam okosabb búvárokkal, nagyjából tudom, hol követtünk el hibákat, és mikor döntöttem jól. Az esetek egy igen jelentős része szerencsére nem végződik tragédiával, ez sem volt kivétel. Nem órákat voltam egyedül, percekről beszélünk. De annyi idő pont elég lett volna, hogy elinduljak az orrom után, képzetlenül "kijáratot keresni". Jó eséllyel eredménytelenül. Az, hogy akkor ott eszembe juthatott, helyben kell maradnom, a korábbi balesetnek köszönhető. Pontosabban annak, hogy valaki vette a fáradtságot, mesélt róla, mi történt, és rámutatott, mit lehetett volna máshogy csinálni.

Az ilyen történeteket nem azért mesélem el, mert bárkit el akarok riasztani, vagy rá akarok mutatni, mekkora hőstett, hogy nem túl képzett módon fejest ugrottam egy, az én szintemhez képest túl nagy kihívást jelentő merülésbe, majd túléltem mert eszembe jutott, a seggemen kell maradni és értem jönnek. Azért írok jó élményekről és rázós helyzetekről, mert egyszer neked is segítségedre lehet valami. Hogy mi az, amit kár kihagyni, és mi az, amit előtte érdemes átgondolni. Ennyiben az Ahol a cápa jár is fontos könyv, mert ott is szerepel még egy-két veszélyes szituáció. Ha már a nyomdokában jártam a szerzőnek bizonyos merülőhelyeken, miért ne követném a példát azzal, hogy szót ejtek a hibáimról?

Mert ne legyen kétséges, a Molnárban hibáztam akkor én is. Alapvetően fel sem mértem, mi várhat rám, s az egész merüléstervezés kapcsán inkább csak sodródtam az eseményekkel. Ahogy írtam, a részletekbe később belementünk, aminek azért nem látom most értelmét, mert azóta sem lettem barlangi búvár, ezért biztosan nem fogok túl sokat okoskodni róla. Talán csak annyit, hogy ha komolyan érdekel az ilyesmi, akkor vedd is komolyan. Vannak, akiknél ez rendesen megtanulható. Akadnak olyan szélsőséges viszonyok között végrehajtott merülések, ahol rettentően sokat jelent, milyen feltételek között kerül rá sor.

Egyszer például még jég alá is merültünk. Komolyan érthetetlen, miért vesz részt ilyenben bárki. A rettentő téli hidegben az ember beöltözik, úgy mozog mint valami Michelin-emberke, felszerel két reduktort, hagyja hogy kötelet tekerjenek rá, aztán belecsúszik a vízbe, ami szinte megfagyasztja az arcot. Tényleg annyira kellemetlen lehet még azon a kis részen is, ami a száj körül van, hogy szinte fájdalmat okoz a hideg. Megtapintod alulról a jégpáncélt, aztán lejjebb ereszkedsz, egy olyan tóban, ahol talán jobb a látás, mint nyáron, de mivel halak nem nagyon mozognak, ennek köszönhetően csak a fenéken levő dolgokat, például a trepnit, korábban ott felállított fenyőfát látod. Bizonyára van, akit rabul ejt, és én sem bánom, hogy kipróbáltam. Aztán valahogy utána sose értem rá pont akkor, amikor lehetett volna újra menni.

Ám amikor viszont ott voltunk, úgy csináltuk, hogy az biztonságos legyen. Volt felszíni biztosítás, kötél, két reduktor, szárazruha, hasonlók. Az évek alatt annyi balesetes sztori fordítását tettem fel a DC-re, hogy kapásból tudtam, mi ilyenkor a legnagyobb veszély: maga az ember. Az a fajta elbizakodottság, ami azt üzeni neked, ugyan mi bajod lehet egy sekély kis tóban, ha nincs rajtad kötél? Ezerszer merülted, a víz tisztább mint szokott, simán kitalálsz. Vagy mégse?

Egyszer valaki rámutatott, hogy ha társaságban vagyok, és a búvárkodás kerül szóba, komolyabb hangnemre váltok, pedig nem ez a jellemző rám általában. Azt gondolom, ez egy jó megfigyelés. Talán azért, mert nekem nehezebben jöttek az elején a dolgok, vagy mert megéltem ezt-azt a víz alatt, ott van bennem a dolog, hogy szeretjük, élvezzük a merülést, de valamennyire azért vegyük komolyan is. Szeretni komolyan? Nem lehetetlen. Z. Vincze György könyve is kicsit ilyen szemléletű, és talán ezért az egyik kedvencem. Ha belegondolok, a múlt nagy felfedezői között is inkább van ésszel bevállalós, mint agyatlanul kockáztató vagány. Pont a közeg idegensége miatt kell tudatosan búvárkodni.

Ez egy ilyen fura kedvtelés. Ha tudod, mire számíthatsz, sokkal többet kapsz. Megteheted, hogy spontán módon elkezdesz merülni össze-vissza a Vörös-tengerben, és van egy ezrelék esélyed megtalálni a titkos csodazátonyt, ami felett delfinek szambáznak a cápákkal. Vagy választasz egy olyan túrát, ami érinti a legjobb helyeket és a legérdekesebb roncsokat, és egy hét alatt iszonyú sok élményed lesz.

Azóta az első, mondjuk úgy, maradandó emlékké vált Molnár merülés óta jártam már a barlangban. Más körülmények, más felszerelések, más felfogás – és egészen más élmény. Azokról a merülésekről nem tudok borzongató történetet faragni, és bevallom, ezt éppenséggel nem bánom.

Rudi angyalai

Cousteau jól ismert volt arról, hogy búvárcsapatában nem tűntek fel nők. A filmjeit látva úgy festhetett, mintha víz alá gyakorlatilag csak férfiaknak lenne ajánlatos lemerészkedni. Ezzel szemben közismert, hogy első felesége, Simone egyike volt a légzőkészülék kipróbálóinak már a kezdet kezdetén. Hans Hass, a másik nagy búvárfelfedező viszont szívesen szerepeltette filmjeiben második feleségét, a lelkes és bátor búvárrá vált Lottét. Csak éppen az osztrák tudós pár év után más terület után kezdett érdeklődni, így a víz alatti dokumentumfilmek aranykorában Cousteau-t és férficsapatát láthatta a közönség.

A kalandfilmek, búváros sorozatok esetén is afféle különlegesség volt az, ha beverekedte magát valaki a csapatba egy csaj. Ez általában azzal járt, hogy a pasasok rendesen fel is voltak öltözve neoprénbe, a lányoknak elég volt egy fürdőruha. Esetleg egy szép fehér úszósapka is. Erre nyilván indok az, hogy ők jobban bírják a hideg vizet – állítólag ezzel indokolták, hogy Japánban vagy Koreában is "női munka" volt a búvárkodás valamikor régen. Esetleg a férfinézők örömére látszott valamivel több belőlük, de ez nyilván csak rosszindulatú feltételezés, Hollywood nem él ilyen eszközökkel. A filmek jelentős részében, ha voltak is búvárkodó nők, általában ők voltak azok, akiket meg kellett menteni.

Ha most feltenné valaki a kérdést, való-e nőknek a búvárkodás, akkor könnyen választ tudnék adni. Mondhatnám, hogy nem való, mert senkinek sem való, a víz alá menni baromság, életveszélyes hóbort és be kellene tiltani. De ha már engedélyezett, akkor a feltevésnek sincs értelme. Vagy csak nagyjából annyi, mint hogy lehet-e nőből orvos, miniszter, űrhajós, matematikus vagy csillagász?

Az évek alatt megtapasztaltam, lehetnek különbségek búvár és búvár között. Néha megesik, hogy bizonyos dolgokat máshogy kezelnek a hölgyek és az urak. Általánosítani viszont nem könnyű, mert vannak nálam jóval ügyesebb, vagányabb búvárlányok, és léteznek olyan párosok, ahol a nő lelkes búvár, a férfi viszont nem érezte jól magát a vízben és sose jutott el az igazi merülésekig. Az egészről, ha így nézem, tulajdonképpen nem is kellene írnom, mert ugye mindenki egyenlő és mindenki pont ugyanolyan és pont ugyanazt szereti, a nemek szerinti felosztás hülyeség.

Azt hiszem, a ma még létező különbségek egy része fakadhat abból, hogy a lányokat annak idején gyerekkorukban máshogy kezelték. Az is gyakoribb, hogy egy kapcsolatban a férfi irányít, és vagy ő beszéli le a nőt a merülésről mert "neki nem való", vagy erőlteti olyan formában, amitől inkább a partnere görcsös lesz. Leszögezhetjük ugyanis, hogy a búvárkodás akkor jó és élvezetes, ha felszabadultan űzzük, ha bele tudunk feledkezni. Aki stresszel, mert úgy érzi, nem hisznek benne, vagy azért, mert nem hisz magában és nem segítik át ezen az érzésen, abból nehézkesen lesz jó búvár. Ha egy férfi így van vele, senkit nem izgat, mert általában ők maguk döntenek arról, elmennek-e egy tanfolyamra. És ők általában nem nagyon beszélnek arról, mit szeretnének vagy mi nem tetszik nekik. Ha nem működik a dolog,

kikopnak a búvárkodásból és kész. Nincs mellettük egy morgó férj, aki zsörtölődik azon, miért nem olyan lelkes búvár a másik, feleslegesen vették meg a sok cuccot, egyébként is minek jön szafarizni olyan, aki csak egyet merül? Esetleg egyet se?

Ezeknek a dolgoknak a véleményem szerint kevés köze van ahhoz, hogy valaki "alkalmas-e" a búvárkodásra vagy sem. Sokkal inkább arról szól, hogy megtalálja-e azt a fajta merülést, amit igazán szeret. Erről már írtam az előzőekben, és most is hangsúlyoznom kell a fontosságát. Óriási szélsőségek léteznek a búvárkodásban. Jéghegy alatt merülni az Antarktiszon, száz méteren roncsot nézni a Földközi-tengerben vagy pár méterrel a felszín alatt játszani a halacskákkal Egyiptomban ég és föld. A nők jelentős része abból a szempontból őszintébb, hogy jelzi, ezt vagy azt nem szereti, míg a férfiak abban "jeleskednek", hogy ezt alig értsék meg.

Természetesen láttam már rutinos oktatót, aki egyből átlátta, mi áll egy-egy bizonytalankodás mögött. Egyszer az Adrián voltunk, mély roncs volt a kitűzött cél, konkrétan a Lina. Az egyik páros hölgytagja nem igazán volt lelkes, erre a sok éve oktatóként dolgozó rutinos profi odament hozzá, és megmondta, ezen a merülésen ő lesz a társa. Aztán hozzátette, hogy talán még a kezét is megfogja a lánynak, de nem azért, mert bármit akarna tőle, csak ő, mármint az oktató, néha megijed mélyen, és biztonságot adna ez neki. A nyilvánvaló túlzástól a lány zavarba jött, nem értette az egészet. A víz alatt aztán az oktató tényleg megfogta társa csuklóját, de úgy, hogy egyben eltakarta a komputer kijelzőjét is. Így aztán a lány, aki meg tudott ijedni pusztán attól, hogy olyan számot lát mélységként, amit nagynak érzékelt, minden korábbinál mélyebbre merült, gond nélkül.

Ez aztán nyilván egy életre elfeledtette vele minden bizonytalanságát, lenne a sztori szép csattanója. Egy frászt. De azt talán megérezte, hogy vannak olyan körülmények, amik igenis segítenek abban, hogy egy merülést nyugodtan, biztonságosan végre kell hajtani. Ha más nem, akkor egy búvártárs kifejezetten rá irányuló figyelme.

Többször vettem észre, hogy lányok úgy hiszik, csak ők tudnak megijedni odalenn. Ez sajnos egyáltalán nincs így. Jó lenne azt mondani, engem az sem riasztana meg, ha szellemkalózok rémgályája bukkanna fel valahol a mélyben. A Ras Mohammed mellett indultunk egyszer merülni, és volt egy rész, ahol gyakorlatilag kikerülhetetlenül az útjába kerültünk egy erőszakos, pofátlan íjhalnak. Mindannyian tudjuk, mennyire jó fejek tudnak lenni ezek a harcias jószágok, akik rettentően közel akarnak férkőzni hozzánk, és ez nagyon be volt pörögve. Tepertünk, úsztunk ahogy bírtunk, de gyakorlatilag csapatunk minden egyes tagját betámadta. Nekem máig megvannak a harapásnyomai az uszonyomon.

Nagy nehezen kivergődtünk a területéről, kifulladva a kemény úszástól. Próbáltunk rendeződni, és eközben merülőtársam szemén láttam az ijedelmet, mutatta, menjünk fel, én meg mutattam, maradunk lenn, mert nem volt a hely alkalmas arra hogy nyílt vízben várjuk a csónakot. Talán azt hitte, hogy én nem ijedtem be ettől az íjhaltól. Dehogynem, pont

ugyanúgy. Az egy elég szar érzés, amikor az uszonyod végébe csimpaszkodik egy ilyen dög. Ám azt is tudtam, ha már átvészeltük, akkor is jobb a higgadt fejjel való döntés, mint a vészmegoldás, a felúszás a semmibe. Jobban tartottam attól a lehetőségtől, mint a lent maradástól.

Sorolhatnám még, mikor, hogy reagálunk jól vagy rosszul. A pasik morognak, a csajok hisztiznek, aztán a végén senkinek nem jó semmi, pedig csak el kellene fogadni, hogy adott helyzetben más érdekel mindenkit. Én általában szívesen merülök lányokkal, a Vörös-tengeren az egyik évben csapatom egyik tagja, Andi magukra is aggatta a "Rudi angyalai" nevet. Ha a lányok tartanak velem, nem sietünk, szépen nyugisan nézelődünk. Ha találunk valami érdekeset, mindig megmutatom. Nem kell törődnöm azzal, kinek mennyi levegője van, mert szinte biztos, hogy több, mint nekem. A csajbrigád általában jó merülőtársakból áll, mert figyelnek rám. Nem maradnak le azért, mert valami homályos sziluettet vélnek felfedezni úgy alattunk harminc méterrel. Általában nem is fotóznak, így ha viszem a kamerát, nincs konkurencia a témánál. Modell viszont mindig akad.

Kinek ez, kinek az a kedvence. Például van, aki teknősmániás, így ha feltűnik belőlük egy, mindig bőven hagyunk magunknak időt arra hogy jól megnézzük. Aki a roncsokat szereti, azzal rendesen rákészülve, alaposabban nézzük meg a hajókat, ha lehet, itt-ott be is úszunk. A csapatbeosztásnál figyelünk rá, hogy hasonló felfogásúak kerüljenek össze. Tudni kell, ki az, aki lassabban süllyed, kinek van szüksége segítségre itt-ott. Amikor egy búvár rájön, tulajdonképpen csak el kell mondania, mit szeret és mi érdekli, és könnyedén lehet ehhez igazítani a terveket, megkönnyebbül. A lányokra ezerszer inkább igaz, hogy képesek mindezt felmérni, és te merülőtársként is tudsz ehhez alkalmazkodni. "Rudi angyalai" nyilván azért ragaszkodtak hozzám, mert mondani sem kellett, ki hogy akar merülni, én tudtam jól, ki az, aki sose kel fel hajnalban, ki az, aki gyűlöli az áramlást, a zodiacos merülést, ki az akivel be lehet úszni egy roncsba és így tovább.

Arra nincs általános szabály, hogy akik az életben párok, azoknak a víz alatt is annak kellene lennie. Mánia volt egy időben, hogy őket mindig külön válasszák, pedig nagyon embere válogatja. Én a barátnőmmel remekül el tudok búvárkodni azokban a helyzetekben és azokon a helyeken, amit ő élvez, és pontosan tudom, mikor kell más társat választani. Mondjuk ha roncsba készülünk, vagy nehezen elérhető zátonyhoz. Van, akik szinte mindig együtt merülnek a társaságunkból, kifejezetten jó merülőtársi kapcsolatban. És láttam olyat is, nem is egyszer, hogy a legjobb az volt, ha a merülőhely két legtávolabbi pontján voltak az élettársak, mert a felszíni összetartozásból soha nem alakult ki víz alatti harmónia.

Ennyi év után viszonylag könnyen fel tudom mérni, melyik lány akar igazán merülni, melyiküknek kell egy kis plusz támogatás, és kinek nincs is éppen kedve az egészhez. Az izgalmas azt felismerni, ki az, aki ódzkodik, pedig még csak azt nem tudja, mit szeretne igazán és senki nem mutatta meg neki, merülni máshogy is lehet, mint azt korábban megtapasztalta.

Azt is látom, ki az, akinek viszont egyáltalán nem is kellene gondolkodnia se a búvárkodáson, egyszerűen nem az ő világa, csak úgy belerángatták. Természetesen tévedhetek, és van olyan, hogy valakinek itt vagy ott összeáll a kép, elkapja az életérzés, és megtalálja azt amit keresett, de ez azért ritkább.

Ám a nagyon gyakran nagyon is reálisan gondolkodó nők gyorsan rájönnek, hogy a könyv elején leszögezett alapigazság, miszerint a búvárok nem normálisak, nagyon igaz, és van, aki úgy érzi, sose tud kellően hibbant lenni ehhez. Vagy túl tud lépni ezen, vagy nem. Erőltetni teljesen felesleges, és nem csak a hölgyek, hanem az urak esetén is. Utóbbiak egy része éppen úgy nem válik soha búvárrá. Én pedig nem véletlenül hangoztatom annyit ebben a könyvben, hogy a búvárkodásnál el kell fogadni bizonyos, a józan ésszel szembe menő dolgokat.

Csak félig tréfa, hogy kicsit bolondnak kell hozzá lenni. Még ha a búvárok között rengeteg is az intelligens, komoly ember, mi nem a víz alá születtünk. Mégis oda vágyunk. Aki nem, az nem fogja megtalálni az örömét a felszín alatt. Az, hogy ezekben a dolgokban látszólag különbség van a két nem között, sokkal inkább szociológiai, mint nemspecifikus alkalmassági kérdés. Véleményem szerint azok a nők, akik maguktól, különösebb győzködés nélkül, lelkesen vágtak bele a merülésbe, ugyanolyan arányban maradnak aktív búvárok, mint a férfiak. A gond a kapcsolatokon belüli türelmetlenséggel van, amikor valamelyik fél nem fogadja el, ha a másikat ez a hobbi nem érdekli. Nem kell mindenkinek búvárkodni, mint ahogy nem kell mindenkinek autót vezetni, hegyre mászni, agyat műteni se. Esetleg a másikat érdekli a merülés, a víz alatti világ, csak nem úgy, nem pont azonos módon búvárkodna.

Hosszú távon ez a konfliktushelyzet talán már el is fog tűnni. Azt látom a fiatalabbaknál, a mai gyerekeknél, hogy egy kislányban fel sem merül, neki mit szabad, mit lehet és mit illik. Vagányul, lelkesen merülnek ugyanúgy, mint a fiúk. Miért ne tennék? Pont ugyanolyan alkalmasak rá, hiszen a búvárkodáshoz leginkább fejben kell alkalmasnak lenni. Elhiheti nekem bárki, a nők is szenvedélyesen bele tudnak bolondulni a merülésbe. Valószínűleg bizonygatnom sem kell, mert mindenki ismer a környezetében csajokat, akik az elsők, ha merülni kell menni. Ők pedig már a kapcsolataikban is önállóban fognak dönteni, ha felmerül a kérdés, merüljenek-e vagy se.

Ha azt kellene összeszámolnom, mennyi nálam ügyesebb búvár lányt láttam az évek alatt, hosszú lenne a sor. Olyan lányból is sok van, akiben pont ugyanúgy megbízom merülőtársként, mint bárki másban, legyen szó akármilyen vagány búvárkalandról. Szeretek magamnak azzal hízelegni, hogy a csajok nem véletlenül tartanak velem szívesen mindenféle búvár utakra. Talán azért, mert igyekszek úgy szervezkedni, hogy mindenki megtalálja az örömét merülés közben nemtől, kortól függetlenül. Az a legjobb, hogy ez igen gyakran egybeesik azzal, hogy én is élvezni tudom a búvárkodást a társaságukban. Mivel a búvárkodás kedvtelési szinten társas elfoglaltság, ennél jobb forgatókönyv nem is létezhet.

213

Be kell vallanom, kicsit fantáziálós ember vagyok. Szeretek kisarkítani, túlgondolni dolgokat, szívesen viccelődök azzal, hogy történetté kerekítek ki apró részleteket. Általában is érdekel az ilyesmi, valamikor nagyon-nagyon régen meg is jelent pár novellám. Közel áll hozzám az írás, legyen szó cikkekről, szakmai anyagról vagy valami másról.

Tudtam, hogy fogok még regényt írni. Általában elég gyorsan kipattan a fejemből egy-egy ötlet, és ezeket az ötleteket soha nem dolgozom ki, írom le. Azért ott motoszkálnak a fejemben, és ha nekiveselkedek, akkor gyorsan haladok. (Ez a mostani írás sem kivétel: évek óta forgott a fejemben a gondolata, aztán ahhoz képest, mikor kezdtem, rohamléptekkel bővül a terjedelme). Mivel úgyis mindig a billentyűket verem, fel sem tűnhet, ha éppen kicsivel nagyobb lélegzetű a sztori.

Egyik este odafordultam a barátnőmhöz, és megkérdeztem, nincs-e kedve elolvasni valamit? Ő rávágta, hogy persze, de mi az? Írtam egy regényt, mondtam. Bő egy hónap alatt született meg, és váratlan meglepetésként, kifejezetten búváros lett. A vezérvonal viszonylag régen megvolt a fejemben, de írás közben néha engem is meglepő módon jöttek fordulatok a sztoriban. Sajnos nem vagyok az előre tervezés nagymestere...

Emlékszel még, hogy Máltáról írva említettem egy német búvároktatót? Nem véletlen a nevek egybeesése, a regényben szereplő Kathrin árnyalatokban hasonlít egy valóságos személyre. Természetesen én a máltai oktatót alig ismertem, mindaz, ami a személyiségéről, hátteréről belekerült a történetbe, az én kitalációm. Viszont amikor magam elé képzeltem ezt a határozott és kemény búvár lányt, ő volt a kiindulópont.

Szerintem egy-egy jó ötlet rettentően sokat tud dobni egy ilyen regényen, ami alapvetően a szórakoztatásról szól. A felépítés, amit a levegő fogyásához kapcsoltam, érzésem szerint kifejezetten ilyen jó találat volt. Hogy miért pont 213 bar? Azért mert az egyetemi évek alatt egy időben a 212-es kollégiumi szobában laktam, de nem akartam pont ezt a számot választani, ezért hozzáadtam egyet. Egyébként is reális ez, egy jól feltöltött palackkal, a nyári kánikulában.

Tudom, hogy minden ilyen regény esetén felmerül, melyik fordulat vagy történés nem hiteles. Ez természetes, mindenki számára más hihető vagy hihetetlen. Amire viszont ügyeltem, az a búvárkodás maga. Bármennyire hülyén hangzik, azokat a merüléseket, amikről hosszabban írok a sztoriban, kiszámoltam, megnéztem búvárkomputert szimuláló szoftverrel is, lehetséges-e a végrehajtásuk. Semmi nem kényszerített erre. Egyszerűen csak azért csináltam így, mert annyi gyatra búváros regény vagy film létezik, hogy én nem akartam ezek sorát bővíteni. Tudod, amikor kiabálnak a víz alatt, hogy "már csak 12 percre elég levegőm maradt" vagy amikor a főhős kiszabadítja magát és palackját ledobva 70 méterről

feltempózik a felszínre. Azt gondoltam, ki tudok én találni olyan helyzeteket, amik anélkül is érdekesek, hogy túlzó marhaságokkal fűszerezném őket.

A regény megírása viszonylag gyorsan ment, ám be kell valljam, az első változatot érte némi kritika. Akadt pár homályos részlet, amiről azt gondoltam, kár is megvilágítani. Úgy véltem, ettől talán még izgalmasabb, sejtelmesebb is lesz a történet, ám rámutattak, ez nem ködös művészfilm. Le kell rántani a leplet bizonyos dolgokról, így aztán agyalhattam időnként, hogy az általam sem ismert és kidolgozott részleteket megálmodjam.

Igazi egyszemélyes projekt volt a 213 bar, mert nem elég hogy én írtam, saját magam is szerkesztettem a könyvet, ami nyilván azzal járt, hogy sok dolog felett elsiklottam. Bőven lehetett volna egy külső szemlélőnek javítgatni, formálgatni a szöveget. Egyetlen rész volt, ami heteken át folyamatosan alakult egy kicsit, és amivel mindmáig elégedett vagyok: a legelső oldal, a bevezető. Erre a részre kifejezetten büszke vagyok. Tudom, régen rossz, ha a szerző az első oldal aljáig tartja korrektnek az irományát, de ez van. Mindenesetre amikor írtam a sztorit, intenzíven elmerültem a történetben, és fejben eléggé láttam magam előtt a helyszíneket. Nem kellett mindent magamtól kitalálni, hiszen merültem sokfelé, láttam különféle roncsokat, kerültem mindenféle helyzetekbe. No meg voltak emberek, konkrét helyek amik inspiráltak.

Magam tördeltem be az egész könyvet, majd kértem be árajánlatot nyomdáktól. Megvolt minden hivatalos kör, ISBN számot is kértem hozzá. A következő akadály a borító megtervezése volt, ami jórészt szintén az én munkám, még a fotó is az enyém. Talán szabad itt is egy kis kitérőt tenni.

Sok évvel ezelőtt egy búvárbázis meghívására jártam Kalymnos szigetén. Az igazi görög idegenforgalmi gócpontoktól kicsit odébb eső hely ez, ahol máshogy néz ki a turizmus. Visszafogottabb, csendesebb az egész. A sziget múltjának fontos része, hogy egykor az itt élő szegény halászok egy speciális területre specializálódtak, szivacsot hoztak ki a víz alól. Eleinte szabadtüdővel merültek, méghozzá a skandalopetra nevű műfajt űzve: egy nehéz kővel húzatták le magukat a mélybe, pár percig dolgoztak, felúsztak és utánuk felhúzták a követ is. Mivel egyre nagyobb mélységbe kellett menniük a szivacsokért, hamarosan rézsisakos búvárkodásra váltottak. Mind messzebbre kellett hajózniuk a szivacsokért, s az életveszélyes munkában sokan megsérültek. A beszámolók szerint a sziget kikötőjében gyakran bukkantak fel öreg, de ki nem kezelt dekompressziós betegség miatt sántító, hajlott hátú, bottal járó egykori búvárok. Még múzeuma is van a búvároknak a szigeten. Ez a kicsit félreeső, sajátos hangulatú sziget elég jó kiindulópontot adott a regény helyszínének felvázolásához.

Ám Kalymnos szigetén búvárkodtam is. Nem volt éppen búvárparadicsom, szó sem volt több tucatnyi lelkes kezdőről vagy komoly búvárok csapatairól. A bázison egy magas finn lány, Tiia volt a főnök, vele mentünk ki, és egyik nap velünk tartott egy kínai lány Hongkongból is. Winnie igazán kedves jelenség volt. Mivel mi eléggé kilógtunk ebből a görög közegből, jóban

lettünk és jókat is beszélgettünk. Amikor pedig a víz alatt fotóztam, az egyik egyébként nem sokat mutató helyen, egy üregben készítettem róla egy portrét. Ezt a fotót használtam aztán, természetesen jelentősen átalakítva, a borítón is. Winnie hozzájárult ehhez, csak azt fájlalta, hogy magát a regényt nem olvashatja, amíg meg nem tanul magyarul vagy amíg le nem fordítom mandarin nyelvre.

Most belegondolva, elég őrült dolog volt gyorsan megírni egy könyvet, megszerkeszteni, kinyomtattatni és kiadni. Nem egy nagy példányszámú mű, és gyakorlatilag el is fogyott, ami készült belőle. Az ember akkor és ott fel sem méri, hogy az ilyesmi nem hétköznapi dolog. Egyszerűen csak ezt a történetet meg akartam írni és az, hogy elkészült, rettentően jó érzés volt.

Az egész 213 bar projektnek az utóélete volt a legjobb. Nyilván éreztem, mit és hogy lehetett volna másképp csinálni, aminek akkor már sok jelentősége nem volt. Tisztában vagy a hibákkal, ám mégis szeretnéd, ha lenne akinek tetszik az, amit nem kevés munkával összehozol – ennél természetesebb érzés nincs ilyen helyzetben. Sokaktól kaptam dicséretet, ami bevallom, jólesett. Kitől mi volt, ami felért egy Oscar-díjjal. A DC-n Bunny igazán jó kritikát írt róla, úgy, hogy előre semmit nem egyeztettünk, még engem is meglepett vele. A Búvárinfóban Attila rámutatott, nincsenek a történetben búvárszempontból alaptalan marhaságok, ez is felért egy nagy elismeréssel. Volt barátom, aki magánlevélben írta meg, miért szerette. Egy adriai búvárbázison arról beszélgettünk a tulajjal, mikor, melyik résznél érezte úgy, hogy valamit én egyszer megéltem a víz alatt, és beleírtam annak nyomasztó voltát. Annak szintén örültem, amikor azt mondta egy addig még nem búvárkodó lány, hogy "ezt én is akarom!" és tényleg búvár lett. A sor folytatható lenne.

Természetesen nem kerülhetem el, hogy bizony néha nekem szegezték a kérdést, lesz-e folytatása a történetnek? Ezen mindig csak sejtelmesen mosolyogtam, kerültem a témát. Valójában nyitott ajtón dörömböltek, szívesen vittem volna tovább a sztorit. Ám a 214 bar eddig még nem született meg. Többek között azért sem, mert ilyen címmel biztosan nem fogok írni semmit. Jó kis szerelemprojekt volt ez, ám másodjára az ember szeretne még jobbat csinálni, úgy, hogy megtartja azokat a jó dolgokat, amik a 213-ban működtek, ügyesen voltak kitalálva. Formálódott magamban valamiféle történet, sőt, tulajdonképpen most is formálódik. Ahogy említettem, amolyan fantáziálós típus vagyok, tehát Kathrin kalandjai velem maradtak hosszú távon is, legalábbis gondolatban. Bajba akkor kerültem, amikor eljutottam gondolatban a harmadik, meg a negyedik részig. Csak nekem a másodikat kellett volna megírni.

Az egész projekt legfurcsább fordulata az volt, hogy miután a kis családi vállalkozásunk berkein belül kiadtuk a könyvet, eladogattuk a példányokat, elszámoltunk mindent, jött egy megkeresés az adóhatóságtól. Az ember ilyenkor mindig enyhe izgalmat érez. Valami új, borzongató kaland kihívását, olyasmiét, mint mondjuk a belevetődés egy csalánmezőbe vagy

a lubickolás egy szennyvíztárolóban. Mint kiderült, azért vették fel velünk a kapcsolatot, mert a könyv nyomtatását végző cég nagy adóhiányt hátrahagyva megszűnt, és megkeresték az üzleti partnereket, hogy valós tevékenységért fizettek, vagy csak igénybe vették a számlagyár szolgáltatásait? Nekem a birtokomban volt bizonyítékként a könyv, az eladott példányok számlái. Csak később jutott eszembe, hogy ha ezek ilyen nagy mágusok voltak, az is megeshetett volna, hogy csak fizetek a munkáért, de soha nem készülnek el a könyvek. Akkor vajon lett volna erőm másik helyet keresni, újból kifizetni a nyomtatást? Megvallom, fogalmam sincs. Szerencsére ezen felesleges töprengenem.

Hogy lesz-e folytatás? Nem tudom, talán. Hogy a közeli jövőben? Azt nem tudom garantálni. Jó dolog elbíbelődni egy könyvvel, de egy ennyire búváros történetre nem olyan hatalmas nagy a kereslet, így szabadidőmben foglalkozok írással. Értelemszerűen ilyenkor olyasmin dolgozik, ami az én fantáziámat mozgatja meg, amihez ilyen-olyan okból kedvem van. A könyvírás számomra inkább kikapcsolódás, mint komolyan vehető tevékenység. Lám most is másra fordítom az energiáimat, másra lövöm el a puskaporomat, mert épp ezt a témát volt kedvem feldolgozni. Ha te azon kevesek közé tartozol, aki szívesen olvasnád Kathrin kalandjainak folytatását, akkor biztass bátran. Ez az elmúlt pár évben is rendkívül hatásos volt...

Egy kis csavar

Pizza, kávé, búvárkodás? Néha összeáll a megfelelő kombináció. Nagyon szeretem Olaszországot, jártam arra több alkalommal és bármikor szívesen vissza is mennék. Ráadásul már tudom, bármikor lehet fűszerezni egy kis merülgetéssel a római vakációt. Az évek alatt akadt egy pár olyan búvárkaland, ami tulajdonképpen szokványos is lehetne, ám mégis volt az egészben egy kis csavar. Az egyik római utunkba is így sikerült belecsempészni a tengeren töltött időt, és nem csak annyira, hogy pizzázás közben meghallgattam Adriano Celentanótól az Azzurrót.

Valószínűleg Olaszország fővárosáról senkinek nem a tengerparti nyaralás jut először eszébe. Én sem voltam kivétel, de amikor pár éve nem csak a szokásos két-három napos útra készültünk arrafelé, szétnéztem a lehető legtöbb szállás között, és szépen bővítettem a kört. Így bukkantam rá egy magánszállásra Ostia Lidóban. Ezt a helyet elővárosi vasút köti össze Róma belvárosával, így annyi kompromisszumot kellett ugyan kötni, hogy nap mint nap valamivel többet utaztunk, ám cserébe esténként a tengerre néző szoba ablakából nézhettük a naplementét. Vagy esetleg az utca történéseit figyeltük, és volt is mit, mert az egy hét alatt három kisebb karambol is volt a ház előtt. Nem az útszakasz volt veszélyesebb mint máshol, inkább csak a vezetők figyelmetlensége volt jellemző. Kétségtelen, sok ügyet nem vetettek a kisebb karcolásokra, ütődésekre, alig láttam arra autót ami ne lett volna meghúzva, behorpadva.

Ostia Lido olyasmi, mint egy tengerparti előváros, vannak hosszú strandjai, szép sétányai. És mit lehet még csinálni ott, ahol tenger van és sok ember? Bingó, búvárkodni. Így aztán a Colosseum és a Vatikán meglátogatása közben be lehetett iktatni egy napot a tengeren is. Tudom, hogy kissé furcsán hangzik, amikor egy ilyen út tervezésekor is azon jár a fejem, hol lehetne merülni, de miért ne? Ha nagyon minimál módon készülsz rá, akkor csak a búvárkártyád viszed, ami elfér a pénztárcádban. Amennyiben a kézipoggyászodban van hely, akkor bele tudod tenni a komputert, a maszkot. Aztán vagy szükséged lesz rájuk, vagy nem. Ha engem kérdezel, igyekszel megragadni minden lehetőséget, mert tényleg olyan helyeken is búvárkodnak, ahova kevés turista utazik kifejezetten ezért.

Találtam egy búvárbázist, aminek volt egy apró kis boltja Ostia Lido szívében, és maga a bázisa pedig a kikötőben. Sabrina, a főnökasszony határozott kézzel irányította a dolgokat, és a kis csapat hajóra szállva elindult az egyik környékbeli merülőhelyre. Meglepő lehet, de Róma közvetlen közelében is vannak védelmet élvező részek, így a Secche di Tor Paterno egyáltalán nem sivár tengermélyi pusztaság. A Földközi-tenger más részein járatos búvárként az itt látott rákok, muréna, nagyobbacska sügérek teljesen elfogadhatóvá kerekítették a búvárkodást. Aztán később újra bementem abba a csepp boltba, és Sabrina segítségét kértem, mert épp új búvárruhát akartam venni, és gondoltam, érdemes nála is szétnézni. Megfordulni nem nagyon lehetett, mert úgy tele volt rakva a bolt cuccokkal, de végül csak

sikerült annyi helyet találni magamnak,hogy felpróbálhassak egyet. Sabrina közölte, a többi cuccot már a világ mindenféle egzotikus zugaiban gyártják, de ez valami más, mert ez még mindig "Made in Italy!" Igaza volt, azóta is nyúzom azt a jó kis félszáraz ruhát mindenféle merüléseken, nagyon megérte az árát.

Olyan helyeken is komfortosan merültem benne, mint például Kőbánya. Ha már csavarról beszélünk, ez is ilyen: van még egy Budapesthez hasonló nagy város, több kilométer hosszú, titokzatos pincerendszerrel, ahol vannak elárasztott és így merülhető részek? Teljesen szokatlan búvárkaland ez is. Már amikor elindulsz a föld alá az autóval, és odabenn látod a hatalmas, sziklába vájt járatokat, meghökkensz. Búvárnak sem kell ahhoz lenni, hogy a kőbányai pincerendszer méretétől, jellegétől elakadjon a szavad. Ráadásul a labirintusszerű járatokból néhol egészen különlegesen faragott helyiségek nyílnak, merülés előtt vagy után feltétlenül érdemes tenni egy sétát. Ha régi képeket találsz, akkor pedig az lep meg, hogy ez nem volt mindig kihalt pinceváros. Annak idején a sörgyártás, a borászok, a gombatermesztők vették birtokba és sürögtek-forogtak is. A második világháború idején pedig ide telepítették az egyik repülőgépgyárat, ahol a német vadászgépek motorját szerelték össze.

Mára mindez csak emlék. A nagy vasajtó időnként megnyílik alkalmi séták, vagy futóversenyek előtt, és gyanítom, horrorfilmek forgatásához is ideális helyszín. Leggyakrabban viszont a búvárok jönnek, mert a bizonyos helyeket elárasztó jéghideg, kristálytiszta víz alatt folytatódik a pincerendszer titokzatos világa. Folyosók, csigalépcsők, örökre a mélyben maradt szerelvények vannak itt, csak persze bírni kell a hűvös vizet. Kőbánya az a merülőhely, ahova nem azért járunk, mert hanyatt esünk az élővilág milliónyi csodájától. Itt maga a hely szelleme ránt be, az autózással a merülőhelyig, a kihalt helyekre való benézéssel, és aztán ott van maga a merülés. Ugyan a víz alá került szakaszok jelentős részben csak azok számára járhatóak, akiknek van barlangi búvári végzettsége, az egyik ponton enélkül is lehet búvárkodni.

Szürreális élmény itt merülni, ebben a szinte fagyott időkapszulában. Ha nem szárazruhában jössz, az első pillanat amikor a víz elkezd itt-ott a ruhád alá szivárogni, máris megadja a kellő alaphangot. De ilyenkor már úgyis kár lenne visszafordulni, lemerülsz és nézed a nagy termet, kivájt sziklát, a csigalépcsőt, a japánert, aztán amikor fázol, a létre mellett szépen a felszínre emelkedsz. Nem szégyen jelezni a reszketést, és ez a hely átlagbúvár számára nem is arról szól, hogy jó hosszú és mély legyen a merülés. Odafenn pedig ugyanez a sejtelmes hangulat vár, a sötét, hosszú sziklapincékkel. Ha csak egyszer jársz itt, akkor is örök emlék marad, és biztosan mesélgeted egy darabig. Pedig nem utaztál el a világ végére, csak szétnéztél a sörgyár alatt.

Ugyanilyen, mindannyiunk számára ismerős, ám búvárkodás szempontjából számba nem vett hely a Duna is. Ez nyilván teljesen érthető. A sodró folyóban, ahol a látótávolság gyatra,

élményről aligha lehet beszélni. A kalandfaktor persze megvan benne, csak éppen olyan jellegű, mint egy laposabb építésű autóval végigmenni egy elhanyagolt földúton, vagy egy hosszú hétvége utáni nyitáskor végigkóstolni egy balatoni kifőzde készétel választékát. Érhet meglepetés, de szinte kizárólag kellemetlen. Meg kell jegyezzem, hogy egyébként a folyó mélyén rengeteg dolog rejtőzik, hajók és egyebek (például bombák is), tehát ha lehetne értelmesen búvárkodni, roncsmerülésért nem kellene messzire utaznánk. Csak hát azok a fránya körülmények!...

Egy szó mint száz, kevesen szervezünk vidám búvárbulikat a Duna mélyére. Ehhez képest valamikor nagyon régen Pilismarót mellett, egy kis öbölben még bázis is volt. Tisztában vagyok vele, hogy egy viszonylag zárt öböl nem olyan, mint amikor a folyó közepén, valamelyik híd alatt próbálsz merülgetni. De a Duna az Duna, és ha már édesvízi merülésre mégy, minden apróság számít, amitől másabb, különlegesebb lesz a hely.

A pech az volt, hogy sajnos leginkább ebbe az apróságba kapaszkodhattunk, mert látni nem lehetett sokat. Tájékozódást gyakorolni kitűnő hely volt, én is szereztem ott némi rutint ezen a téren. A mélység miatt szintén nem kellett aggódni. A legjobb merüléseim során rájöttem, hogy szinte le kell hasalni az aljzat közvetlen közelébe, és ott volt egy 30-40 centis, viszonylag tisztább rész. Az öböl fenekét beborították a rákok, de tényleg százszámra nyüzsögtek, mozogtak egy nagy halomban. Ha most merülhetnék ott, talán megpróbálkoznék a fotózással is. Bár lehet, hogy az idő megszépíti az emlékeket, és az a viszonylagos jó látótávolság is alkalmatlan lenne mindenre. A Dunát mindenesetre beírhattam a naplóba, és ez kétségkívül jelent valamit a magamfajtának, aki viszonylag ritkán végez ipari búvármunkát.

Az új helyek keresése során aztán elvetődtem olyan tavakhoz is idehaza, amik különlegességet ígértek. Bő egy évtizeddel ezelőtt például Kiskunlacházán azért voltunk többször is, mert az egyik tóba egy igazi repülőgép roncsát süllyesztették el. Ennyit arról, van-e vonzereje egy mesterséges roncsnak! A kiszuperált An-2, becenevén Ancsa egy viszonylag méretes, szovjet gyártmányú gép volt. Afféle légi igavonó, használták a mezőgazdaságban, ejtőernyősök ugratására, szállítógépként. És ugyebár, víz alatti látványosságként is.

Azaz pontosítanom kell. A látványosság szóban szerepel a "lát" ige. Többször merültem ennél a repülőgépproncsnál, mégsem mondhatom azt teljes őszinteséggel, hogy láttam is. Próbáltunk a part mellett lemerülve, tájolva odaérni, de erre szinte semmi esély nem volt. Ezért inkább elmentünk a felszínen a bójáig és ott ereszkedtünk le a repülőhöz. Ha puhába süppedtünk, akkor tévedtünk, mert az volt az iszap. Ha keménybe csapódtunk, akkor viszont meglett a roncs. Ekkor próbáltam a maszkomat egészen a roncshoz közel vinni, vigyázva, hogy ne üssem be a fejem, és ujjammal végigsimítva a felületen igyekeztem kitapintani, mibe is ütköztem bele. A szegecsek vonalát követve el lehetett jutni a nyitva hagyott oldalajtóig, illetve a pilótafülkéig. Sose voltam olyan bátor, hogy megpróbáljak beúszni, de tudom, volt, aki belevágott ebbe a kalandba. Talán aki szerencsésebb volt, az nem 10, hanem akár 50

centis látótávolságban élvezhette az Ancsa merülését, és esetleg már formákat is kivehetett. Én nem nagyon jártam sikerrel. Ilyen körülmények között nehéz megkülönböztetni, hogy a Titanic egy darabját, egy lomis hagyatékát vagy egy mezőgazdasági repülő maradványait tapogatod épp.

Félreértés ne essék, mélységesen tisztelem azt, hogy próbáltak ott egy érdekes merülőhelyet kialakítani, és még arra is volt energiájuk, hogy roncsot tegyenek a tóba. Ez kifejezetten becsülendő dolog. A baj az, hogy a legszebb szándék is megbicsaklik, ha maga a koncepció alapja hibádzik, azaz éppen csak merülni nem volt érdemes a tóban. A parton heverészni vagy úszkálni teljesen kellemes volt ott. Mi viszont búvárkodni mentünk, és ekkor már a rossz oldalát láttuk a tónak: a felszín alattit. Többször próbálkoztunk, hátha szerencsénk lesz, de a helyzet mit sem javult. Utána nem sűrűn jártunk oda. Nekem pedig még az utolsó ilyen tapogatózós búvárnap végére jutott egy kis vidámság, ugyanis a lift elromlott, és a teljes búvárcuccommal, plusz az ólommal gyalog sétáltam fel a kilencedikre, hogy sose felejtsem el ezt a kiruccanást.

Azt hiszem, mi, búvárok általában nagyra értékeljük a kényelmet. Ha valaki arra kér, tegyek mögé ideológiát, könnyen megy: nem is javasolják, hogy a búvárok komoly fizikai erőkifejtéssel járó tevékenységet végezzenek a merülés után. Tehát aki nem akar cipekedni, az nem lusta, hanem felelősen gondolkodó búvár. Én egészen biztosan annak mondhatom magam. Az pedig ritkán kétséges, hogy a szafarizás a búvárkodás legkomfortosabb módja. Igen gyakran leragadunk a Vörös-tengernél, azon belül is Egyiptomnál, Szudánnál ha szafari kerül szóba. Páran még eljutnak thaiföldi, indonéziai, esetleg fülöp-szigeteki szafarira, aztán vannak nagyon egzotikus és rettentően drága hajós utak Cocos-szigetre, Socorróra, a Galápagos-szigetekre például.

Ám nem kell ilyesmiért messzire menni, az Adrián is léteznek hajón alvós, sok merüléses túrák. Időnként szerveznek ilyet, néha nagyon szép, de nem kifejezetten búvárkodásra épített vitorlással, illetve kisebb, kevés komfortot nyújtó hajókkal. Nekünk valamiért ehhez képest egy olyan egy hetes túrán sikerült kikötni, ahol remek hajó volt az otthonunk, ami kifejezetten búvárkodáshoz készült. El tudtam volna képzelni ezt még a Vörös-tengeren is, mert megállta a helyét kisebb, egyszerűbb ottani hajók mellett.

A horvátországi búvártúrák ritmusa meglehetősen jellegzetes. Leautózunk 3-4 napra, naponta kettőt merülünk, aztán este sörözés a parton, lazítás, készülődés a másnapra. Általában az benne a jó, ami rossz: csak leugrunk egy hosszú hétvégre, ami bárkinek belefér, ám az egész út jó részét a tengerig autózás majd a hazautazás teszi ki. A szafari még ott is nagyon más életérzés. Zadar mellett szálltunk a hajóra, integettünk a parton hagyott autónknak, és elindultunk olyan merülőhelyek felé, amiket máshogy aligha láthattunk volna.

Az indulás estéje mondjuk nem volt egyszerű, mert a kapitány már útközben mondta, sürgősen keresni kell egy védett öblöt, jön a vihar. Laikus utasként kinézel az ablakon,

fogalmad sincs miről beszél, hiszen semmi vészeset nem látsz. Kikötöttünk egy nyugis kis helyen, kiszálltunk a partra sétáltunk. Aztán lecsapott a szél és minden ami vele jár. Benn a szalonban a kapitány ücsörgött, és azt mesélte épp, hogy még születni is a tengeren született, mert a csónak nem ért a túlpartra, a kórházba az anyukájával időben. Így aztán tud egyet és mást arról, mi történhet egyik pillanatról a másikra az Adrián.

Nagyon jókat merültünk. Olyan pontoknál álltunk meg Dugi Otok nyílt tenger felőli oldalán, amit máshogy elég nehéz elérni. Egészen Premudáig felhajóztunk, megnéztük a híres Katedrális nevű helyet. Természetesen az előszezoni viszonyok között szó sem volt napi négy merülésről, a három is soknak tűnt időnként. A hajósoknak épp teljesen mindegy volt, de tudták jól, 18-19 fokos vízben van egy értelmes határa a lelkesedésnek. Így inkább a minőség volt a döntő, ezért mentünk távolabb eső, de szép helyekre. Esténként pedig mindig kikötöttünk, sétálhattunk olyan szigeteken mint Ist, Dugi Otok. A legénység jóval kevesebb emberből állt mint Egyiptomban, mindenki csinált mindent, viszont a szakács igazi mestere volt a szakmájának, végig kitűnő volt az ellátás. Az utolsó napon némileg fordult a kocka, a kapitány halat pucolt, a szakács meg elvitt egy körre egy gyors motorcsónakkal az élmény kedvéért. A túrát záró este mindenki belelazult a hangulatba, mi a parton iszogattunk, a hajósok a fedélzeten. Amikor este valaki kérdezni akart valamit a szakácstól, akit nem látott sehol, a kapitány csak annyit mondott rá legyintve: "He lost in space".

Az egyik legjobb hetünk volt ez Horvátországban. Itt is az a kis csavar, az újdonság, a különlegesség tett hozzá sokat. Amikor már azt érzed, viszonylag sokfélét merültél, talán úgy is érzed, az időről időre felkeresett helyek nem nyűgöznek le annyira, érdemes belecsempészni azt a kis pluszt a tervezgetésbe. Búvárkodást beiktatni egy római kiruccanáson, kihűlve elhűlni a kőbányai pincerendszer misztikus titkain, szokatlan helyre tervezni a szafarit? A legjobb döntés!

Búvárok szigete

Minden nagy feladathoz fel kell nőni. Vannak olyan kihívások, amelyekkel tudod, hogy egyszer szembe kell nézned. Az, hogy egy csapatnak tető alá hozzak egy utazást Ázsiába, ilyen volt. A jól bejáratott utakra, kapcsolatokra és módszerekre, amik Egyiptomban vagy az Adrián kiválóan működtek, itt nem számíthattam. Ám utazni azt kell, és ha kell, akkor lehet is.

Bali viszonylag kézenfekvő választás volt, hiszen legendás hírű hely a búvárok és nem búvárok körében egyaránt. Már régóta fontos szerepet játszik a gazdaságában a turizmus, tudható, hogy van mindenfelé szálloda, búvárbázis, túraszervező. Most már mondhatom, az egész út kulcsa az volt, hogy azt a bizonyos egy, legfontosabb partnert kellett megtalálni, ahol megvolt a szállás és a jó búvárbázis egyben. A másik nagy-nagy tanulság az, hogy amikor többen vagyunk és el kell számolni, a nehézséget a kalkulálás a sűrűn változó árfolyamú egzotikus helyi valutában jelenti. Repkedtek az észtvesztő összegek. Amikor valaki valamit rendezni akart, mondtam, hogy hozzon pár milliót és rendben vagyunk. Természetesen fontos tényező volt, hogy akadt értelmes tanácsokkal segítő jóbarát is, akinek sokat köszönhetek utólag.

Annyi mindent írtak már le erről a szigetről, hogy zavarban vagyok, mivel kezdjem az én élményeim összefoglalóját. Induljunk ki egy közhelytől: ez sokak számára az "Istenek szigete". Isten valóban bőven van itt. A lakosság többsége hindu, rengeteg különféle természetfeletti erőt tisztelnek, és ezt igazán komolyan veszik is. Ennek nem egyszer láttam jelét, amikor például a hajóra szállás előtt kis áldozati kosarat vásároltak a helyi búvárok, és vízre bocsátották azt. Amikor az egyik palackot cipelő nő megbotlott és elesett, gyorsan hoztak ajándékot a közelben levő szoborra. Az egyik reggel a tulajdonos-főnökasszony vezetésével díszruhában jártak körbe a helyiek, és virágokat tettek minden gépre, a kompresszortól a robogókig. Akkor ennek volt a napja. Nagyon feltűnő volt, hogy az ilyesmi nem a bámészkodó turisták kedvéért történő "folklórprogram" volt.

Kétségkívül látványos és érdekes ez a hitvilág. Ám tőlem, vagyis tőlünk, nagyon-nagyon távol álló. Olvastam már én is sokszor, kit hogyan rántott be ez a kultúra, de szerintem ilyesmi a két hetes nyaralás előtt aligha fordulhat elő. Még a naptárukat sem értjük, nem hogy a hagyományaikat, az istenekkel, szellemekkel teli vallásukat! Az ilyesmi önkéntelenül válik a felfogásunk részévé ha beleszületünk, és hatással van ránk akkor is, ha nem követi valaki a vallási hagyományokat.

Fordított példát könnyen tudok erre említeni. Pár éve meglátogatott minket a kínai lány, akivel Kalymnoson merültem együtt. Winnie-t igazán érdekelte minden, ami magyar, és rettentően élvezte, hogy nem hotelben szállt meg, hanem magánlakásokban. Csak időnként sikerült kiborítani, például azzal, hogy nálunk a zsírszalonna rendszeresen fogyasztott étel. Miközben mentünk több helyre az országban, elvittem a Várba, megnézni a Nemzeti Galériát. Az oltárképeket látva Winnie elborzadt, mennyi véres jelenet van a templomainkban. Számára Krisztus megfeszítése – mivel csak a képeket látta, a történetet nem ismerte –

erőszakosnak látszott, ami nagyon eltér például az Ázsiában oly gyakori mosolygó Buddháktól. Aztán néztük a festményeket, és megálltunk az egyik előtt, ami Káin és Ábel történetét ábrázolta, azt a jelenetet, ahogy csak az egyik áldozatát fogadta szívesen az Úr. A kínai lány megkérdezte: ezek kik és mit csinálnak? És akkor jöttem rá, hogy ezek a képek csak akkor mondanak neki bármit is, ha Biblia-órákat tartok, és még úgy sem fogja igazán megérteni a keresztény vallást. Mi akkor is ismerünk pár nevet, történetet és fogalmat, ha sose járunk templomba. A Tízparancsolat nincs törvénybe foglalva, mégis hatással van a felfogásunkra.

Pontosan így vagyok én a balinézek hitével. Biztosan utána lehet olvasni, fel lehet csipegetni pár információt, de eggyé válni vele elég nehézkes. Ha valaki éveket tölt kinn, helyiekkel él, akkor változhat a helyzet. Amikor viszont felületes dolgokat magukra szedő nyaralók esnek ámulatba az "Istenek szigetétől", akkor én ezt kevésbé veszem komolyan. Tiszteletben tartja az ember a hitüket, olyan udvariatlanságra meg végképp nem vetemedünk, hogy kinevetjük amit nem értünk, de a részemről ennyi a legtöbb, ameddig jutottam. Így is lenyűgöző, fantasztikus élmény látni a templomokat, kívülről figyelni egy szertartást vagy megnézni egy hagyományos táncelőadást. Semmiképpen se hagyd ki a felszíni programokat, ha arra jársz!

A víz alatti világról azért jóval többet tudok mesélni. Megérkeztünk Tulambenbe egy hosszú és fárasztó út után, a hotel éttermét csak a mi kedvünkért, a késői érkezés miatt jóval tovább nyitva tartották. Aztán jött egy olyan heves eső, hogy szinte vízfalként vette körül a szerencsére fedett éttermet. Gyorsan megtapasztaltuk, mit is jelent a monszuneső kifejezés. Aztán a hátra levő két hétben többet nem is volt ilyen durva zivatar – jól kell kiválasztani az utazás időszakát. Ha egy tanácsot adhatok egzotikus út tervezése előtt, az pontosan erre vonatkozik. Tájékozódj és kérdezz, mielőtt bármit foglalsz, mert évszakok között óriási különbségek lehetnek. Nem csak ott van ez így, kellemes lubickolásra az Adrián az augusztus való, nem az április. Síelni viszont pont télen érdemes járni. Elég kellemetlen, amikor a hurrikán- vagy tájfunszezonban reszketsz az életedért ahelyett, hogy merülnél kedvedre. Ez igen gyakran rajtad múlik.

Az első esős este után másnap reggel, fáradtság ide vagy oda, szinten minden búvár leszivárgott a partra, hogy végre merüljünk egyet Balin. Víz alatti álomvilágot és csodabirodalmat képzeltünk, ha már olyan messzire utaztunk, noha a fekete köves tengerpart Tulambenben nem ígért sokat. Akkor még kicsit szokatlan volt a fejükön palackokat cipelő nők látványa, akik helyettünk vitték a cuccot. Odabotladoztunk őket követve a nagy köveken az első merülőhelyre, majd végre vízbe csobbanhattunk.

Van egy kifejezés, amit a nem igazán lenyűgöző helyek leírására használunk: "beautiful sandy bottom". Egy pár percig itt is homok felett úszkáltunk, majd láttunk kisebb koralltömböket. Mindezt az egyiptomihoz képest lényegesen gyengébb látótávolságban. Láttam a többieken a merülés után, hogy vagy bizonytalanok, mi vár itt még ránk, vagy kicsit csalódottak is. Aztán

jött a következő merülés, majd a harmadik, és szép lassan megértettük, itt más az, ahogy búvárkodni kell.

A körülmények ismerete nélkül egyszerűen nem láthatod azt, amit adott merülőhely tartogat. Ahogy elúsztam a Klopeiner See-ben a harcsák ürege mellett, így Balin is megvan a tudománya a búvárkodásnak. Ebben pedig a rendkívül segítőkész és nagyon profi helyi srácok igazítanak el. Egészen hosszúra nyúló merüléseink voltak, senki nem szabott határt a fenékidőnek. A merülésvezetők türelmesen vártak, amíg mi fotóztunk, és ha egyvalaki végzett a témával, akkor ők már egy másik téma felett lebegve várták őket. A sötét színű homok megelevenedett, apró, színes csigák, kis rákok, szalagos murénák bukkantak elő mindenfelé. A bázis előtt egy idő után már magam is tudtam, merrefelé kell keresni a bohóchalakat, milyen mélységben vannak a legszebb csigák és így tovább.

Hazai pályává vált a Liberty roncsa is. Ez a balsorsú hajó szolgált a második világháborúban, aztán itt, a tulambeni öbölben feneklett meg. 1963 egy vulkánkitörés után a maradványok a tengerbe sodródtak és elsüllyedtek. Kisebb-nagyobb darabokra szakadva nyugszik viszonylag kis mélységben, és úgy vált mára a világ egyik leghíresebb roncsává, hogy már nem nagyon lehet látni magát a hajóformát. Ami van, az a rengeteg hal, kisebb-nagyobb rajok, mindenféle fajból. Rejtőzködnek a környéken kisebb lények, és láttam itt barrakudát, teknőst, kicsit fentebb a sekélyben homoki angolnák dugdossák ki a fejüket... Felsorolni, elmondani nem nagyon lehet, ami itt él. Pedig az aljzat csak a szokásos nem túl látványos homok. A tenger csodája, hogy minden helyen valami mást tartogat a búvárok számára. Itt pedig még a víz is kellemesen meleg. Természetesen nagyon függ a tapasztalattól az, hogy éljük meg a merüléseket. Jani barátom életében először merül nyílt vízben, egy ilyen túrán ismerkedik meg azzal, mi is az a búvárkodás. Másoknak sok merülés, esetleg évtizedes tapasztalat van a háta mögött. Aztán mind felfedezzük az izgalmasat, a szépet és a jót.

Volt már itt-ott pár kalandom, és gondoltam, egy partközeli helyen, pár méteres mélységben nem kell túlizgulni semmit. Volt egy hely, számtalan színes anomenomával, bennük lakó csinos kis bohóchalakkal. Azt terveztük párakkal, hogy alkonyatkor megyünk a vízbe, hogy a lemenő napot is rá tudjuk komponálni a fotókra. Az elképzelés szép volt. Az anemonák ott vártak. A bohóchalak is. Még a nap is jó helyen volt. Én voltam az, aki csak küzdöttem az elemekkel. A víz elkezdett egyre erősebben vinni, s pár percnyi reménytelen, értelmetlen küzdelem után feladtam. Kimásztam, hogy egy Bintang sör mellett gondoljam át, lehet-e ilyen "egyszerű" helyen brutális áramlás.

A többiek mosolyogtak rajtam, mert előttük időnként felbukkantak a rezidens fekete uszonyvégű cápák, én sose láttam őket. Ez egy idő után már idegesített, mert arról nem volt éppenséggel szó, hogy ne merültem volna eleget az öbölben. Viszont ki tudunk hajózni egy közeli kis merülőhelyre, ahol egy koralltömb alatt általában ott hasalt két kis fehér uszonyvégű cápa. Addig rendben is volt, amíg csak mi jártunk arra, aztán jött egy csapatnyi

japán búvár, és vége lett a nyugalomnak. Könnyű őket megismerni a hófehér uszonyukról vagy a rózsaszín búvárruhákról. Kár hogy igen gyakran a stílusosság csak a színválasztásban merül ki, búvárkodásban egy részük kevésbé ügyes. Ezt a kis cápák úgy jelezték, hogy időnként kiúsztak a korall alól és tettek egy kört idegesen. Egyszer aztán a csónak felé tartva felbukkant mellettünk vigyorogva egy helyi búvár, kezében a zsákmánnyal: az egyik japán búvár elhagyott fehér uszonyát hozta. Két dologban lehetett biztos: meg fogja találni a gazdáját, és kap a leletért egy kis borravalót.

A hely jellegzetessége az volt, hogy a délutáni órákra mindig rettentően megerősödött az áramlás. Vagy kihajóztunk délelőtt, vagy aznap más helyet választottunk. Még egy nap ki akartunk menni, de kicsit később tudtunk csak indulni mint terveztük. A parton, a bázis előtt feltűnt egy nő, akit többször láttunk a héten merülni. Egyedül utazott, és most, a lehetőségről hallva úgy döntött, ő is jönne cápázni. Csak éppen a sztorik az áramlásról kevéssé tetszettek neki. Akkor még nem értettem, miért. Mondtam neki, jöjjön csak bátran, kevesen vagyunk a csoportban, majd vigyázunk egymásra. Karina hálás volt, amiért bevettük a cápás csapatba, és merültünk is egy jót. Beszélgettünk egy keveset, és kiderült, brazil volt és orvosként dolgozott. Az pedig később esett le, hogy azért tarthatott a tenger sodrásától, mert 2004-ben, amikor a cunami pusztított Ázsiában, Thaiföldön volt és a víz alatt, nagyon kezdő búvárként élte meg a szökőárt. Még könyvet is írt arról, hogy mentette meg a búvárkodás az életét, mert sok utastársa halt meg a parton. Utána pedig már csak azért is merült tovább, ha már kapott egy második esélyt. Akadnak furcsa búvársorsok!

A mi jelszavunk is ez lett: merülni, merülni, merülni! Tulambenben a végén már előre köszöntek a csigák, és odáig jutottam, hogy még a Liberty bizonyos részeit is tudtam azonosítani. (Valószínűleg tévesen.) A környékbeli helyeken is merültünk, aztán átautóztunk a sziget másik felére, hogy Menjangan híres falait is megnézzük. Szokatlan élmény volt a kiváló látótávolság, ahol nyugodtan csodálhattuk a valóban lenyűgöző színes, korallos élővilágot. Az áramlás kényelmes tempóban vitt előre, volt idő nézelődni, belefeledkezni a korallbirodalomba. Amennyire jó és laza volt ez a hajón, tengeren és tenger alatt töltött idő, annyira nem kényelmes persze az átautózás a sziget egyik feléről a másikra. Családi járműnek használt robogók cikáztak körülöttünk folyamatosan a keskeny, kanyargós utakon, miközben mi az út szélén levő üzleteket és műhelyeket bámultuk. Arra gyorsan rá lehetett jönni, itt a házioltár-kereskedés a legjövedelmezőbb vállalkozás.

A másik hosszabb kitérő kötelezőnek számít a Balira látogatók körében: a Manta Point. Nusa Penida egy kisebb sziget Balitól keletre, ahová egy napra is át lehet ugrani. A túrán két merülést terveztünk, az egyiket a szintén híres Crystal Bay-nél, a másikat a mantáknál. A Crystal Bay esett előbb útba, és a híresen áramlásos merülőhelyen szinte púpos volt a víz. A helyi legények aggódó tekintettel elhelyeztek a vízen egy-két áldozati kosárkát és mentünk tovább.

A Manta Pointnál váratlan dolgokkal szembesültünk: a víz jóval hidegebb volt, folyamatosan ment az oda-vissza hullámzás, a látótávolság pedig bányatavakat idézte. Kis csapatban mentünk vízbe, és a helyi vezető előre szólt, meg se próbáljunk kapaszkodni, a hullámzás vinni fog. Hagyjuk magunkat és akkor rendben lesz minden. Aztán vártuk a mantákat, és engem nem is hagyott el a híres rájaszerencsém, elég közel jöttek ahhoz, hogy jól láthassam őket. Másoknak inkább csak másodpercek jutottak.

Az is közre játszott ebben, hogy az egyik sznorkeleseket szállító turistahajó, hogy biztosan lássák a mantákat a vendégek, közvetlenül a zátony felett állt meg és ott dobálta be az embereket. Ők jöttek, a manták mentek. Tudnia kellett ezt a helyieknek is, de így aztán sikeresen tönkrevágták a legtöbb búvár merülését. Odafenn már a hajóra várakoztunk, amikor a hátam mögül furcsa hangot hallottam. Úgy tűnt, mintha valahogy egy beteg fóka keveredett volna indonéz vizekbe, és épp hörögne. Ám csak az egyik merülőtársam volt az, akinek nem jött be az a módszer, hogy lazuljon bele az oda-vissza hullámzásba, és reggelijét áldozatként felajánlotta a tengernek.

A Crystal Bay az egész túra egyik legjobb élményét adta. Pechemre elég sok búvárbalesetes hírt láttam már korábban, és a veszélyes áramlások miatt elég sokszor került elő ennek a merülőhelynek a neve. Így aztán a szokásosnál is óvatosabban készülődtem. Ha veszélyes, minek merülni, kérdezhetnénk? Azért mert szép. Tényleg nagyon szép. Egy ugrásnyira a Manta Pointnál a víz olyan volt, mintha sűrű levesbe ugrottunk volna fejest, míg itt messzire el lehetett látni a korallzátony felett. Szőnyegcápa, teknős, tengeri kígyó – nem unatkoztunk. Hébe-hóba kóbor, a semmiből jövő áramlásokat éreztem, aztán a merülés végén, sekély vízben egy koralltömbnél álltam meg nézelődni. Ekkor a víz váratlanul elkapott, odébb lökött pár méterrel, aztán vissza, majd kicsit megforgatott. Rájöttem, hogy jobb kívülről nézni a mosógépet, mint beleülni.

Ezen a túrán számomra újdonság volt, hogy végre egy nagy, nehéz, kézipoggyásznak alkalmatlan fotós rendszert cipelhettem magammal végig a fél világon. A korábbi 1-2 perces készülődés helyett folyamatos szerelésből, tisztításból, zsírozásból, tesztelésből, próbálgatásból és káromkodásból állt a napom jelentős része. Ráadásul jobban is kellett vigyáznom, mert a cuccot két Feri barátom adta össze. Hogy megérte-e a stressz? Feltétlenül. A helyi vezetők tényleg szuper dolgokat találtak nekünk, és válogathattunk a témák közül. Egy idő után összecsiszolódtunk a srácokkal, akik leggyakrabban ugyanazokat a búvárokat vitték, így igazán jól megértettük egymást. A felszínen is jó kapcsolat alakult ki, Bali ebből a szempontból is nagyszerű hely.

Sokat lehet tépelődni azon, hogy megéri-e egy hosszabb egzotikus utazás, tényleg többet tud-e adni? A válasz szerintem egyértelműen igen. Én elég sok helyen merültem jókat, és Bali nem azért kiemelkedő, mert máshol ne lenne látványos hely, hanem azért, mert viszonylag kis távolságra egymástól egészen más arcát mutatja a tenger. A Manta Point és Menjangan

ég és föld, Tulamben vagy a Crystal Bay is teljesen más karakter. A szigeten kirándulni pedig azért volt különleges, mert tartalommal töltötte meg a "világot látni" kifejezést. A Föld túlsó fele, érdekes kultúra, nagyszerű élmények, jó kaják, remek emberek – tényleg rá lehet csodálkozni arra, mennyi arca van ennek a bolygónak. Meglehet, Bali manapság már kicsit közhelyes úti céllá vált, rengeteg turistával, de bár minden közhely ennyire szerethető lenne!

Könnyű volt otthonosnak érezni a szigetet, még ha nyilvánvalóan nem is láttuk, éreztük át a helyiek misztikummal átszőtt hétköznapjait. Az első nagy, egzotikus út után bátrabban tervezett az ember messzi tájakra, és az úti célról időnként egészen furcsa dolgok döntöttek. Balira azért esett a választásunk egy második alkalommal, mert nagyon olcsó volt oda a repjegy. Amikor minden szempontot figyelembe veszel, akkor ez döntő érv lehet. Mivel tudtuk, hogy a sziget különlegessége a változatosságában rejlik, egyszerűen csak csavartunk egy kicsit a terven. Egy pár napra visszatértünk a már jól ismert Tulambenbe, de mellette volt pár napunk Padang Bai közelében, és átugrottunk két napra a Gili-szigetekre is.

Új helyek, új emberek, új látnivalók. No meg akkorra már új fényképezőgép, végre a sajátom. Padang Bairól tudtuk, hogy a víz hűvösebb, ám így is meglepő volt párszor, mennyivel. Furcsa, vegyes élményekre emlékszem vissza. Például merültünk egy kicsi roncsot, ami megmutatta, miért nincs értelme itt ezzel vacakolni, a környékbeli sziklákon sokkal szebb élővilágot találtunk. Aztán megnéztünk egy, a tengerbe mélyen benyúló mólót, ahol roppant mozgalmas volt minden, és szellemtűhalaktól hatalmas békahalakig rengeteg dolog került elő.

Naná, hogy visszamentünk később, és életem egyik legkeményebb víz alatti élménye várt ránk. A korábban nyugodtan körbeúszható móló körül gyakorlatilag úgy vitt a víz, mintha egy folyóba ugrottunk volna, a látótávolság is elképesztően leromlott. A szó szoros értelmében kapaszkodni kellett, nem hogy a haladásért, a helyben maradásért. Volt aki lábbal próbálta átfogni az oszlopot, míg a kamerát tartotta, más meg csak lobogott a vízben. Pár perc után mutattuk, ennyi pont elég volt az élménymerülésből, feljöttünk, a hajónk meg valahol odébb kihalászott. Volt aki még egyszer megpróbált visszamenni, rásodródni a helyre, de én ezt már kihagytam. Ilyen viszonyok között fotózni képtelenség, ám ha egy sziklának nekiverek valamit az értékes fotós cuccból, akkor végképp nem éri meg. Van az a helyzet, amikor a nézelődés lehetetlen. No ezek azok az alkalmak, amikből csak pár volt, de azt mondtam, maradok inkább fenn. Jól döntöttem, máig biztos vagyok benne.

Míg itt ilyen kellemetlenség is várt ránk, a pár éve már merült Manta pointnál ezúttal tiszta víz fogadott. És a manta-show egy fél órán át tartott. Jöttek a hatalmas ráják, és csak lebegtem az aljzat közelében, nézve ahogy elrepülnek felettünk ezek az óriások. Mit sem törődtek velünk, csak kecsesen körbeúsztak, fordulóztak, egyszer még majdnem a kamerát is kiverte a kezemből a szárnyával az egyikük.

A következő kitérő a Gili-szigeteknél azért lett rövid, alig két napos, mert nem tudtuk mit várjunk. Itt is volt egy, mantákról elnevezett merülőhely, de jó előre szóltak, ez csak egy név, ne számítsunk rájuk. Kellemes kis zátony volt, aztán szétnézve megláttam egy ismerős sziluettet. Vadul integetve mutattam a többieknek, hogy figyeljenek, mert minket be akartak csapni, itt van az a manta! A következő merüléseken mindig felbukkant egy-két békés teknős, ami gyakorlatilag bármilyen merülést megment. Az apró, autómentes sziget, Gili Trawangan pedig a homokos partjával, a sok étteremmel és bárral meghökkentően jó kis lazulós hely volt. Most már simán maradnék ott több napra is, még ha merülésből tudok is jobbat máshol Balin.

Bocsánat, egy kicsit ki kell javítanom magam. Amikor látsz mantát, meg pár teknőst, meg szép korallokat, és azt mondod, nem estél hanyatt a helytől, roppant igazságtalannak tűnsz. Pedig időnként csak reálisan látod, máshol mi minden lehet még. Merültünk például egy helyen, ami bárhol máshol érdemes lett volna egy megállóra, de így, egy Bali túrán gyenge közepesnek tűnt. Igaz, belejátszott az is, hogy akkor egy olyan vezetőt kaptunk, aki úgy gondolta, folyamatos kolompolással, dudálással kell minket terelgetnie és úsztatnia a semmiben, hogy feltétlenül leküzdjük a ránk kirótt útvonalat. Visszasírtuk az előző merüléseken minket kísérő lányt!

Tash ugyanis látszólag nem csinált semmit. Elmesélte, mi lehet a helyen, nagyjából merre kellene mennünk, aztán hagyott minket nézelődni és fotózni. Ha megálltunk, ő is megállt. Ha mentünk tovább, mutatta, merre kell. Ha talált valamit, jelzett. A semmittevése nagyon is tudatos volt, folyamatosan figyelt ránk és ügyelt rá hogy minden rendben menjen. Szerencsénkre ő jött velünk arra a merülőhelyre is, ami miatt kénytelen vagyok azt mondani, azért a Gili-szigeteken is van hely, ahol leesik az állad. Mint említettem, teknőst több helyen láttunk, ehhez képest a Turtle Heaven nevű helyről azt gondoltuk, ott is felbukkanhat majd egy, ha szerencsések vagyunk, és nagyon örülni fogunk magunknak.

Beugrottunk, és valóban, már az első métereken láttam egy teknőst alattunk. Tash ezúttal nem állt meg, mutatta, érdemesebb menni tovább. A következő teknőst is hagytuk békében. Aztán eljutottunk egy kis víz alatti fennsíkig, ahol teknős volt teknős hátán, a szó szoros értelmében. Nos, vezetőnk itt már hagyott minket nézelődni és fotózni. Néha amikor kértem, beállt modellkedni. A hely nem csak a teknősök, hanem a búvárok körében is roppant népszerűségnek örvendett, de ezek a méretes, nyugodt jószágok rezignáltan fogadták a rohamot. Velünk nem törődtek, inkább néha egymással kaptak össze. Legalábbis úgy látszott, de ugyan ki ért a teknősök családi viszonyaihoz? Azóta sem nagyon tudom hova tenni ezt az élményt, annyira szürreális volt az azon a kis ponton összezsúfolódott teknőscsapat.

Ezek után Tulambenbe már úgy tértünk vissza, hogy a sok újdonság után jó lesz megint lubickolni az ismerős helyeken, vagy megnézni pár olyat, amit még nem ismerünk a környéken. Például van egy roncs kicsit odébb, ami viszonylag egyben van így aztán

kifejezetten roncsszerű, de a Liberty forgatagát hiába kerestük rajta. Egy másik helyre meg azért vitték el, mert a mostanában divatosnak számító fotótéma, a kicsit birkára emlékeztető csiga, a Costasiella errefelé könnyen megtalálható, s még törpe csikóhal is van a környéken. Begázoltunk a szokásos, sötét homokos vízbe, majd elindultunk lefelé. Vezetőnk megállt egy kis zöld levélnél, intett az egyik fotósnak, hogy itt a nagy téma, dolgozhat. A nagy téma valójában egy pár milliméteres kis apróság volt. Pontosabban kettő, de beletelt egy kis időbe, amíg az első fotós rájött, hogy nem egy levelet akar vele fotóztatni Komang. Aztán a következő fotós kapta a második levelet, három Costasiellával. Nekem is jutott egy páros. Sajnáltam, hogy nem vittem magammal olvasószemüveget vagy nagyítót.

Időnként mutatni kellett a srácoknak, hogy nagyjából mekkora, centinél kisebb vagy inkább valamivel nagyobb témákat keressenek. Szerencsére ismerős fotós csapattal mentem, Balázzsal és Gáborral már rutinosan adtuk át egymásnak a témákat, tulajdonképpen "bedobtuk a közösbe" amit éppen találtunk, és mi legalább tudtuk egymásról, melyikünk milyen témához alkalmas objektívvel van épp felszerelve.

Amikor egy ilyen helyen hosszabb időt töltesz el, otthonossá válik minden. Van egy kedvenc ételed az étteremben, egy kedvenc italod a bárnál. Ismerősként üdvözlöd a dolgozókat, és ők is visszaintegetnek. Szépen elférünk egymás mellett, s aztán ha jól figyelsz, észreveszed, a kultúrák azért keverednek. Egyik este a helyi búvárok összeültek az étterem közelében, a bázis előtt, előkerült egy gitár, s énekelni kezdtek. Ismerős volt a dallam, jobban odafigyeltem és rájöttem, épp Oasist dalolnak. (A Don't Look Back in Angert, ezt meg kell említenem, nehogy valakiben kínzó hiányérzet maradjon.) Páran a vendégek közül is csatlakoztak, és így együtt lazult bele a csapat az estébe.

Ismertük a bázist, ők is ismertek minket, és élveztük ezt a helyzetet, hiszen tudták, mi mit szeretnénk, mi meg tudtuk, hogy számíthatunk rájuk. A srácok a szokásos készséges módon jöttek, merültek velünk, nem sajnálva az időt és a levegőt. Aztán az egyik délután merülést tervezve a velünk napokon át lelkesen búvárkodó Komang udvariasan azt kérte, egy picivel hozzuk előbbre a dolgot, mert délután szertartás van, és szeretne odaérni időben. Minket a bázis előtt már integetve hívogattak a csigák, így megköszöntük aznapra a munkáját, ő pedig hálásan el is szaladt. Számunkra Bali nem az istenek, hanem a búvárok szigete lett, mert annyi lehetőséget tartogat. Sikerült mindig megkötni a jó kompromisszumokat: mi jókat merültünk és elégedettek voltunk, és nem haragítottuk magunkra az isteneket sem makacsságunkkal, követelőzéssel. Talán ezért is voltak olyan kegyesek hozzánk, amikor Balin jártunk. Talán ezért is lehet, hogy visszatérünk még.

Túl az Óperencián

Az, hogy mi egzotikus hely, mindig megítélés kérdése. Egy kanadai vagy japán búvár számára Egyiptom nagyon távol eső, meseszerűen izgalmas úti cél. Míg mi hanyatt tudunk esni Dél-Kelet-Ázsiától, a kínai búvároknak egy hosszú hétvége is jó opció ott. A Karib-tenger pedig az amerikaiaknak a szomszédságban levő hely, gyakorlatilag hazai pálya. Minden hely távol van valakitől. Debreceni vagyok, nekem a puszta nem újdonság, hanem adottság. Hongkongi barátunk viszont őszintén rá tudott csodálkozni egy hortobágyi sétára.

Mindez annyiban érdekes, hogy teljesen természetes mindig valami újat keresni. Miután eljutottunk Ázsiába, könnyű volt vérszemet kapni és karib-tengeri útról álmodozni. Az egész térség rendkívül sokszínű, angol, spanyol, francia és holland hatást mutató országokkal, egészen eltérő jellegű szigetekkel, s persze hol jobb, hol rosszabb merülésekkel. Bár, ahogy már említettem, nincs rossz merülés, maximum csak másféle.

A szigetek nem csak kultúrájukban, hanem kötődésükben is mások, ez pedig az odajutásra is hatással van. A nagyon alapos és megfontolt keresés, tájékozódás úgy végződött, hogy beesett egy jó repülőjegyár, és akkor kiválasztottuk a jó lehetőséget az egyetlenből: Guadeloupe szigete lett a nyerő, azaz a francia Karib-térség. Volt aki némi ijedelemmel kérdezte, hogy biztosan akarunk-e nagy fehér cápával merülni? A zavart általában az okozza, hogy a karib-tengeri Guadeloupe, és a Mexikóhoz tartozó, de a Csendes-óceánban található Guadalupe sziget nevének hangzása hasonló. Utóbbi a nagy fehér cápás merülések egyik központja, ám a távolság légvonalban laza hatezer kilométer. Nagyjából olyan messze esnek egymástól, mint Budapesttől Banglades. A nagy fehérek akkor tévedhettek volna oda, ha nem túl erősek geográfiából, vagy ha egy diszlexiás példány tájékozódik a térképen.

Ettől még a Karib-tengerben is van cápa, csak másféle. És mint kiderült, főleg máshol. De mielőtt tengerre szálltunk, még néhány apróságot el kellett rendezni. Engedelmeddel egy kicsit megint okoskodnék. Minden helyen teljesen mások az adottságok és a lehetőségek. Az, hogy egy bizonyos helyen kiváló választás a búvárbázissal egyben levő hotel, teljes ellátással, egyáltalán nem jelenti azt, hogy máshol ennek van értelme. Guadeloupe azért volt rettentően szerethető hely, mert ott villákat lehet bérelni, és a kis csapatunknak egy nagyon szépet sikerült találni a sziget viszonylag jól megközelíthető pontján. Mivel az a terület Franciaországhoz tartozik, tehát gyakorlatilag az Európai Unión belül maradtunk, bátrabban béreltünk autót. Mint kiderült, a sokak által kaotikusnak mondott közlekedés egyáltalán nem látszik vészesnek, ha vezettél már Pesten vagy Ázsiában.

Leszálltunk a hosszú repülés után az esti órákban, mindenki átvette az autót, és aztán elindultunk a szállásunk irányába. A találkozási pont megtalálását némileg nehezítette, hogy a helyiek leginkább csak franciául beszélnek, azt is karibi tájszólással, így veretes, három hónapnyi francia tanulással rám ragadt tudásom nem segített nagyon sokat. Ám végül megtaláltuk egymást, elmentünk a villához, ettünk valamit, s aztán jött a másnap reggel.

Nem mindegy, hogy melyik irányba utazol, mert az időeltolódás miatt vagy túl későn, vagy nagyon korán kelsz. Itt az utóbbi történt, és akkor értette meg mindenki, miért ezt a villát választottuk. Páratlan kilátás a tengerre, gyönyörű berendezés, nagy terek, egy nagy, saját úszómedence, és minden egyéb dolog, amitől egy ilyen ház kényelmes. Kinevethet bárki, amiért a konyhát emelem ki, de a hatalmas hűtője, a mosogatógépe, és a teraszra nyíló volta miatt ez lett az esti órákban a bázisunk. Bevásároltunk minden jóval, és belelazultunk a hangulatba, ami igen könnyen ment. A medencénkből néztük a naplementét, miközben a bokrok előtt időnként kolibrik repkedtek, s eközben hébe-hóba alkoholtartalmú üdítőt fogyasztottunk. Ki kell térnem rá feltétlenül, hogy a planteur nevű, karibi rum alapú koktél roppant alattomos ital. Egy este már igencsak emelkedetté vált a hangulat, s egyik utastársam jelezte, ideje aludni, mert későre járhat. Nyolc óra sem volt még talán, de valóban úgy tűnt, mindannyiunknak pihenőre kellene vonulni.

Mielőtt rátérnék arra, miért jó hely Guadeloupe, el kell mondjam, hogy ez a sziget valójában két félből áll. Grande-Terre és Basse-Terre gyakorlatilag teljesen összeér, mégis különálló szigetnek számítanak. (Sőt, pár kisebb, közel eső szigetet is a régióhoz sorolnak.) Általában a jobb merülések és a vadregényesebb tájak a nyugatra eső Basse-Terre közelében találhatók. A keleti részen több a szokványosabb nyaralóhely, szép, hosszan elnyúló homokos tengerpartokkal. Mi az előbbit választottuk, pont azért, mert ott volt a legtöbb búvárbázis, a Cousteau Tengeri Nemzeti Park előtt. A zöld, kanyargós utakkal átszőtt sziget legmagasabb pontja egy vulkán, emellett vízesések, zord szépségű tájak, és néhány lenyűgöző homokos tengerpart is van a nyugati oldalon. Ha pusztán azt nézem, melyik strand volt a legszebb, amit életemben láttam, akkor gyakorlatilag biztos, hogy a Plage de Cluny dobogós lenne nálam. A szigeteken autózva lépten-nyomon lehetett találni megállási lehetőséget, ahol ki tudtunk sétálni a tengerpartra. Ugyanígy voltak megállók, ahonnan az erdőbe lehetett indulni. Ritka nagy szabadságot kaptunk a felfedezésre!

A búvárkodás ebben a helyzetben inkább ráadás kellett volna, hogy legyen, de ezt előre nem nagyon tudhattuk. Az első merüléseink a nemzeti parkban érdekesek voltak ugyan, de Balival vagy akár a Vörös-tengerrel összehasonlítva nem voltak annyira látványosak. Ha már érdekesség került szóba, akkor az jut eszembe, amikor az első merülés előtt a vezetőnk a szokásos cuccok mellett magához vett egy szigonypuskát is. Elég ritka az, hogy turisták közelében akar valaki lövöldözni, aztán beugrott, miért hozza magával a parkba a szigonyt a főnök, ahol pedig minden védett. Egy állatfaj ugyanis semmiféle védelmet nem élvez: az itt invazív ragadozónak számító tűzhalat irtják ahogy csak bírják. Itt is elejtett egyet a vezető, amit aztán a ráraboló sügérek faltak fel. Kétségtelen, szemétszedésre nem lett volna szükség a park területén, mert ügyeltek a megóvására, ám lám, néha más beavatkozást igényel a természetvédelem.

Az előre felkészülésből tudtuk, hogy a búvárbázisunk előtti öböl, Malendure mélyén előfordulnak teknősök. Az egyik búvárkodással telt nap végén kérdeztem rá, ugyan hol keressem őket. A srác közvetlenül a bázis előtti részre mutatott, hogy ússzak be aztán majd lesz pár. Valóban, néhány perc alatt majdnem fél tucat kisebb és nagyobb zöld teknőst láttam, ahogy pár méterrel alattam, a tengeri fűből falatoztak. Néha felúsztak, pont előttem, aztán lebuktak újra. Eközben, ha szétnéztem a felszínen, azt láttam, hogy jó pár jacht van a felszínen kikötve, mögöttünk a búvárhajók jártak-keltek a mólótól, a parton pedig strandolók voltak, no meg boltok és hangos bárok. A teknősök meg mit sem zavartatva maradtak itt, ahol réges-rég megtelepedtek. Mi pedig a bárokban telepedtünk le időnként, ahol a helyiek húzták a talpalávalót, a táncos kedvű gyerekek és felnőttek örömére. Őrületes energia volt benne, ahogy verték a dobot. Egyszer egy kislány beállt eléjük, és csak rázta, ösztönösen mozogva a ritmusra.

Merültünk még párat a parkban, többek között Cousteau kapitány szobránál is, aminek tiszteletlen és hálátlan emberek letörték a karját. A védelmet élvező halak, teknősök talán nagyobb szeretettel gondolnak rá. Ami a Karib-tengerben nekem kicsit újdonság volt, az a hatalmas languszták jelenléte. A hosszú csápjaikkal idegesen csapkodtak, amikor próbáltam egy-egy fotót készíteni róluk. Kőkorallok helyett itt különféle színes, változatos formájú lágykorallok, sok szivacs ékesítette a zátonyokat. Ám ha nagyon őszinte akarok lenni, azért be kell ismerjem, a legjobb merülőhely egy mesterséges zátony volt. A Franjack nagyjából negyven méter hosszú kis hajó volt, amit teljesen elérhető helyre süllyesztettek el a búvárok kedvéért még 1996-ban. A tenger még 25 méter mély sincs, teljesen kényelmesen körbe lehet úszni az egyben lévő, egyenesen álló hajótestet, itt-ott be is lehet kukkantani, és sok helyen már benőtte az élővilág. Sose rosszabb merülést!

A merülések között általában visszatértünk a partra. Valamelyik délután vettünk egy nagy dinnyét, behűtöttük, majd másnap elvittünk magunkkal, hogy a két merülés között neki tudjunk esni. Gyerekes dolognak tűnhet, de roppant élvezetes volt ott állni a tenger partján, nagy lendülettel falni a hűvös, finom dinnyét. A gyümölcsök miatt egyébként is érdemes volt megállni akár bevásárolni, akár az út szélén. Egyik alkalommal, látva az főút mellett sok lepotyogott nagyobb termést, Anett felvetette, nem kellene megnézni, mi az? Kiderült, a mindenfelé termő mangó volt, így aztán vödörszámra szedtünk és ettünk belőle.

Akár merültünk, akár nem, este hat felé, a napnyugta előtt általában hazaszivárgott a külön barangoló csapat a sziget mindenféle sarkából. Előkerültek a hűtőből a sörök és egyéb italok, megnéztük, mit lehet enni, és aztán közösen dobtunk össze valami vacsorát. Aki konyhaszolgálatot vállalt, az onnan nézhette a tengerre nyíló ablakból a naplementét, a többiek pedig mellette a teraszon. Csapatépítő tréningnek sem tudnék sokkal jobbat elképzelni. Pontosabban szólva, egyáltalán nem tudok jobbat elképzelni. A családiasság és a szabadság dobta meg ezt a túrát annyira, amitől jó emlékké vált a Karib-tengeren töltött idő.

No meg az is nyomott valamit a latban, amikor például mangrove hajókirándulásra mentünk. Megálltunk aprócska, a tenger ostroma miatt egyre kisebbé váló homokos partú szigetnél, s meséltek nekünk a mangrove jelentőségéről, a különböző fajtákról. Aztán megálltunk ebédelni, és egyrészt azt tanultuk meg, az errefelé élő apró, mindenfelé beférkőző, rettentően idegesítő szúnyogok elől nehéz elmenekülni. Másrészt az is kiderült, hogy egy egyszerű banánból is lehet kevés csokival és rummal csodás desszertet kerekíteni. Ha pedig rum: megtanultuk, mi az a Ti-punch. A kifejezés a petit punch, azaz kis punch rövidítésre, ami egy roppant egyszerű, de egész kellemes ital. Bár több recept is létezik, nekünk úgy tanították, hogy a pohárba csavart lime levében keverjük el a helyi nádcukrot, amíg el nem olvad, s aztán öntjük rá a szintén helyi rumot, a rhum agricole-t.

Adtunk egy esélyt a Guadeloupe környékén rendszeresen felbukkanó tengeri emlősöknek is. Bár bálnát és ámbráscetet nem sikerült látni a túra alatt, delfin annál több bukkant fel. Több csapatnyi jött belőlük, és nem is mind egy fajba tartozó volt. Ültünk a kifejezetten ilyen túrákra kialakított katamarán orrában, előttünk pedig ott cikázott több tucat delfin. Úsztam velük, merültem velük, nincs miért ettől a kalandtól hasra esni, gondolhatnád. Óriási tévedés! Delfineket látni bármikor, bármilyen körülmények között megunhatatlan.

Na és mit adott nekünk a Karib-térség? Egy kis meleget, pár átlagos merülést? Illetve még pár teknősös lubickolást. A nagy delfinrajokat. A Ti-punch receptet. Kolibris naplementéket a saját medencénkből nézve. Vulkántúrát. Sétát a helyi piacon. Roncsmerüléseket. Megmártózást egy vízesésben. Fantasztikus strandokat. Lazaságot, jó hangulatot. Közös élményeket. Na de ezeken kívül adott még valamit?

Most már könnyű azt mondani, még jobb is lehetett volna az egész, ha átmegyünk Petit-Terre szigetre a kis cápákkal úszkálni, akár úgy is, hogy a merülések közül egy-kettőt kihagyunk. Legalább marad indok visszamenni. Kicsit azért volt fordulópont ez az út, mert sokkal kevésbé volt "búváros", mint a megelőző évek útjai, mégis nagyon jól sikeredett. Valószínűleg mi is változtunk, ezért élveztük annyira. Az izomból merülés helyett hagytuk magunkat egy kicsit belesüppedni a hangulatba, az életérzésbe. Ahogy Balin felesleges lett volna az egyiptomi búvárszafari élményét kergetni, itt ez pláne értelmetlen.

Egyszer Dave, a Kanári-szigeteken búvárbázist vezető ismerős mesélte, hogy volt egy haverjuk, aki jellemzően odahaza, Angliában merült, elsősorban a Stoney Cove nevű, a mi bányatavainkhoz hasonló helyen. Egy ideig hívogatták, menjen velük utazni ide-oda, aztán invitálták Gran Canariára. Végül nem hívták többet, és ahogy Dave viccesen mondta, egyszerűen nem akarták megríkatni azzal, hogy megmutatják, mennyivel másabb is lehet a búvárkodás. A sok hallal, melegebb vízzel, jobb látótávolsággal kecsegtető helyen kedves cimborájuk még összetört volna lelkileg, miért nem adott magának esélyt az elmúlt években máshol is.

A történetben természetesen van némi túlzás. Olyan is akad, aki tényleg egy-egy helyhez ragaszkodik, és tényleg megtalálja ott azt, amit a búvárkodásban keres. Annyi magja mégis van az egésznek, hogy érdemes meggyőzni magunkat arról, megéri új kalandokba belevágni. Hatékony vagyok a rábeszélésben, akár saját magamat, akár mást kell új utakra csábítani. Jó mestereim voltak, talán azért. Vittem első bálozókat szafarizni a Vörös-tengerre, búvártanfolyamra az Adriára, egzotikus utakra. Kevesen jöttek utána oda hozzám szemrehányó tekintettel, hogy minek rángattam el őket oda, az Elphinstone azért nem egy Nyékládháza!

Ahogy írtam is, én pont ugyanúgy működök, mint bárki más. Leülök a gép elé, álmodozok, tervezgetek, információt gyűjtök, újratervezek, megkérdezek ismerősöket, aztán szólok a barátoknak és tervezek tovább. Egyáltalán nem könnyű meghozni egy döntést, amikor az ember egy drága útba belevág. Ha nem hazudunk magunknak, akkor pedig pontosan lehet azt látni, hol mi a jó. Könnyen ítéletet tudunk mondani egy merülőhelyről, és ha az egész móka csak arról szólna, melyik ajtó mögött vannak azok, tudnám, hol nyissak be a tuti választásért.

Ám az utazás nem így működik. A Karib-tengeren tett út meggyőzhetett volna arról, hogy merülni jobb Ázsiában, így ez a térség inkább felejtős. Ehhez képest máshogy éltem meg, mert adtam esélyt arra magamnak, hogy mindazt kiélvezzem, ami még a búvárkodáson túl jó volt Guadeloupe-on. Az pedig nem kevés.

Ember a vízhatlan felvevőgéppel

Egy kis kitekintést be kell iktassak a búvárfotózás, búvárvideózás kalandos világába. Eddig már többször került szóba, mikor, hol, hogy küszködtem víz alatti felvételkészítéssel, ám mivel sokan vannak, akik még csak kacérkodnak a gondolattal, adnék számukra egy kis útmutatót. Első és legfontosabb tanácsom: bele se kezdjenek!

Ez a fejezet innentől akár okafogyott is lehetne. Azért folytatom mégis, mert természetesen sokan bele fognak kezdeni. Mindenki az adott helyzetéből indul ki. Fél évszázada még sok fotós magának fabrikált ilyen-olyan, jellemzően nehézkes és nehezen kezelhető tokokat. Amikor nagyon kezdő voltam, még csak analóg technikával dolgoztunk. Először egy pár méterig vízhatlan, egyszer használatos gépet fogtam a kezembe, például azon a régi-régi első Grüner See merülésen. Egészen vicces módon még csak nem is voltak használhatatlanok a képek. (Kitérő a kitérőben: a használható kép nem jó kép, hanem csak olyan, amin nagyjából felismerhető a téma, s ad egy picit vázlatot a körülményekről. A jó kép egészen más kategória, abból egy év alatt egy-két darab, ha összejön. Aki a sokszorosát mondja, annak valószínűleg egy sincs...) Volt aztán normál filmes gép is a kezemben, de elég gyorsan váltottam egy kompakt digitális gépre. Ebből lett több is a későbbiekben.

Azt kell mondjam, a digitális technika rettentően sokat segített a magamfajta amatőröknek, és már a kezdeti, egyszerű gépekkel is lehetséges volt olyan fotókat készíteni, amiket nem szégyellt olyan nagyon az ember évek múltán sem. Volt némi vakufény, látszódott némi szín, ha megfelelő témát kerestél, akkor bele is fért a képbe. Tűzféreg, tarisznyarák, csiga és más, nem túl izgága lények megörökítésére egészen jól használható volt már a legelső Olympus gépem is.

Tettem egy próbát a víz alatti videózás felé, aminek megvolt az oka. Még bőven a búvártanfolyam előtt foglalkoztam amatőrfilmezéssel, filmklubot csináltunk az ismerősökkel, még tanultam is a szakmát. A dolog valahogy természetesen jött, és amikor Jules barátom eladta a komplett cuccát, belevágtam a videózásba. Neki jó kis díjnyertes filmet sikerült vele csinálni, tehát a technika teljesen rendben volt azokban az időkben. Ám ahogy utaltam rá a máltai emlékeknél, egyszer csak rájön az ember, tolja és tolja maga előtt a kamerát, gyűlnek a felvételek és nem nagyon lesz velük semmi. A kamera, a nagy és nehéz akkumulátoros lámparendszerrel egyáltalán nem volt könnyű poggyász. Iszonyú szerencsémre sikerült a kamerát még akkor eladni, amikor nem gyűrt maga alá mindent az akciókamerák áradata. A lámpának is lett gazdája. Őszintén szólva nem szakadt meg a szívem. Szerettem videózni is, természetesen, egy kis díjat én is összekapartam a cápázás után, ám pont azért, mivel tudtam, milyennek kellene lennie egy jó filmnek, sose voltam elégedett. Stefi barátom például jóval ügyesebb operatőr, sokkal látványosabb felvételekkel. Jules sokkal alaposabban dolgozta ki a koncepciót, amit meg is tudott valósítani. Ismertem embert, akinek a vágáshoz volt remek érzéke, és így tovább. Én meg kérdeztem, hogy a belgák hova álljanak? A

felvételeim inkább közepesek voltak, az elkészült filmek szintén. Egy idő után egyszerűen nem volt benne örömöm.

Ezen az egészen semmit sem változtat az, hogy ma már gyufásdoboz méretű kis akciókamerákkal merülnek sokan. Ott van náluk, csinálják a felvételeket, aztán vagy közvetlen a merülés után nézik meg a snitteket, amikor egyébként is emlékeznek rá, vagy sose. Az, hogy rövid, pörgős filmeket vágjanak, valami kellemes zenével, végképp elvétve fordul elő. Ráadásul a kicsi kamera egy dolog, a lámpát megspórolni nem lehet, az mindenképpen szükséges, ha színeket is akarsz mutatni. A kékesszürke korallzátony látványa tapasztalatom szerint kevés ember szívét dobogtatja meg. Ilyen kicsi kamerám még mindig van, és készítettem is vele pár helyen felvételt. Csak rövidet, amit volt kedvem össze is vágni. Cápázás alá heavy metált teszel, roncshoz meg valami komor, baljós zenét, és már meg is vagy.

Pár éve azt mondtam, annak a filmnek iszonyat jónak kell lennie, amit öt percnél hosszabbra hagyott a készítője. Később inkább három vagy két perc lett ez a határ. És a mai TikTok korszakban mennyit mondjak? 15 másodpercet? A víz alatti videózás éppen azért került válságba, mert egyre türelmetlenebbek vagyunk, ingerküszöbünk az egekben. Vagy legyen rettentően látványos makró vagy valami lenyűgöző nagyvad a filmben, vagy pár másodperc után ugrunk tovább. Így ha netán videózni szeretnél, két lehetőséged van. Vagy magadnak dolgozol, egyfajta saját búváros úti filmet készítesz, amit élvezettel nézel 30-40-50 percen át, vagy pedig megmutatnád másnak is amit csináltál, és bátran nyúlsz az ollóhoz. Családtagoknál, barátoknál 3-4 perc a tűréshatár, idegeneknél kevesebb. Azt is megteheted, hogy csak olyan helyen videózol, ahol cetcápák vízipólóznak dugongokkal, és azt még viszonylag sokan meg fogják nézni.

Visszatértem a fotózáshoz, és megvettem az egyik kedvenc gépemet, egy kis kompakt Sony kamerát. Kellemes tudású kis cucc volt, sokfelé használtam. Még a kompakt gépek legnagyobb hibáját is úgy-ahogy ki lehetett küszöbölni vele: a kifinomult panoráma móddal tudtam nagylátószögű felvételeket csinálni. Ez azért persze tudomány volt. Ki kellett választani a megfelelő témát, mondjuk egy roncsot. Keresni kellett egy pozíciót, ahol stabilan meg tudtam állni, és ahonnan körbe forgatva a kamerát elkészülhetett a nagy mű. Arra is ügyelni kellett, hogy épp ne úszkáljon be búvár a képbe, mert könnyen félbevágta a panoráma mód. Szerencsére sűrűn merültem egy nagyon ügyes lánnyal akkortájt. Adrinak csak jeleztem, hol kell megállnia, ő pedig úgy maradt egy helyben, mintha feltették volna egy polcra. Ez ilyen képek készítésénél elengedhetetlen.

Magamban persze mindig irigyeltem az ilyen jól lebegő búvárt, de ha már én nem voltam ebben ennyire jó, kihasználtam az ő képességeit panorámázásnál. A víz alatti modellkedés meglehetősen összetett feladat, mert van, akinek például egyszerűen "jobban áll" a búvárkodás. A mozgás, a tartás nagyon nem mindegy, még az is számít, milyen ütemben fújja

ki a levegőt. És persze kritikus, hogy ha megmondod, hol álljon, ott is maradjon. Alapvetően szerencsés, ha te is szeretsz merülni, meg a modelled is. Néha jó és tanulságos a kamera másik oldalán lenni. Egyszer egy kiváló magyar fotóst kísértem egy merülésre, és felért egy továbbképzéssel. Az egyeztetés előtte a tartásról, a kommunikációról, hogy kell tartani a kezemben levő plusz vakukat. A merülés előtt kikérdezte a helyi vezetőt, és az általa soha nem ismert hajóban levő helyszínről annyi információt összeszedett, hogy a szárazon meg tudta álmodni, mit akar a képen viszont látni. Akkoriban még videózgattam vagy kis kompakttal fotózgattam, de ez a tudatosság teljesen újszerű volt. És szó sem volt arról, mennyivel jobb a gépe, mert az még elő sem került.

Természetesen egy szint fölött a gép is sokat számít. Egy szintig viszont nem annyit, főleg ha csak úgy kattintgatsz. Kompaktokat most is használnak, sőt, egyre jobbak. Nyomkodod a gombot, aztán törlöd a fotók többségét. Az a fránya fény, az kell! Külső vakut szerelsz rá karokon, és a kicsi, zsebre vágható kamerád helyett hurcolsz magaddal egy rakás kacatot. Amikor külső vakud van, akkor már szeretnél valami jó képet is készíteni. Néha sikerül, de inkább nem, a kompakt gépek meglévő korlátai miatt. Meg kell tanulnod, milyen téma az, amit biztonsággal fotózhatsz. A gyorsan elúszó halak üldözése maximum agyvérzést eredményez, jó képet nem. A lassú témák háttere gyakran zavaros, nem szép. Kattintgatsz, nézed a képeket, és összevetve az interneten rád özönlő csodafotókkal a tieid valahogy mindig gyengébbek lesznek. Nem kicsit, nagyon. Tudom, azt szoktuk mondani, ezek emlékfotók, magunknak készülnek, de azért olyan jó lenne büszkélkedni velük! Rosszul esik, amikor lesajnálják, vagy amikor te magad érzed, ez bizony nem jött össze. Egy húsz merüléses szafarin csinálsz vagy ötszáz képet, otthon meg átlapozod, ócska, ócska, szar, életlen, ócska... Valójában a képeid nem rosszabbak mint rég, te lettél magaddal kritikusabb. Könnyű elveszteni a kedved. Ezért mondtam, hogy bele se kezdj.

Természetesen lehet megpróbálni mindenfélét, gyakorolni, tanfolyamra elmenni. Vannak jó könyvek is. Tanulmányozhatod a jobb fotókat, kérhetsz tanácsot fotósoktól. Megkönnyítik a helyzeted, mert többé nem neked kell a földbe döngölni a képeidet, megteszi helyetted más. Aztán rájössz, a technikádnak rettentő korlátai vannak. Egy normális képet már aligha tudsz velük csinálni a Thistlegormban levő teherautókról. Marad a sokadik csiga, illetve mert az ember lételeme a reménykedés, a halacskák. Így aztán gyűlnek a félbevágott halfotóid, amikor nem volt elég gyors a gép élességállítása, és a téma tovaúszott. Ismerek embert, aki roppant ügyesen dolgozik kompakttal, ám ő messze a kisebbség. Pont azért néztünk fel rá, mert rajta kívül nem sokaknak sikerült.

Ezért aztán eladod az annak idején drágán vett, ma már alig valamit érő kompakt gépedet. Esetleg hagyod a fenébe, úgyse adja meg érte senki azt a pénzt, amiért megválnál tőle. Az emlékek többet érnek, mint pár ezer forint. Megeshet, hogy csak egyszerűen nem viszed

többé magaddal sehová, s a fotózási vágy elmúlik, mint egy éveken át fejfájást okozó, krónikus betegség. Ez a jobbik forgatókönyv.

A másik lehetőség az, hogy beruházol egy még jobb, még nagyobb és még drágább cserélhető objektíves rendszerre. Rettentően irigyellek, ha ez nálad úgy ment, hogy bementél az első búvárfotós boltba, levetted a polcról a legújabb, legdrágább gépet, megvetted hozzá a megfelelő optikákat, aztán egy vízhatlan tok egy menő gyártótól, két vaku, no meg az apróságok... Euróban is komoly tétel. Vagy megnyerted a lottót, vagy jól házasodtál, egyre megy – a legtöbben nem így indulunk neki. Hanem egy használt géppel, ami már a megvételekor sem a csúcstechnika, tehát később sem lesz az. Innen-onnan próbálod összeszedni a többi fontos kiegészítőt, és imádkozol, hogy a haverodtól vett gép, a Kínából rendelt optikai kábel és a Kanadából beszerzett használt vaku működjön együtt, a Hollandiából származó vakukarokra szerelve. Megsúgom: nem mindig jön össze.

Aztán végre mégis sikerrel jársz, és van egy rendszer a kezedben, ami jobb napokon működni látszik. Ha van kölcsöncucc benne, megöl az ideg, hogy el ne áztasd, mert egy új árát pengetheted ki egy használt valamiért. Ha nincs, akkor is simán lehetnek kisebb-nagyobb hibák. Természetesen a saját cucc eláztatása után se gyújtasz örömtüzeket, de legalább nem a legjobb haverodnak kell a kezébe nyomni egy tengeri sóval lepett, így szobadísznek sem használható gépet szuvenírként. Néha ez nem megy, vagy az vacakol. Meg is kellene tanulni az egész cucc kezelését. Rutinszerűvé kell válnia annak, hogy napi egy-két alkalommal átszereled az objektíved és a hozzá tartozó portokat, esetleg akkumulátorokat cserélsz. Zsírozol, tesztelsz, imádkozol.

Mindeközben te vagy a problémás utazó, mert a kézipoggyász úgy 12 kilós, hogy az ismerősök közül erre egy gépet, arra meg egy vakut sózol rá, hogy cipeljék helyetted átmenetileg. Ők a legnagyobb örömmel teszik meg, feltéve, hogy ígérsz neki egy közös képet a tigriscápával. Csak tigriscápa legyen!... A merülésnél extra idő és odafigyelés kell, és persze van valami, amire vigyázni kell, és amitől nagyobb lesz a levegőfogyasztásod. Lebegnél a jó témák előtt, de vagy sikerül, vagy nem. Jön a nagy sügér, de neked makró objektíved van a gépen, a szeme sarkát tudnád csak fotózni. Aztán esetleg, talán, lesz jó téma, működik a gép, a kis kijelzőn úgy látszik, használható lesz a végeredmény. Otthon nézed a képeket. Ócska, szar, ócska, na ez talán nem annyira, nézzük meg jobban, de, mégis az, mert a hal szeme életlen... Már bánod, miért kezdtél bele a fotózásba, mi a fenéért nem tudsz úgy merülni mint más normális ember.

Mire mégis sikerül belerázódnod ebbe az egészbe, rájössz, hogy a használtan vett technika felett nagyon eljárt az idő. Jön a következő generációs gép, ami még mindig nem a legújabb, de már azért tűrhető minőségű. Tűrhetőnek mondod, pedig tízszer, vagy ötvenszer többre képes a szetted, mint az egykori kompakt kamerád. Ha mégsem sikerül ennyivel jobb képet csinálni, rá kell jönnöd, te vagy a gyenge láncszem a rendszerben. De ekkor már minek

feladni? Ha eddig eljutottál, tartsd meg a gépet, használd kedvedre. Nem kötelező minden merülésre vinni. Esetleg a bohóchal helyett cetcápát látsz, ennyi történhet. Képed nem lesz róla, csak megnézed – sose rosszabbat.

Hogy ezek után én most eladnám-e a kamerám? Eszemben sincs. Mert amikor az ember fotózik, sokat tanul. Nem csak a képalkotásról, hanem az élővilágról is. Apróságokat veszel észre, és másra figyelsz fel, mint akinek nem állt rá a szeme a témakeresésre. Tagja lehetsz egy kis csapatnak, akik egy húron pendülnek, mert szinte mindannyian átmentek ezeken a fenti stádiumokon. Megvan az élménye a közös fotózásoknak, ahol passzoljátok a témákat, aztán a végén összehasonlítjátok, ki mit hozott ki belőlük. Megesik, hogy éjszakai merülésre nem viszek kamerát, csak nézelődök, aztán ha nem látok semmi érdekeset, oda úszok, ahol villognak a vakuk. A fotóst meg nem zavarva óvatosan átkukkanthatok a feje felett, és látom, mire fókuszálnak épp, mert már tudom, mit és hogy kell nézni.

Ha szerencsés fotós vagy, türelmes merülőtársaid is akadnak. Megvárják amíg fotózol, és nem úsznak el a látótávolságon kívülre. Vagy akár hasonlóan szeretnek búvárkodni, és szívesen modellkednek. Ha erre többször kerül sor, már tudja, hogy kell helyezkednie, hogy kell magát tartania, mikor lehet kifújnia a levegőt. Neked lesz modelles képed, neki pedig egy csomó fotója magáról, amit mutogathat az ismerősöknek. Egyébként pedig a digitális technikának hála, rengeteg fotód lesz, aminek a túlnyomó részével nem fogsz nagy versenyen győzni. Kicsin se.

Jó dolog egyébként a fotósok körébe tartozni, ismerősként, barátként számon tartani őket. Ha utat tervezek, akkor mindig külön körkérdés megy azoknak, akikkel együtt szoktunk fotózni, nincs-e kedvük jönni. Ennek van annyi hátránya, hogy meg kell osztoznotok a témán. És van annyi előnye, hogy egyáltalán lehetnek témáid. Azt vallom, a fényképezőgép a kezedben nem ad előjogokat. Pontosan ugyanúgy nézhet meg mindenki mindent, mint te. Nem takarhatod ki a csikóhalat a többiek elől azért, mert neked most éppen volna fél órád erre a mókára. Ha van másik fotós is, akkor lehet másik csoport, másik merülőpár, és így tovább. Ha találsz valamit, megmutatod, és ha látod, a másik nagyon elmélyülten dolgozik, akkor megnézheted, nem juthat-e neked is egy pár perc ugyanott.

Meglepő lehet, de a búvárfotózásnak is van etikája. Csak éppen nem feltétlenül leírt, hanem te magadban fogalmazod meg a szabályokat. Mennyi ideig zaklathatsz egy élőlényt azzal, hogy jó erős vakukkal villantgatsz rá? És mennyi idő után illik a mellettem idegesen várakozó cimborádat odaengedni? Megteheted-e, hogy terelgeted, áthelyezed a jószágot, átrendezed előtte a terepet? Ez például komoly kérdés. Szerencse, ha nem vagy különösebben jó fotós, mint például én, ezért nem nagyon élek ilyesmivel. Nálam nem ezen múlik a világbajnoki győzelem. De azt azért én is megteszem, hogy forgolódok, várok a jó pozícióra. Igyekszem minél jobban megismerni az állatokat, a jellegzetes élőhelyüket, a viselkedésüket. Álszent dolog azt mondani, hogy még egy fűszál kitépése a kis csiga elől is borzalmas bűn, mert

összeomlik tőle az ökoszisztéma. Ám ettől még ha lehet, ezt is el kell kerülni, mert az ember esetleg rászokik, és a következő alkalommal esetleg egy kis korallág törik le, utána meg egy nagyobb. Mert hiszen ott van már sok letörve az aljzaton, ez mit számít? Egyébként meg a teknősök is ezt eszik, ha nekik szabad...

Nehéz elfogadni, de nekik szabad, nekünk nem. A fotózásban pont az a nehéz, hogy nem elég megtalálni valahogy a jó témát, el is kell engedni azt, ami valamiért nem jó. Mert például zavarnánk az élőlényeket, vagy csak úgy tudnánk fotózni, ha egy kis díszletmunkát iktatunk be. Akkor inkább hagyjuk ott, mert a jó helyeken mindig jön a következő lehetőség. Itt jön be az, hogy te magad is tudj témát találni, és olyanokkal menj, akik megosztják veled. Nemrég az Adrián volt ilyen, egy kis üregben murénát láttam, mellette tisztítórákkal. Forgolódtam, nézegettem. Nem ilyen témára készültem, az objektív nem volt ideális. Pár percig kísérleteztem, aztán aki a közelben járt, annak mutattam, mit találtam. Nem sokkal később ugyanott merültünk, végre makró objektívet vittem. Ezúttal az én uszonyom rángatták meg, hogy volna itt egy kis muréna, rákocskákkal. A tengert nem kell félteni, majd kárpótol egy-egy kihagyott ziccerért, egészen addig, amíg te magad nem viselkedsz ámokfutó módjára.

Rettentően kevés búvárfotós pattan teljes menetfelszerelésben, makulátlan tudással a víz alá már az első alkalommal. Azt nehéz elmondani, mennyire nehéz műfaj ez. A fenti moralizálás már csak az után jöhet, hogy megtanultál rendesen búvárkodni, és azután tanultál valamennyit a fotózásról is. Amíg meg sem tudsz állni, lebegni károkozás nélkül, ne az legyen a legfontosabb dolgod, kitépsz-e egy fűszálat. Ha van egy ok, amiért érdemes búvárfotózni, vagy akár búvármodellkedni, az szerintem a kifinomultabb mozgások begyakorlása. A kezed foglalt, így nem tudsz velük kalimpálni. Ám meg kell tanulni egy helyben megfordulni, tolatni. Ezek igen hasznos képességek minden helyzetben. Még az egyébként jó adottságú, a búvárkodásba gyorsan beletanuló emberekre is ráfér ennek a csiszolása. Ezért persze eszed ágában ne legyen nagy pénzeket kiadni búvárfotós cuccra. Csatlakozz egy fotóshoz, szívjatok együtt, majd akkor megtanulod a kutyafittyet!

A búvárfotósnak emellett fel kell fognia, hogy bizony az egyedül merüléshez hasonló helyzetben van. Senki nem kérdi meg tőle, épp mennyi levegője van. Neki magának kell erre figyelnie, no meg a tájékozódás képessége is elengedhetetlen. A felelős búvárfotós legalább nem úszik el a látótávolságon kívülre, de ha tíz méterre van, belefeledkezve az évszázad témájába, akkor sem veszi észre hogy gondban vagy, ha éppen egy cápával birkózol. Ha igen, de makró objektív van nála, akkor csak integet biztatólag, hogy oldd meg ügyesen, sajna ő nem tud veletek foglalkozni, mert ezzel a szettel az ilyesmi neki nem fotós téma. Odafenn aztán ki lehet beszélni az ilyesmiket, és általában az a konklúzió, hogy igaza volt. A fotós túrák jellegzetes pillanata, amikor a merülés után, a szálloda hoteljében ejtőző fickók egymás képeit nézegetik, elemezgetik, míg a medence szélén sorakoznak a sörök. Otthon aztán jön az utómunka, kinek milyen stílusban. Én gyorsan szeretem átfutni a képeket, a kedvenceket

mielőbb kidolgozva, aztán időnként újra elővéve a sok fotót. Nem vagyok jó a szelektálásban, a rendszerezésben, bőven volna mit törölni. De amíg a tárhely elbírja, én is bírom.

Szaporodnak az élmények, a képek. Ennyi év után visszagondolva vegyes érzéseim vannak, kellett-e nekem belevágni a fotózásba. Küzdelmes, harcos hobbi ez. Aztán azokra a képekre gondolok, amik születtek, és kicsivel elégedettebb vagyok. Sok barátom képei közül akármikor fel tudok idézni egyet, amire azt mondom, ez még évek távlatából is beugrik, mert olyan jól sikerült. Nekem e pillanatban aligha van ilyen klasszikus fotóm. Viszont az én helyzetem miatt jóval több képem jelent meg olyan helyeken, amit sokan olvasnak. Így aztán tudom magam nyugtatni, csak megéri fotózni, hiszen a képeket lehet használni valamire.

A különféle, búvárkodáshoz kapcsolódó dolgok közül pedig a fotózásnak köszönhetően egy másik újdonságba csöppentem bele. Nem tudnám megmondani, miért alakult úgy, hogy Balázs barátom egyik új fejlesztésű, de még nagyon korai vezérlő elektronikáját elvihettem magammal a Karib-tengerre. Észrevétlenül lettem az egyik tesztelővé az évek alatt, az általa tervezett elektronikák nem egyszer nálam dolgoztak először élesben. Talán az tett ilyesmire alkalmassá, hogy korábban annyit dolgoztam innen-onnan összevadászott elemből álló fotós cuccal, hogy egyáltalán nem ijedtem meg a helyzettől, amikor valaminél megvolt az esélye a prototípusokra jellemző hibáknak. Aki fejleszt, annak egyszerre kellene mérnöki géniusznak és rendíthetetlen nyugalmú fakírnak lennie. Mivel még a forrasztópákával ördögien bánó Buddhának sem lenne végtelen a türelme, időnként belefolytam a munkába. Afféle tettestársként beszéltük át a mindenféle felvetéseket, és nem kevés jutott el közülük az "ez ötlet totál baromság" stádiumból az "elsőként mi tudtuk megoldani" állapotig. Azok a bizonyos első darabok, amik nálam kötöttek ki, sose hagytak cserben, így aztán én csak előnyét élveztem a közös munkának. Amellett hogy kicsit részese lehettem egy hazai sikertörténetnek is, tanultam sokat a fotózás technikai részleteiről. Még komolyabb érveket tudtam felsorakoztatni, miért nem kellene gépet venni a kezedben a víz alatt.

A fentiekben elég sok elvi, megalapozott indokát adtam annak, miért ne fotózz. Vázoltam azt is, én miért űzöm szívesen. Aki esetleg kételyek közt vergődik, most zavarban lehet. Azt gondolom, a helyzet nem is olyan bonyolult. Ha valóban ezt akarod csinálni, csináld. Csak döntsd el, mi a cél. Ha biztos vagy benne, neked egész életedre elég lesz pár emlékbe csinált fotó vagy videó, vegyél egy jobbfajta kis kompaktot, vagy egy akciókamerát, utóbbi mellé tegyél valamiféle lámpát. Ha megteheted, olyan típust keress, amit tokba lehet tenni, de önmagában is vízálló – dupla védelem.

Ha viszont nagyobb fába vágnád a fejszédet, vegyél normális cuccot. Ne kezdj el barkácsolgatni, mert nem fog sikerülni. Komolyan. Van ember, aki véres kardként mutatja az általa egyedileg legyártott megoldásokat, de rettentően érteni kell hozzá, hogy tényleg jó legyen. Általában máshogy néz ki a forgatókönyv. Kínlódsz az így-úgy átalakított vakukkal, bütykölt tokokkal, a végén összeadva szép kerek összegbe fog kerülni a szett, de a minőség

meg a használhatóság köszönő viszonyban sem lesz egy normális cuccéval. Ha már kompromisszum, akkor vehetsz használt gépet, de ne a legrégebbit válaszd. Igen, sokba fog kerülni. Igen, eleinte baromira nem kapod azt tőle, amit várnál. De nem a géppel van a gond, hanem veled, és ezt sose felejtsd el. Bár ez a búvárkodásban általában mindenre elmondható, mert a víz alatt is mi vagyunk azok, akiknek nem lenne ott semmi keresnivalója, a búvárfotózásra viszont hatványozottan igaz, hogy egy jól összerakott rendszernél mindig az ember a gyenge láncszem. A fejlődés onnan indulhat, amikor erre rádöbbensz, és aztán egyszer talán felnősz a kamerádhoz.

Fapad

Kétségtelenül a fapados légitársaság az egyik legbénább kifejezés ami létezik magyar nyelven, ám az is tény, igazán jó nevet én sem tudok rájuk kitalálni. Rendesen felforgatták azt, ahogy utazunk, és át kellett vagy lehetett gondolni azt, amit az olcsó hosszú hétvégékről gondoltunk. Egy időben az ilyen ötletelés megállt ott, hogy melyik ismerős adriai bázisra ugorjunk le? Most pedig – vegyük úgy, hogy nincsenek koronavírus miatti utazási korlátozások, legalább a hangulat kedvéért felejtsük el kicsit az ilyesmit – van vagy fél tucat lehetőségünk.

Azt gondolom, hogy minden időszaknak az adottságaihoz alkalmazkodni kell. Fél évszázada, amikor alig volt búvár, nehézkes volt búvárrá válni, felszerelést szerezni, cserébe viszont számtalan alkalommal lehetett valaki első adott helyen, egy tóban, egy barlangban, a tenger egy partszakaszán. Manapság már nehéz ilyen érintetlen területet találni, viszont oda mehetünk, ahova akarunk.

A fapados utazást is lehet szidni, ám én jobban szeretek arra koncentrálni, milyen pozitívumokat hozott ez magával. Csak egy példát említek. Sok éve volt egy rövid időszak, amikor a jordániai turizmus fellendítése érdekében roppant kedvezményes árakon adtak utazási csomagokat Aqabába. Repjegy, jó szállás, olcsón – akkor kihagytuk, utólag bántuk. Amikor viszont pár éve megjelent Jordánia, mint úti cél az olcsó légitársaságoknál, magunknak megszervezhettük ugyanúgy, és megnézhettünk mindent. Vagyis majdnem mindent, de erről majd később.

Eleinte csak tapogatóztunk a lehetőségek terén, hiszen célállomás sem volt olyan sok. Brüsszelbe utaztunk például így, merültük az akkor még nagyon formabontónak számító óriásmedencét, a Nemo33-at. Ma már van ilyen több is, többfelé, de akármilyen mélyre ásnak le, ez akkor se más mint egy böhöm nagy medence. Egyszer érdemes megnézni, de összevetni élővízzel azért inkább csak mókás. Lubickolni jó. A víz szinte már túl meleg volt, az utána ledöntött sör viszont pont kellően hűvös. Az ilyen kis kiruccanások csináltak kedvet ahhoz, hogy az ember mindig nyitott szemmel figyelje az ajánlatokat. Lett ebből aztán máltai utazás, vagy olyan kaland, mint a római városnézéssel egybekötött merülés.

Külön kalap alá azokat a helyeket veszem, ahova valószínűleg nem nagyon terveztem volna első szándékból, ha nincsenek azok a jó kis lehetőségek. Ciprus a tipikus példája ennek. Őszi időszakban pár ezer forintos repjegyekkel mentünk ki, meghökkentünk, milyen meleg még mindig a víz, és elámultunk, milyen merülést kínál a Zenobia roncsa. Ebben a műfajban igenis számít a méret, és ez az irdatlan teherszállító komp a fedélzetén levő kamionok tucatjaival süllyedt el, így bőségesen kínál látnivalót.

Furcsa az élet, ami az egyiknek katasztrófa, a másiknak mázli. Elég sokan lehettek idegesek, amikor a viszonylag új, korszerű Zenobia ilyen banális módon odaveszett. A helyi

búvárbázisoknak viszont ölébe hullott a nagy attrakció. Ha tervezni kellene, milyen legyen egy mesterségesen kialakított merülőhely, nagyjából olyannak gondolnám, mint a Zenobiát. Legyen egyrészt nagy, sok látnivalóval – pipa, hatalmas terek, gépház, kamionok, és persze már élővilág is van bőséggel. Legyen közel a kikötőhöz – pipa, ott van Larnacától pár perc hajózásra. A mélysége legyen jó kezdőbb és rutinos búvároknak is – pipa, 20 méteres mélységben úszva már sokat lehet látni belőle, de a behatolásos merülést tervező technikai búvároknak is van több különféle útvonal. Az már helyi adottság, hogy gyakorlatilag egész évben merülhető. Merülik is.

Merültem nyáron, ősszel, télen, és mindig tudott újat mutatni a roncs. Persze, az ember próbát tesz más ciprusi merülőhelyeken is, láthat is ezt-azt, tanfolyamozni pedig nyilván jobbak a sekély védett öblök. De ha már Larnacába repül veled a gép, és még esetleg az évek során valahogy szert tettél egy búvárigazolványra is, akkor a Zenobia merülése nagyjából kötelező. A 172 méter hosszú hajótest bőven elég nagy ahhoz, hogy két teljesen különálló merülést lehet csak a külső részei megnézésével tölteni. A hátsó részen a hatalmas hajócsavarok mellett eltörpül a búvár, elöl az orr meghökkentő tömege vár. A sok apróbb helyiség között ott van például a horgonykamra. Elég ritka, hogy ilyen roncson van magyar vonatkozású látnivaló, de itt az egykori Hungarocamion teherautóiból is akad. S a kapitány Ladáját se felejtsem, amiért mélyebben be kell úszni, de feltétlenül érdemes megnézni, ha van egy kis rutinod a roncsmerülésben. Beszélnek mindenfélét a roncsról, a süllyedéséről, ami vagy félig igaz, vagy egyáltalán nem. Nézz utána, magyar búvárnak is van szuper oldala a hajó történetéről, érdemes megismerkedni vele így is.

Hazai pályává vált a hely, többször tértünk oda vissza, csapattal is. Az már elég kellemes, amikor egy külföldi nyaralóhelyen van egy bevált, olcsó hoteled, és egy kipróbált, jó büféd, ahol megtalálod a kedvenc ciprusi stílusú gyrosodat. Egy alkalommal pár vidám búvár tart velünk, este dumálunk, beszélgetünk az aznapi komoly merülésekről. Aztán az egyik srác a szívgyógyszerét keresi, és elmeséli, mennyire beteg és nem is kellene búvárkodnia. A szemem vélhetően elkerekedik, én is a szívgyógyszerem után nyúlnék, ha lenne. Aztán kiderül, ugrattak. Gonoszok! Máskor egy csapat bevállalós sráccal merültük alaposan körbe a roncsot, s még egy teknős is kiintegetett nekünk az étterem ablakán.

Az olcsó repjegy azt a lehetőséget adta meg, hogy olyankor lehetett elugrani egy hosszú hétvégére tengerszagot érezni, akár búvárkodni, amikor itthon már akkor vacogni kezdesz, amikor csak rápillantasz egy lehűlt vizű tóra. Ismerős lett a búvárbázis: amikor csak egy komputert meg egy maszkot vittem, rutinosan kaptak fel, hoztak nekem minden cuccot. Tulajdonképpen aznap az egész kihajózás az én kedvemért volt, mert vendég híján épp nem terveztek semmit, de ha már jövök, sokadjára, megkérdezték az ismerős búvárokat, ki csatlakozna. Voltak elegen.

Így aztán páran felszálltunk a hajóra, gyorsan kiértünk a roncshoz. A merülésvezető, Marco, már ismert, és nem ő mondta el, mi lesz a napi merülési terv, hanem engem kérdezett, szerintem mi lenne a jó. Előadtam az elképzelésemet, rábiccentett. Először a középrészen levő kamionnál lőttem egy-két képet, aztán jött a híd, majd az étterem, végül a mentőcsónakok. Jött velünk egy ott élő orosz orvosnő, ő modelkedett nekem aznap. Akkor már gyakrabban feltűntek a korábban soha nem látott, invazív tűzhalak a roncson, amiket a Karib-térségben már szabályosan irtanak. Ki tudja, szükség lesz-e erre egyszer a Földközi-tengeren is? Aztán visszavittek a hotelbe, és miénk volt a délután. Megjártuk a szokásos kört is, amikor beutaztunk a szigorúan őrzött határral kettészelt fővárosba, s átsétáltunk a török oldalra, ahol szintén van egy jól bejáratott éttermünk. A pincér talán már ott is megismert.

Aligha lenne jogos ezek után szidni a fapados légitársaságokat. Amit kínálnak, az csak egy lehetőség, pont úgy, mint a luxus légitársaságok ajánlatai. Az, hogy vannak szabályok, számomra nem különösebben korlát. Van mérőszalagom, van mérlegem. Kicsit sem szoktam aggódni amiatt, hogy mit méricskélnek. S ha búvárként elfogadom a szabályt, hogy például be kell mutassak egy búvárigazolványt, akkor nem értem, miért lenne más az, ha egy légitársaság tartatja be az előírásokat?

Apropó, szabályok. Például Izraelben vették ezeket elég komolyan, akár a határellenőrzésről volt szó, akár a búvárkodásról. Az utóbbinál például megkövetelték az érvényes, búvárkodásra is kiterjedő biztosítást, a búvárigazolványt, és a legutóbbi merülések igazolását is. Akinek nem volt egy éven belüli, annak be kellett mutatnia, hogy nem felejtett el búvárkodni. Ám ezt intelligens módon kezelték: akit a csapatunkból "erre ítéltek", annak öt perccel korábban kezdődött a merülése egy helyi vezetővel. Mire a mi kis csapatunk összeállt és vízbe szállt, a helyi vezető már hozta is magával az érintett srácot, és átadta a mi vezetőnknek: minden rendben van vele, merülje csak a rendes tervet. Nem kellett plusz merülést, plusz pénzt költenie arra, hogy bemutassa, milyen jól tud a homokban térdepelve maszkot üríteni. A szabályokkal nincs semmi baj, ha intelligens módon tartatják be azokat.

Eilat egyébként a Vörös-tenger parányi izraeli partszakaszára esik, nagyon fiatal település, s jórészt azért mentünk el ide, mert kedvünk támadt egy rövidebb, megfizethetőbb késő őszi nyaralásra. Ha nyugatra indulunk el a város szívéből, az egyiptomi határra jutunk, ha keletre, akkor meg Jordániába. Ezúttal úgy döntöttünk, nem megyünk se ide, se oda. Jut nekünk elég látnivaló Izraelben is. Egyszerű, de tiszta kis hotel, jól felszerelt búvárbázis, felszíni program, a szállás közelében jó kis büfé – szépen ki lehetett kerekíteni a programot.

Merültünk egy roncsot, amit mesterséges zátonyként süllyesztettek el közvetlenül a part mellett. Egykori haditengerészeti járőrhajó volt, Satil néven emlegették. Jól láthatóan ügyesen helyezték el, jó mélységben, egyenesen állva, és volt is rajta élet. Ilyen helyből akad azért pár a világon, de aztán kiderült, ennek a hajónak érdekes sztorija van. Az izraeliek Franciaországtól rendeltek tucatnyi hajót, ám de Gaulle elnök embargót hirdetett, így az

elkészült hajókat nem adták át. 1969 karácsonyának estéjén ezek után egy csapatnyi izraeli titkosügynök és fedésben érkező haditengerész a szó szoros értelmében kilopta Cherbourg kikötőjéből a hajókat, és mire a franciák észbe kaptak, már nemzetközi vizeken hajóztak velük. Ennek az "elcsent" flottának az egyik tagja volt a Satil. 1994-től pedig már a búvárközösséget szolgálja a különös sorsú hajó. Két merülés közben ácsorogtunk a bázis mellett a tengerparton, amikor felbukkant a felszín közelében pár ott úszkáló apró csikóhal. Laci be is ugrott fotózni egy kicsit. Aztán megnéztünk pár zátonyt, voltak szebb koralltömbök is, de ha saját tempómban nézelődhettem volna, talán jobban élvezem.

Izraelben nyilvánvaló módon folyamatosan szembe jött velünk a történelem. Merülni is jó volt, ám az is remek döntés volt, hogy hagytunk egy napot a felszíni kalandozásra. Eilatból indulva megálltunk egy kis fürdésre a Holt-tengernél, és ha azt mondom, az élmény leírhatatlanul különös, nagyon enyhén fogalmazok. Gumilabdaként lebegtünk a brutálisan sós víz tetején, úszni megpróbálni sem érdemes. Aztán jött a Jordán folyó, a hely, ahol Jézus Krisztus megkeresztelése történt a hagyomány szerint. A folyó maga igencsak keskeny, a szembe oldal már jordán terület, s ők onnan hozták a saját turistáikat.

Jeruzsálem pedig hihetetlen élmény volt. Már szóltam korábban arról, hogyan válik részünkké egy közös kultúra, a vallási hagyomány, amit akkor is ismersz, ha nem vagy hívő. Az Olajfák-hegye után mentünk le a Getszemáni-kertbe, ahol Jézus az utolsó vacsora utáni éjszakát töltötte tanítványai körében. Utána jött az Óváros, ahol megálltunk a Siratófalnál, s felpillantottunk a Templom-hegyre, ahol ma mecset áll. Majd jött az út, amit Krisztus járt be a hagyomány szerint. S akár érdeklődve, akár áhítattal telve sétál valaki az utcákon, gyakorlatilag lépten-nyomon bazárba ütközik, mert ez is hozzátartozik Jeruzsálemhez. Megfér itt minden egymás mellett. A vezetőnk egy helyi arab volt, aki ugyanúgy tisztában volt más vallások hagyományaival is, igénynek megfelelően szakított több időt erre vagy arra a részre. Minket a keresztény emlékhelyeken vezetett keresztül, egészen a Golgotáig. A Szent Sír-templomban igen nagy volt a forgatag, mindenki látni akart mindent, hiszen mindaz, amiről az Újszövetség ír, valahol itt játszódhatott. Ahogy a Siratófalnál egy kicsit mindenki zsidó lesz, úgy itt pedig egy időre hívő keresztény, higgyen is bármiben előtte és utána.

A nagy sokadalomba egyszer csak bejött pár öltönyös biztonsági ember, és udvariasan megkértek mindenkit, a templom egy részéről kicsit húzódjanak odébb pár percre. Egy középkorú nő jött a kíséretével, egy rövid imára, aztán tényleg gyorsan visszaállt a rend. Másnap olvastam az újságban, hogy Lengyelország akkori miniszterelnök-asszonya volt az, akit láttunk. Jeruzsálemben járva ő sem hagyta ki ezt a helyet.

Ücsörögtünk hazafelé a kis buszunkban, meglehetősen fáradtan, hiszen intenzív nap volt. Ezek az utak nem éppen arról szólnak, hogy napokon át csak lazítsunk. Ám ez nem panasz. Nagyon szerencsésnek érzem magam, hogy egyáltalán ennyi időre eljuthattam ide. A nyolcvanas években felnőve a világot látni annyit jelentett, hogy befértem az autóba, amikor

Bécsbe autóztunk egy napra hűtőládát venni. Akkor attól is boldogok voltunk. Ha akkor azt mondják, egyszer még eljutunk oda, hogy rövid kis utakat tehetünk ilyen fantasztikus helyekre, mint Jeruzsálem, talán el se hisszük. Most meg már lassan azt sem hiszem el, hogy tényleg jártam ott, de ennek inkább a 2020-as év különlegessége az oka, nem a lehetőségek hiánya.

Könnyű rákapni az ízére ennek a kalandozásnak, még ha aztán esetleg nem is minden úgy sül el, ahogy azt megálmodjuk. A következő alkalommal, szintén késő ősszel, Jordánia lett az úti cél. Három nap, Holt-tenger, Aqaba és búvárkodás, Wadi Rum, Petra megállókkal. Szép program! A holt-tengeri kitérő előtt volt a csapatban, aki nem értette, miért kell ezt erőltetni? Sekély víz, nincs a környékén élővilág hiszen a sós földben semmi nem él meg. Akkora szám a lebegés? Én már tudtam, hogy igen, akkora. Aztán amikor alig lehetett kirángatni a vízből, láttam rajta, már ő is érti.

Irány Aqaba, vár a Vörös-tenger és a búvárkodás! Pörgős volt a terv, egy nap alatt három merülésre készültünk. Mégpedig azért, hogy három mesterséges zátonyt is megnézzünk: egy teherhajó, egy katonai szállító repülőgép és egy lánctalpas harcjármű roncsát. Tudom, a Vörös-tenger önmagában is szép, nem kellene ócskavassal telepakolni. Ám valahol megértem a helyieket is. Jordánia vörös-tengeri partszakasza éppen úgy rövidke, mint az izraeli. Itt az a pár kilométer Eilattól Szaúd-Arábiáig terjed. Ezen a kis szakaszon kellene olyat mutatni, amire a búvárok szívesen adják ki a pénzüket. Mert lássuk be, üzlet ez.

Nem csinálják rosszul ők sem, hiszen a Cedar Pride, a hajó elég nagy és elég könnyen elérhető partról is, hogy élmény legyen a merülése. A C-130 Hercules repülőbe beúszni sem volt rossz kaland. A pilótafülkébe betett műanyag csontváz mondjuk kicsit túlzás, de elég meghökkentő volt ahhoz, hogy lefotózzam amikor Regi rácsodálkozik. (A kép később azért okoz meglepetést, mert megosztom, és páran azt hiszik, az ott egy valódi ember holtteste. Letolnak, amiért mi rettentően mókásnak hisszük a hullával való fotózkodást...) Ennek a merülésnek a végén jött a lánctalpas, amit már úgy nézünk meg, hogy szinte teljesen ránk sötétedik. Noha az elképzeltnél kicsit hűvösebb víz megtréfált, akkor is úgy gondolom, bár lennének ilyen "unalmas" mesterséges zátonyok könnyebben elérhető helyen, amiket egész évben lehetne merülni! Aqaba pedig, hiába éppen úgy arab város, mint Hurghada, egészen más hangulatú. Jó volt korzózni benne, kifejezetten kellemes hely. Bunny komámmal lelkesen válogattunk a különféle módon pirított, nagyszerű ízű dió- és mogyorófélék, magvak közt, amiből oly szívélyesen kínálgattak.

A következő megálló a Wadi Rum volt, a híres sivatag. A tipikus pontok a különleges sziklaalakzatokkal, hegyekkel, homokdombokkal nem csak filmvászonra illőnek tűnnek, hanem valóban sok film hátteréül szolgáltak. Talán nem véletlen, hogy a Marsot többször is ez a sivatag személyesítette meg... Ott is éjszakáztunk, egy sivatagi táborban. Felkészítettek minket arra, hogy hideg lesz, és az is volt. Ám ott lenni a fehér és a vörös sivatag

találkozásánál, éjszaka csillagokat nézni akkor is páratlan dolog. Másnap hajnalban pedig valahogy az egész csapat úgy érezte, érdemes felkelni, hogy nézzük a sivatagi napfelkeltét a sziklák tetejéről.

A csúcspont jött volna, Petra romvárosa. És ezt a programot, úgy ahogy volt, elmosta az eső. A szállodánk ott volt egy ugrásnyira a bejárattól. Időnként lesétáltunk, nincs-e változás, nem engednek-e be mégis egy órácskára, csak hogy körbeszaladjunk? Ám szigor volt, és mi keseregve a környező sziklákon bolyongtunk, hátha felbukkan előttünk valami a legendás romvárosból. Nem volt szerencsénk. Ma már tudom, normál esetben ez az eső nem kellett volna, hogy ezzel járjon, hiszen nem volt égig érő vihar. De alig pár héttel korábban egy komolyabb esőzés után a benn rekedt turisták közül többen életüket vesztették, amikor a hirtelen lezúduló vízből ár lett, ami elsodorta őket. Senkinek nem hiányzott egy újabb negatív hír. Úgy vélték, jobb, ha aznap inkább pár ember csalódott lesz, mint hogy az egész világ arról beszéljen, Petra egy igazi halálcsapda télen. Csak nekünk már nem volt második esélyünk arra, hogy bejussunk, másnap repültünk haza.

Vannak kiváló barátaim, akik akkor arról is mesélnek, hogy a világtörténelem messze legjobb búvártúrájáról jöttek haza, ha elsüllyedt alattuk a hajó, netán ott se volt a kikötőben, és egy hurghadai sikátorban csövezve töltötték a hetet. Ez tulajdonképpen csak felfogás kérdése. Így aztán kijelenthető, a jordániai út az elázott Petrával, és a szokásosnál hűvösebb Vörös-tengerrel (emlékszünk a sztorira, hogy fagytam ki a téli egyiptomi túrákból?...) kétségtelenül a világ legnagyszerűbb utazása volt. Ha egy kicsit realistább vagyok, akkor persze volt némi hiányérzet utána. Akár azt is mondhatnám, az utóbbi pár év legelszomorítóbb epizódjai közé tartozott az élmény, amit a bezárt bejárat előtt toporogva élhettem meg.

Ám itt jön be az a tényező, hogy a repülés és a szállás összességében így is csak annyi volt, mint egy wellness-hétvége valami vidéki hotelben idehaza. Keseregjek miatta, hogy "csak" három merülés, a Holt-tenger, a Wadi Rum volt teljes értékű program egy három napos úton? Kétségkívül akármikor lecserélem az élményfürdőt még a nem olyan meleg Vörös-tengerre is. Mert ugyebár merülni soha nem rossz. Amikor pedig lesz megint lehetőség utazni, és akár Jordániába is, akkor lesz tartalék nap egy petrai kalandozásra. Ahogy visszamennék a Wadi Rumba is, és akár az új roncsokat is megnézném Aqaba előtt. Mert itt is vannak ilyen-olyan változások. Új dolgokat süllyesztettek a víz alá, és az általunk merült Hercules szállítógép gyakorlatilag darabjaira esett egy komolyabb vihar után. A tenger már csak ilyen!

A kalandozó magyar búvárok előtt is kinyílt mára a világ, akár fapadossal is. Csak pár példa, hova lehetne még menni ilyen módon merülni: Norvégiában a fjordokban, no meg az ottani roncsoknál búvárkodnak. Izlandon a két kontinens között, a kristálytiszta vizű Silfra merülőhelyen. Elsüllyedt város? Nápoly előtt is van egy, vagy ha valaki Tel-Avivba repül, onnan egy ugrásnyira van Caesarea. A görög szigetek. Varsó mellett a vadonatúj, irdatlan

mély medence, a 45 méteres Deepspot. Barcelona közelében a Medes-szigetek. Akár a Kanári-szigetek.

Ha lehetőség van, ötlet is akad. Ha ötlet van, kedv is lesz. Ha kedv van, akkor pedig megyünk merülni, akár a világ legeldugottabb sarkába is, akár ugrásnyi távolságra levő helyekre.

Édes élet

Valahol Cebu sziget keleti felének közepén, egy félreeső kis földnyelven vagyunk. Meglehetősen hosszú és kényelmetlen úton vagyunk túl, elnyúló pekingi átszállással, lassan pergő órákkal a Manilából induló helyi járatra várva, majd több órás zötykölődéssel a cebui csúcsforgalomban. Fáradt mindenki. Fáradt és ideges, mert elnyűtten mindent és mindenkit utálsz már magad körül. Valami halvány remény él benned, hogy az út végén valami jó hely vár rád, de a részleteket igazán csak egy ember ismeri, és még ő sem járt ott. Én voltam az az egy ember, és némileg aggódva figyeltem, ahogy a főútról egy kis földes mellékútra kanyarodunk a fák közé. Aztán megálltunk, majd szétnéztünk, az első pohár itallal a kezünkben.

Ismered az érzést, amikor azt mondod, megérte a fáradtság, a vacakolás, meg minden egyéb kellemetlenség, sőt, szinte teljesen el is felejtődnek? A kis földnyelv valamivel a tenger szintje felé nyúlt, egyik oldalán a pici szálloda, másik oldalán a vízre néző bár. Odalenn alattunk korallzátony körvonala sejlik fel, s fehér homokos tengerpart. Megérkeztünk. Jó helyen vagyunk.

Minden úti célnál mások a kihívások. A Fülöp-szigeteken már azon is alaposan el kellett töprengeni, hova menjünk, hiszen ez nem Indonézia, ahol az országon belül Bali nagyon kézenfekvő, nagyon jó választás az első bálozóknak. Bőven van lehetőség, ahova menni érdemes, és végül a sziget változatos lehetőségei miatt Cebu, a fotózás okán pedig Anilao lett a két kiválasztott hely. Utóbbinál már egyszerűbb volt a dolog, mert kellett keresni egy elfogadható, búvárkodást is kínáló resortot, és kész.

Cebu viszont nem annyira kicsi sziget, ráadásul a zsúfoltsága miatt egyik pontról eljutni a másikra időigényes lehet. A többség a nyugati oldalt választja, Moalboalt, ahol komoly búvárélet van. Miért vetett akkor minket a jószerencsénk keletre, arra a bizonyos földnyelvre? Egyszerűen az, hogy innen is mennek merülni, például Cabilao zátonyaihoz. Ráadásul a minden búvár által felkeresett cetcápázós falu, Tan-Awan is ehhez esik közel.

Írtam már arról, hogy meglehetősen ipari jelleggel folyik itt a cetcápázás, főleg ha sznorkelezésről van szó. A búvárkodásnál másabb az élmény. Tudom, hogy írtam, kettős érzéseim vannak az etetéssel. Ettől függetlenül azt gondolom, a búvárok többsége elmegy ide, mert... Mert csak. Tehát ott állunk az út szélén a furgon mellett, megdöbbenve nézzük a forgatagot, és arra gondolunk, teljesen kizárt, hogy ilyen tömeg előtt cetcápák úszkálnak. A helyi kísérő vágja előttünk az utat, hallgatunk egy rövid tájékoztatást arról, mit szabad csinálni a cetcápák közelében is mit nem. Elmondják, úszni felesleges, majd ők elirányítják előttünk őket. Így is történik, jönnek ezek a kisbusz méretű halak, mi meg csodálkozunk, fotózunk, beleúsznak mások a képeinkbe és aztán mi úszunk bele másokéba. Nehéz hova tenni az élményt.

Pár nap múlva visszajövünk, hogy merülve is lássuk őket. Hirtelen minden másnak tűnik, mert minket a búvárok szűkebb csapatához terelnek, a nagy emberrajokat kikerülve szállunk vízbe. Ugyanazt látjuk mint korábban, jönnek és jönnek a cetcápák felettünk, mellettünk emberek sziluettjei. Izgatottak, úszkálnak, csapkodnak. Néha a cetcápák lejönnek mellénk, megnéznek minket, mi meg őket. A fényképezőgépem nem működik, furcsa kattogó hangokat ad ki, sebaj, nézem őket a szememmel. Aztán később újra próbálom a kamerát, most végre megy. Mi történt? Nem tudom. Nem számít. Nyomom az exponáló gombot ész nélkül.

Egy napra átmegyünk a sziget túlsó felére, Moalboalba. Az út hosszú és fárasztó, ismét. Merülni akarunk a nagy szardíniarajjal, ami ott van a város előtt, és megnéznénk a környék legismertebb vízesését. Egy jelentéktelen kis partszakaszon terelnek a vízbe, lemerülünk, és pár méter után látszik az egységes, óriási amorf tömegként hullámzó szardíniafelhő. Úszunk aztán tovább. A fal nem túl érdekes, inkább visszafordulunk a halrajhoz. Beleveszünk. Rettentően bírom élvezni az ilyet! Utána pedig elautózunk majd besétálunk a vízeséshez, ahol szép kis tömeg próbálja élvezni a meghitt hangulatot a természet lágy ölén. Tulajdonképpen jól néz ki, csak az a sok ember ne lenne!... Ezt is láttuk.

Velünk jött az utazásra hongkongi barátnőnk, Winnie is. Neki egy ugrás volt fapadossal Cebu, mert ugye, ami az egyiknek távoli hely, a másiknak karnyújtásnyira van. Egy ázsiaival Ázsiában? Érdekes élmény. Winnie öntudatos kínai, s a Fülöp-szigetekről is más a véleménye, mint egy európai turistának. Nekünk izgalmas és egzotikus, neki hol bazári, hol érdekes. Mást lát, mást vár és mást keres. Jó előre felhívta a figyelmet rá, hogy csodálatos kulináris élményekre ne számítsunk, mert a Fülöp-szigetek az nem az a hely. Amikor az első, cukorral megszórt bacont kihozták reggelire, kezdtük sejteni, mire gondol. Két hetet töltöttünk ott, ettünk mindenféle helyen, de egyszer volt, ahol igazán jót – még Winnie magas mércéje szerint is. Egy kis útszéli büfé volt, de kínai konyhával.

Állok a hajó oldalán, és nézem, ahogy a csapatunk pár tagja úszik a közeli kis szigetről az irányunkba. Küzdenek, de piszkosul, mert hiába nem nagy a távolság, a felerősödő áramlattal való küzdelem felőrli az erejüket. Aztán a hajóval kihalásszuk őket. Van, aki rendesen kifullad. A víz alatt jobb, ott meg tudunk lapulni, és Cabilao előtt van is mit nézni. Már a hajón szólok az egyik merülésvezető srácnak, békahalat keressen nekem. Évek óta nincs velük szerencsém, most már jó lenne látni egyet. Az se baj, ha csak körömhegynyi. Beugrunk, úszkálunk, aztán jön a srác, rángat, mutogat. Megvan a békahal! Sárga szivacshoz visz, rámutat. Nézek mellé, nézek alá. Nem látok semmit, ki tudja, milyen kis arasznyi apróságot kell keresni. A fickó mutat a szivacsra, én meg semmit nem látok. A homlokára csap, hogy mennyire vaksi vagyok, épp csak kezembe nem adja szegény jószágot: a sárga szivacson ül, hasonlóan sárga és akkora mint egy focilabda. Amikor nem látod a fától az erdőt!

Cabilao környékén egyébként szép korallos az élővilág, el lehetne még merülgetni ott egy darabig. A kis homokos szigetről látott visszaúszás élménye még friss, a második merülésen

óvatosabb vagyok az áramlással. Nem baj az, ha kihalásznak, de ha nem muszáj, inkább kihagynám. Más ez, mint Moalboal környéke, és akkor még nem tudom, mennyire más lesz majd Anilao. Ez a változatosság az, ami miatt tényleg nem mindegy, merre visz a szerencséd Ázsiában.

A szerencse komoly faktor. A cetcápás merülés után állok egy eldugott helyen levő, alig látogatott kis vízesésből ömlő zuhatag alatt, egy, a vízből kiemelkedő nagy szikla tetején, és csak nevetni bírok, alig kapok levegőt ahogy fröccsennek rám a vízcseppek minden irányból. A többiek mellém kapaszkodnak, élvezzük ezt a természetes dögönyözőt. A resortban szervezték nekünk a túrát, és ezt a helyet csak úgy emlegetik, Secret Waterfall. Jól őrzött titok, és az egyik legjobb élmény volt itt úszkálni, majd a vízesés alá állni. Ejtőzünk, jön egy másik csapat. Szerencsések, hogy elhozták őket ide? Igen. Aztán kiderül, annyira mégsem, mert nekik nem olyan gondos a vezetőjük. Az egyik lányt biztatják, ugorjon a vízbe az egyik szikláról. A mi emberünk próbál mutogatni, kiabálni, ne csinálja, veszélyes, de már késő. Csobbanás, kiáltás. Ott a víz felszíne alatt nem sokkal nagy kövek voltak. A boka és a szikla találkozása először fizikai, majd orvosi kifejezésekkel írható le. Talán komolyabb baj nélkül megússza, mi pedig megyünk vissza a biztonságos helyre. Szerencsénk, hogy a mi épségünk nem csak a szerencsén múlik.

Esteledik, és mi búvárcuccban állunk a hotelünk alatti partszakaszon. Egy héten át azt hittük, hogy itt senki nem búvárkodik, mi is csak sznorkeleztünk. Láttunk teknőst, csikóhalat, koralltömböket. A vízesés után beszélgetünk a mosolygós fiatal vezetőnkkel, akinek előadom, milyen érdekes, hogy nem lehet a hotel mellett búvárkodni. Rám néz, ugyan miért ne lehetne? Hányan jövünk, mikor kezdjük? A palackot majd ő intézi.

Alkonyati fényben gázolunk be a vízbe. Éjszakai merülés, egy-két érdekességgel, aprósággal. Bevilágítok egy üregbe. Valaki visszapillant. Egy hatalmas teknős heverészik benn, megnézem, de nem akarom felzavarni. Talán nehéz napja volt, míg mi csak merülgettünk meg ácsorogtunk a vízesés alatt. Aztán a lámpa fénye egy másik teknősre vetődik. Majd jön egy harmadik. Egy negyedik. A merülés végén olyan nagyon nem is van mit mesélni azoknak, akik kihagyták az éjszakait. Csak egy pár teknős... Felettünk az étterem és a bár, a konyha színvonalát már ismerjük, tudom, mi az egy-két ehető fogás. Szinte mindegy miből készül, csak ne legyen megcukrozva. Felkiabálok, mit rendeljenek nekünk, hogy a sós víz lecsapatása után nekiülhessek a vacsorának és a sörnek. Utóbbinak semmi baja, a koktélok is jók. Még meghallgatom a Pina Colada Songot Rupert Holmes-tól, aztán ücsörgök egy kicsit a medencében is. Minden szép, minden jó.

Egy este bemegyünk a közeli városba, megnézzük a piacot, sétálunk kicsit. Nagy a mozgás, a pörgés, a templom előtt sokadalom. Keresztény ország ez, a sofőrök minden egyes alkalommal megérintik a kis feszületet ami a visszapillantó tükörről lóg, amikor elmennek egy templom mellett. Gyorsan elkophatnak, mert komoly igénybevételnek vannak kitéve! De

ezúttal nem csendes áhítat van, hanem körmenet. Zajos és színes. Nézzük, aztán gyorsan vége szakad. A templom előtt ácsorgunk, épp a kocsit tolják helyre, amivel a szobrokat vitték. Nehezen boldogulnak, Csabi odaszalad segíteni. Hogy is szól a Walking in Memphis? "Tell me are you a Christian child?And I said Ma'am, I am tonight."

Cebu nehezen ereszt. Visszavisznek a reptérre, ahol kiderül, a gépünk késik. Nem is kicsit, hanem inkább sokat. Addig szétnézünk, vásárolgatni próbálunk. Winnie felhívja a figyelmet a fülöp-szigeteki élelmiszeripar csúcsteljesítményére: mindenhol kapható a szárított mangó. Valóban egészen ehető, de a nagy késésre való tekintettel a légitársaság is hozat nekünk ennivalót. Eszünk és várunk, és közben az jár a fejemben, milyen jó, hogy nem a hosszabb repülés előtt volt csatlakozás ezzel a járattal.

Anilao egészen más világ. A fővárostól, Manilától nem messze esik, egy kis félszigeten Batangas tartomány déli részén. A búvárkodásra specializálódott resortok szép sorban követik egymást a parton, mindegyik előtt van kis kikötő, ahonnan merülni mennek a kis fa hajókkal. A resortunk kicsit viharvert, valamivel korábban földrengés volt arrafelé, s a szobák egy része le van zárva, míg a tengerparton levő nagy medence betonfala nemes egyszerűséggel kettétört. Búvárkodni lehet, van ágy ahol alhatunk, enni is adnak – persze olyat, amilyet – tehát nincs ok panaszra.

Állunk reggel a búvárbázison, a falra festve pár jellegzetesebb, izgalmasabb élőlény. Mint egy étlap, lehet választani, mit szeretnénk látni aznap. Szőrös békahal? Pygmy csikóhal? Korallos élőhely? Mi választunk, ők pedig elvisznek oda. Lelkes, ügyes, profi helyi vezetők. Szinte Balin érzem magam, amikor bemutatom a harminc bart, ők pedig legyintenek, az rengeteg még itt 3-4 méteren, nézelődjek bátran. Kell is az idő, a türelem, mert a jobb témák előtt sorba kell állni.

Nekem nem mindig van ehhez türelmem. Amíg a többek a szőrös békahalra pazarolják az energiát, én találok egy csikóhalat, majd egy nagyobbacska fehér, és egy kisebb narancsszín békahalat is. Végre én is fotózhatok egy keveset a szőrösnél, de nekem ehhez sincs óriási türelmem. Valamit fotóztam, kis magyarázattal kísérve be is azonosítható a néző számára, gyerünk tovább. Fekete homokos merülőhelyek ezek többnyire, ahol sok-sok furcsaság él, de mint ahogy egy nagyvárosban van üzleti, kertvárosi, kínai negyed, itt is tudni lehet jól, mit merre lehet megtalálni. Elvisznek például egy helyre, ahol a Lembeh seadragon nevű kis jószág él. Mondhatom, komoly sárkány! Mire végre sikerül észrevenni, mit kell nézni, kiderül, akkora csupán, mint a körmöm hegye. Ha nem mondják, hogy ez nagyon különleges élőlény, biztosan azt gondoltam volna róla, vízben sodródó sárga cérnadarab...

A szőrös békahal az, ami annyira lázba hoz, hogy még egyszer visszamegyünk hozzá. A víz alatt lebegünk, nézelődünk, várjuk a sorunkat, amikor furcsa, mély moraj hallatszik, majd a teljes aljzatról elkezd felfele emelkedni az apróbb szemű homok. Mintha valaki rázná a tenger fenekét. Ez is történik: a vezetők mutatják, nyugi, csak a föld reng, de nekünk itt a vízben nem

lesz bajunk. A moraj elhalkul, egymásra nézünk. Ilyet se élünk meg minden nap! Aki nem merül, a parton élvezhette végig ezt a pár pillanatnyi földmozgást.

Végig merüljük az egész hetet, a resortból ki sem mozdulunk. Sok vízben töltött idő, szerény színvonalú étel: például cukrozott pörkölt, ízetlen körettel. Legalább egy kicsit fogyunk. Már feltéve, ha nem számoljuk, hány sört ittunk. Lebegünk a medence szélén, fényképezőgépeink kinn a parton, a kijelző felénk fordítva, mellettük mindenkinek egy-egy üveg sör. Nézzük egymás fotóit, kinek jobb, kinek rosszabb lett az aznapi zsákmány, aztán lazulunk. Fene a fogyásba, jó lenne egy kis fagylalt!

A resort ebben nem erős. De gyorsan találunk megoldást: szólunk a helyieknek az étteremben, hogy hozzanak nekünk pár dobozzal valamelyik vegyesbolttal, címkézzék fel, tegyék a bár hűtőjébe, és az legyen csak a csapatunké. Az ott kószáló többi vendég irigykedik, értetlenkedik. Ezek se élelmes magyarok, nyugtázzuk! Talán egy kicsit még a hongkongi lány is megérti, ilyen helyzetben mennyit segít nekünk az a tapasztalat, amit a szocialista múlt hiánygazdaságában élve felhalmoztunk. Tudunk kreatívak lenni efféle ügyekben.

Ülünk az utolsó nap egy kis csónakban, ami épp egy tavon visz minket egy sziget felé. A sziget valójában egy vulkán, a Taal, s annak kráterében van egy kis tó, benne még egy kis sziget. Furcsa kis világba csöppenünk, ami éppen olyan zsúfolt, mint minden más, népszerűbb hely volt az országban. Talán ha lett volna még pár napunk, itt is akadt volna valaki, aki elvisz egy "Secret Lake" nevű helyre, ahol senki más nincs rajtunk kívül. Azért nem panaszkodunk. Még egy étteremben megállunk visszaúton, szép a kilátás, elegáns a hely, csak nem fogunk csalódni. És tényleg nem, megkapjuk a szokásos fülöp-szigeteki színvonalat. A desszert pedig milyen lenne más, mint nagyon édes.

A pekingi reptéren nézelődök épp, várunk a gépre ami hazavisz minket. Benézek egy boltba, van egy egész szép sárkányos póló, rajta valami kínai felirat. Megkérdem, ez mit jelent? Az eladólányok rám néznek, összenevetnek. Talán lefotózhatnám, elküldhetném Winnie-nek, aki már otthon van, hogy lefordítsa nekem. Inkább nem veszem meg. Nem veszek semmit. Amikor a gép leszáll Belorussziában is egy rövid megállásra, ott sem, pedig van bölényfüves vodka. Csak már energia nincs erre se, mert a hazaút is hosszú volt és igen fárasztó. Amikor az utolsó szakasz előtt ennyivel kell leszállni, hiába tudjuk, hogy benne van a menetrendben a minszki megálló, már nagyon fájdalmas.

Van idő töprengeni. Az út előtt úgy elképzeltem magamnak, hogy Cebu az kicsit turistás lesz, ezt-azt megnézünk, meg ott vannak a cetcápák is, de hát ne töltsünk már két hetet egy helyen, tehát útba ejtettük. Ehhez képest rettentően jó volt, az egyik legkellemesebb szállással, nagyon jó élményekkel. Anilao pedig tényleg igazi víz alatti fotós paradicsom volt, csak a felszínen volt kicsit ingerszegény. Hacsak az időnként enyhébb földmozgásokat nem véssük be az "emlékezetes élmény" rovatba...

Vértelen vadászat

Mindig irigyeltem azokat, akiknek előre köszönnek a halak. A búvárkodás abban a formában ahogy mi űzzük, a lehető legtávolabb áll a versenysporttól. Ettől függetlenül teljesen természetes dolog, hogy összemérjük egymást bizonyos tekintetben. A levegőfogyasztás például jól számszerűsíthető dolog, de ezer tényező befolyásolja. A legnagyobb elért mélység pedig csak egy szám, mert nagyon különféle módokon lehet mélyre menni: ésszel is, meg kamikaze módjára is.

Az megint egészen élethelyzettől függő, ki mennyit merült, hány helyre jutott el. Azért itt már lehet jogosan irigykedni, amikor valaki nagyon különleges búvártúrákról mesél. És irigykedünk arra is, aki valami különleges élőlénnyel merülhetett, noha tudjuk jól, ebben azért van nem is kevés szerencsefaktor.

A jó értelemben vett irigység viszont részemről más esetekben kerül elő. Arra gondolok, amikor valakinek a tanulható dolgok terén van többlettudása. A navigációhoz általában nincs szükség misztikus képességekre, velünk született belső iránytűre. Tervezés, alaposság, tapasztalat – figyeld meg azokat, akik valahogy mindig visszatalálnak a hajóhoz, és fokozatosan jól fejleszthető a tájékozódás.

A rejtőzködő élőlények megtalálása is ilyen mulatság. Nyilvánvaló, hogy egy teljesen ismeretlen helyen szinte esélytelen megtalálnod a környezetbe kitűnően beolvadó apró állatokat. Fogalmad sem lehet arról, merre vannak a csigák által legkedveltebb szivacsok, vagy melyik kő alatt van igen gyakran polip. Az a mázli, hogy az ilyesmi tanulható is. Emlékszem, amikor egy időben többször is voltam Neufelden, és pár merülés után megtanultam, milyen irányba kell indulni és milyen mélységben kell nézelődni, ha csukát akarok találni. Az aljzatot túró pontyokért viszont a másik irányba úsztam, és ők teljesen másféle helyen szerettek tanyázni. Óvatosan mozogva, türelmesen várva ezt is, azt is közelről meg lehetett nézni. Így aztán, noha még ma is irigylem azokat, akiknek előre köszönnek a halak, magam is megéltem ahogy az ember fejlődik a víz alatti cserkészésben.

Furcsa belegondolni, ez nem is nagyon tér el a szigonyos vadászok keresgélésétől. Nem kevés egykori szigonyos vadászattal kezdő búvárból lett víz alatti filmes vagy fotós, és könnyű felfedezni az összefüggést. A víz alatt jól mozgó, az élőlények viselkedését alaposan megismerő, ügyes búvárok kamerával a kézben is megállják a helyüket. Ahogy a magyarok körében is többen voltak, akik szigonyról váltottak fényképezőgépre, még a búvártörténelem olyan jelentős személyiségei is vadásznak indultak, mint Hans Hass. Az egykori ausztrál szigonyos bajnokok, Ron és Valerie Taylor, Ben Cropp ma már búvárfilmesként számítanak legendának. Ez is egyfajta vadászat!

Arról már írtam, én mit gondolok a szigonyozásról. Ahogy sok más téren, ez ügyben sem érzem úgy, nekem kellene ítéletet hozni olyan kérdésben, aminek sok tényezőjéről fogalmam

sincs. Csak gondoljunk arra, hogy viszonylag szerény körülmények között, apró szigeteken élő vadászok is vannak, akik nem is nagyon tudnak mást enni, mint halat. Fura lenne, hogy ha ők azt követelnék, tiltsuk be a nagyüzemi állattartást itt Európában. A nyugati országok elkényelmesedett búvárai, akik légzőkészülékkel vadásznak, például az Egyesült Államokban, már jóval kevésbé szimpatikusak.

Ám a célzott vadászat minden formájában jóval inkább kíméli a tenger élővilágát, mint például a vonóhálós halászat. Ahogy a hatalmas, hosszú hálót végighúzzák a tenger fenekén, azzal gyakorlatilag letarolnak mindent. Aztán órák múlva kihúzzák a hálót, és elkezdenek szelektálni. Jó fogás, rossz fogás – ami nem kell, nem elég értékes, megy vissza a vízbe. Ami védett és eladhatatlan, megy vissza a vízbe. Delfinek és teknősök pusztulnak el így, hogy a tengerparti éttermekben fel lehessen szolgálni a sügért. Ezek után dönthet az ember, rendeljen-e halat vacsorára. Az ilyesmin neked kell elgondolkodni, én esetleg csak a háttérről mesélhetek.

A cápák halászatának is az értelmetlen pazarlás a legszomorúbb, legfelháborítóbb része. Kifogják az állatokat, levágják az uszonyokat, aztán a haldokló állatok mehetnek vissza a tengerbe, így nem foglalják a helyet a hajó rakterében a kevéssé értékes testek. Még az is kevésbé lenne kegyetlen, ha legalább a cápák testét is partra vinnék, eladnák. Ezzel a megoldással jóval kevesebb állatot fognának ki csak az uszonyuk miatt. Tudom, be is lehetne tiltani minden cápa halászatát, ám ez a világ minden részén, minden faj esetén nem fog megtörténni. Olyan viszont több helyen van, hogy az a halász büntetésre számíthat, aki csak cápauszonyt visz ki a partra, a testeket a tengerbe dobálja. És hogy mi a végső csapás a cápahalászatra? Ha az emberek nem esznek cápauszony-levest. A bálnavadászatot is ez vitte csődbe, nem a hatékony természetvédelem: csak pár ember eszi már rendszeresen a bálnák húsát. Illetve, mint az kiderült, a turisták, "kíváncsiságból". Legyünk másra kíváncsiak, és akkor tehetünk a bálnákért, cápákért.

A hatékony, de nagyon barbár módszerek, mint a dinamitos halászat, vagy a mérgek bevetése szinte mindenütt tiltott, csak akadnak helyek, ahol egyszerűen nincs lehetőség a járőrözésre, a szabályok betartatására. Szegényebb, ám jelentős tengeri területtel rendelkező országokban sokan próbálnak így megélni, aztán persze csodálkoznak, amikor egy idő után atombombával se fognak semmit, mert minden elpusztult. Ugyanis a robbanószer és a méreg nem csak a fogásra érdemes halakat öli meg, hanem minden mást is, így például az ivadékokat.

Nem mutogathatunk a harmadik világbeli országokra, amiért értelmetlen módon szabályozzák – avagy nem szabályozzák – a halászatot. Az Európai Unió a világ egyik legnagyobb cápauszony-exportőre, például. És ott van a selejtezés gyakorlata, amiről sokunknak fogalma sem volt, mielőtt pár éve Hugh Fearnley-Whittingstall, a tévéből ismert szakács sorozatából megismerhettük. A felesleges, nem eladható fogást még a tengeren

vissza kellett dobni, akár éltek a halak, akár nem. Természetesen jórészt élettelen halakat hajítottak a tengerbe, azaz még itt, Európában is rendszeres, elfogadott gyakorlat volt a pazarlás. A közösség felháborodása miatt történt változás a helyzetben, tehát elmondhatjuk, itt is nekünk, csendes többségnek van lehetőségünk tenni valamit.

Bőven akad hasonló példa. Ne vegyünk korallból készült ékszert, vagy ne próbáljunk például porrá őrölt csikóhalból készült "csodaszerekkel" gyógyítani. A hagyományos kínai orvoslásban tulajdonítanak varázserőt ennek a szernek, és ezért aztán sok helyen minden mennyiségben fogják a csikóhalakat.

Talán furcsa volt ez a hosszú kitérő, de minden mindennel összefügg. Csodálod, hogy itt vagy ott a tenger mélye olyan, mint egy letarolt pusztaság, nem messze onnan viszont látsz szivacsokat, halrajokat, nagyobb ragadozókat, ivadékokat? A védelem a kulcs, ami lehetővé teszi, hogy bizonyos helyeken zavartalanul szaporodjon az élővilág. Nem véletlen, hogy a búvárok pont azokat a helyeket szeretik a legjobban, amik védett övezetekbe esnek. Igen, mi magunk is tehetünk azért, hogy szigorúbban védjék a tengeri nemzeti parkokat, netán újabbakat jelöljenek ki: ha ott vagyunk, merülünk, akkor a helyi hatóságoknak is érdeke lesz ezeknek a védelme. A halászok se jönnek egy kis illegális fogásért, mert mindig van valaki a környéken aki bejelentést tehet. Ne morogj a nemzeti parki belépő miatt, sok helyen abból tartják fenn a védelmet irányító szervezetet. Kis plusz pénz cserében a jó merülésért, és nem csak a mostaniért, hanem hogy tíz év múlva is jó legyen? Megéri.

A komoly búvárcégek maguk is vigyáznak a víz alatti élővilágra. Egy jó szafarihajón nem fogsz bevágódni a merülésvezetőnél, ha kérsz egy kalapácsot tőle, amivel könnyebb letörnöd pár szuvenírnek szánt kőkorallt. A bázisok egy részének nem kell semmiféle hatósági biztatás ahhoz, hogy a környékükön rendszeresen megtisztítsák a tengert, és persze merülés közben a búváraik összeszedik a szemetet. Könnyű megismerni az ilyen jobb bázisokat: az ott dolgozók szeretik a tengert, és mindig nagyon szívesen fogadják azokat a vendégeket, akiken ugyanezt látják. Akiknek fontos, hogy ép és egészséges legyen a tenger élővilága, mind egy oldalon állnak. Teljesen mindegy a nemzetiségük, az, hogy politikusként, aktivistaként, kedvtelési búvárként, a búvárüzletben dolgozóként netán a jövőért felelősséget vállaló halászként tesznek érte, együtt mindig többet érhetünk el.

Tegyük fel, szerencsénk van, és olyan helyen járunk, ahol nem csodás homokos aljzat felett úszkálva tölthetünk el egy órát. Ugyan sokat emlegettem, milyen jó új helyeken járni és kalandozni, de azt is mondtam, van, ahova visszajárni is szeretek. Akad pár pont az Adrián, ahol nem a falak vagy a roncsok miatt merülök, hanem olyasmiért, ami kisebb ugyan, de nagyon lázba hoz. Nem kell rutinos helyi vezető, hanem csak egy kis kalandvágy és tapasztalat, és máris belevághattok a hely önálló felfedezésébe.

Szerencsére a horvát vizekig még nem ért el a kínai csikóhalas orvosok keze, így nem akkora szenzáció, ha szembe jön velünk egy példány a tengerben. Pontosabban szólva eléggé

valószínűtlen, hogy ott fog úszkálni körülöttünk. Inkább annak van esélye, hogy kínosan hosszú ideig keresgélünk, és mégsem találjuk sehol. Pedig ott vannak azok!

Az ismerős bázisokon mindig érdeklődök, láttak-e mostanában csikóhalat. Nem mindegy, merrefelé találkoztak velük, arra is kíváncsi vagyok, milyen színűek. A barnásak is érdekesek, a zöldes színűeket piszok nehéz kiszúrni, az igazi főnyeremény, a "Szent Grál" viszont a sárga egy búvárfotós számára. Tehát kérdezősködök, tervezgetek. Nyugodtan lehetsz alapos, mert a csikóhal nem egy rohangálós fajta. Ha valaki azt mondja, a jellemzően mindig ugyanott kikötött kis vitorlás előtt van, 4-5 méteres mélységben, a füves részen, először biztosan ott érdemes szétnézni. Az én módszerem az, hogy először adott pontra megyek el, átfésülöm a terepet, aztán kicsit körözök, majd oda-vissza úszva próbálom megkeresni a tenger apró musztángjait.

Épp idén nyáron, Razanjban volt ilyen legutóbb. Találkoztam ismerősökkel, barátokkal, és ők akkortájt találkoztak is szép sárga csikóhalakkal a bázis előtt, sekély vízben. Ez jó hír, mert nem nagyon kell spórolni a levegővel, elég lesz sokáig. Két, meglehetősen biztos tippet kaptam, egymástól pár méterre levő helyekre. Ilyenkor vagy az van, hogy kicsit mozog a csikóhal, vagy valaki nem pontosan határozza meg a helyzetét, vagy több hasonló példány is él a közelben.

A módszer a szokásos. Gyors vízbe csobbanás után tempós úszás a feltételezett lelőhelyig. Itt jön képbe a tapasztalat! Tudom, hogy felesleges a kövek tetejét nézni, mert szinte mindig a fűben szoktak elbújni. (Ha nem, akkor utána még vissza lehet térni a sziklás részre, ott úgyis gyorsan feltűnik egy kis sárga csikóhal.) Általában a mélység is adott, bár lankás részeken így is viszonylag komoly területről beszélhetünk. Elindultam először áttekinteni a terepet, a fejem felett időnként felpillantva, hogy az emlegetett csónak közelében vagyok-e még. Aztán jöhet az oda és vissza úszás. Ennek azért van jelentősége, mert lehet, hogy a csikóhal egy sűrűbb tengeri fű csomó mellett tanyázik, és csak egyik irányból vehető észre. Aztán újra és újra és újra jön a keresgélés. Bízom a búvár barátaimban, tudom, az a legjobb esélyem, ha hallgatok az útmutatásukra.

Ezúttal több, mint húsz percbe telt, amíg meglett a kis csikó. Váratlanul bukkant fel előttem a jellegzetes kis sárga sziluett, mutattam is Csabinak, itt van a mai modellünk. Idő, levegő, türelem volt fotózni. Az ember kicsit igyekszik visszafogni magát, én legalábbis pár perc után nem akarok már tovább villogtatni a szemébe, kapott eleget. Azért töltünk velük annyi időt, mert a csikóhal ugyan nem szalad el, viszont nem is mindig a kellően fotógén oldalát mutatja felénk, orra bukik az aljzat felé, hátat fordít, elbújik a fűszálak mögött és így tovább. Láttam már olyat, aki kézzel átterelte másik, szebbnek gondolt helyre, de az én képeim biztosan nem érnek ennyit. Aki kérdezősködik legközelebb, az is ugyanitt fogja találni a sárga csikót. Intek, fordulhatunk vissza.

Útba esik közben a másik elmesélt hely. Adjunk még egy esélyt, hátha tudunk sztármodellt csinálni egy újabb csikóhalból! Mivel egyet már találtunk, ezúttal nem vagyok annyira alapos, de azért tágra nyitom a szemem. Keresem a jellegzetes formát, a fűszálak közt, ami pont olyan... Mint az, ami az orrom előtt van! Mind a két cimbora igazat mondott, mind a két helyen van, ugyanolyan sárgák! Jöhet a szokásos eljárás: pozíciót keresünk, a csikóhal mellé telepszünk és nyomjuk az exponáló gombot mint süket a csengőt, időnként tekergetjük a vakut, és persze morgunk, amikor már megint rossz irányba fordul a modell. Ha tudná szegény, hogy megfelelő pozícióba állva sokkal gyorsabban végeznénk, ami neki is jobb lenne!...

Azért baja így sem esik, mi meg lassan kifázunk a vízből, és visszacsorgunk a bázisig. Volt már pár ilyen köröm itt is, Pagon is, máshol is. Elmondhatom, elég sokszor volt szerencsém, vagy voltam elég ügyes víz alatti minimusztángok becserkészésekor. Tanulható, ahogy már említettem, nekem is van benne pár merülésnyi rutinom. A csikóhalak szerencséjére ezt a tudást nem arra használom, hogy kifogdossam őket, majd szárítva eladjam "orvosi célokra". Ennél a vadászatnál a kamera a "fegyver", és akkor vagyok igazán sikeres, ha nincs egyetlen áldozat sem.

Az egyik ilyen alkalommal Pagon merülve büszke voltam magamra, amiért megint sikerült csikóhalat találni. Aztán kipróbáltam egy kölcsöncuccot, és a másik irányba indultunk a partról, a bázis előtt. Sikerült életemben először csillagvizsgáló halat találnom az Adriában. Egy sekély vízben kihúzott hálóba volt gabalyodva, élettelenül. Mellette volt egy kis tintahal, ő még élt, a merülőtársam kiszabadította. Elég gyorsan szembesülhetünk vele, hová tűnhetnek a különleges élőlények a tengerből – gyanítom, a kis csillagvizsgáló hallal nem sokat tudtak kezdeni főzéskor, búvárként viszont már csak így találkozhattunk vele.

Ha akarom, mondhatom azt, még nagyobb siker amikor valamire rábukkansz, amikor a halászháló a versenytársad. Ha akarom, mondhatom azt, jó lenne, ha nem kellene velük versenyezni, mert ilyen mezőnyben mi, búvárok, semmiképpen sem lehetünk győztesek...

Amerikai hullámvasút

Jártál már úgy, hogy Hamburgba vettél repjegyet és Dél-Floridában kötöttél ki? Mondhatom, sajátos élmény. Természetesen a sztoriban volt még némi kitérő, és aztán lett csattanó (több is), de a kiindulópont valóban egy németországi kiruccanás volt. Akkoriban Belgiumban töltöttünk egy nyarat, és a lehetőségeket böngészve feltűnt, hogy összesen hat euróért lehet retúrjegyet venni Brüsszelből Hamburgba. A tipikus "ennyiért miért ne?" helyzet.

A város érdekességeit nem részletezem, mert kevés a búváros vonatkozásuk. A hazaút sikerült kissé késedelmesre, mert a repülőgép nem érkezett meg értünk, néhány órával meghosszabbodott a reptéri várakozás. Aztán gond nélkül hazaértünk Brüsszelbe, majd tájékozódtam a lehetőségekről, és kiderült, jogosultak vagyunk a fejenként 250 eurós kártérítésre, a repjegy árától függetlenül. A Ryanair korrekt volt, utaltak is. Gondoltam, több ilyen kiruccanást kellene szervezni!

Pár nappal később viszont elkezdett terjedni a hír, hogy meglehetősen olcsó amerikai repjegyek elérhetőek. Ebbe is beleástam magam, és nem a közvetítő oldalakon, hanem a légitársaságnál néztem szét, ahol egy Budapest-Miami retúr nagyjából kijött a 250 eurós kártérítésből. Ha a véletlen ennyire taszigál egy döntés irányába, akkor általában hagyjuk magunkat meggyőzni. Irány az USA!

Gyanút kellett volna fognom, mert túl simán, túl könnyen jött minden... Kerestem szállást, egy hét Florida Keys, egy hét Miami Beach volt a terv, no meg átautózás egy napra Florida túloldalára, a Crystal Riverhez. Autóbérlés – legyen egy nagy terepjárónk. A búvárkodás, hajóbérlés meg majd helyben adódik, igény szerint.

Indulás előtt nem sokkal kezdtek az események felpörögni. Az őszi hurrikánok egyike, az Irma rendesen feldúlta Floridát. Gyanút fogtam, és írtam a szállodának Key Largóban, ugye ők nem érintettek? Nem volt könnyű elérni őket, mire kiderítettem, épp "csak" annyira azok, hogy még hónapokig zárva lesznek. Dohogtam, amiért ezt nekem kellett kideríteni magamtól. Vicces lett volna 21 óra utazás után bezárt hotel ajtaja előtt ácsorogni... Normális, megfizethető szállást találni viszont ekkor már nehézkesebb volt. Egy szerény apartman lett a kiválasztott. Hogy mennyire szerény volt, arról majd a maga idején, mert jött még azért kaland.

Kétszer szálltunk át, egyszer Brüsszelben, egyszer Torontóban. Utóbbi helyen kellett az előzetesen igényelt amerikai vízummal intézni a regisztrációt. Nálam valami gond akadt. Mondták, semmi gond, gyakori eset, várjak türelmesen, mert ilyen helyzetben a feladós poggyászt is elő kell venni. Hármasban voltunk, vártunk, volt még idő. Csomag sehol, az átszállási idő vészesen fogy. A többieknek mondtam, most már menjenek a géphez, én pedig vagy odaérek időben, vagy majd jövök amikor jövök, ahogy jövök. Végül megkaptam a belépési engedélyt, de a csomagom nem volt sehol. Felkészítettek lelkileg, hogy Floridába se

fog velünk együtt megérkezni. A repülőúton bíztam a csodában – feleslegesen. Ruhák, búvárcucc a csomagban valahol a nagyvilágban, én pedig épp a Miami reptéren szitkozódtam. Bejelentettem az eltűnést, de nem várhattunk örökké, mentünk az autóért.

Éreztél már olyat, hogy kezdenek a dolgok egyre jobban kicsúszni az irányításod alól, és te csak tehetetlenül sodródsz az eseményekkel? Az igényelt terepjáró helyett egy nagy családi egyterű jutott. Természetesen itt is a hurrikán volt a legfőbb indok, ezt adu ászként tudták minden helyzetben bevetni a helyiek. Túl sokan vittek autót, ez maradt. Az, hogy jóval korábban foglaltam, az én bajom. De legalább sikerült valamit lealkudni a felárakból, ami kárpótlásnak jó volt. A szállás felé tartva eltöprengtem rajta, hogy nevettek már ki engem, miért van tartalék póló, gatya a kézi poggyászomban. Hát ilyen poggyász elveszős esetekre tartogatom ezeket, legalább egy váltás legyen. És persze pont annyi minden volt a fotós felszerelésemből, hogy egy alap szettet össze tudtam állítani a búvárkodáshoz. Áldottam a tanácsért a bölcsebb fotósokat, akik még évekkel korábban javasolták, hogy így utazzak!

Késő este érkeztünk el a megadott koordinátákhoz. A tengerparton levő kis épületben kellett volna lennie az apartmannak, de sehol senkit nem találtunk, üzenetekre nem válaszoltak. A közelben levő nagyobb apartmanház biztonsági őre nem tudott semmit. Aztán előkerült egy másik biztonsági őr, aki javasolta, menjünk oda az apartmanhoz, valószínűleg be sincs zárva. Itt ez így szokás. Az pedig biztos, hogy senkit el nem fogunk érni.

És még nem volt vége a váratlan meglepetéseknek. Tudod, van az a pont, ahol azt érzed, na most már tényleg minden szar. Bejutottunk a nyitva hagyott apartmanba. Roppant szerény volt, egyszerű berendezéssel, kissé leharcolt konyhával. A hálószobánk falába a klíma konkrétan és tényleg vastag, ezüst színű ragasztószalaggal volt rögzítve. Jártam már fejlődő országokban, de ez még ott sem volt divat. Legalább le tudunk zuhanyozni, gondoltuk – csak előtte ki kellett belőle venni az építési törmelékkel teli vödröt, és kisúroltuk a kádat. Mindegy, amíg várunk sorban a zuhanyzási lehetőségre, majd szétnézek a világban. Keresem a leírásban megadott wifi jelét, sehol. Nincs router, nincs jel. Nem is találjuk meg. Másnap kiderült, hiába keresem, az csak úgy "ott maradt" a leírásban, mert már nincs.

A spirál pedig pörög lefelé, és ránt magával engem is. Másnap elmegyünk egy nagyobb bevásárlóközpontba, legalább a legfontosabb dolgokat megvenni, a számlákat gondosan megőrzöm a kártérítéshez. Egy olcsó telefont is veszünk, a csomagban adatforgalom, lebeszélhetőség is van. Kezdünk szétnézni, ismerkedni a hellyel. Aztán a telefonnal hiába próbálkozok, nem megy. Képtelenség aktiválni. Nagy nehezen találok wifit, kiderül, ezeknél előfordul hogy korábban már regisztrálva volt a szám, de nem deaktiválták, tehát nem fog sikerülni életre kelteni. Másnap visszacserélik, és az új telefonnal már gyorsan boldogulok. A légitársaságnál kedves francia kanadai ügyintézőkkel vívok küzdelmet. Esély sincs arra, hogy érdemben segítsenek. Várjak, és amint meglesz a csomag, hozzák utánam. Másnap tehát vettem még pár cuccot, és kezdtek kisimulni a dolgok. Végre elindulhatok felfelé?

A Florida Keys meglehetősen szomorú arcát mutatta a felszínen. Az út mellett végig hosszú törmelékkupac volt felhalmozva, az Irma rendesen kitombolta magát. Itt-ott a partra dobott, szétzúzott hajók hevertek. Ehhez képest a mi utazásunk idején már a legtöbb dolog működött, a boltok nyitva voltak, az éttermek is, a búvárbázisok is. Lehetett merülni, persze kölcsönzős cuccal, mert a sajátom az ki tudja, merre kalandozott. Az egyik komoly forgalmat bonyolító bázison kötöttünk ki: pörgött az adminisztráció, a szervezés, a pakolás, sorban indultak a búvárokkal teli hajók, különböző pontokra.

Mi a Spiegel Grove roncsát és egy zátonyt merülhettünk. A USS Spiegel Grove afféle floridai roncslegenda, 160 méter hosszú és már majdnem két évtizede annak, hogy elsüllyesztették a búvárok örömére. A víz ugyan nem volt rossz, de én azért jobban éreztem magam egy vékony neoprén ruhában. Már csak azért is, mert beúsztunk itt-ott. Furcsa volt a Floridában töltött idő alatt, hogy az amerikaiak inkább csak egy rövidnadrágot és egy pólót kapnak fel a merüléshez, bárhová is mennek. Igaz, nem is jellemzőek a 70-80 perces merülések... Gyorsan bezavartak minket a vízbe, körbenéztünk, ki a hajóra, átszerelés, második merülés, két nagy kör a zátony felett, borravaló a személyzetnek és viszlát.

No igen, a pörgés és a borravaló. Ezt nehéz volt megszokni. Előbbit azért, mert mindenhol ez volt, ami más országokban nem jellemző. Nem nagyon lehetett ücsörögni mondjuk egy étteremben egy pohár sör felett. Ha az ember befejezte az evést, elvitték a tányért, megkérdezték, kér-e még valamit. Két perc múlva újra megkérdezték, és ha nem rendeltél mást, harmadjára már a számlát hozták. Fizess, add a borravalót és viszlát. Borravaló az mindenhol járt, a búvárhajókon is elvárták, pedig a merülés nem volt olcsó.

Egészen extrém helyzetekben is szóba került. A környék másik híres roncsa, a USNS Vandenberg lett volna egy nap a célpontunk. Ez is hatalmas hajó volt, ráadásul a roncs igen látványos a rajta levő óriási antennák miatt, annak idején ugyanis rakéták irányítására, nyomkövetésére használták. Elautóztunk Key Westig, a félsziget legdélebbi csücskéig, ahonnan már csak egy ugrás Kuba. Mire odaértünk, elkezdett zuhogni az eső. Egyszerűbb volt a kikötőben leparkolva az autóban neoprén ruhába bújni. A szél feltámadt, de a búvárokkal teli hajó nekiindult. A viszonyokat jobban ismerő helyi hümmögve mutatott körbe a kikötőben: ne számítsunk sok jóra, mert még a parti őrség hajói is védett helyre húzódtak.

Egy ideig küzdöttünk az elemekkel, aztán a hajó visszafordult. Megesik, nincs gond, a pénzt visszaadják hiszen nem a mi hibánkból maradt el a merülés. De még a kikötés előtt jelzik, ettől még lehet borravalót adni, hiszen a személyzet ma is ott volt. Húsz percnyi hullámvasút a tengeren, a roncsot nem látjuk, és még adjak pár dollárt? Ahány ház annyi szokás. Eszembe sincs kritizálni ezt, egyszerűen csak ők máshogy működnek mint mi, a kultúrának ez is a része. Az éttermi számlák aljára is gondosan rányomtatják a lehetséges borravalót, mert a fogyasztás végösszege alapján kiszámolják, mennyit kell adni, ha 10, 15 vagy 20 százalékkal fejelnéd meg.

Apropó, végösszeg. Az USA-ban rettentően jó dolog vásárolgatni. Egy pillanat alatt beszippant az áruházak kínálata, no és a nagyszerű árak is. Amikor már majdnem az út végén jártunk, és a csomagom még nem volt sehol, komolyan felmerült bennem, itt kellene búvárfelszerelést venni. Ha a csomag elveszett és kapok kártérítést, abból a pénzből a tengerentúlon jóval több dolgot lehetett volna beszerezni. Végül csak egy kiváló neoprénruhát vettem, és bíztam benne, visszatérnek hozzám a tévúton járó cuccaim. A nagyobb áruházakban mindent lehetett kapni, és rengeteg dolgot nagyon olcsón. A csomagjaim híján ott szereztem egy új ruhatárat, és a minőséggel sem volt gond. Csak éppen akkor lepődtem meg, amikor fizetésre került a sor, és kiderült, minden ár nettóban van feltüntetve, a forgalmi adót a fizetéskor adják hozzá. Ami 49,99 dollárra van kiírva, az kicsivel több lesz a pénztárnál. Úgy tartják, azt a plusz pénzt nem ők kérik, hanem az állam, nem is kell kiírni.

Ez is csak olyan apróság, amihez azért nem nehéz alkalmazkodni. Nekik nyilván a fordítottja lenne szokatlan. (Az adó mértékéről nem is beszélve, attól tényleg meghökkennének...) Jó volt a Florida Keys, de azért nem szakadt meg a szívünk, amikor magunk mögött hagytuk a kissé szakadt apartmant. Hosszú autózás várt ránk északra, Tampán túlra. A kiváló utakon még ez is egyfajta élmény volt. Megszerettük a nagyon jól pakolható, és meglepően kényelmes egyterűnket is.

Crystal River, a manátis kalandok fővárosa. Egy éjszakát töltöttünk itt, másnap hajnalban vártak minket a túraszervező cégnél. Olyannyira lehűlt a levegő, hogy komolyan elgondolkodtunk rajta, egyáltalán megfelelőek-e a viszonyok a manátis programhoz? Pedig valójában nagyon is. Az évnek ebben a szakában, a hűvösebbre forduló időben húzódnak be a melegebb vizű öbölbe az állatok, tehát most volt esély arra, hogy találkozzunk velük. Mindenesetre amikor a hajó elindult, és a víz fölött lebegő párát láttam, továbbra is bizonytalan voltam benne, megéri ez a buli.

Végül betértünk egy kisebb öbölbe, és akkor már itt-ott felbukkant egy manáti a vízben. Ezek a hatalmas, felfújt tömlőhöz hasonlító állatok békésen lebegtek, úszkáltak, vagy csak hevertek a víz fenekén. Azt jó tudni, egy manáti akár 500 kilós is lehet, és ha épp nem alszik vagy a turistákkal játszik, akkor eszik: egy nap a saját tömegének tíz százalékát kitevő növényt is lelegel. Találó név rájuk az, hogy tengeri tehén!

A megadott helyen lelassítottunk, felvettük a kötelező sznorkeles mellényt, nehogy bajunk essen, majd a vezetőt követve becsobbantunk óvatosan a vízbe. Ekkor a kíváncsibb manátik megindultak felénk. Mit megindultak, egyenesen elkezdtek bökdösni, ölelgetni, odabújtak hozzánk, majd megfordultak, hogy vakargassuk meg a hátukat, a hasukat. Szürreális, nehezen elmesélhető élmény volt az egész program. Tulajdonképpen semmit nem csináltunk, csak lebegtünk a kissé zavaros vízben, miközben jöttek ezek a jópofa, barátságos állatok. Beálltak mellénk egy szelfire, közre fogtak, sőt, olyan is volt, hogy alánk úsztak és a szó szoros

értelmében a hátukon emeltek ki a víz felé. Hülyén hangzik, amikor egy fél tonnás lényre azt mondod, hogy cuki, de ha van akikre tökéletesen illik a szó, akkor ők azok. Voltak már különleges találkozásaim a vízbe, ám ennyire gyermeki örömöt nagyon-nagyon ritkán éltem meg merülés közben.

Pontosan tudom, hogy ez így, ebben a formában nem nagyon tér el az oslobi cetcápás turistagyártól. Jönnek-mennek a kis hajók, hozzák a családokat, bohóckodhatunk a mentőmellényekkel, miközben a manátik kedvéért nyílnak a bukszák, csörög a kassza. Itt mondjuk nem etetik őket, épp csak "kihasználják" az állatok barátságos voltát. És kétségkívül vigyáznak rájuk, a hajók igen lassan mennek, komoly szabályok vannak rá, hogy két kézzel a manáti nem ölelhető át, amelyik nem érdeklődik, azt nem szabad zaklatni, csak óvatosan mozoghatunk és így tovább. Tudom, van, aki így is idegenkedik egy ilyen programtól. Én mindent megértek. Mégis azt mondom, ha egy lehetőséged van rá, ezt ne hagyd ki. Elképesztő, csodálatos, hihetetlen. Ott és akkor valahogy oly érdektelennek tűnt a csomagom eltűnése, a kisebb-nagyobb gondok az utazás elején! Mindent megért ez az élmény.

Vissza a félsziget keleti partjára! Miami Beach, már a neve is eléggé jól cseng, és végre normális volt az apartman, jó helyen. Lassan kezdünk belelazulni Floridába. A sarkon volt egy kis hely, dél-amerikai stílusú rendelőkkel. Akkoriban volt divatos sláger a Havana Camila Cabellótól, és amikor ilyesmi szólt az autórádióból, jobban rá lehetett hangolódni Miami utcáin bolyongva. NHL-meccs, néha vásárlás itt-ott, elképesztő tematikus választékú boltokban. Rácsodálkozás az egyik outdoor dolgokat áruló pláza kínálatára, ahol hajótól a lőfegyverekig minden volt. Beugrott, hogy a régi kedvenc Bud Spencer – Terence Hill filmjeimből nem egy itt forgott a környéken, el is autózunk az egyik hotel előtt, máshol meg ott van egy híd, ami pont olyan, mint ahol Bud tűnődött az élet ürességén.

Merülni itt is lehet, és még a vihar se mossa el a kihajózást. Miami helyett inkább kicsivel északabbra, Pompano Beach-en keresek bázist, a leírások szerint több a látnivaló a víz alatt. A bázisnak több hajója is van, az egyikről épp óriási szigonypuskákkal szállnak le, minket egy másikra irányítanak, mert az visz egy roncshoz, aztán meg egy zátonyhoz. Kevés vendég van rajtunk kívül, bemutatkozunk, mondjuk angolul, "we are from Hungary". A kapitány hátrafordul, és ennyit mond: "Szevasztok, én is, Zoli vagyok". Beszélgetünk Floridáról, búvárkodásról. Sok éve él kinn, megtalálta a helyét. Elmondja, ne hagyjuk ki a most kezdődő hajókiállítást, például azért, mert ez a legnagyobb a világon. Először egy frissen elsüllyesztett hajó, az Okinawa roncsát nézzük meg, ki és be úszkálunk, aztán feltűnik egy a környéken élő hatalmas sügérekből. Sajnos nem hagyja magát fotózni. A roncs nem rossz, a zátony inkább csak átlagos. A másik búvárpár langusztákat akar fogni, ők nem találnak, mi viszont egy kis területen tucatnyit is.

A hajókiállításon pedig leesik az áll. Hajók mindenhol, és persze minden eladó. Ott vannak a kisebb csónakok, amiket hétvégi hobbihajóként használnak. Már ha használnak, a Keys

környékén óriási hajóparkolók vannak, ahol 4-5 szint magasan tárolják különleges állványokon az éppen nem vízen levő hajókat. A helyi mondás úgy tartja, csak egy boldogabb nap van annál, amikor megveszed a hajódat: amikor végre sikerül túladnod rajta. Aztán megyünk tovább, és a kikötőben végül elérünk a luxus yachtokig. A csúcskategóriájú hajók hátuljában kis hajótároló, benne 3-4 gyors motorcsónak, jetski, a komolyabb hajókhoz helikopter is jár, az is ott van, megnézhető. Ártábla is van, annyi nullával, ami eléggé elgondolkodtat, ugyan miből lehet ilyen irdatlanul sok pénzt összeszedni? És itt nem egy ilyen csodahajó van, hanem tucatnyi. Ide már nem engednek fel csak úgy bámészkodókat, előzetes bejelentkezés után érkezhetnek a vásárlók. Sejkek, fegyverkereskedők? Ki tudja?

Merülünk még egy napot, de sajnos nem Zoli a kapitány. Azért megyünk, azért fizetünk, mert roncsot néznénk, erre útközben a kapitány tétován mondja, nem is tudja, mi a program. Szerencsénkre van a hajón most is másik búvár páros, egy oktató és egy tanítványa. Az oktató kijelenti, a roncshoz megyünk és kész, majd ő leköti a búvárhajót. Megjelenése, határozottsága azt sugallja, pár évet lehúzott egyenruhában. A kapitány bólint, aztán szól, mindjárt a roncsnál vagyunk, az oktató készülődhet. A fickó kiáll teljes cuccban a hajó végére, hogy beugorjon. A kapitány valamit elnézett, mert negyed órán kapaszkodik szegény hátul, mire tényleg megérkezünk az Ancient Mariner nevű hajóhoz. A roncs? Volt rajta élet, de az Irma még itt, a víz alatt is tombolt, kissé zilált a sok éve mélyben levő hajótest. Eszembe jut, az előző napokban merült roncsot pedig a helyiek elmondása szerint még 25 méteres mélységben is képes volt kicsit megdönteni. Aztán jön még egy utolsó merülés egy zátonyon, végül a part közelébe érve eszembe jut, illik borravalót adni. Nem a kapitány kapja, hanem az elvileg nem is a cégnél dolgozó oktató. Hálásak vagyunk neki, ő pedig szó nélkül elfogadja. Megérdemli.

Talán furcsának tűnhet, miért ragaszkodtunk annyira a roncsokhoz. Florida jó hely, a víz kellemes. Az élőhelyek viszont, a Vörös-tengerhez vagy Dél-Kelet-Ázsiához hasonlítva másfélék. Kevesebb a szín, kevesebb a mozgás. A roncsokon nehéz unatkozni. Igaz, mind a három hely mesterséges zátony volt, mert arrafelé is rájöttek, kell valami pluszt nyújtani a búvároknak. Volt rajtuk mit nézni, és az élővilág is benépesítette őket. A második merülésekre hagyott zátonyokon volt pár lágykorall, a languszták, más nem nagyon. Sajnos még dajkacápákba sem futottunk bele. Merülni természetesen így is jó, de azért nem ártott feldobni a búváros napokat roncsokkal.

Utolsó estén NFL-meccs. Zsúfolásig telt stadion. Természetesen a Miami Dolphins játszik. A hangulat óriási. Esti meccs, tudom, hogy otthon ezt adja a tévé, csak nálunk az már az éjszaka közepe. Furcsák az amerikaiak: hogy gyorsabban kiérjenek a parkolóhoz, a meccs vége előtt negyedórával már szállingóznak a kijárathoz. Uberrel jöttünk, azzal is mennénk, ám kiderül, teljesen széteső a szervezés. Óriási tömeg vár a fuvarra, a sofőrök elérhetetlennek tűnnek. Most kell segítségül hívni a szuperképességünket, a szocializmusban ránk ragadt sorban

állási, helyezkedési tudást! Meglepő módon gyorsan keresztül tudunk vágni a tömegen, aztán irány vissza az apartmanba. Új bőröndöt vettem a hazaút előtt, beleraktam a sok összevásárolt cuccot, mert az én elveszett táskámnak még mindig se híre, se hamva.

Búcsút kell inteni Floridának. Megint eszembe jutnak a hurrikán sújtotta részek, a mindenhol tetten érhető rombolás a Keys-en. Aztán a Miami melletti soksávos autópályák ugranak be, a homokos tengerpartok, a belvárosban a felhőkarcolók. Boltok, amik marasztaltak, és éttermek, ahonnan minél gyorsabban kitessékeltek. A manátik csókja. A hét mérföldes híd, és az Egyesült Államok szárazföldi részének legdélebbi pontja. A 0 mérföld Key Westen, amiről azt hittem, valami különleges hely, a valóságban viszont csak egy szokványos távolságjelző tábla egy kisbolt előtti villanyoszlopon. A békés hangulat, amiben az ellentétes csapatnak szurkolók megférték egymás mellett egy hetvenezres tömegben. Kenny bácsi barbecue falatozója, valahol félúton Tampa és Miami közt. A fürdőgatyás roncsbúvárok. A rádióból szóló latin slágerek. A mindenhol ott levő amerikai zászlók. Akkor is nehéz volt feldolgozni mindent a látottakból, most is furcsa visszagondolni arra a milliónyi benyomásra, ami ért.

Már itthon voltam két napja, amikor keresett a légitársaság. Hűtlen táskám a legelső átszállásnál elakadt, Brüsszelben töltötte ezt a két és fél hetet. Talán úgy volt vele, egy Hamburg-Brüsszel járatot emlegettem mindig a floridai út kapcsán, akkor nyilván itt van még dolga. A poggyászkésére mindenesetre fizet a légitársaság is, a biztosító is. Vannak számlák, de attól függetlenül is korrektek, összességében még egyszer ideadják a repjegy árát. Igaz, ezúttal az már el lett költve, ruhákra, bőröndre, egyebekre, így aztán nem megyünk vissza postafordultával Miami Beach-re. Mostanában pedig nem nagyon van olcsó repjegy sehová, így aztán nem lehet bízni benne, hogy még egyszer ilyen mázlink lesz egy hamburgi kiruccanással.

Retró

Fájt volna, ha elvesznek a búvárcuccaim, még ha lett is volna kárpótlás. Az a furcsa helyzet, hogy nem kevés cuccom bejárta, végigmerülte velem a világot, sőt, mostanra már nagykorúvá értek, szavazhatnának illetve alkoholt is fogyaszthatnak. Egy jó minőségű, karbantartott felszerelésnek 10-15 év nem vészes kor, feltéve, hogy nem bázison, napi használatban van, hanem csak olyan kedvtelési búváré, mint én vagyok.

Ez azért elgondolkodtathat. Ha a most használatos cuccok gond nélkül szolgálnak ennyi évet, a régebbiek is használhatóak akár manapság is? A válasz erre az, hogy igen. Olyannyira, hogy még ki is alakult egy kis kör a búvárkodás világában, akik nem csak gyűjtik, hanem akár használják is alkalmanként a régi légzőkészülékeket, maszkokat, uszonyokat.

Az elmúlt években ezt-azt megtanultam magam is a búvárkodás technikai oldaláról. Szervizesként nem állnék helyt, ám azt még én is megértettem, hogy nem kevés felszerelés alapvető működése alig változott évtizedek óta. Az egyszerűbb oxigénes újralégzők például nagyon hasonlók azokhoz, mint amilyenekkel Hans Hass merült. A Cousteau-Gagnan féle nyílt rendszerű légzőkészülék alapelvei pedig megegyeznek a mai légzőautomatákéval. A továbbfejlesztett két lépcsős, kiegyensúlyozott modellek is évtizedekkel ezelőtt megjelentek.

A maszkok terén nyilván nincsenek nagy csodák: a korai ovális ablakos, egyszerűbb darabokat felváltották az orrzsebesek, de a funkciójuk semmit nem változott. A búvárruhák anyaga is régóta neoprén már. Van újabb, elasztikusabb anyag, de maximum az változott, milyen szín a jellemző, a divatos. Régen feketék voltak a ruhák, aztán volt piros meg kék, utána mindenféle neonszín csodát gyártottak, most pedig ismét a fekete az alapszín, pár kiegészítő elemmel. Az uszonyok pedig külön megérnek néhány szót. A híres Jet Fin első változatát, amit ma is használnak a technikai búvárok, a hatvanas években tervezte Georges Beuchat. A manapság nagyon elterjedt Mares Plana Avanti első változata is bőven az ezredforduló előtt született. A mellények finomodtak, de az alapfunkciók maradtak ugyanazok.

Ha valakire ma ráadnánk egy 1985-ös tervezésű, de új állapotú felszerelést az uszonytól a légzőkészülékig, maximum csak a színek különbségét venné észre az emberek többsége, ám ugyanolyan használható lenne, mint egy mai összeállítás. Több, mint fél évszázadnyit kellene visszaugrani az időben, hogy olyan szettet tudjunk összerakni, ami már szokatlan volna. Régies, dupla tömlős nyomáscsökkentő, mellény helyett csak hevederek és háttámla vannak, a maszknak nincs az egyenlítést megkönnyítő orrésze – ez azért feltűnő. Legalábbis a megjelenést illetően.

Aztán a víz alá merülsz vele, és kiderül, hogy működik. Jön a levegő. Ha normálisan állítod be a súlyozást, a lebegéssel sincs nagy gond. Aki nyeléssel egyenlít, annak nem is számít az orrzseb a maszkban. A múzeumból összeszedett cuccokkal is lehet merülni, és nincs a búvár életveszélyben. Feltéve hogy tényleg megtanították búvárkodni. Nem kell csodálatosan nagy

tudományra gondolni, egyszerűen csak annyi a kulcs, hogy az ember a megfelelő mennyiségű ólmot rakja magára. Ekkor egy olyan kis mélységű merülésnél, mint a jellemzően medencében zajló retró búvárkodás, egészen csekély mértékű negatív lebegőképességet kell kompenzálni úszással – ha kell egyáltalán bármit. Aki ennyire nem tud úszni, annak nem biztos, hogy kellene búvárkodni.

Megjegyzem, a mai nagy emelőképességű mellényekkel, wingekkel merülő búvárok talán furcsának is találják, hogy itt-ott komolyabban veszik annak az ellenőrzését, egyáltalán tud-e úszni a tanfolyamra jelentkező. Felfújt mellénnyel ugrunk be, bármi baj van, a felszínre lehet menni az ólom eldobásával, a mellény egyébként is a felszínen tart. Az gondolom, kezdőként a búvárkodást nem azért kell tanulni, mert arra készülünk, hogy minden jól működik. Az a cél, hogy megtanuljuk, mi van, ha valami baj történik. És ennek része az is, hogy tudunk súlyozni. No meg úszni. Minden mindennel összefügg, és nagyon is számít, mennyire vagyunk túlsúlyozva, és ha gond van, hogy oldhatjuk meg saját erőből. Amikor már valakinek az alapok mennek, akkor pedig lehet mindig újabbat tanulni. Ott van például a kincsvadász, a cápabirkózó vagy a víz alatti késharc-képzés, aminek feltétlenül hasznát veheted, ha meg akarod idézni a retró filmek hangulatát. Mindenesetre a lényeg az, hogy honnan indulunk: megtanulunk lebegni. A régi búvárcuccokat használva, mellény nélkül pedig rögzül bennünk, hogy tudunk mi merülni mindenféle kisegítő eszköz nélkül.

Tudom, vannak a világban olyan helyek, ahol a most divatos retró búvárkodást a tengerben űzik. A tengerentúlon, ahol a Sea Hunt sorozatnak rengeteg rajongója volt az ötvenes évek végén, a floridai édesvizes merülőhelyeken kapják fel az ősrégi cuccokat, ugyanott, ahol egykor a filmesek dolgoztak. Természetesen ennek is megvan a maga varázsa. De ismerkedni, próbálgatni medencében is kiválóan lehet. Remek program az ilyen a téli időszakban.

Hogy hol jutok ilyen cuccokhoz hozzá? Hol máshol, mint Derecskén. Időnként ránézek a különböző használt cikkes oldalakra, böngészem, nem lomtalanít-e valaki valahol. Így jött velem szembe a hirdetés, amin egy dupla tömlős reduktort, pár műszert, régies ólomövet kínáltak eladásra, zavarba ejtően olcsón. Egy családlátogatással kötöttem egybe a derecskei kirándulást, és egy ócska szatyorban adták át a nekik kacatnak tűnő, számomra kincset érő dolgokat. Egy szintén régi felszereléseket gyűjtő cimborát kerestem fel Csepelen, nézzük meg, milyen is belül a légzőautomata. Nekiültünk kicsit szerelni, végre én is láttam, mi van egy ilyen egyszerű, egy lépcsős nyomáscsökkentőben. Elárulom: nem sok alkatrészből áll. Ami viszont feltűnő volt, az állapota. Talán még soha nem volt vízben, egészen kifogástalan és tiszta volt a belső része. Aztán kimentünk a kert végébe, ami a tónál végződött, belehasaltam a vízbe a cuccal, és gond nélkül működött.

Innen-onnan, jellemzően fillérekért kerültek elő ezek a régi, vagy dísztárgynak való, esetenként akár használható felszerelések. Amikor Csobánkán megnyílt a kis búvártörténeti tárlat, én is elmentem megnézni, sőt, még egy uszonnyal is gazdagítottam a kollekciót.

Nagyon régi, ritka modell volt, egy gumiból készült Semperit, "Hans Hass System" felirattal. Valóban a Hass-csapat egykori uszonyainak másolata volt, ez azért mai szemmel nézve már nagyon régiesnek tűnt.

Egy kitérőt azért érdemes tenni. Nyilvánvaló, hogy ebben a szubkultúrában, a régi búvárfelszerelések iránt érdeklődők körében bizonyos dolgokat máshogy nézünk. Ha szóba kerül az egykori Linda sorozat búváros epizódja, lesz, aki tudni fogja a végén milyen légzőkészüléket használ a főszereplő és hol forgatták az izgalmas víz alatti kalandokat (egy szovjet gyártmányú Podvodnyik és Nyékládháza a válasz). Egy barátom rettentő örömmel mutatta, hogy sikerült szereznie egyet abból az igen furcsa reduktorból, amit a hetvenes évek végén készült The Deep című filmben lehet látni (GSD Spinnaker). Amikor elővettem egy találkozón a régi légzőautomatámat, volt, aki örömmel idézte fel, hogy négy évtizede ennek a már rég megszűnt spanyol gyártónak az egyik maszkja volt az első felszerelési tárgya (Nemrod).

Természetesen nem hoz mindenkit lázba a búvártörténelem, és ezzel nincs is semmi baj. Az egyik búvárt a cápák érdeklik, más fotózni szeret, vannak akik roncsokban és barlangokban merülnek a legszívesebben. És vannak, akik ősrégi kacatokkal is kipróbálják a merülést. Amikor aztán vállalkozó kedvű szervezők tető alá hoztak találkozókat, ahova sokan hoztak magukkal kipróbálható, különleges felszereléseket, elég sokan jöttünk össze egy kis élménymerülésre. Az egyik alkalommal lehetett rézsisakkal merülni, furcsa kinézetű újralégzőkkel, katonai mentőkészülékekkel, Karló hozta a gyönyörű Aqua Lung kollekcióját. Szétnézek, mi történik épp a közelben a medence mélyén, és látom, ahogy a főszervező, Imre, valami gázálarchoz hasonló borzalmas külsejű készüléket felvéve sétál odalenn. Egy szó mint száz, aki egy kis időre vissza akart ugrani a hőskorba, megtehette. Gyorsan ráérzett mindenki, hogy aki igazán akar és szeret, ezekkel is búvárkodhat. A mi hobbink kétségkívül érdekes abból a szempontból, hogy ténylegesen bele lehet kóstolni abba, a kezdet kezdetén hogy űzték. Ez még akár abból a szempontból is igaz, hogy az egy lélegzettel merülés is hasonló képességeket és felkészülést igényel, mint akár ezer éve.

Érdekes belegondolni abba, mennyire meg tudja határozni hosszú időn át a közvélekedést, a szóhasználatot a több évtizedes berögződés. A könyv elején szóltam arról, mekkora hatással volt a cápák megítélésére egyetlen Spielberg-film. Sokan ma is a híres filmzene taktusait hallják magukban, ha felbukkan a jellegzetes hátúszó. Ki tudja, miért kezdték el békatalpnak, búvárszemüvegnek, oxigénpalacknak nevezni az alapfelszereléseket, de még ma is találkozni ezekkel a kifejezésekkel. Nyilván nem hiszem, hogy azonnal pokoli lények rántják magukkal az örök kárhozatba azokat a búvárokat, akiknek kicsúszik a száján a tappancs szó uszony helyett – bár akad aki úgy viselkedik, a tévesztőkkel, mintha tényleg ez a veszély fenyegetne. Mi már abban a korban élünk, ahol a búvárkodás messze nem az a misztikus, maroknyi vasember által űzött életveszélyes extrém sport, mint aminek sokan gondolták. És van lehetőségünk rá,

hogy kiderüljön: régen sem ez volt. Egyszerűen csak búvárkodás. Békaembernek pedig már rég nem hívnak minket. Talán csak akkor, ha Pelikán József vallomása jut eszünkbe a Tanúból amikor zöldfülűként búvárok közé csöppenünk: egykor mi sem gondoltuk, hogy békaemberekkel fogunk találkozni.

A Cousteau-dokumentumfilmekben látható csapat olyan volt, mintha egy rakás tűzben edzett férfi nézett volna szembe a tenger kihívásaival. A játékfilmek pedig... Ha volt víz alatti jelenet, akkor szinte menetrendszerűen feltűntek a cápák is. Kincses roncsok, víz alatti késpárbaj, hihetetlen mélységek – kellett a nagy sztori. Ha ezeket látta valaki, furcsa elképzelései alakulhattak ki a merülésről. Az már inkább meghökkentő, hogy az újabb filmek is a régi receptet követik, és tele vannak marhaságokkal. Cápák és búvárszemmel nézve értelmezhetetlen jelenetek sorakoznak az utóbbi évek olyan sikerfilmjeiben mint a 47 méter mélyen, például. Legalább a régi filmeknek megvolt a maga romantikája. Esetleg csak azért tetszenek, mert működik a nosztalgiafaktor.

Mik számítanak mai szemmel is nézhetőbb búváros filmeknek? A The Deep (A mélység) például, 1977-ből. Peter Benchley írta ennek is a sztoriját, csakúgy, mint a Cápáét, de itt nem a tengeri ragadozók a rosszfiúk. Az újabbak közül az Into The Blue (A tenger vadjai) 2005-ös, és nézhető. Két klasszikus James Bond-filmet, a Thunderball-t (Tűzgolyó) és a Never Say Never Again-t (Soha ne mondd hogy soha) emlegetik gyakran, az előbbi víz alatti kézitusás csatáját valószínűleg jó ideig nem tudják felülmúlni, pedig több, mint fél évszázada forgatták. A Men of Honor (Férfibecsület) a rézsisakos katonai búvárkodás korába visz vissza. Az 1989-es The Abyss (A mélység titka) James Cameron érdekes, látványos fantasztikus filmje volt, emlékezetes darab.

Nálunk kevéssé ismert az ötvenes évek klasszikusai közül a Sea Hunt sorozat Lloyd Bridges főszereplésével, illetve az amerikai katonai búvárkodás kezdeteit felelevenítő The Frogmen 1951-ből, és az ehhez hasonló témájú, csak angol film, a The Silent Enemy 1958-ból. A cápás és tengeri szörnyes filmekre inkább nem térek ki, talán csak egy kivételt teszek. A Piranha 2: The Spawning James Cameron első játékfilmje volt, és ugyan hülyeség az egész repülő piranhás horror, kétségkívül sok benne a különleges víz alatti jelenet. A rendező már ott megmutatta, több egy átlagos B-filmesnél. Az egy kaptafára épülő kincskeresős filmek közül az Underwater!, a Fool's Gold, a Wet Gold érdemes említésre. Elvis Presley veterán katonai búvárként merül (és fakad néha dalra) az 1967-es Easy Come, Easy Go című filmben.

Kevesen látták mifelénk az olyan, kifejezetten búvár témájú darabokat, mint a holland krimi, az Amsterdamned, a kanadai Deep Sea Conspiracy, az ipari búvárokról szóló norvég Dykket. A németek is csináltak több búváros kalandfilmet, például az Ein toter Taucher nimmt kein gold címűt, a Haie an Bord-ot.

Természetesen a sokak számára meghatározó filmélményt jelentő Le Grand Bleu (A nagy kékség), Luc Besson filmje sem hagyható ki a felsorolásból. Bár ezzel kapcsolatosan nekem

mindig vegyesek az érzéseim, mert bármennyire klasszikusnak is gondolom, az a tény, hogy Besson az amerikai piacra újravágta a filmet, új zenét tett alá és happy enddel zárta, kicsit megváltoztatja az összképet. Folco Quilici 1962-es filmje, a Ti-Koyo e il suo pescecane azért nagyon különleges, mert jóindulatú cápa kapta a főszerepet benne, ami életre szóló barátságot köt egy bennszülött fiúval. A filmet 1979-ben az amerikaiak is feldolgozták, Beyond the Reef címmel, de sajnos ez a pozitív cápás sztori messze nem lett annyira ismert, mint a Spielberg-féle rémfilm.

Mielőtt kérdeznéd, bevallom, ezeknek a filmeknek a túlnyomó többségét láttam, és még sok másikat. A kitérőt azért tettem, mert a fenti alkotások jelentős részéről alig hallhattak a magyar búvárok. Azt hiszem, említettem már, a búvárkodás sok szempontból érdekel, és ez az egyik. A fenti felsorolás akkor lehet érdekes, ha kíváncsi vagy, milyen módon változott a búvárkalandok bemutatása. Bár szerintem alapvetően igazán nem sokat, hiszen bizonyos alapvető tényezők pont ugyanazok mint rég: a laikus néző számára a víz alatti világ ismeretlen, veszélyes és szörnyekkel teli, a palackba zárt levegő pedig korlátos. Erre a két dologra lehet felhúzni a legtöbb kincskeresős sztorit. No meg az is lehet, egyszerűen csak megnéznél egy jó búváros filmet a hideg téli estéken, és akkor hasznos lehet a fenti felsorolás.

Mi köze ennek a retró búvárkodáshoz? Egy kicsit színezi a programot, amikor ez vagy az a felszerelés olyasmikre emlékeztet, amiket régi, klasszikus filmekben láthattál. Egy jól felkészült retró búvár alaposan megtanulhatta a filmekből, csakis homlokra tolt búvárszemüveggel lehet a felszínen, a nyakra lehúzott maszk úri hívság, divatozás, a gyengék választása.

Szívből ajánlom, hogy ismerkedj egy kicsit búvártörténelemmel, akár retró napokon, akár filmek nézésével, könyvek olvasásával. Nem árt, ha megtanulod, kik és hogy taposták ki nekünk az utat. Meghökkentő a régi Hans Hass-könyvekben olvasni, milyen expedíció volt eljutni egy trópusi tengerbe nyolc évtizede. Cousteau könyveiből kiderült, milyen áldozatokat hozták, amíg gyakorlatilag magukon kísérleteztek az első merülések végrehajtásakor. Akár még magyar könyvet is érdemes forgatni, amiből kiderül, az egykori vörös-tengeri expedíciók Jugoszláviából indultak, mert az egész Földközi-tengert átszelve, a Szuezi-csatornán át jutottak el Egyiptomba! Mi pedig megsértődünk, ha túl korán indul a közvetlen repülőgép...

Talán fel sem fogjuk, milyen lehetőségeink vannak manapság. Hát kapd fel azt az ósdi légzőkészüléket, és próbáld magad beleélni abba a helyzetbe, ez az egy palack levegőd van, s vonattal viszed magaddal a tengerpartra. Felveszed, próbálsz minél kevesebb levegőt elhasználni, hadd tartson tovább az a palack. És aztán várhatsz következő évet az újabb expedícióra. Hányan maradtunk volna búvárok ilyen körülmények közt? Hányan kezdtük volna egyáltalán el?

Fenn a messzi északon

Különleges reggelre ébredtünk, az egész éjszakán át tartó hajózást követően. A víz tükörsima volt, és a hajó oldaláról lenézve egy roncs körvonalait lehetett kivenni. A Vörös-tenger ritkán járt részén kötöttünk ki, Hurghadától messze északra. Onnan több, mint 200 kilométert kellett hajóznunk idáig, a Szuezi-csatorna bejáratáig, hogy teljesüljön egy több éves álom.

Szeretjük Egyiptomot, a szafarizást, a jól ismert merülőhelyeket. A Ras Mohammed vagy a Thistlegorm sokadjára is élmény, nincs azzal tehát semmi gond, ha visszajárunk. Ám én az a fajta ember vagyok, akiben motoszkál a kisördög, hogy meg kellene nézni pár új helyet, olyanokat, amiket szinte senki sem látott. Ahogy évekkel ezelőtt olvasgattam mindenféle leírásokat, kiderült, hogy jóval túl a Thistlegorm pozícióján is akadnak roncsok, amelyeket alkalmanként felkeresnek a búvárok.

Az ilyen túrákban bőven van bizonytalanság, viszont nincs veszíteni való. Minket is felkészítettek arra, hogy ha szél van északról, ezt a hosszú hajózást nem fogja bevállalni a kapitány, tehát szurkolnunk kell a jó időért. És mi történik ha nem jön össze a kaland a Szuezi-öbölben? Thistlegorm, az Abu Nuhas zátony roncsai, a Ras Mohammed esik útba. Nem rossz program ez sem. Nem mertük magunkat igazán beleélni hogy pont most messzebbre jutunk, mert már évek óta szerveztük a túrát, sikertelenül. A legtöbben nem is vállalták ezt az útvonalat. Hallottam speciális engedélyekről, az arrafelé túl hideg és túl zavaros vízről, a nagyobb hajóforgalom miatti veszélyekről. Most végre valaki elvi szinten igent mondott, belevágtunk hát. Amíg oda nem értünk, addig tartottunk tőle hogy majd lesz egy jó kifogás.

A túra első merülése egy Balena nevű kis hajó roncsán volt, gyakorlatilag közvetlenül a kikötő előtt Hurghadában. Azért javasolták ezt, mert ha valakinek valami nem működött, itt még mindent be lehetett volna szerezni. Aztán kiderült, a kicsi roncson elképesztően nagy élővilág van, denevérhal úszott az üveghalak felhője alatt, csigák, tűhalak bujkáltak itt-ott, a hajótest alatt kék pöttyös ráják lapultak, a különféle alkatrészeket benőtte a lágykorall. Jó ráhangolódás volt a hosszú hajóút előtt.

Egész éjszaka dolgoztak a motorok, így érhettünk el addig a bizonyos legendás roncsig. Az SS Turkia a Thistlegorm és a Rosalie Möller kortársa, és hasonló volt a feladatuk is: a második világháború idején a teljes afrikai kontinens megkerülésével szállítottak utánpótlást a brit csapatoknak. Csak míg a Cousteau által felfedezett Thistlegorm világhírű lett és csapatosan merülnek rajta, a Turkiáról sokáig nem is tudtak, és ma is alig jár arra valaki. Mi is egyedül álltunk a roncs felett, és nem számítottunk arra, hogy bárki más felbukkan a közelben.

"Today my name is Aziz", így kezdte minden nap az eligazításokat a merülésvezetőnk. Az út első szakaszán időnként még neki is újdonságot jelentett egy-egy hely, így aztán nagy lelkesedéssel jött velünk merülni ő is. A Turkia valamivel kisebb hajó, mint a Thistlegorm, és a rakománya sokkal kevésbé látványos. Azt állítani, hogy a két roncs ugyanazt tudja nyújtani,

óriási ferdítés lenne, erről szó sincs. A többi vörös-tengeri ronccsal összevetve viszont megállja a helyét. Egyrészt a hajótest szépen egyben van, nem is túl mélyen nyugszik, egészen kényelmesen körbeúszható, megnézhető a tattól a hajó orráig. Mivel nincsenek rajta tömegek, nem kell sorban állni egy-egy érdekesebb hely előtt. Az orrnál is lehetett úgy sziluettet lőni, hogy csak az én modellem volt a hajó mellett.

Ezernyi dolog lehet borzongatóan izgalmas a búvárkodásban, és egy új roncs merülése általában beleesik a kategóriába. Egy olyan roncsé pedig végképp, amit rajtad kívül nem nagyon látott magyar búvár. Ez adta meg azt a pluszt, ami miatt a Turkia kiemelkedett az átlagból. Bár ez így túlzás, mert voltak izgalmas belső terek, helyiségek, volt rajta élet, és például itt is van két autó a raktérben. Az egyik erősen szét volt esve már, de a másik még kifejezetten felismerhető volt. El ne feledjem megemlíteni, mind a kettőnek megvolt a kormánya, ami sokat elmond arról, mennyire gyakran merült roncs.

A merülések után a különböző búvárcsapatok összeültek tanácskozni, ki mit látott, ki úszott be egyik vagy másik helyiségbe, ki nézett szét a gépházban a hatalmas motoroknál, és így tovább. Reggeltől estig összesen négy merülésünk volt itt, nagyszerű körülmények között. Sokkal jobb időjárást álmodni se lehetett volna. Úgy látszik, tényleg a bátraké a szerencse!

Az éjszakai merülés után a szalonban ücsörögtünk, és beszélgettünk a merülésvezetőkkel, mi legyen. A következő nap ugyanis a szó szoros értelmében ugrás volt az ismeretlenbe. Visszafelé indultunk délre, egy megállóval Ras Gharib térségében, mert itt több roncsról is említést tesznek a leírások. De hogy pontosan mi vár ránk a víz alatt, azt senki sem tudta. Nem nagyon fordult velünk elő hasonló korábban, hogy még a kapitány is izgatottan sürgetett minket koordinátákért, teljesen elkapta a kalandvágy.

Először egy, a tengerből kilógó hajótestnél álltunk meg, konzultálni a lehetőségekről, ám végül egy másik roncshoz hajóztunk. Beugrottunk, szétnéztünk. Nagy távolságra voltak egymástól a méretes hajótest részei, végül az orrot és a tatot is sikerült megtalálni. Az, hogy sekélyen volt a hajó, szerencsének tűnt, ám ott jóval inkább érződött a víz mozgása is, néha meg kellett kapaszkodni, és óvatosan kellett mozogni, hogy ne verjen oda semminek a hullámzás. Mint kiderült, ez az SS Scalaria maradványa volt, ami szintén a második világháború idején veszett oda. 125 méter hosszú volt, méretét tekintve vetekedett a Thistlegormmal, ám olyan sekély vízben feneklett meg, hogy a felépítmény jelentős részét el tudták bontani. Mára inkább törmelékhalom. pár része azonosítható.

A második merülés szintén kalandos volt. Voltak koordinátáink, de a kapitány idegesen keringett a hely körül, mert ott valami felépítményt látott. Motorcsónakkal mentek át, kiderült, hogy roncsot darabolnak szét a víz alatt, és készítik elő a kiemelést. Engedélyt kaptunk a merülésre, így természetesen nem hagytuk ki a lehetőséget. A hajó Aboudy néven szelte a tenger habjait egykoron, a környék leglátványosabb roncsának számított – még mielőtt szét nem vágták. Mi már csak nagyjából a felét-harmadát láttuk a valamikor szebb

napokat is látott, nagy hajótestnek. Ahol már végeztek, csak a feleslegesnek ítélt rakomány maradt ott, gyógyszeres üvegek, alumínium rudak, törmelék és szemét. Miközben úszkáltunk a még egyben levő orr közelében, néha láttuk, ahogy odabenn dolgoznak a lángvágóval. Mit is mondhatnék? Különleges dolog, ha egy roncsot te merülhetsz először, de az sem mindennapos, ha te vagy az egyik utolsó búvár egy hajó maradványainál... Aki most jár arra, annak ezen a helyen már nem kell megállnia, mert nem lesz mit nézni a csodálatos homokos aljzaton kívül.

A harmadik merülésünk annál a bizonyos vízből kilógó roncsnál volt. Aziz egy vallomással kezdte az eligazítást: életében először úgy vezet merülést, hogy elképzelése nincs arról, milyen hajónál vagyunk és mi vár ránk. Naná, hogy lelkesen indultunk neki! A sekély vízben itt is nehezítette a körülményeket a jól érezhető hullámzás. Noha a felépítmény egy része már eltűnt, azért a hajótest egyben volt, kicsit szét lehetett nézni a roncsban is. Az orr után kanyarodtunk a hátsó rész felé, mutogattam a merülőtársamnak, hogy meg kellene nézni, hátha kiderül, mit is merülünk. Végül Regivel egyszerre fedeztük fel a hátra nagy betűkkel felírt nevet: Bakr. Ez egy szovjet építésű kisebb hajó volt, amit 1973-ban süllyesztettek el izraeli vadászgépek. Ez is a történelem tanúja, csak nem a jobban ismert második világháborús évekből, hanem későbbről.

A kalandozó magyarok csapata már ezzel a négy ronccsal sem volt elégedetlen, de azért még akadt pár nap a merülésre. Újabb éjszakai hajózás – a kapitányt már dicsértem, és most hozzá kell tegyem azt, szinte egész héten végig éjszaka tettük meg a nagyobb távokat, biztonsággal – után érkeztünk a Thistlegormhoz. Ezúttal nem volt csúcsforgalom, sem vészes időjárás. Volt idő arra, hogy mindenki azt nézzen meg, ami eddig még esetleg kimaradt. A tankok, a motorok, a teherautók mellett a két gőzmozdony, a fürdőkád, a hajócsavar eshet útba például. Nem először kerül elő a roncs neve, tudom, ám indokoltan. Igazság szerint hallani olyat, hogy a víz alatt töltött évtizedek során már nagyon sokat romlott a hajótest állapota, egyszer akár teljesen össze is roskadhat. Mi kifejezetten szerencsések vagyunk, amiért ennyiszer megnézhettük ezt az időkapszulát.

A túrán aztán lassan Hurghada közelébe érünk, és ott megnézzük a legismertebb roncsot, az El Minát, ami többünknek kimaradt eddig, illetve a közelben levő halászhajó, a Mohammed Hasabellah roncsát. Az előbbi egy hadihajó, ami az oldalára dőlve nyugszik, és ez számít érdekesebbnek. 1970-ben lőtték ki izraeli repülőgépek, tehát szintén a közel-keleti háborúk tanúja. A nyolcvanas évek elején egy brit búvármagazinban írtak Hurghadáról, és ott is említést tesznek egy nem sokkal korábban elsüllyesztett, a város előtt nyugvó hadihajóról. Ám arról nem tudtak mesélni, milyen ott búvárkodni, mert az egyiptomiak, kellemetlennek érezve a történetet, egyszerűen tiltottak minden merülést arrafelé, mintha nem vesztettek volna el semmiféle hajót. Ez minden bizonnyal az El Mina volt, és ahogy változnak az idők, ma már nem sérül senki önérzete, ha megnézi. A szafarikon ez általában kimarad, pedig a

roncsok között nem számít rossznak, be is lehet itt-ott nézni. A mellette levő halászhajó az, ami, viszont vannak részei, ahol nagy felhőben úsznak az üveghalak. Igen, én minden helyen igyekszem megtalálni az érdekeset, a különlegeset. Tudod, nincs rossz merülés...

Az egész nagyon északi búvárszafari legnagyobb tanulsága az, hogy érdemes a búvárkodásról olvasni. Nem magamtól találtam ki, hogy azok a roncsok ott vannak. Lelkes, nyilvánvaló módon más lehetőségekkel rendelkező roncskutatók fedezték fel őket, és közzé is tették a fontos információkat, így mi is hallhattunk róluk. Nem csak én szerettem volna már ide évek óta eljutni, roncsvadász fotós barátom, Feri is sokszor próbálkozott vele. Végül összejött a túra mind a kettőnknek ezen alkalommal.

Természetes, hogy a legtöbben nem kínálják ezt az útvonalat, hiszen kevéssé ismert roncsokról van szó, és amiről nem tudsz, azt nem is akarod megnézni. Nagyon sokat kell hajózni, az üzemanyag pedig drága. A legnagyobb probléma pedig az, hogy túl sok a bizonytalansági tényező. 200 kilométereket nem lehet rossz időben leküzdeni. Abból pedig mindig probléma van, ha beígérsz egy különleges programot, de az nem valósulhat meg. Még objektív okok esetén is bujkál benned a kétely, nem arról van-e szó, hogy spórolnak vagy esetleg nincs kedvük ennyit hajózni, esetleg csak azt mondták, tudják hol és hogy kell merülni, valójában soha nem jártak ezeken a helyeken?

Az szintén tény, hogy a Vörös-tenger északi része így is rengeteg látnivalót tartogat. A Thistlegorm mellett ott a Dunraven roncsa. A Ras Mohammed zátonynál nyaranta óriási halrajokba lehet belefutni. Az Abu Nuhasnál mindig érdemes beiktatni egy megállót. A Gobal közelében nyugszik az Ulysses roncsa, benn a lagúnában pedig egy kis bárka szétesett maradványa rejtőzik. Utóbbi szerintem az egész Vörös-tenger legjobb éjszakai merülőhelye, nagy barna, kisebb fehér és sárgaszájú murénákkal, kőhalakkal, krokodilhalakkal, polipokkal, és még rengeteg mindennel. Amikor egyedül álltunk meg felette, a vezető azt javasolta, csak a fentről leszűrődő fényben ereszkedjük rá, és csak a roncs felett kapcsoljuk be a lámpát, meg fogunk lepődni. Így is történt, óriási halraj tanyázott rajta. Nagyon sok szafarihajó ejti útba egy-egy éjszakára.

Tehát valahol érthető, hogy a jól ismert, nagyon népszerű, nagyon jó helyeket útba ejtő északi szafarik helyett nem kísérleteznek a nagyon északi túrákkal. Csak éppen azok a roncsok akkor is ott vannak. És ez pont elegendő arra, hogy elkezdjünk álmodozni, ötletelni, szervezni. Hülyeség azt mondani, hogy unjuk a Vörös-tengert. Olyannyira nem, hogy Egyiptom mellett Izraelben, Jordániában is merültem már, és nem bántam meg. Ám ha van esély rá, hogy valami mást láss, akkor azt meg kell ragadni. Tucatnyi egyiptomi út után megengedheti magának az ember az álmodozás luxusát. Nem tudom, vannak-e még ilyen alig felfedezett részek. Az is lehet, hogy ha megtehetném, pont ugyanúgy északra hajóznék fel megint, csak elkezdenék újabb koordinátákat keresni. Valószínűleg nem akadnánk rá az új Thistlegormra, de én beérem pár új hellyel, a felfedezés kalandjával...

A dekókamra ablakába nem süt be a nap

Nem szerencsés elsiklani afölött, hogy a búvárkodásban azért megvannak a kockázatok, veszélyek is. Említést tettem már egy-két esetről ami velem előfordult, és azért van még ezek mellett is miről mesélni. Mivel Egyiptomban voltunk a legtöbbször, a történetek többsége is itt esett meg. Bár elég sok hír eljut hozzám mindenféle dolgokról, ezek mindegyikének személyesen voltam tanúja vagy velem történt, és ezt fontosnak tartom előre leszögezni.

Beszéljünk egy kicsit komolyan a balesetek témájáról. A búvárkodásban is előfordul, ami éppenséggel nem teszi önmagában túl kockázatossá. Sok a síbaleset, az autóbaleset, de lepkefogás közben is eshetsz el úgy, hogy eltöröd a lábad. Az emberi test sérülékeny, bármikor, bármi történhet vele. A búvártanfolyamok alapvetően arról szólnak, hogy a kockázatokat azonosítsd, megismerd és igyekezz elkerülni a bajt. Akit normálisan tanítanak, majd búvárként ezután szabálykövetően merül, elég jelentős részben kiiktathatja a veszélyforrásokat.

A laikusok által komoly kockázatnak hitt dolgok, például az, hogy ragadozó cápák rajba tömörülve gyűlnek össze búvárt enni, netán nincs más lehetőség a hetven méteres mélységben kincskeresésre, mint egyetlen nyavalyás palack sűrített levegővel lemenni, azt ledobni és felrakétázni, nem egészen valóságos veszélyek. Az autózást sem az teszi veszélyessé, hogy véletlenül meteoritból származó por kerül a benzinbe, és 1000 lóerős, kezelhetetlen versenyautóvá változtatja a Trabantodat. Az viszont már reálisabb eshetőség, hogy vezetés közben nem figyelsz, mert a telefonodon egy barátod által küldött cicás videót nézel, és koccansz valakivel.

A különféle eseteket elég sok módon lehet feldolgozni. Például úgy, hogy nem beszél róla senki hivatalosan, csak mindenféle pletykák, sztorik keringenek. Ezekkel semmire nem lehet menni, és azt gondolom, az ilyesmit meg lehet ugyan hallgatni, de ha a forrás nem tényszerű, nem megbízható, akkor ekként kezeljük a leírásokat. Néha megjelennek elemzések nálunk is – és hogy ennek mi az értelme, arról írtam a Molnáros esetem kapcsán -, amiket érdemes elolvasni, átgondolni, akár átbeszélni. Külföldön valamivel nagyobb hagyománya van a balesetelemzésnek, ott is sokszor jelennek meg hiteles beszámolók. Természetesen a búvárkodásról komolyan beszélő rutinos oktatóktól is érdemes kérdezni. Megesik, hogy egy esti sörözés egy szafarihajón felér egy továbbképzéssel, mert annyi valóban hasznos információ hangzik el.

Fentebb már utaltam rá, nem a legdurvább, legveszélyesebb esetekkel kell csak foglalkozni, mert sokkal kisebb dolgok is tönkre tudják tenni a búvártúrát. A fülfájás egy igen jó példa erre, és ha tudod, veled előfordulhat, érdemes figyelni a tapasztaltabb búvárok tanácsaira. Ha a füled begyullad, az a kisebb gond, hogy fáj. A szíved is fájni fog, amikor te nem merülhetsz, a többiek meg igen. Nem egy embernek vannak praktikái különböző fülcseppekre. Én személy szerint az utóbbi években leginkább a merülés utáni édesvizes

mosásra esküszöm, lehetőleg nem hideg vízzel. Aztán hagyom kiszáradni, és nagyon óvatosan ülök ki szeles időben a fedélzetre. Van, aki fülvédőt, sapkát használ. Viccesnek nézhet ki az ilyen a kánikulában, de túrát menthet.

Még az elővigyázatossággal együtt is beüthet valami. Lehet, nem te rontottál el semmit, egyszerűen csak nem volt elég tiszta a klíma a fedélzeten, és benyeltél valamit. Két napig vacakolsz, normál esetben nem is törődnél vele, itt viszont kihagyhatsz pár merülést. Megtörtént ez velem is. Volt, amikor csak egyszerű nyaraláson gyulladt be a fülem, kezelték, 1-2 merülésről mondtam le csak miatta. Egyszer viszont szafarin futottam bele elég kellemetlen helyzetbe. Először az egyik fülem gyulladt be, de rettenetesen. Aki már átesett ilyenen, tudja milyen érzés az, amikor az a benyomásod, belülről feszíti egy focilabda a középfület, és aztán folyamatosan egyre nagyobbra pumpálják. Kis idő múlva aztán a másik fülem is feladta a kilátástalan harcot, és csatlakozott az elsőhöz a gyulladást tekintve. Beállt az egyensúly, csak épp olyan állapotra, aminek pont az ellentéte lett volna kívánatos.

A merülésnek, természetesen és értelemszerűen, lőttek. Leginkább a kabinban ültem, és tényleg mindenki kedves volt, próbált ilyen-olyan megoldást javasolni. Szomorú tény, hogy amikor már kialakult a gyulladás, akkor nagy segítség nincs. Akkor tehetsz valamit, amikor még nincs nagy baj. (Sapka, sál...) Heverésztem a kabinban, s volt aki nyilván azt gondolta, a fájdalomtól fetrengtem. Fájt is, de én azzal elvagyok, nem az volt a gond. Hanem az, hogy gyakorlatilag megsüketültem, alig hallottam valamit, hiszen mind a két fülem be volt dugulva. Enni is nehézkes volt, mert az állkapcsok mozgása szintén csak rontott a helyzeten. Nem hallod a tévét, a beszélgetéseket, nem nagyon tudsz enni, és persze a többi búvár merül míg te nem. Mi tartott volna a fedélzeten? Mentem volna fel a szalonba megnézni a Kill Billt némafilm változatban?

Mondhatnám, hogy megfizettem a tanulópénzt, megtanultam a leckét, de igazán sokkal másabban azóta sem csinálok semmit. Kerülöm a hideg klímát, a fület érő direkt légáramlatokat, mindig van fülmosás... És nagyjából ennyi. Mondjuk úgy, ez sem véd meg mindentől, inkább csak csökkenti az esélyeket. Tragédiaként pedig nem szabad felfogni a merülések kiesését, hiszen ezer és egy okból hagyhatunk ki ilyesmit. Ez azért kezelhető, gyógyítható, legközelebb még óvatosabb leszel. Ne erőltess semmit, ha már bekövetkezett a baj, ez is fontos.

Illetve van még egy dolog, amit meg kell említenem. Régóta biztosítás-mániás vagyok, egyszerűen nem szeretek úgy utazni, hogy ne legyen a búvárkodásra kiterjedő biztosításom. (Illetve poggyászkésésre és –elvesztésre, ez jól jött Floridában.) Elég jól ismerem a konstrukciókat, és eddig bármikor volt rá szükség, mindig térítettek is. Még egy fülfájás kezelése is jó pár ezres külföldön. Ha van biztosításod, használd. Azért van. Merülést nem ad vissza, de legalább nem költöd el még pár merülés árát egy pár perces vizitre.

Ez egy komoly tapasztalat volt akkor is, amikor életemben eddigi egyetlen alkalommal dekompressziós betegség kialakulásának tanúja voltam. Nagyon rég volt, de azért igyekszem alaposan felidézni a történetet. Napi kihajózással búvárkodtunk, azaz csak két merülés jutott egy napra. Nem is vállaltunk be semmi durvát, mégis bekövetkezett a baj. Az egyik napon meglehetősen rossz körülmények között ugrottunk be, a víz lehűlt picit, az áramlás pedig fordult: nem vitt abba az irányba, ahova kellett volna, hanem csak kapaszkodtunk vele szemben. A csapat szétszóródott. Volt aki mélyebben keresett védelmet, más csak nem figyelte, ki után megy és úszott ész nélkül. Mélység, küzdelem, kifáradás. A víz is inkább borzongató volt. Mit tagadjam: ócska merülés volt, gyakorlatilag félbe is kellett szakítani, mert kilátástalan volt a harc az áramlással szemben. Volt bennünk már pár merülés a túra elejéről, tehát nitrogén is maradt a szervezetben. A komputer szerint viszont nem történt semmi vészes, tehát nem volt olyan szabályszegés, amire rá lehetett volna fogni a dekóbetegséget.

Ismét kitérőt kell tartanom. Nagyon régóta merülök komputerrel, de azért a dekompresszióról is igyekeztem felszedni egy kis tudást. Ha ez utóbbi nem is érdekel mélyebben, annyit elárulhatok, minden elmélet csak elméletben működik száz százalékosan. Nem véletlenül van benne valamennyi búvárkomputer leírásában, garanciát nem vállalnak arra, hogy az utasításokat követve biztosan elkerülöd a dekóbetegséget. Ilyet felelős gyártó nem vállalhat, pont azért, mert rengeteg egyedi tényező van (kor, fizikai állapot, meglévő alapbetegségek, fáradtság, előzetes merülések, kiszáradás és így tovább), amivel képtelenség kalkulálni. Tudom, sokan szeretnek a határértéken merülni, hiszen a komputer megengedi. Valóban így van, de kamrába nem a komputer fog kerülni, ha mégsem kellett volna, hanem te. Nyugodtan emelkedhetsz korábban sekély vízbe, nyugodtan rátehetsz még 1-2 percet a biztonsági megállóra ahelyett hogy kihagynád, mert "nem kötelező".

Visszatérve arra a régi egyiptomi túrára, barátom már a hajón is elég gyengének érezte magát, de nem annyira gyengének, hogy akkor és ott orvosért szaladtunk volna. Utólag tudom, lehet, egyszerűbb lett volna ha megtesszük, és segítenek a bázison dolgozók. Így ugyanis este, a hotelben szóltak nekem, hogy nagyobb itt a gond, akkor kellett taxiért rohangálni, és vitettük magunkat, hátha a sofőr tudja, hol kaphat kezelést. Végül aztán eljutottunk a kórházba, ahol aznap már több búvárt kezeltek – az orvos megjegyzése szerint ilyen hirtelen lehűléseket követően fordult már elő hogy a szokásosnál többeknél jelentkezett a betegség –, így várni kellett.

Nagyon sokat számított az, hogy a biztosítás megvolt, így a kezelésnek nem lehetett anyagi akadálya. Természetesen akkor se legyen a pénz akadály, ha a biztosító nem térít, mert lábon nem jó az ilyesmit kihordani. Még mielőtt azt hinnéd, egy életre eladósítod ezzel a családod három generációra, ez nem igaz. A hiperbár kamrás kezelés nem filléres tétel, de azonnali segítséget jelent, és maradandó sérülés nélkül fel lehet épülni, ha nem volt súlyos az eset.

Ilyenkor nincs mit hezitálni. Persze a legegyszerűbb, ha van biztosításod, ami kiterjed búvárkodásra, mindenfajta merülésre és mindenfajta kezelésre.

Láttuk, ahogy beköltözik a kamrába a barátunk, és az is gyorsan kiderült, állapota rohamosan javult odabenn. Ám ez az a pont, ahol mi már nem várhattunk, mert nekünk bizony utazni kellett egy napra rá haza. Természetesen az ember elég rosszkedvűen pakol, egyrészt azért, mert aggódik azért akit kezelnek, másrészt ne feledjük el, bennünk van a félsz, mi esetleg nem kerülhetünk bajba a repülés során, esetleg akkor nem jönnek-e elő a tünetek? Aztán hazajöttünk épségben, pár napra rá pedig a dekókamrás kaland után jó egészségben levő barátunk is. A konzervdobozba zárt idő nyilván nem volt élete nagy élménye, de azért túlélhető.

Emlékszem, egyszer egész csapattal mentünk el dekókamrás "merülésre". Az egy nagyobb hiperbár kamra volt, tucatnyian fértünk bele, és meglehetősen nagy mélységbe "vittek le" a nyomás növelésével. Süvít a levegő, és egyre melegebb is lesz. Gyakorlatilag palackot töltenek, csak ezúttal te is benne vagy a palackban. Érezhettük magunkon a mélység hatását, s láthattuk, páran közülünk meglehetősen elszálltak a narkózistól. Ritka jó hangulat, nagy röhögések voltak a legmélyebb ponton, pedig elvileg nem lenne nagyon indokolt ez egy ilyen kamrába zárva. És az a sok, szervezetben oldódó gáz tehet a dekompressziós betegségről is, ha valamit elrontunk.

Gyakran sejthető, mi egy ilyen eset kiváltó oka, de nem minden esetben. Azóta sem tudjuk, pontosan mi volt a baj annál a régi esetnél, ami a dekókamrában végződött. Csak ismételni tudom magam: komoly víz alatti esemény, szabályszegés nem volt, és nem hajszoltuk se a mélységet, se a merülésszámot. Ha tanulság van, az annyi, hogy így is érhet baj. A magamról részéről inkább a határértékeken jóval belül maradva búvárkodok...

Az ilyen szabályok egy részét magadnak hozod, másik részét pedig a tanfolyamon, vagy adott búvárbázison verik a fejedbe. A legtöbb szabálynak van valami értelme, akár életet is menthetnek. Eszembe jut egy olyan történet, amikor követték ezeket a búvárok, mégis veszélyes helyzet alakult ki. Szintén Egyiptom volt a helyszín, méghozzá egy búvárszafari. Az elejétől indulok a sztorival, mert minden apróságnak jelentősége van.

Északra indultunk, már az első napon szerettük volna merülni az Abu Nuhasnál levő roncsokat. Két merülésvezetőt kaptunk. A rutinos, általunk jól ismert helyi búvár viszont egy másik túráról esett be, fáradtan. Ezért megegyezett a másik sráccal, hogy a reggeli merülést, eligazítást kihagyja, tartsa a fiatal merülésvezető, ő pihen még egy kicsit. Nem a Giannis D vagy a Carnatic volt a kiválasztott roncs, hanem a zátony túlsó szélén levő roncs, a Kimon M. Ugyan a másik kettő jobbnak számít, azokat már láttuk. Tudod, vonz időnként az újdonság varázsa!

A roncs nem volt különösebben izgalmas. Szétnéztünk, és mivel volt némi áramlás, igyekeztünk megbújni a nagyobb részek mögött. Végül szépen felemelkedtünk, a csónakok pedig a fedélzetre vettek és visszavittek a zátony túlsó oldalán, meglehetősen messze eső szafarihajóig. Visszaérkezett a búvárcsoport, de láttuk, hogy hárman hiányoznak, viszont a motorcsónakos srácok már a nagy hajó mögé kötöttek. Mondtuk, tudjuk, hogy bizonyos veszteség alatt még nem kell lefújni a bevetést, de ha lehet, azért inkább próbálják már megkeresni őket, mielőtt elsodródnak a nyílt vízbe.

Ekkorra már felkelt a másik merülésvezető, és látta, hogy baj van. Nem is kicsi! Még mindig fáradtan, idegesen kapkodva szedett össze egy cuccot, és nekem, mint csapatvezetőnek magyarázott, hogy nyilván messze túllépték a megbeszélt merülési időt a búvárok, ezért nem jöttek fel akkor, amikor a csónakosok keresték őket. Én tudtam jól, fegyelmezett, jó búvárokról van szó, és állítottam, biztosan nem ez a helyzet. A csónak kiment, a merülésvezető beugrott, körbeúszta a roncsot, de semmit nem talált. Mi csak nagyon távolról láttuk, ahogy a csónak a roncs felett áll. Ha a roncsból nem jön fel buborék, akkor ott valószínűleg senki nincs. Aztán a merülésvezető felment a csónakra, és elkezdték a zátony külső oldalát átfésülni. Végül eléggé elsodródva, a nyílt tenger felőli oldalon lebegve meglettek barátaink, tehát baj nélkül össze tudták szedni őket.

A hajóra érve ismét megkaptam a magamét, hogy ha nem felelőtlenek a srácok, nincs baj, miért húzzák el a merülést, amikor 50 percről volt szó. Odahívtam az egyik búvárt, meg sem kellett kérdeznem, mit akarok tőle, csak a karján levő komputert tettem a dive master orra elé. 47 perces merülési idő volt rajta. Ekkor jött a következő letolás, hogy miért nem a középső bójánál jöttünk fel, hiszen az volt megbeszélve. Mondtam, hogy ha ott lett volna a reggeli eligazításon, hallhatta volna, társa erről egy szót sem szót, senki erről nem tudott. Ezért aztán a három fős csapat is hátul jött fel, de még mindig nem túl nagy távolságra voltak a csónaktól. Csak éppen az áramlás vitte őket a zátony irányába, és nem tudtak odaúszni.

És a történetüket innentől nem hitte el a merüléseinket irányító fickó. Mert azt mesélte három barátom, feljöttek, próbáltak jelezni, de a csónak hiába volt ott, a benne ülő srác meg sem fordította a fejét, szét sem nézett, csak ücsörgött. Aztán amikor nem látott senkit maga előtt, és már úgy gondolta, eleget várt, beindította a motort és visszament a szafarihajóra. Ez a rész volt az, amit nehezen hihetett el bárki, mert egyszerűen nem gondolsz arra, a személyzet is lehet rettentően felületes és felelőtlen. A hangulat kissé fagyos lett utána: katonásan kellett merülni, hiszen mindenki el akarta kerülni a hasonló helyzeteket.

Mindenesetre az eligazításokat többé nem engedte ki a kezéből a rutinos merülésvezető. Nekem a fegyelemmel semmi gondom nincs, végülis búvárok vagyunk, miért ne tartanánk be a szabályokat? Úgy is lehet nagyon élvezetes a merülés, ha közben nem viselkedünk bolhacsapat módjára. A következő komolyabb megállónk a Ras Mohammed volt, a Shark és Yolanda zátony. Jól ismert helyek, ahol azért lehet áramlás, vagy ilyen, vagy olyan. A

tervezésben is mindig van egy bizonytalansági tényező. A víz ezúttal minket is megtréfált, nem pontosan a megbeszélt útvonalat úsztuk be a csapattal, amit a minket letoló fickó irányított. Végül elértünk egy védettebb ponthoz, ott tartottuk meg a biztonsági megállót, s ő fellőtte a bóját. Jött egy csónak, a vezető látta hogy nem a mienk, megrángatta a bója kötelét, hogy jelezze, "kösz, nem téged várunk". Jött egy második csónak, majd egy harmadik. Mindegyiknek mutatta, mehetnek tovább. A mi hajónk két csónakjának viszont se híre, se hamva.

Már bőven letelt a három perc, és elindultunk felfelé. Láttam, talán csak azért nem gőzölög a feje az idegességtől, mert a tengervíz lehűtötte. Odafenn aztán azt vettük észre, a mi két emberünk csónakjaikkal egymás mellé állt, élénken beszélgettek, szét se nézve, kinek hiányoznak. Így aztán, mivel nekünk háttal voltak, a bójánkat se láthatták. Akkor kaptak észbe, amikor meghallották a merülésvezető kiabálását. Utána aztán a hajó fedélzetén az egész legénységet üvöltözve osztotta ki. Többet nem került szóba a mieink felelőtlensége, vagy az, hogy csak magukat védve találták ki a hülye sztorit a hátra se forduló csónakos srácról.

A saját fegyelmezettséged sem mindig elegendő, ha valaki más hibázik. Lehet nagy áramlás, elszakadhat valaki a csoporttól akinek utána kell menni. A felszíniek oda nem figyelése, felelőtlensége is kockázati tényező. Általában azért mégis az a végkövetkeztetés, hogy neked magadnak kell észnél lenni. A te füledre te vigyázz, a merülési limiteket a magad érdekedben kell komolyan venned, a merülési tervet sem tarthatja be helyetted senki más. Neked kell jelzőbóját vinni, hogy ha keresnek, meg is találjanak. Ha rosszul vagy, neked kell tudni, mikor kell orvosi segítséget keresni, mielőtt kritikus lesz a helyzet. Ami búvárkodás közben veled történik, az esetek nagy-nagy részében rajtad is múlik. Ritka az olyan fatális helyzet, amire semmiféle befolyásod nincs. Még a megalodonnal vívott élet-halál harchoz is neked kellene vinni a bicskát...

Ha tehát bármi miatt nem merülhetsz, vagy veszélyes helyzetbe kerülsz, de megúszod, kezdd az elemzést ott, te mikor és mit csinálhattál volna másképp? Én már töprenghettem el saját hibáimon, és mondhatnám akár azt is, szerencsés vagyok, amiért ezt megtehetem. De nem mondom, mert ez nem csak a szerencsén múlt, hanem azon is, hogy akkor és ott vagy én, vagy valaki más tudatos, jó döntést hozott, ami megoldotta a helyzetet. Ahogy a jó merülés is csak ritkán szól a hihetetlen mázliról, a rosszért sem a balszerencsét kell okolni általában. Ha ezt megérted, máris sokat léptél előre a hasznos és értelmes elemzés irányába. Ebben pedig az a jó, hogy nem csak a rossz dolgok elkerülésében segít, hanem a kellemes kalandok megélésében is.

A Stuka és a többi roncs

Már a felszíntől egy-két méterre eltávolodva látszottak a tiszta vízben alattunk nyugvó repülőroncs körvonalai. Leereszkedtünk, és egy pár pillanatig belemerültem a gondolatba, hogy néhány éve még senki nem tudta, hogy itt, a parthoz ennyire közel ilyen állapotban maradt meg ez a gép. A törzs, a szárnyak, a pilótafülke mind ott volt, s a közelben hevert a kiszakadt motor is. Több, mint hét évtizedet töltött a mélyben elfeledetten, és csak a halak nézegették.

A roncsok történetének általában több fejezete van. Az egyik fejezet maga a hajó vagy repülő születése, a tervezése, aztán az, hogy hol és hogy szolgált, merre fordultak meg vele. A következő fontos állomás, ha kideríthető, akkor annak a feltárása, mikor és miért került a víz alá. Aztán az újabb szakasz az életében, amikor valaki felfedezi, s következik az, amikor búvárok is megnézhetik. Végül pedig jön a folyamatos állagromlás és megsemmisülés. Ezek a szakaszok, a megtalálástól eltekintve, még a mesterséges zátonyok esetében is felvázolhatók, mert azoknak a hajóknak is lehet izgalmas eredettörténete – lásd az eilati Satil "ellopásának" sztoriját a francia kikötőből.

A víz alatti kalandjaim közül a roncsokhoz azért fűződik sok emlékezetes, mert számomra nem csak a merülés érdekes, hanem a történet minden eleme. Ettől válik egésszé az, amiből elsőre esetleg csak egy rakás rozsdásodó vasat látok. Annál a bizonyos repülőroncsnál nagyon különleges érzés volt merülni, fotózni első alkalommal. De nem ott indult a dolog, hogy becsobbantunk a vízbe.

A sokféle hozzám eljutó búváros hír közül az egyik legérdekesebb az volt, amikor pár éve hírt adtak egy második világháborús repülőgép megtalálásáról a horvát Adrián. Minden évben van ilyen, de néha nehezen elérhető, vagy nagyon mély helyen van a roncs, esetleg már szét van esve. Ezúttal viszont mintha nekünk, kedvtelési búvároknak lett volna kialakítva a helyszín: a tenger csak 28 méter ott, Zirje szigetének nyugati partja több helyről is könnyen elérhető, a gép pedig páratlanul jó állapotban volt.

Egészen konkrétan egy német Junkers Ju 87 Stuka típusú bombázóra bukkantak. A gép olasz szolgálatban állt és veszett oda a második világháború idején, és az, hogy ennyire egyben maradt, azt sejteti, hogy a végzetes találat után a pilóta még a vízre tudta tenni, és ezért süllyedt el így. Azt olvastam, a két fős személyzet el is tudta hagyni a Stukát, és a partra úsztak. Hogy nem tudott erről a roncsról senki, azért lepett meg, mert a merülés előtt szétnézve láttam a parton a közeli falut. Azt hinné az ember, hall egy repülőroncsról mindenki arrafelé, ám lám, mégsem. Vajon mennyi ilyen, ismeretlen hajó, repülő rejtőzhet még akár az Adrián, akár máshol? Nem véletlen, hogy rendszeresen jönnek hírek új felfedezésekről: amikor valakinek van ideje, kedve a ritkán merült részeken körülnézni, váratlan dolgokra találhat.

Természetesen nekem beindult a fantáziám. Bár a Ju 87-esekből rengeteg készült, a második világháború idején a németek mellett többek között a magyarok is használták, mára alig maradt fenn megnézhető példány. A zuhanóbombázókat eleinte még szirénákkal szerelték fel, ezek vijjogó hangja miatt lett legendás a Stuka. A Stuka egyébként rövidítés, az eredeti neve a dallamosan hangzó Sturzkampfflugzeug, azaz zuhanóbombázó. Rengeteg helyen vetették be őket, rengeteg pusztítás fűződik a nevükhöz. Mára viszont már a történelmi múlt tanúja, mint ahogy a többi, hasonló roncs is. Emlékeztetnek minket a történtekre, az áldozatokra.

Mindig is érdekelt a történelem, a repülés. Az egyik könyvben "szirénázó légi rémeknek" nevezett Stukák már a spanyol polgárháborúban is ott voltak, majd Lengyelország lerohanásakor illetve az Angliai csatában is. Később már lassúak és elavultak voltak a bombázáshoz, a szirénákat is leszerelték, és a szárnyak alá olyan gépágyúkat szereltek, amivel a harckocsik páncélját is át tudták ütni. Ekkortól földközelben, csatarepülőként szolgáltak, a magyarok is ily módon mentek vele a háború vége felé bevetésre. Sok épült belőlük és majdnem mind meg is semmisült – ez a katonai eszközök sorsa. Fogyóeszközök, pótolják hát őket mindig újabbakkal. Mivel van harci eszközökből már így is bőven, engem az sem zavarna, ha többet nem gyártanának. Ami viszont megnézhető, arra kíváncsi vagyok. A víz alatt levő hajók vagy repülők érdekessége az, hogy nem kiállításra kipofozott, rendbe hozott darabokról van szó, ezek úgy nyugszanak a mélyben, ahogy bevetés közben elpusztultak. Tehát a történeteik sokkal élőbbek, legyen szó akár a Stuka menekülő olasz pilótáinak sorsáról.

A magyar búvárok általában kedvelik a roncsokat. A horvát bázis főnöke, Milan még viccelődött is velünk: "A Stuka, mindig a Stuka! A magyar búvárok csak azt akarják látni!" Hozzá úgy keveredtünk el, hogy eleve horvát kiruccanást terveztünk Balázs barátommal, s amikor hallottam a roncsról, felvetettem, egy napra menjünk át megnézni. Nem volt nehéz meggyőzni. A bázison nagyon jó fejek voltak, amikor megkértük őket arra, hadd menjünk be 10-15 perccel a többi búvár előtt hogy nyugodtan fotózhassunk, rábólintottak. Mi még útközben elkészültünk mindennel, így nem tartottuk fel a többi, komótosan felöltöző búvárt. Körbe lehetett fotózni mind a gépet, mind a kicsit odébb levő motort.

Össze tudtam vetni a képeket a legelső ott felvett videókkal, amiket közvetlenül a felfedezés után készítettek. Azt tudtam, hogy az ott látható géppuskát, amit a hátul levő rádióslövész kezelt, nem fogjuk megtalálni, mert kiemelték, mielőtt tolvajok viszik el. Ám az, hogy már egy-két műszer is hiányzik a pilótafülkéből, elszomorító látvány volt. Említettem már, mennyire értelmetlennek tartom ezt a fajta szuvenírgyűjtést. Méltatlan helyre kerülve ez csak egy rozsdásodó műszer lesz, ami nem sokat mutat. A gép testében egészen más. A roncs ezzel együtt is volt annyira izgalmas, hogy késő ősszel még pár cimborával visszatértünk

megnézni. A horvát Adria egyik kiválóan merülhető, történelmileg is érdekes, egyedinek számító roncsa a Stuka, ami feltétlenül megér egy-két merülést.

Természetesen bőven vannak még roncsok arrafelé, akár az isztriai hajókra, akár a Silo melletti Peltastisra gondolunk, vagy ott a Lina, a Francesca di Rimini. Akadnak névtelen maradványok és teljesen szétesett, alig felismerhető roncsok is, de ezek között ugyanúgy akad, aminek a története miatt a hely figyelemre érdemes.

Razanjban jártunk épp, és szó esett arról, hogy a falutól nem messze, sekély vízben egy sugárhajtású katonai gép pár alkatrésze nyugszik. Ha van roncs, aminél a történelem adja meg a pluszt, akkor ez az, mint kiderült. A fiatalabbak nem nagyon tudhatják, milyen komoly harcok dúltak az 1990-es évek elején az egykori Jugoszláviában. A több nemzetet egyesítő, évtizedeken át irigyelt ország egyik napról a másikra esett szét, először Szlovénia szakadt el, majd Horvátország. Jugoszlávia maradéka a szerbek vezetésével megtámadta a függetlenedni vágyó egykori tagköztársaságokat, és ebből alakult ki a délszláv háborúk néven emlegetett konfliktussorozat.

Mivel mi a leggyakrabban Horvátországba jártunk, így elsősorban az ottani emlékekbe ütközhettünk. Óriásplakátokra tették a harcok hőseinek arcképeit – akiket a másik oldal általában háborús bűnösöknek tartott. A tengerparttól távol eső részeken még sokáig lehetett látni lerombolt, harcok dúlta épületeket is. Az a bizonyos repülőroncs Razanj mellett pedig a horvátországi összecsapások egyik fontos epizódjának élő emlékműve.

Amikor kirobbant a háború, szinte az összes komolyan vehető harci eszköz, katonai repülőgép szerb kézben maradt. A horvátok szívósan védekeztek, de a technikai fölénnyel nehéz volt mit kezdeni. 1991 szeptemberében Dalmáciában, Sibenik környékén támadtak a szerbek, többek között harci gépekről lőtték a horvát állásokat, akik viszonozták a tüzet, amivel csak tudták. Akkor már léteztek kisebb videokamerák, azzal vették fel a horvátok ahogy az egyik állásból tűz alá vesznek két gépet a katonáik. Először az egyik gép kapott találatot és zuhant le, majd láthatóan a másik gépet is meglőtték. Akkor kezdett el az egyik horvát üvöltözni, hogy "Obadva, obadva, oba su pala!", azaz mind a kettőt lelőtték. Ezt a felvételt aztán éjjel-nappal adni kezdte a függetlenné vált ország televíziója, s állítólag sokaknak adott erőt ahhoz, hogy a reménytelen helyzetben is folytatni kell a harcot.

A legenda úgy tartja, a lelőtt gépek egyike nyugszik Razanjnál. Tudomásom szerint ez a gép valójában máskor kapott találatot, alig pár nappal korábban. Ahhoz kétség sem fér, hogy ugyanabból a korból származik. Néha félreértés van annak kapcsán, hogy MiG-21 vadászról van-e szó, ám ez egy másik típus. A 21-es szám zavarhatja meg a többséget, azért gondolnak egyből a jóval ismertebb szovjet gépre. A mélyben viszont egyértelműen látszik az egyetlen megmaradt nagyobb alkatrészből, a farokrészből, hogy ez egy Soko J-21 Jastreb, ami jugoszláv tervezésű és építésű harci gép, jóval kisebb méretű és teljesítményű mint a MiG. Nem mondhatnám, hogy a roncsból maradt pár alkatrész lenyűgöző lenne, viszont ha

ismered a történetet, és aztán látod azon a bizonyos vezérsíkon a megkopott, de még kivehető jugoszláv felségjelzést, eszedbe juthat, nem minden modern háború zajlott biztonságos távolságban tőlünk. Ez bizony itt volt a szomszédban, és ma is sokan élnek azok közül, akik tanúi voltak mindannak, ami történt. Amikor sörrel a kezedben nézed az adriai naplementét, eszedbe juthat, mekkora érték a béke.

Igen, a béke érték, csakúgy, mint az élet. Nagyon könnyű elsiklani a tény felett, hogy a nem mesterséges zátonyként elsüllyesztett hajókkal együtt legalább néhányan szinte mindig odavesztek. Esetenként akár igen sokan is. A Baron Gautsch talán a leghíresebb roncs horvát vizekben, s több, mint száz emberéletet követelt a süllyedése. Nem véletlenül emlegetik "Az Adria Titanicja" néven. A Peltastis roncsával együtt a legénység több tagja is odaveszett. A kapitány szintén a hajóval süllyedt el, a kormány mellett találták meg a holttestét. A vörös-tengeri roncsok közül ott van például a háborúban elsüllyedt Thistlegorm, Scalaria, ahol szintén többen haltak meg.

A Salem Express roncsa érdekes módon nagyon megosztóvá vált. Erről a balsorsú hajóról sokan hallottak, hiszen a hajózás történetének egyik legsúlyosabb katasztrófájával járt a süllyedése. A 110 méter hosszú hajó 1991 decemberében navigációs hiba miatt ütközött zátonynak, s máig vitatott, hányan haltak meg a fedélzetén. Az utaslisták hiányossága miatt ellentmondó információk vannak az áldozatok számáról, de az biztos, hogy több százan odavesztek. A Salem Express tragédiája közismert, és sokan nem merülnek itt, helytelennek érzik. Kétségtelen, hogy a történet nagyon szomorú, s beúszva látni az egykori használati tárgyakat elég nyomasztó.

Csak a saját szempontjaimat oszthatom meg azzal kapcsolatban, én miért merültem már több alkalommal a roncsot. Ha tengeri sírhelyként kezelik a hatóságok, lezárják, biztosan nem fogom illegálisan felkeresni. Ám ez egy egyiptomi hajó, jórészt egyiptomi áldozatokkal, egyiptomi vizekben. Ilyen tiltásról csak ők dönthetnek. Azért soroltam fel fentebb pár hajót, ahol szintén voltak áldozatok, mert úgy gondolom, sokan bele sem gondolnak abba, egy-egy víz alatti kalandparkként kezelt roncs egykor háborúban harcoló hajó volt, ahol többen odavesztek. A Thistlegorm esetén biztosan nem sokan mondanak nemet a merülésre ilyen alapon.

Volt, aki azt mondta, az azért más, mert haditengerészeti szolgálatban állt. Ám ha ezt el is fogadom, miért nem mond senki nemet a Carnaticra? Polgári hajó volt, ahol elképesztő felelőtlenség okozta több utas halálát. Még 1869 szeptemberében feneklett meg az Abu Nuhas zátonyon. Senki nem sérült meg, a kapitány pedig úgy gondolta, a hajó biztonságosan áll, nem kell azt elhagyni. Több, mint egy napig várakoztak a segítségre, amikor elrendelték a mentőcsónakba szállást – és a hajótest ekkor tört ketté. 31 ember vesztette életét. Aligha gondolunk rájuk, amikor a beúszunk a korallok borította maradványokba, ahol üveghalak raja kápráztat el minket. A hajótest két darabban hever odalenn, a baleset máig látható

tanújaként. Azért haltak meg annyian, mert nem bírta a hullámok ostromát: az egyik fele leszakadt, sokakat magával rántva. Egyszerűen csak nem nagyon foglalkozunk a roncs történetével, pedig itt is tragédia történt.

Számomra a merülés lehetőség. Élek vele, ám fontosnak tartom megadni a tiszteletet. Lehet ennek több módja. Például elolvashatod a hajó történetét, magadban gondolhatsz azokra, akik odavesztek. Egyszer egy túrára a csoportvezető hozott néhány szál száraz virágot, és a Salem Express felett, még a merülés előtt elmesélte a balesetet, utána pedig a virágot a tengerbe szórta. Megadhatod a tiszteletet azzal is, hogy nem turkálsz az ott levő tárgyak közt, nem gyűjtesz semmiféle szuvenírt. Ahogy az élővilágot is tisztelni kell, ugyanúgy a tengerben levő roncsokat, az áldozatok emlékét is. Tudom, hogy már korábban is érintettem ezt a témát. Hidd el, gondolkodtam rajta eleget.

Természetesen mindenki maga tudja, mit szeret és mit nem. Mindenki döntését tiszteletben tartom, azokét is, akik nagyon akarnak merülni bizonyos helyeken, és azokét is, akik ilyen-olyan okból inkább kihagynak merüléseket. Van aki roncsnál kegyeleti okból, cápák közt óvatosságból nem merül, más az áramlást, a falakat nem szereti. Számomra ez mind elfogadható, csak épp azt tartom szerencsésnek, ha ilyenről tudatosan döntesz, nem pedig csak egy jól hangzó, ám csak másoktól hallott, át nem gondolt érvre hivatkozol. Esetleg csak épp jó kifogást keresel.

Megnéztem már a Salem Expresst többször, tudom, mi történt vele. Ha többé nem lehet ott merülni, azt is megértem, és el is fogadom. Akad még más hely Safaga környékén is. Nem messze onnan merültük például az Al Khafain roncsát (sokan az előző nevét, a Poseidoniát ismerik), ami hasonló méretű, csak más helyzetben elsüllyedt hajó. Ott szerencsére nem történt súlyos tragédia. Mivel a hajótest fejre állt, a legsekélyebb mélységben a hatalmas hajócsavarok voltak. Az orr furcsán feküdt a zátony szélén, de alulról benézve látható volt valami a felépítményből. Akkor épp Márti modellkedett nekem, s miután csináltunk pár képet, láttuk, a többiek a közelben egy érdeklődő teknőssel ismerkednek.

Ő szintén szívesen pózolt a kamera előtt, Zoli barátom dóm portjában nézegette saját tükörképét. Aztán a teknős elindult a roncs felé, egy darabig még néztük, s utána mentünk a dolgunkra. Jó merülés volt. Megtaláltuk ott is, akkor is az érdekeset, mert a Vörös-tengerben sok az érdekes. Teknősmániás barátunk kihagyta a merülést, mert a zátony külső, nem védett oldalán van a roncs, s úgy gondolta, ez nem való neki. Volt egy jó indoka, de utólag már bánta, hogy nem győztük meg, érdemes csatlakozni. Pedig semmilyen kihívás nem volt a merülésben, és még a teknős is barátságos volt.

Merülni akkor kell, amikor lehet. Ott, ahol lehet...

Buddha árnyékában

Azt hiszem, pár év múlva visszatekintve elég furcsán fogjuk magunkat érezni ha 2020 kerül szóba. Voltak pillanatok, amikor mintha az egész világ lefagyott volna, és aztán hullámvasútként robogott velünk az év a hol jobb, hol rosszabb periódusok közt. Amikor ezt írom, 2020 vége felé járunk. A helyzet épp nem rózsás, ám lassan beleszokunk, belefásulunk, megtanulunk együtt élni vele. A felpörgő világunkban alig emlékszünk rá, hogy is kezdődött az egész. Mi, akik jellemzően szeretünk utazni, és ezekhez igazítjuk az életünk ritmusát, könnyebben idézzük fel az eseményeket.

Mint minden komolyabb útnak, ennek a tervezése is jóval korábban kezdődött. Mivel már jártunk Ázsiában keresztény, hindu helyen, sőt, Gili révén muszlim szigeten is, jöhetett egy túlnyomórészt buddhista ország: Thaiföld. Szafari, tengerpart, két nap Kambodzsa Angkor Wattal, majd Bangkokban és környékén pár nap – korrekt, kerek kis program. Szép feladat a szervezés, mert szinte már túl sok a lehetőség. Édes teher!

Év végén még mindenki az ausztráliai erdőtüzekről beszélt, drámai képek járták be a nagyvilágot. Utána azon aggódhattunk, hogy az irániaknak tévedésből sikerült egy utasszállító gépet lelőniük, és eszünkbe juthatott, mi pont arra megyünk majd. Akkor még eszünkbe sem jutott, hogy egészen másféle problémákkal kell szembenéznünk az utazás idején, és senki nem fog törődni az iráni politikai helyzettel.

Annyi minden van, ami csakis a véletlenen múlik. Az út lehetséges időpontjainak kiválasztása, majd az ehhez illeszkedő repjegyek foglalása pár nap tanakodás után történt meg. Akkor még azt se tudtuk, van a világon olyan város, hogy Vuhan. Mire az utazásra sor került, akkor viszont már mindenki emlegette. Kiderült, a két lehetséges légitársaság közül nekünk azt sikerült választani, ami ugyan Irán felett repült át, ám legalább repült, a Kínát érintő járatokat ugyanis teljesen leállították február közepére. Ezt megúsztuk. Természetesen engem is mindenki kérdezgetett, mire számíthatunk, de akkor még senki nem tudott semmit. Bizakodtunk, ám érezhető módon feszültebb volt a csapat.

Megérkeztünk Phuketre, ahol sok jele még nem volt pániknak, lezárásoknak. Elkezdtek a sofőrök, idegenvezetők arcmaszkot hordani, egyre több helyen raktak ki kézfertőtlenítőt, de a boltok és éttermek nyitva voltak, a programokra el lehetett menni. A tenger pedig hívogatóan kék és meleg volt, tehát úgy éreztük, meg kell próbálnunk kiélvezni az utazást, amíg lehet. Be kell valljam, hogy igazán akkor tudtam elfeledni a körülményeket, amikor valami meghökkentő dolgot láttunk. Az első kirándulásunk reggelén az út szélén baktató elefántokat úgy néztük, mint a csodálkozó gyerekek. Nagy meglepetés volt, amikor kiderült számomra, hogy a Khao Sok nemzeti parkban, a tóban emelkedő meredek mészkőalakzatok nem véletlenül hasonlítanak annyira az általam még csak képen látott vietnami Ha Long-öbölre, ugyanis ugyanabban a földtani korban keletkeztek. Oda mindig is el akartam jutni. Az

még nem jött össze, de ez is olyasmi. Nem helyettesíti amazt, hanem még nagyobb kedvet csinál Vietnamhoz. Na majd egyszer!...

Másnap hajóra szálltunk, vár minket a Similan-szafari. Régi, ismerős arcokkal, olyan búvárral, akivel talán 15 évvel korábban merültünk utoljára együtt, s olyanokkal, akik még sose jártak velünk ilyen távoli országban. Voltam már egyiptomi és adriai szafarin, és a thai út egy kicsit más volt. A lényeg ugyanaz, barangolás a tengeren, sok merüléssel és lazulással. A kis merülőcsoportokat szerettük, a katonás időbeosztáshoz könnyű volt alkalmazkodni, és mivel a thai konyha kitűnő, az ellátással sem volt gond. Némi meglepődésemre a vízen töltött napok alatt alig volt hullámzás, mert például az egyiptomi utakon egy-két szeles időszak mindig becsúszott. Talán emiatt lehetett sokkal inkább ragaszkodni a rögzített úti tervhez.

Tudod, nincs rossz merülés. Csak másféle. Szívem szerint kettéválasztanám az első két napot, amit a Similannal töltöttünk, a túra második felétől, amikor a Koh Bon, a Koh Tachai és a Richelieu Rock mellett búvárkodtunk. A Similan nemzeti parkban nem volt túl jó a látótávolság, s a kissé zöldes vízben kevesebb igazán látványos dolgot láthattunk, pedig a jobb helyekre vittek. Felbukkant pár másodpercre egy kisebb cápa, itt-ott beúsztunk sziklák közti hasadékokba, de ha csak itt töltöttük volna a búvártúrát, bizonyára csalódottan jövök haza. A legjobb program a felszínen volt, az egyik remek öbölben töltöttünk egy kis időt... Fel kell idézzem magamban a történteket, és aztán rá kell jöjjek, kicsit el vagyok kényeztetve, azért húzhattam a szám. Hiszen láttunk teknőst, murénát, polipot. Merülni mindig jó!

A szafari okosan van felépítve. A Similanon viszonylag könnyű körülmények között merültünk, és meglehet, azt rontottam el, hogy a Vörös-tenger tiszta vizéhez, az ottani szebb korallos élőhelyekhez hasonlítgattam magamban. Viszont ez csak a bemelegítés volt, mert a harmadik napon négyből négy merülésen jöttek a manták. Hol mellettünk, hol alattunk, hol felettünk tűntek fel egy kis időre ezek a különleges szépségű óriásráják. A látótávolság picit javult is, így aztán nem panaszkodhattunk arra, hogy ne lett volna miért merülni. Voltak helyek ahol látványos, hatalmas halrajok áramlottak körülöttünk. Ezeket én nagyon kedvelem, és fájt a szívem, hogy ilyen látótávolság mellett egyszerűen képtelenség lett volna olyan képet csinálni róluk, ami igazán szépen mutat.

Kénytelen vagyok egy személyes jellegű kitérőt tenni. Ahogy már említettem, az egész útra való ráhangolódásra rányomta a bélyegét a helyzet, amiről akkor még nem tudtuk, maximum csak sejtettük, hogy egy ideig meghatározza az életünket. Miközben egy jó hajón voltunk, barátaim körében, merültünk is, nem volt semmi bajom, és azért egyre több mindent láttunk is, éreztem magamon, hogy egyre feszültebb vagyok, valami nem jó. Pedig semmi okom nem volt így érezni. Utólag könnyű okosnak lenni, de akkor és ott nem mindig tudsz ezen felülemelkedni. Van olyan, hogy magammal se szívesen ülnék egy asztalhoz, de a hajó túl kicsi volt, így aztán a többiek kénytelenek voltak elviselni. Talán nálam így jelentkeztek a koronavírus tünetei.

Pedig voltunk nagyon szép helyeken. A Richelieu Rockon négy merülésünk volt, és meg is ér annyit. Akkor még pörgött a thai búvárturizmus valamilyen szinten. Kínaiak ugyan kevésbé jöttek, de akadtak még vendégek, így a zátony felett hajók sora horgonyzott. Nem ártott a katonás fegyelem a búvárcsoportokban, de ilyen kis csapatoknál ez nem is akkora mutatvány. Ritka látványos hely ez, ahol mélyebben csikóhalat, szellemtűhalat láthattunk – amennyiben kivártuk a sorunkat, ugyanis ide mindenki elvitte a vendégeit. Szép korallos részek, sok bohóchal, hatalmas és nem túl ijedős tintahalak bukkantak elő, halrajok, az üregekben színes kis rákok. Amiért érdemes merülni, az itt előfordulhat, sőt, még több is. A tenger engem talán a morcosságom miatt sújtott azzal, hogy rossz irányba nézzek amikor eltempózott felettem a cetcápa, de ez belefér. Megesik. Aznap este még a felső fedélzeten hanyatt fekve néztem a fejünk fölött a tiszta, csillagos eget. Szél alig, vízmozgás minimális és szerencsére térerő sincs. Ráérek egy kicsit relaxálni.

Az utolsó nap három merülése három mesterséges zátony: egy hajóroncs, egy nehezen beazonosítható szerkezet illetve egy afféle víz alatti játszótér teherautókkal, motorral és szoborral. Végre egy kicsit bele tudok lazulni. Meg kell jegyezzem, kárpótolt a tenger, a fejre fordult hajóroncson élő békahallal. Nagyon szeretem ezeket a fura kis lényeket. Ugyan itt is sorban kellett állni, de azért kisebb a tumultus, meg lehet nézni, Hajni mindannyiunknak megmutatja. Csak hozni kellett volna az olvasószemüvegemet vagy a nagyítómat...

A következő roncs a furcsa murénákkal, a kis csigákkal már csak ráadás volt. Aztán jött a tengermélyi vidámpark, s úgy döntöttem, hadd száradjon a neoprén ruhám, elég lesz ebbe a meleg vízbe egy fürdőgatya. Elég is volt. Itt volt a legfelszabadultabb hülyéskedés, fotózkodás, mert az ilyen mesterséges zátonyok pont alkalmasak arra, hogy a letett motorra ülve bohóckodj, ha ahhoz van kedved. Jöttek a lányok, Anett, Regi, Márti és Réka, pózoltak a dzsipek mellett. Aztán összeállt egy közös csoportképre is a társaság a felszínen. Megfelelt ez a kis levezetés a nagyon intenzív napok után.

Kicsit hiányzott az a plusz nap, amikor már nem merülsz, csak lazítasz, ahogy Egyiptomban megszoktuk. Nyilván csak azért, mert a szafaris élményeink főleg oda kötődnek. Ha több thai szafarin lettem volna, akkor Egyiptomban lett volna meglepő, minek az üres nap a hajón, amikor lehetne mást is csinálni? Mert bizony lehet. Phuket szigetén tettünk egy nagy kört, nagy templomkomplexummal, nagy Buddhával és nagy hőségben. No meg nagy várakozásokkal és nagy kétségekkel. Nézegeti az ember a híreket, a repülési információkat, eljutunk-e Kambodzsába?

Hajnalban indult a gép, meglehetősen üresen. Még mindig a reggeli órákban jártunk, amikor leszállt velünk Siem Reapban. A reptéren már vártak, azzal a hírrel, hogy a járvány miatt nagyon visszaesett a turisták száma, csökkentették a díjakat. Viszont nyitva volt minden, s ez volt a lényeg. Nagyon szép szállodában szálltunk meg, bár igazán nem sok időt töltöttünk ott, hiszen várt Angkor Wat.

Nehéz mit mondani, ha a kambodzsai élményekre gondolok. Az óriási templomokról beszéljek? A gyönyörűen faragott falakról? A rengeteg arccal díszített különleges templomról? Vagy arról, amit meghagytak dzsungel által benőtt formájában? Esetleg arról, ahol a fák gyökerei szinte körbefolyják az épületeket? A kis apróságokat kínálgató gyerekekről, akik egy dollárért árultak két hűtőmágnest, és nem volt szívünk alkudni hogy hármat adjanak? Az aknák megsebesítette emberekről, akik zenéltek, s úgy várták a turisták adományait? A zilált történelemről? Az útszéli faluról, ahol megnéztük, hogy főzik a cukrot? Az idegenvezetőről, aki látván, hogy tényleg érdekel minket a helyiek élete, képeket mutatott, falujában még mindig fordulnak ki aknák a földből? A hotel gyönyörűen megmunkált fa padlójáról, lépcsőjéről? A túlzásba vitt koktélozásról a medence partján? A kedvességről, hogy szülinaposunknak tortát is szereztek az étteremben? A mítoszokról, amit próbáltunk megérteni, több-kevesebb sikerrel? Arról, hogy a kínai turisták elmaradása miatt néhány, szinte mindig zsúfolt templomban rajtunk kívül senki sem volt? A kisbuszunk sofőrjéről, aki gondosan kitakarította minden alkalommal a járművet, amíg mi a templomokat csodáltuk?

Két nap volt csak, egy ott töltött éjszakával. Nem az én ötletem volt a kitérő, de máig hálás vagyok a tanácsért. Természetesen minden más lett volna, ha nem azzal töltjük a wifi-jel közelében töltött időt, hogy lessük a vírushíreket. Mi még éppen jól jöttünk ki belőle, kevesebb turistával, némi kedvezménnyel. De ez csak napokon múlt.

Amikor a gép leszállt velünk Bangkokban, kicsit megnyugodhattam. Innen már csak haza lehet jutni! Lezárásokról kezdtek beszélni. Olyan határzárakról, amelyeket csak azok érhettek, akik a rendszerváltás előtti időkben nőttek fel. De ezt nem részletezem, mert te is megélted, pontosan tudod, miről beszélek. Talán téged is érintett, talán te is aggódtál akkor hazaútért, vagy épp ellenkezőleg, amiatt, hogy nem juthatsz ki az országból. Miközben sokat beszélek arról, a szerencse csak egy tényező a sok közül, itt bizony semmi más nem számított. Ha másik cégtől vesszük a repjegyet, ha két héttel későbbre tesszük az utat... Sokszor gondoltam erre azóta is. Az a furcsa, hogy utólag is némi gyomorgörccsel idézem fel ezt, pedig mi pont jól jártunk.

Bangkokban megnéztük a gyönyörű királyi palotát, a fekvő Buddhát. S bármerre mentünk, a Buddhák ott voltak. Nem nehéz templommérgezést kapni arrafelé, pedig vannak igen szép, s érdekes történelmű helyek. A történelem... Egy nap a Kwai folyónál, vagy legalábbis annál a folyónál, amit a turisták így ismertek. Vonattal keresztül menni a hídon, kanyarogni a folyó mellett, kilógva az ajtóból a fotók kedvéért. Láttad a filmet? Én megnéztem még egyszer az út után. Nem is rossz.

A kínai negyedben volt a hotelünk, de bemegyünk a Khao San Road-ra, megnézni a forgatagot. Bazárok, tele szuvenírrel. Kis büfékocsik, sült skorpióval és krokodillal. Fotózni csak pénzért lehet. Az idegenvezetőnk megnyugtat, ne foglalkozzunk ezzel. A hotelünktől két

sarokra van a kínai utcai büfésor, ott is vannak ilyen furcsa fogások, és senkit nem fog zavarni ha csinálunk pár képet. A Khao San Road-on inkább a bárok valamelyikében érdemes pénzt költeni, ha már. Nekem nem már. Iszonyúan hangosan üvölt a zene, beleremeg minden belső szervem a basszusba. Felmegyünk inkább a hotelünk tetején levő bárba, egy italra. Drágább, természetesen, mint az utcán. Csak valami furcsa: mintha az egyik oszlop az előbb még máshol lett volna! Ennyit ittam? Nem erről van szó: a bár velünk együtt forog. Nézelődünk, látjuk a várost. Megint eszünkbe jut a One Night in Bangkok. Mekkora sláger volt valamikor régen! Tudtad, hogy az ABBA két férfitagja, Björn és Benny írta, a Chess című musicalhez?

Minden szép és jó lenne, ha nem jutna állandóan eszünkbe, sima lesz-e a hazaút? Még az utolsó délelőtt is jönnek hírek arról, hogy problémás lehet a katari átszállás. Ám nem lett az. Magyar földre érünk, és két napra rá jön a határzár. Megúsztuk. Az utóbbi évek egyik legváltozatosabb útja volt, tulajdonképpen minden jól sikerült, csak az a bizonytalanság, ami végig ott lappangott, az nem hiányzott. A tehetetlenség miatt kúszott be az ember zsigereibe az aggodalom. És mi rettentően szerencsések voltunk így is. Az út minden szempontból felejthetetlen lett.

Akkor még nem tudtuk, csak ízelítőt kaptunk 2020-ból. Akkor még egy nagy-nagy adag megkönnyebbülés volt hazaérni, mostanra pedig fátyolos szemmel idézem fel a sok nagyszerű élményt. Közepes látótávolság? Viccelsz velem? Pont elláttunk a kis cápáig! Elment a hátam mögött egy cetcápa? Mit számít, hiszen láttam tintahalat! A reptéren töltött órák fárasztósága? Ember, lehetett repülni... Repülni, álmodozni és tervezni.

Lesz még ilyen, miért ne lenne. Egyszerűen csak elszoktunk attól, hogy valamire azt mondják, tilos. Nem szabad. Lehetetlen. Nem is feltétlenül az hiányzik, hogy holnap elutazhassak, mert nem tölthet az ember minden napot külföldön, valami egzotikus helyen. Az hiányzik az álmodozásból, hogy hihessek benne, meg is valósul. Most csak az álmok vannak, de mindig, minden terv feltételes módban fogalmazódik meg. Nekem ezzel nehéz valamelyest együtt élni. Az eszem tudja, amíg ez a legnagyobb probléma az életemben, valójában nincs nagy problémám. Az egész csak azért érinthet meg, mert túl jó dolgunk van, és ezért lehet az embernek felemás érzése, miközben eljutottunk Thaiföldre és Kambodzsába, még ebben az évben is.

Ez az érzés, amit talán meg sem fogunk érteni, ha majd pár év múlva visszatekintünk erre az időszakra. Meglehet, ez volt az egyik mozgatórugója annak, hogy a könyv egyáltalán megszülessen, mert volt néhány éjszakám átgondolni és összegezni a közeli és távoli múlt történeteit.

Best of

Eszemben sincs magam sajnáltatni, mert 2020-nak Thaiföldde nem lett vége. A nyári fellélegzés időszakában belefért egy családias út az Adriára. Erről a néhány razanji napról már tettem említést, a csikóhal-kergetésnél, például. Hirtelen az jut eszembe, mennyire könnyű befolyásolni a külső szemlélőt azzal, hogy csak részinformációkat tesz közzé az ember. A nyáron készült egy fotóm, a kék ég alatt sirályok szárnyalnak az adriai szélben. Szabadság, tenger. Szép. Azt nem kell senkinek tudnia, látnia, hogy a sirályok azért voltak ott, mert a sziklákon a víz partján épp halpucolás folyik, készülünk az esti grillezésre, és ők időnként lecsapnak a belekre.

Szerettem volna elkerülni azt a csapdát, hogy csak a tökéletes dolgokról meséljek. A búvárutak során tényleg rengeteg jó dolgot éltem meg, de akadt azért másféle kaland is. Bőven szóltam már ezekről, így most, amikor összegzek, inkább maradnék megint a szép emlékeknél. Szálljanak hát az égen a sirályok, s ne törődjünk vele, mi nem fért bele a képbe!

Ha már úgyis Horvátországban járunk, akkor nyugodtan elmondhatom, szeretem tavasztól őszig, napsütésben, akár viharosan is. Láttam nem egyszer, ahogy a sötét felhők összegyűlnek az Adria felett, a szél felkorbácsolja a hullámokat, majd zuhogni kezd az eső. Úgy is szép, úgy is különleges, természetesen csak akkor, ha épp a szárazföldről nézed. Ott vannak a naplementék a tenger partján, egy teraszról nézve, sörrel vagy borral a kézben. Esetleg búvárcuccba öltözve, készülve az éjszakai merülésre. A jó kis beszélgetések, különleges sorsú roncsokról Razanjban, évtizedes sztorikról Krk szigeten, Kaprijén. Begázolni a parton a vízbe Pagon, hogy senki által se zavartatva fotózhassunk. Aztán a körbe kínált házi pálinkák, mert ide nem repülővel jövünk, lehet folyadékot hozni magunkkal.

Egyik este, már jóval túl a merüléseken, férfitársaságban beszélgetünk, iszogatunk. Előkerül egy laptop, klipeket nézünk, s természetesen már nem csak a búvárkodás a téma. Egy videót dob fel valaki, egy jól ismert sláger, az All About The Bass feldolgozása, a Postmodern Jukebox előadásában. Három énekesnő váltja egymást, és amikor a második csaj kiereszti a hangját, mind beleborzongunk. Morgan James a neve, s hihetetlen amit tud. Valamivel később azzal lepjük meg magunkat a barátnőmmel, hogy Bécsben elmegyünk megnézni a koncertjét. Fantasztikus élmény. Kicsit korábban érkezünk, keresünk a közelben egy kávézót. A falak régi operás relikviákkal vannak kitapétázva, s folyamatosan szólnak az áriák. Ha nincs búvárkodás, nincs Adria, nincs az a társaság, s nincs ez sem.

Újból ahhoz a sokat emlegetett tézisemhez kell visszakanyarodni, hogy a búvárkodás jó csapattal az igazi. A különböző túrákról fel tudom idézni az útitársakat, a személyes emlékeket. Egyedül biztosan nem élveztem volna annyira, és azt hiszem, soha nem is mentem volna el ennyi helyre. Akad, aki szívesen utazik magában, nekem ez nem stílusom. Az objektív okokat pedig nem ismétlem, hogy mennyi bizonytalanságot rejt magában az, ha egyedül vagy, és minden szempontból ismeretlen búvártársasághoz kell csatlakoznod.

A legjobb túrák tehát igen gyakran egybeesnek azzal, hogy mikor volt a legjobb a csapat. Mivel rossz társasággal útra sem kelek, így aztán az utazások mindig jók voltak, maximum ez vagy az nem úgy történt, ahogy terveztük. Szeretek barátokkal utazni, merülni, szeretek ismerős búvárbázisokra is visszatérni.

Ha kedvenc búvárbázisaim kerülnek szóba, akkor azt kell felidézzem, amikor arról írtam, hogy a jó búvárbázisokon azoknak a vendégeknek örülnek, akik szeretik a tengert. Fordítva is így van, legalábbis nálam. Oda megyek szívesen merülni, ahol maguk is szeretik a búvárkodást. Tudom, a hivatásos búvárok többsége nem a gyors meggazdagodás érdekében vágott bele ebbe a melóba, többségük nagyon is szeret a víz alatt lenni. Ám bőven akadnak bázisok, ahol az egész valami furcsa, személytelen ipari jelleggel működik. Nincs igazán odafigyelés se a tengerre, se a vendégre. Stopperrel mért merülési idők, patikamérlegen adagolt látnivalók? Láttam már ilyet.

Egy jó bázison nem szólnak rád, ha tíz perccel tovább maradsz, és úgy jössz fel vigyorogva, hogy valami elképesztően szép csigákat találtál, belefeledkeztél a fotózásba. Egy jó bázison azért szólnak a búvárra, ha próbál az élőlényekhez nyúlkálni, és megmutatják azt, hogy lehet úgy megfigyelni valamit, hogy nem teszel benne kárt. Egy jó bázison mindig van idő arra, hogy összeszedjék a szem elé kerülő szemetet. Sorolhatnék bázisokat, oktatókat, merülésvezetőket, de nem szeretnék senkit megsérteni azzal, hogy esetleg kihagyom, mert ennyi túra után megkopott a memóriám. Sokkal több volt a jó tapasztalatom, mint a rossz, és ez a lényeg.

Nagyon sokszor egy-egy felszíni emlék, pillanat ragadt meg, nem is a teljes kinn töltött idő. Az adriai naplementékről már áradoztam, és mennyi minden volt még! Lenézni az Olajfák hegyéről a jeruzsálemi óvárosra, felkapaszkodni a legmagasabb templomba Angkor Watban, eljutni a Királyok Völgyébe Egyiptomban, vagy állni a titkos vízesés alatt a Cebun tényleg felejthetetlen. Telhetetlen vagyok, nekem ez is kell, nem csak ami a víz alatt megnézhető, átélhető.

A legjobb búvárhelyek esetén pedig az is lehet, hogy nem általában tartom kiemelkedőnek a helyet, hanem volt ott egy valamiért nagyon emlékezetes, nagyon szép merülésem. Ilyen volt talán az, amikor először voltunk az Elphinstone zátonynál. Csodaszép lágykorallos fal, lassú áramlattal sodródva néztük, s aztán lepillantva megláttam magunk alatt egy kis szirtcápát. Gyorsan elszelelt, de ott volt. Elég rutintalan voltam még, de már voltam annyira tapasztalt, hogy szívesen merüljek egy ilyen nyílt tengeri zátonynál és mindig szép emlék marad az első alkalom.

Amit soha nem hagyok ki, az a kis szétesett roncsnál az éjszakai merülés a Gobalon. Máshol sem feltétlenül rossz az éjszakai, de ott mindig pezseg az élet. Néha furcsa dolgok is megesnek. Egy fotós barátom épp a témába belefeledkezve dolgozott, amikor valaki a vállához ért. Csak megrántotta a vállát, azt üzenve, "hagyj békén, most fotózok!" De az a

másik csak ott volt mellette, erre már csak megnézte, ki az a szemtelen alak? A roncs egyik jól ismert lakója, a hatalmas barna muréna telepedett mellé, s az ő tátott szájával találta magát szemben.

Nagyon szeretek csikóhalat keresni az Adrián, bár ez aligha meglepő számodra, ha olvastad az ennek szentelt fejezetet. A tintahalak, polipok, békahalak is nagy-nagy kedvenceim. Az különösen érdekes, amikor egy tintahal vagy egy polip érdeklődő, s te nem üldözöd egyáltalán, csak vársz, ő pedig kíváncsiskodik. Játszottam már tintahallal, kezemmel mindenféle gesztust téve, s figyeltem, néha mintha reagálna rám. A nyáron az Adrián merültünk, s a többi búvár volt olyan kedves, hogy nekem, mint fotósnak megmutatta az egyik üregben tanyázó nagy polipot. Odamentem hozzá, de látva méreteit, s ismerve trükkjeiket, inkább jó erősen megmarkoltam a kamera fogantyúját. A polip csápjával pedig elkezdett szép lassan a dóm port felé araszolni, majd rá is tapadt és húzni kezdte a gépet. Nyomtam az exponáló gombot, közben én magam is húztam vissza a cuccot. Lett belőle pár hangulatos kép, mi pedig kiegyeztünk egy döntetlenben, s inkább hagytam békésen ücsörögni a nyolckarút biztonságos üregében.

Szeretem a rájákat, s általában szerencsém is van velük. Legyenek azok manták vagy mobulák, fekete tüskés ráják vagy kékpettyesek, netán elektromos ráják, sok helyen, sokfélével találkoztam már. A legszebb közülük? Kézenfekvő válasz lenne a manta, és kétségkívül lenyűgözőek ezek a fekete-fehér óriások. Mégis, ha választanom kellene, talán inkább a pillangóráját említeném, ami nagyon elegáns, nagyon különleges élőlény.

Szívesen veszek bele a különféle halrajokba. A Vörös-tengeren a roncsok közül számon tartom azokat, ahol az üveghalak felhője áramlik, mint a Carnatic vagy az Ulysses. Sűrű, amorf testként változik az alakja a rajnak minden pillanatban, s ha valaki beleúszik, szétnyílnak előtte, majd újból összezárnak. Nézni is, fotózni is nagy élmény. Gran Canarián is futottam bele óriási, hullámzó halrajokba, mint ahogy a thai szafarin is fordult elő ilyen.

Személyes kedvenceim közé tartoznak a tisztogató állomások. Ha netán ilyet találok valahol, mindig megállok egy kicsit. Picit várni kell, amíg mindenki megszokja a jelenlétem, aztán figyelem, ahogy a kis kék csíkos halacskák sügérekről csipkednek le ezt-azt, vagy amikor merész rákocskák mászkálnak murénák tágra nyitott szájába. Ez olyan része a víz alatti történéseknek, amikor közelről láthatod az együttélést, és nem kell se csali, se háló ahhoz, hogy izgalmas látványban legyen részed karnyújtásnyira.

Bőven voltak emlékezetes, nagy találkozásaim, ezekről már elég sokat meséltem. Ha egyet kell kiemelni, akkor elsőre a manátikat mondanám Floridában. Ahogy jöttek, barátkoztak – s nem azért, mert vittünk volna magunkkal bármi csalit – elképesztő élmény. Kis pici szem bújik meg a hatalmas testen, s egyáltalán nem olyan idétlenek, mint amilyennek a felépítésük alapján hihetnénk. Mint néhány simogatásra váró, lelkes kölyökkutya, csak épp ötszáz kilós kiadásban. Attól volt ez különleges kaland, mert volt pont, amikor úgy éreztem, mi már

majdnem annyira élvezzük az együtt töltött időt, mint ők. A kapcsolatteremtés mindig más szintre emel egy ilyen találkozást.

Ott voltak a cápázások, a delfinezések... Most mondjam azt, hogy én vagyok a világ egyetlen búvára, akit egyik se hoz lázba? Különös lenne. Néha rájövök, magam is abba a hibába esek, hogy például kisebb cápáknál elfeledkezem az óvatosságról, egészen közel próbálok menni egy jó fotó kedvéért. Hasonló a helyzet például murénákkal is. Tudom, hogy ez hiba, és időnként próbálom rá magam emlékeztetni, hogy azért illik kis távolságot tartani. Ám a víz alatti világban pont az a különleges, hogy hihetetlen lényeket nézhetünk meg szemtől szemben, pont mi, akik a szárazföldre születtünk. Mit tagadjam? Pont ezt szeretem benne. Az a jó, amikor már ott van előtted valami, ám te pontosan tudod, hogy hozzáérned nem szabad. Megtehetnéd, ha akarnád. Ez pont elég.

Egyszer egy laza teknőssel találkoztunk a Vörös-tengeren, nem nagyon izgatta fel a jelenlétünk. Csináltam pár képet ahogy a korallokat rágcsálja, majd ahogy a többi búvár előtt tesz egy kört. Az egyik fotón úgy fest, mintha a búvár ijedten kapná fel a karját, megijedve a morogva rátámadó vérteknőstől, akinek talán még egy pillangókés is van a mancsában! A valóságban pedig egyszerűen csak jól nevelt búvárról volt szó, aki feltette a kezét, nehogy véletlenül megérintse a teknőst. Én az ilyen pillanatokat is szeretem, mert azt érzem, a kis csapatunkban ez a szemlélet uralkodó. Nincsenek véletlenek, ez bizony a közösségen múlik. Úgy fest, jó társaságba keveredtem.

Sok merülőtársam volt az évek alatt. Van akivel apró gesztusok szintjén is kiválóan kommunikálunk. Sok fotós barátom is van, akivel kialakultak a közös merülés szabályai. A barátnőmről már jól tudom, mikor, milyen merüléseket szeret, s a többi búvárról is, akivel gyakrabban vagyok egy csapatban, igyekszem kideríteni, milyen stílusban merülnek. Búvárkodtam már gyerekkel is, és jó látni az ügyes, vagány kicsiket, akiket el tud varázsolni a víz alatti világ. A gyerekek merülése olyan kérdés, amit lehet boncolgatni. Számomra az első, fontos tényező, hogy tényleg akarja-e, vagy csak szülői nyomás miatt vág bele. Ha megvan a kedv és a lelkesedés, az első lépés mindig a vízbiztonság, hogy szeressen és tudjon úszni, sznorkelezni. Aztán ha előkerül a légzőkészülék, és egy gondosan tartott tanfolyamon megtanulja az alapokat, mindenki nyer.

Utána nem kell túlfeszíteni a húrt, nem kell mélyre menni, áramlással küzdeni. Annyi kellemes, jó merülésem volt nyugis partközeli helyeken, s annyi érdekeset találtam már ilyen alkalmakkor, hogy amikor idén nyáron egy vagány lánnyal néztünk szét az Adria mélyén, tudtam hogy nem fog csalódást okozni neki a búvárkodás. Majd pár év múlva ők fognak minket vezetni, amikor készen állnak a nagyobb kihívásokra. Addig elég, ha megszeretik a tengert és belekóstolnak ebbe a nagy kalandba. Bár nekem lett volna erre lehetőségem az ő korukban!

Természetesen abban is reménykedek, hogy elég sokáig lehet űzni ezt a hobbit. Érdekes visszagondolni rá, hogy néhány túrán közel fél évszázad korkülönbség volt a legfiatalabb és a legidősebb búvár között. Még az is megesett, hogy egy csapatban merültünk mindannyian. Lelkesedni a víz alatti világért lehet fiatalabb, idősebb korban, és ez így szép. Mosolyogva menni a víz és még szélesebb mosollyal a felszínre emelkedni, ennél jobb nincs is, akárhány éves vagy!

Szerintem minden búvár elmondhatja magáról, hogy sokkal több olyan hely van, ahol még szeretne merülni, mint ahol már járt. Éppenséggel nem panaszkodhatok, mert pár pontján megfordultam már a világnak, a kedvenceimről írtam éppen eleget. Azt viszont hozzá kell tegyem, néha nem kell messzire menni. Az is emlékezetes, jó merülés tudott lenni, amikor egy zavarosabb vizű tóban úgy tudtam végignavigálni egy útvonalat, hogy vissza tudtunk érni a kiindulási pontra. Tudtam örülni pontynak, sügérnek és süllőnek (ezeket mindig keverem...), harcsának, rákoknak.

Ugyan tengerünk nincs, mégis van pár említésre méltó helyünk. Nem sok fővárosban tudsz villamossal menni olyan helyekre búvárkodni, mint a Molnár János-barlang és előtte a Malom-tó, ahol még télen is jó a víz. Az előbbi tiszta vizét látni meghökkentő élmény. Az utóbbi sekély medrében élő zöld víz alatti dzsungelben bujkálni igazi kikapcsolódás. Arról pedig már meséltem korábban, milyen szürreális kaland egyet sétálni és merülni Kőbányán. Pontosabban szólva Kőbánya alatt. Ezek olyan dolgok, amelyekkel tele szoktak lenni máshol a bennfentes leírások, a "Best kept secrets" sztorik. Nekünk van, itt, a fővárosban ilyen titkos helyszín, méghozzá búváros. Talán meg sem becsüljük eléggé.

Szívem csücske a szafarizás. Ez valószínűleg elég semmitmondó kijelentés, mert aki bírja a tengeren töltött időt és szeret búvárkodni, annak esélyesen nagy kedvence az ilyen utazás. Ahogy feldübörögnek a motorok, és elindul a hajó a kikötőből, mindig nagy pillanat a számomra. Kicsit úgy érzem magam, mint egy felfedező, aki elindul az ismeretlenbe, a váratlanba. Valahol ez is történik. Amikor magunk mögött hagyjuk kikötőt, jöhet jó vagy rossz idő, eső vagy szélvihar. Néha meg kell állni biztonságos helyen, néha beiktathatunk egy különleges kitérőt. Volt már, hogy váratlan módosítás hozott nagy kalandokat, mint például a legemlékezetesebb cápázásunkat, ami előtt egy nappal még az utasok fele kidőlt a hullámzástól. Gyorsan változik a helyzet, hogy minden borzalmas vagy nagyon is jó-e!

Napi négyet merülni természetesen kimerítő. Mások arra hívják fel a figyelmet, hogy egy héten minden este meginni legalább négy pohár alkoholtartalmú üdítőt is az. A kettő között azért meg kell találni az egyensúlyt. Nekem inkább több merülés, kevesebb pia a jelszó, de egy üveg sör az éjszakai után még belefér. Talán még jár is. Altatóként biztos nincs szükségem többre, mert arról gondoskodik a merülés miatti jóleső fáradtság. Reggel könnyen szoktam ébredni, és ha lehet, szétnézek még a fedélzetről eligazítás előtt. Ha szép a víz, le

tudok pillantani a hajó oldala mellett, bár hajnalban még nem nagyon lehet kivenni az alattunk levő zátonyt. Naplementekor pedig már sötét van hozzá.

Így hát ha épp nem merülni készülök, alkonyat táján csak ücsörgök legfelül, és nézem, ahogy az ég alja egyre vörösebbé válik. Jó ezzel kicsit magamra maradni úgy, hogy körülöttem természetesen vannak még páran. Mégis ki tudok szakadni a világból pár percre. A Föld forog, velünk együtt, s mi egy kicsit sem stabil pontján lebegünk. A hajónk apró pont az óceánon, bolondság itt ülni rajta, ahelyett, hogy a biztos talajon állnánk. Miért tesszük mégis? A közhelyes válaszokat mind tudom, te is sorolhatnád őket. Elegendő érv ez? Vagy van valami több, valami más?

Félelmetes mennyire nem vagyunk tengerre, tenger alá valók. Néha úgy hiszem, minden egyes nap, amikor oda vágyunk, a természetünk ellen döntünk. Egy másik univerzumban járunk, nagyjából úgy, mint az űrhajósok. Nem véletlen, hogy a víz alatti kutatás, tevékenység szinte mindig része az űrutazás előtti kiképzésnek. Kihívás minden alkalom, amikor beugrasz a vízbe. Ismeretlen területen jársz, s magadra vagy utalva. Ha csak egyszer megtetted, nagy lépést tettél, olyat, amit az emberek töredéke vállal csak be. Aztán vagyunk páran, akik újból és újból hagyjuk, hogy összecsapjanak a fejünk felett a hullámok, majd körülvesz a víz. Súlytalan vagyok, lebegek. Odalenn semmi sem állandó, csak a váratlanság. Minden merülésen új világot fedezek fel magamnak, aminek igazán részese lehetek, hiszen ott vagyok, abban a közegben,nem csak képről, filmről látom. A búvárkodásban számomra az a legjobb, hogy ezt megtehetem.

Kapcsolat

Cápákkal kezdtem, delfinekkel fejezem be. Ragadozók ők is, gyors és ügyes vadászok, a különbség nem nagy, ugye?

Történészek kellettek annak visszafejtéséhez, a delfinekre hogy tekintettek az idők folyamán. Régóta vannak legendák az embereket segítő barátságos tengeri emlősökről, például. Ahogy manapság a hajók orra előtt fel szoktak tűnni a játékos delfinek, régen is látták őket a jellemzően babonás tengerészek, és sokan tekintették jó jelnek a megjelenésüket. Delfineket ábrázoló festményeket már a Knosszoszi palotában is találtak. Több, mint három és fél évezreddel ezelőtt fontosnak tartották őket annyira, hogy megörökítsék alakjukat. Én is láttam ezt a festmény Krétán, s mit tagadjam, rácsodálkoztam.

A görög mitológiában számos alkalommal említenek delfineket, akár istenek segítőiként, vagy történetek főszereplőiként, ahol ők mentettek ki tengerből valakit. Más történetek szerint isteni erő változtatott embereket delfinné, s akik ebben hittek, azok számára a delfinek megölése olyan bűn volt, mint embert ölni. Az etruszkok úgy tartották, ők vezérlik át a lelket a túlvilágba. Még a kora keresztény legendákban is megjelennek ezek az állatok, több szent történetében is szerepet kapnak a megmentésükre siető delfinek.

A tengerről szóló magyar könyvek talán legjobbika a Kék Adria, Leidenfrost Gyula műve. A múlt század harmincas éveiben jelent meg, s a korabeli állapotokról ír. Miközben Leidenfrost maga is felidézi, mennyire tisztelték a múltban a delfineket, mennyi pozitív tengerésztörténet kapcsolódik hozzájuk, s ő maga is mennyire szerette ezeket a tengeri emlősöket, beszámol róla, hogy akkortájt a vadászatuk teljesen elfogadott volt több helyen. Az olaszok egyenesen vérdíjat tűztek ki a fejükre, míg a horvát Adrián zárt öblökbe terelték őket, s egyesével ölték meg mindet. Úgy vélték, a delfinek miatt kisebb a halászok fogása, mert túl sok halat esznek, és a hálóba akadva szétszaggatják azokat. Így aztán legendák ide, mitológia oda, keményen megritkították az állományukat. Az Egyesült Államokban a zsírjukért vadászták őket, nagyjából úgy, mint a bálnákat. Azt viszont kiemeli Leidenfrost, hogy Egyiptomban még akkor is annyira tisztelték őket, hogy sose bántották volna a delfineket.

Kevesebb mint száz éve tőlünk egy ugrásnyira, európai vizekben is rendszeres volt a delfinvadászat, ma viszont óriási botrány lenne bármi hasonlóból. Japánban vagy a Feröer-szigeteken zajlik már csak ilyen, és a nemzetközi közvélemény nyomása egyre nagyobb, hogy fel kellene hagyni a gyakorlattal. Mi történt? Mi változott? Miért van az, hogy ma a delfinekkel bármilyen program eladható, a legkedveltebb állatok közé emelkedtek? Ugyanúgy tiszteljük őket, mint az ókoriak.

Meglehet, a huszadik század volt csak egy rossz irányba tett ballépés, amikor a világ "fejlődése" alatt azt értették, hogy az ember uralhatja a természetet, s bármivel, bármit megtehet. Környezetvédelemről szó sem esett. Ha az érdek úgy kívánta, lehetett korlátlanul

kivágni az erdőt, kifogni a halakat, lelőni a nagyvadakat, s akár a delfineket is leöldösni. Elveszett az élővilág tisztelete, és ehhez társult az, hogy ipari méretűvé válhatott a halászat, az erdőirtás és sok minden más. Talán még idejében sikerült észbe kapni, bár azt nem mondhatnánk, hogy ne lenne még tennivaló.

Szerintem ez még nem magyarázza a modernkori delfinmániát. Amikor egy tenger mellett élő népnek delfines legendái vannak, a gyerekek is ezeket hallva nőnek fel, természetes a kötődésük. Ám egy magyar gyereknek nem feltétlenül kellene, hogy delfin legyen a kedvence. Ha emlegetjük, mennyit ártott a cápáknak pár jobban sikerült véres horror, jegyezzük meg, a Flipper film és sorozat alighanem sokat segített a delfinek iránti rajongás kialakulásában. Amerikáról beszélünk, a sorozat sikere után piacra dobták a gyerekeknek szánt ajándéktárgyakat, és sokan jó eséllyel így kezdtek el a delfinek után érdeklődni.

A sorozat készítésének árnyoldalaival viszont csak később kezdtek el foglalkozni. Nyilvánvalóan fogságban tartott, idomított állatok szerepeltek a Flipperben, s a vezető idomár, Ric O'Barry később a delfinvédelem egyik legismertebb harcosa lett. A delfináriumokból ugyan van még bőven, de a különféle tényfeltáró beszámolók, s általában a felfogás változása miatt ma már azért nem akkora aranybánya ez az üzlet. Megszerettük a delfineket, talán egy kicsit jobban meg is ismertük őket, s elég sokan vagyunk, akik nem adunk pénzt azért, hogy egész életüket egy kis betonmedencében leélő, intelligens állatok ugrálgassanak az orrunk előtt parancsszóra.

Az üzlet az természetesen üzlet, és eltolódott minden abba az irányba, hogy természetes élőhelyükön mutassák meg akár a delfineket, akár a többi tengeri emlőst a fizető turistáknak. Ha úgy nézzük, megint kihasználjuk szegény állatokat, de ezzel együtt is buta ötlet lenne ezeket a túrákat összehasonlítani a delfináriumokkal. Igen gyakran teljesen átlagos hajóutakon is megtörténik az, amiért máshol fizetni kell: feltűnik pár játékos delfin a közelben, ugrálnak, vagy szörföznek a hajó orra előtt. Egyiptomban elég sokszor láttam ilyet – talán a delfinek hálásak a helyieknek, amiért ők nem bántották őket, miközben Európában vadásztak rájuk –, de az Adriában is elő szoktak fordulni. Egyszer Biogradból indultunk ki, s útközben találkoztunk velük. A hajó kisebb volt, mint egy nagy egyiptomi szafarihajó, gyakorlatilag karnyújtásnyira úsztak mellettünk, közben kicsit oldalra fordulva egyenesen a szemünkbe néztek. Volt már olyan Pagon is, Razanjban is, hogy a parton ücsörögve láttam beúszni a zártabb öblökbe kisebb családokat.

Úgy gondolom, a delfináriumok ideje lejárt. Manapság sok gyerek már többre értékeli azt, hogy kinn a tengeren jönnek a delfinek, ha jönnek. Megértik ők is, miért más ez, mint amikor azért ugrálnak szegény állatok, mert egy haldarabot lóbálnak az orruk előtt. S azt is meg tudják érteni, a delfines találkozás értéke pont abból fakad, hogy szabad akaratukból jönnek. Nem csinálni cirkuszi mutatványokat. Viszont szabadok, élik az életüket, még ha az nyilván

sok szempontból veszélyesebb, mint egy medencében, ahol nincs ellenség, ragadozó. Csak végtelenül lassan telő idő, mutatványozás, magány és bezártság...

Ha van komoly vonzerő, amiért megéri búvárnak lenni, akkor a delfinekkel való merülés lehetősége feltétlenül az. Természetesen az ő esetükben sem gondolunk bele a fentebb említett ténybe, hogy a tenger leghatékonyabb vadászai közé tartoznak. Egy kedves "Flipper", azaz palackorrú delfin lehet akár ötszáz kilós is. A sebességüket talán nem kell ecsetelni, ha arra gondolunk, milyen könnyedén tartják a tempót a hajókkal. Ha a kemény orrukkal belénk vágódnának, nem felejtenénk el.

Ám nem teszik, és nem is tartunk attól, hogy megtennék. Ez bizony a tenger csodája. Említettem már, hogy sokáig inkább csak kerülgettük egymást a delfinekkel, leginkább a felszínen bukkantak fel előttem. Aztán felbukkantak pár másodpercre a víz alatt is. Ha egy túrán jut tíz delfines másodperc neked, az már egy jó túra. Képesek bármilyen merülést megmenteni, tényleg igazi varázslók!

Safaga környékén jártunk éppen egy szafarival. A reggeli merülőhely nem volt sem szép, sem érdekes. A másik csapat csónakkal próbálkozott kicsit odébb, és ők azt mesélték, egy magányos delfin úszkált arrafelé, és végig velük maradt. A tenger nem múzeum: ami reggel ott volt, miért lenne ott két órával később? Ám ha a délelőtti hely nem mutatott semmit, miért mennénk oda vissza, amikor esetleg van két százalék esély arra, hogy jön hozzánk is a magányos delfin?

Az első pár percben persze csak puffogtunk magunkban, mert delfin sehol sem volt. Nézegettük a kéket, hátha egy pillanatra feltűnik a jellegzetes sziluett, s akkor már meg van mentve a merülés. Sőt, az egész túra! Aztán egyszer csak lebukott elénk a delfin. Úszkált jobbra, balra, megnézegetett minket. Ilyenkor persze mindig vitatott, tulajdonképpen ki néz meg kit, ki az aki inkább kíváncsi a másikra? Végig a környéken maradt, de igazán közel nem jött. Nem tűnt annyira játékosnak sem. Emlékszem, ahogy semmi mással nem törődve bámultuk. Adri úszott a csapat elején, s néha hátrafordult, mintha azt kérdezné, ez tényleg megtörténik?

Pár éve északon szafariztunk, ahol szinte minden napra jutott valami delfinezés. A Gobalnál álltunk a kis roncs felett, amikor beúsztak a lagúnába a delfinek, és nem mentek messzire akkor sem, amikor motorcsónakkal elvittek utánuk, s beugrottunk úszni velük. Az Abu Nuhasnál roncsot akartunk merülni, de két delfin ott körözött a hajó körül. A csapat egyik fele a hajótól el sem távolodott, s a két kíváncsi emlős velük maradt. Aztán a második merülést mind velük akartuk tölteni. Ekkor volt az emlékezetes zacskós játék, amikor a delfinek a búvárok orra előtt húzták el a zacskódarabot, majd ejtették le eléjük, hogy az idétlen, szárazföldről szalajtott figurák is hadd játszhassanak. Majd jött a Shaab El Erg, a delfinekről jól ismert zátony. Ott egy egész csapat úszott velünk, s mi persze csak néztük őket, megbabonázva.

Legutóbb tavaly jártunk Egyiptomban. Az ország változott már azóta is, mióta először arra jártam. Az érinthetetlennek tűnő Mubarak rég megbukott, a választáson hatalomra jutott új rezsimet a hadsereg egyik tábornoka váltotta le. Azóta is ő az elnök. Mindennek csak annyi jelentősége van, hogy megesett, bizonyos időszakokban a zűrzavaros helyzet miatt elég kevés turista érkezett, vagy némely országokból egyáltalán nem is utazhattak oda. Sokan mondják, ennek azért van hatása a tenger élővilágra, például sokkal gyakrabban tűnnek fel a cápák, egészségesebbek a korallok, nincsenek túlmerülve a helyek. A roncsoknál sem kell tolakodni, hogy az érdekesebb részeket megnézhesd.

Amikor ott voltunk azon a túrán, szintén kevesebb hajóval találkoztunk. Miután végigjártuk a tervezett útvonalat, maradt az utolsó napokra a Shaab El Erg a delfinekkel. Természetesen garancia nincs rá, de egyszerűen kell a léleknek az, hogy megadjuk az esélyt, akár csak pár perces találkozásra. Délután álltunk be a zátony mögé, sehol a környéken senki más. Azaz dehogyis! Még a merülés előtti eligazításra készülünk, amikor feltűnnek a delfinek a közelben. Nincs duma, készülünk, ugrunk!

A merülés? Mit is mondhatnék... Tengermélyi delfinparádé. Jött egy egész csapat, úsztak körülöttünk jobbról, balról. Felvágtatnak a felszínig, alulról látjuk ahogy kiugranak, majd jönnek vissza. A csapat szétszóródik, kissé fegyelmezetlen a társaság egy része. Mondhatnám, ez nem szép dolog. Inkább azt mondom, megértem őket. Majd átbeszéljük a hajón. Csorgunk vissza, a csapat egy része már a fedélzeten, de senki nem siet kifelé a vízből. Lassacskán minden búvár visszaér, de nincsenek egyedül. Az egyik delfin velük tart! Ott is marad még egy fél órán át. Akinek ahhoz van kedve, visszamehet, hogy legalább a felszínen úszkálhasson vele.

Ha eddig eljutottál a könyvben, legyinteni fogsz ha kijelentem, nem szeretek okoskodni. Pedig annyira nem, de elismerem hogy szoktam. Amit megtanultam, nem magamtól találtam ki, és ha úgy gondolom, másnak hasznára válhat, megosztom. Ezért leülök párakkal, akik talán így még nem merültek delfinnel. Elnézést kérek, amiért erre nem merülés előtt került sor, de ugyebár siettünk. Elmagyarázom, hogy isteni szerencsénk van, mert egyedül vagyunk a zátonyon. Ha a delfinek búvárok társaságára számítanak, csakis velünk lehetnek. Azaz ha játékosak, mint délután, és velünk akarnak maradni, az úgy is lesz. Időnként be akarnak vonni a buliba, úszkálnak, csalogatnak maguk után. Ha mi követjük őket, mennek tovább.

Azért teljesen felesleges utánuk menni, mert azt hisszük, talán gyorsan úszva elcsípjük őket. Egy delfin álmából felkeltve, a reggeli kávé nélkül, gúzsba kötött kézzel-lábbal is röhögve lehagy, ha le akar hagyni. Ha olyan lassan úsznak csak előttünk, hogy még utolérhessük őket, valójában velünk akarnak lenni. Amikor kapcsolatot akarnak velünk teremteni, az csakis az ő döntésük, és rajtuk múlik. Tehát maradunk ahol vagyunk, és akkor a delfinek ehhez alkalmazkodnak. Köztünk fognak játszani, ott produkálják magukat előttünk. Mi nem szóródunk szét és nem fogyasztjuk a levegőt az úszással.

Van még egy éjszakai merülésünk itt, és amennyire nagyszerű hely a nem messze eső Gobal, annyira csapnivaló ez. Inkább csak kihasználjuk az utolsó estét, ezért megyünk vízbe. És azért pont itt, mert másnap mi lehetünk az elsők a vízben. Így is történik, hajnalban másik hajó továbbra sincs a közelben. Megkerüljük a zátonyt, de most kissé melósabb a merülés, a víz folyik szembe. Azért küzdünk, várunk. Reménykedünk. Lassan kezd fogyni a lelkesedés, viszont az vigasztal, hogy az előző délután már megkaptuk a legjavát annak, amit a hely nyújtani tud.

Aztán berobbannak közénk a delfinek! Megint jönnek, és haszna volt az előző napi fejtágításnak. Szépen elhelyezkedünk, nem úszkálunk összevissza, új pajtásaink pedig mindent bemutatnak a három dimenziós színtéren, amit csak tudnak. Jönnek többen, párban, egyedül. Forgok a függőleges tengelyem körül, a delfin pedig kívülről követ ugyanabba az irányba, köröz velem együtt. Sokat látott merülésvezetőnk elé egy tengeri növény darabját dobja le az egyik delfin, ő felveszi, meglóbálja előtte. Játszanak. A fotósok egymásnak háttal helyezkednek el, így mindenkinek jut egy nagyobb szelet a látótérből, ahova a többiek nem lógnak be. A delfinek megmutatják magukat az összes objektívnek. Belefeledkezünk a látványba. Közben villognak a vakuk, akinek pedig kamerája van, folyamatosan veszi ami történik.

Az egész hasonlít azokra a mutatványokra, amiket delfináriumokban látunk. De itt nincs síp, idomár, no meg betonfal. Andi szinkronúszik az egyik delfinnel. Regi előtt függőlegesen megáll egy példány, hagyja, hogy a búvár közelebb menjen. A delfin mintha tolatna, farokúszóját picit meglegyinti előtte, mintha azt mutatná, fogd csak meg. Aztán amikor Regi már olyan közel van hogy akár meg is érinthetné, a delfin odébb ugrik. Csak egy picit. Újból billegteti az úszót, majd ismét kicsit előrébb megy. Valószínűleg jól szórakozik. Mi is.

A sok víz alatti találkozás közül a delfinekkel való úszás azért számít nagyon különlegesnek, mert ezek az intelligens lények tényleg kíváncsiak ránk. Ha nem érdekelnénk őket, kizárólag a ketrecbe, akváriumba zárt példányokat lehetne bámulni. Ám ők velünk akarnak lenni, kapcsolatot akarnak teremteni. Ott vannak ezek a tulajdonképpen igen nagy, több száz kilós ragadozók, csapatban, az ő birodalmukban. Nem csak beengednek, hanem szívesen fogadnak, pajtásaink lesznek erre a röpke fél órára. Mert ezúttal ismét maradnak, amíg csak kitart a levegőnk. De jó lenne kevesebbet fogyasztani! Háttal úszunk a hajó irányába, hogy még lássuk őket egy darabig. Egy szót se szól senki, ha a fedélzetre érve egy picikével kevesebb levegőd maradt a minimális ötven barnál.

Nem ismerek olyan ipari búvárkodásban edződött iszapszemű öreg ráját, sem olyan ezreket merült hivatásos oktatót, akit ne tudna lenyűgözni egy ilyen élmény. A pillanatok, amikor nem csak külső szemlélő vagy, hanem a része valaminek. Megérted az összes delfines mítoszt és legendát, mert ezeket az állatokat egyszerűen nem lehet nem szeretni. Ha bolond vagy azért, mert búvárként arra vágysz, körözzön hozzád jó közel pár méretes cápa, akkor azért is,

mert azt hiszed, igazi kapcsolatot teremthetsz a víz alatt egy ott élő, barátságos lénnyel. Állítom, hogy bolondnak lenni jó. A tengerben élő delfinek mit sem tudhatnak arról, hány fajtársuk él medencékben. Nekik nem fájhat a szívük. Nekünk igen, mert mi tudjuk, látjuk, érezzük, miért kegyetlenség, igazságtalanság ez velük. Csak mi mondhatjuk el, akik együtt úszhatunk velük.

Nekünk, búvároknak ez a szuperképességünk, és ezt kell jóra használni. El kell mondani, hogy a tenger szép, de sérülékeny. El kell magyarázni, a szemét nem tűnik el, hanem előbb-utóbb jó része a vízben köt ki. El kell mesélni, milyen csodák vannak a vízben, s miért fontos vigyáznunk az összes élőhelyre illetve élőlényre, legyen az kicsi, csúnyácska, barátságos vagy veszélyesnek gondolt. Mi rengeteget kapunk a tengertől, meg kell próbálnunk tehát valahogy viszonozni ezt. Nem nagyon ismerek olyan búvár felfedezőt, akár hiteles oktatót vagy igazán lelkes amatőr búvárt, aki ne lenne természetvédő. Előbb-utóbb mindenki eljut ide.

Eleinte búvárként csak élvezed a lebegést, az első nagy találkozásokat. Sok száz merülés után is így van ez, csak közben folyamatosan egyre többet érzékelsz abból ami odalenn körülvesz. Egyre többet tanulsz a világról, kezded más szemmel nézni a környezetünket, az életmódunkat. Rájössz, hogy vannak gondok, veszélyek. Kezdetnek jó az, hogy mi magunk tiszteljük, szeretjük, óvjuk a tengereket, a tavakat. Jó, de nem elég. Rajtunk is múlik, közünk is van hozzá, mi lesz velük öt, tíz, száz év múlva. Akkor, amikor azokat nyűgözi le a sok csoda, akiket talán a magunkfajta egykori hihetetlen történetei győznek meg arról, érdemes szétnézni a víz alatt.

Ha tudnák, a valóság mennyivel szebb és izgalmasabb annál, mint amiket szavakba lehet önteni!...

Köszönöm, amiért velem tartottál ezen a víz alatti utazáson! Ha szeretnél többet tudni rólam, netán tetszett a könyv és esetleg támogatnál hogy a jövőben születhessenek még hasonló írások, a 213bar.hu oldalon további információkat találhatsz.

Tartalom

Néhány szó a cápákról 6
Nem születünk búvárnak 13
Mert kell egy csapat 18
Az a szép, zöld gyep 23
Búvár vagy turista 27
Búvárok a kompon 31
A merülés szimfóniája 36
Télből télbe 41
Bálnák és/vagy delfinek 47
Kinyomtatjuk az internetet 53
Egy hét a tengeren 58
Tanulni, tanulni, tanulni 63
Ahol a cápa nem jár 68
Rudi angyalai 73
213 78
Egy kis csavar 82
Búvárok szigete 87
Túl az Óperencián 95
Ember a vízhatlan felvevőgéppel 100
Fapad 108
Édes élet 115
Vértelen vadászat 121
Amerikai hullámvasút 126
Retró 133
Fenn a messzi északon 138
A dekókamra ablakába nem süt be a nap 143
A Stuka és a többi roncs 150
Buddha árnyékában 156
Best of 161
Kapcsolat 167